

150. Maanantaina 18 päivänä joulukuuta 1989

kello 12

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ainoa käsittely:

Ehdotus valtion tulo- ja menoarvioksi
vuodelle 1990 4823

Hallituksen esitys n:o 106

Raha-asia-aloitteet n:ot 1—3554

Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o
93

Puhetta johtaa puhemies Sorsa.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi toinen varapuhemies Pesälä sekä edustajat E. Aho, R. Aho, Ajo, Alaranta, Anttila, Björklund, Björkstrand, Elo, Huuhtanen, Ikonen, Jansson, Joenpalo, Jokinen, Jouppila, Juhantalo, Järvenpää, Kanerva, Kauppinen, Kemppainen, Korkia-Aho, Laitinen, Lehtosaari, U. Leppänen, Lindroos, Louekoski, Metsämäki, Miettinen, Mörttinen, Nieminen, Nyby, Paakkinen, Paasio, Paloheimo, Pekkarinen, Pelttari, Pesola, Pohjanoksa, Puska, Pystynen, Rajamäki, Ranta, J. Roos, T. Roos, Saapunki, Saari, Saastamoinen, Salolainen, Sillanpää, Siuruainen, Soininvaara, Suominen, Säilynoja, Tähkämaa, Törnqvist, Urpilainen, Vastamäki ja Virolainen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Anttila, Vastamäki, Ikonen, Jouppila, Pekkarinen, Pesola, Metsämäki, Soininvaara, Suominen, Louekoski, Ajo, J. Roos, Rajamäki ja Björkstrand.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi edustajat Kanerva, Korkia-Aho, Nieminen, Paakkinen ja Pystynen, virkatehtävien takia ed. Louekoski sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat E. Aho, R. Aho, Alaranta, Huuhtanen, Jansson, Joenpalo, Juhantalo, Järvenpää, Laitinen, Lehtosaari, U. Leppänen, Lindroos, Metsämäki, Miettinen, Mörttinen, Nyby, Paloheimo, Pelttari, Pesälä, Rajamäki, Ranta, J. Roos, Saapunki, Saari, Saastamoinen, Sillanpää, Siuruainen, Säilynoja, Tähkämaa, Törnqvist, Urpilainen ja Virolainen, tästä ja huomisesta päivästä virkatehtävien vuoksi edustajat Kemppainen, Paasio ja Salolainen sekä yksityisasioiden takia ed. T. Roos, tämän kuun 20 päivään virkatehtävien vuoksi ed. Elo ja yksityisasioiden takia ed. Björklund sekä 21 päivään sairauden vuoksi ed. Pohjanoksa.

Kirjalliset kysymykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että eduskunnalle on, puhemiehelle osoitettuna, saapunut vastaus kirjalliseen kysymykseen n:o 575. Tämä kysymys vastauksineen on nyt jaettu edustajille.

Päiväjärjestyksessä oleva asia:

Ehdotus valtion tulo- ja menoarvioksi vuodelle 1990

Ainoa käsittely

Hallituksen esitys n:o 106

Raha-asia-aloitteet n:ot 1—3554
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 93

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 93.

Ensin sallitaan yleiskeskustelu asiasta. Yksityiskohtaisessa käsittelyssä esitellään ensin menot pääluokittain ja luvuittain vastaavine perusteluineen sekä mietinnön lopussa oleva ponsi. Sen jälkeen esitellään tulot osastoittain ja luvuittain vastaavine perusteluineen. Mietinnössä tiettyyn lukuun kohdistuvat perustelut ovat ilman eri mainintaa tulleet lukua esiteltäessä käsitellyiksi. Sitten esitellään yksityiskohtaisten perustelujen yleinen osa. Lopuksi esitellään yleisperustelut. Jos mietintöä ei muuttamattomana hyväksytä, lähetetään asia valtiopäiväjärjestyksen 76 §:n mukaisesti takaisin valtiovarainvaliokuntaan.

Kiinnitän edustajien huomiota valtiopäiväjärjestyksen 75 §:n 2 momentin säännökseen, jonka mukaan edustajan tekemä ehdotus, joka tarkoittaa uuden, tulo- ja menoarvioehdotuksen laskelmiin sisällyttämättömän määrärahan ottamista tulo- ja menoarvioon, voidaan tulo- ja menoarviosta päätettäessä ottaa huomioon ainoastaan, jos se on pantu vireille raha-asia-aloitteella. Jotta ei syntyisi epäselvyyttä sanotussa lainkohdassa tarkoitetuista ehdotuksista, pyydän niitä edustajia, jotka aikovat tehdä tällaisia ehdotuksia, mainitsemaan ehdotuksessaan sen raha-asia-aloitteen numeron, jolla asia on pantu vireille.

Edelleen huomautan, että työjärjestyksen 44 §:n 4 momentin mukaan edustajan, joka aikoo ehdottaa muutoksia valtiovarainvaliokunnan mietintöön, on jätettävä muutosehdotuksensa keskuskansliaan monistamista ja edustajille jakelua varten. Näin on meneteltävä siinäkin tapauksessa, että muutosehdotukset sisältyvät vastalauseisiin. Pyydän edustajia muutosehdotuksessaan mainitsemaan raha-asia-aloitteen tai vastalauseen numeron, johon muutosehdotus mahdollisesti liittyy. Keskuskansliassa pidetään edustajien saatavana ehdotusten laatimista helpottavia lomakkeita.

Puhemiesneuvosto ehdottaa, että ehdotukset, jotka koskevat muutoksia menojen pääluokkiin 21—29, on annettava keskuskansliaan viimeistään tänään kello 18, menojen pääluokkiin 30—35 viimeistään huomenna

kello 18 sekä menojen pääluokkaan 36, tulojen osastoihin, yksityiskohtaisten perustelujen yleiseen osaan ja yleisperusteluihin viimeistään keskiviikkona 20.12. kello 18.

Muutosehdotuksia, joita ei ole jätetty keskuskansliaan edellä mainittuna aikana, ei oteta käsiteltäviksi, ellei puhemies erityisestä syystä pidä sitä tarpeellisena.

Ehdotukset kootaan edustajille jaettaviksi monistevihkoiksi. Kuhunkin vihkoon tulee yksi pääluokka tai yksi osasto. Yksityiskohtaisten perustelujen yleinen osa ja yleisperustelut sijoitetaan kumpikin omaan vihkoonsa. Määrärahaan kohdistuvat ehdotukset käännöksineen sijoitetaan vihkoihin ehdotusten numerorjestyksessä luvuittain ja luvuissa momenteittain. Momentin, luvun ja pääluokan perusteluja koskevat ehdotukset sijoitetaan asianomaisen kohdan loppuun. Yksityiskohtaisten perustelujen yleistä osaa ja yleisperusteluja koskevat ehdotukset järjestetään ehdotuksen tekijöiden nimien mukaiseen aakkosjärjestykseen. Ehdotukset numeroidaan kussakin pääluokassa ja osastossa samoin kuin yksityiskohtaisten perustelujen yleisessä osassa ja yleisperusteluissa juoksevasti numerosta 1 lähtien. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että tehdyt ehdotukset otetaan pöytäkirjaan monisteiden mukaisina.

Menojen yksityiskohtaisessa käsittelyssä puhemiesneuvosto ehdottaa menettäväksi siten, että kunkin pääluokan kohdalla sallitaan ensin sitä koskeva yleiskeskustelu. Sen jälkeen esitellään ehdotusten tekemistä varten pääluokat monistevihkon mukaisesti luvuittain numerorjestyksessä, lukujen perustelut ja lopuksi pääluokan perustelut. Ehdotukset tehdään asianomaisen pääluokan kohdalla ehdotusten numerorjestyksessä. Koska tehdyt ehdotukset otetaan pöytäkirjaan monisteiden mukaisina, pelkkä ehdotuksen numeroon viittaaminen riittää. Kannatuspuheenvuoro annetaan välittömästi ehdotuksen tekijän puheenvuoron jälkeen. Kun pääluokan kaikki ehdotukset näin on tehty, suoritetaan äänestykset koko pääluokan osalta.

Tulojen osastoista ei yleiskeskustelua sallita. Osastoja koskevat ehdotukset tehdään ja äänestykset suoritetaan vastaavalla tavoin kuin menojen pääluokissa.

Yksityiskohtaisten perustelujen yleisestä osasta ja yleisperusteluista ei myöskään sallita yleiskeskustelua. Ehdotukset niiden-

kin osalta tehdään ja äänestykset suoritetaan ehdotusten numerojärjestyksen mukaisesti.

Jollei pääluokan, osaston, niiden jonkin luvun, yksityiskohtaisten perustelujen yleisen osan tai yleisperustelujen kohdalla ole tehty muutosehdotusta, se katsotaan hyväksytyksi yksimielisesti ilman eri esittelyä.

Puheenvuoroja jokaisen pääluokan yleiskeskusteluun voidaan pyytää huomista kello 10:stä lähtien.

Menettelytapa hyväksytään.

Yleiskeskustelu:

Ed. Mäki-Hakola: Herra puhemies! Esillä on muutos- ja murroskauden budjetti. Hämmästellen ja jopa hämmentyneinä olemme saaneet kuluvan syyskauden aikana seurata eräiden Euroopan valtioiden sisäistä rakenteiden murrosta. Rauhallisin keinoin suoritetuista vallankumouksistahan on asiallisesti kyse monessa tapauksessa. On erittäin arvokas asia, että tällainen muutos voi tapahtua nimenomaan rauhanomaisin keinoin. Kyseessä on yksipuoluejärjestelmän asteittainen muutos länsimaiseksi demokratiaksi. Tällainen kehitys ei voi olla vaikuttamatta myönteisesti paitsi valtioiden ulkopoliittikaan, myös talouspolitiikkaan.

Pohjimmainen syy murrokseen on tekniikan nopea ja kumouksellinen muutosvauhti. Käyteaineena on informaation tehokkuus ja nopeus. Kulttuurimaiden kansat eivät voi jäädä tietämättömiksi siitä, mitä muualla tapahtuu. Tietoa ei voida enää pantata. Hiiviskelyn henki haipuu ja häipyä. Manipulointi ei taivaskanavien aikana enää onnistu. Kansat ja ihmiset joutuvat vertailujen ja johtopäätösten tekoon.

Tällaisessa tilanteessa jäykät ja joustamattomat rakenteet murtuvat, hitaat häviävät. Ne joutuvat nopeiden syötäviksi, ja nopeutensa ja mukautumiskykynsä on juuri tässä tilanteessa osoittanut markkinatalous, kilpailutalous.

Merkille pantavaa on, että kymmenkunta vuotta sitten kukaan pyrkivä poliitikko ei käyttänyt myönteisessä mielessä sanaa markkinatalous. Nyt sanaa käytti jo Neuvostoliiton päämieskin Suomessa käydessään, tosin

varustettuna etuliitteellä sosialistinen, ei sosiaalinen. Muutos ei voi olla näkymättä myöskään markkinatalousmaiden kehityksessä. Koulutus, hallinto, pääomaliikkeet, kansainvälinen yhteistyö jne. muuttuvat ja vaativat muutoksia nopeassa tahdissa.

Hallituksella oli ohjelmastaan päättäessään yleiskäsitys muutoksen ajasta. Niinpä se kunnianhimoisesti nimitti itsensä hallitun rakennemuutoksen hallitukseksi. Rakennemuutoksen hallinta oli todella kunnianhimoisen tavoite. Muutoksen aika oli käsillä, mutta sen nopeutta tuskin osattiin taloudenkaan osalta arvioida tuolloin eli vajaat 3 vuotta sitten.

Muutoksia budjetti on joka tapauksessa huomionut kiinnittämällä runsaasti pääomia tekniikan ja opetuksen kehittämiseen, jopa niin, että asiantuntijat jaostoissa ovat tuoneet julki tyytyväisyytensä saatuihin määrärahoihin. Se on melko harvinaista.

Rakennemuutoksen nopeutta ei osannut arvioida myöskään Suomen Pankki. Sen toteuttama rahapolitiikan liberalisointi oli keskeinen syy Suomen nykyiseen taloudelliseen tilanteeseen. Todettakoon, että pankkivaliokunta arvioi asiaa mietinnössään kuluvan vuoden lokakuun 19 päivänä seuraavasti: ”Pankkivaliokunta pitää Suomen Pankin pääomanliikkeiden vapautuslinjaa oikeana. Jälkeenpäin voidaan kuitenkin herättää keskustelua, oliko pääomanliikkeiden vapauttamisprosessi ehkä liian nopea ja ajoittuiko se korkeasuhdanteen vallitessa epäedulliseen aikaan, mitkä johtivat voimakkaaseen likviditeetin lisäykseen ja luottoekspansioon. Kotimaista kysyntää ja luotonannon kasvua ei kyetty riittävästi hillitsemään, jotta vaihtotaseen vajeen kasvua olisi voitu rajoittaa. Talouden ylikuumeneminen johti muun muassa asuntojen hintojen ja yksityisen kulutuksen voimakkaaseen kasvuun.”

Näin pankkivaliokunta lausui pankkivaltuusmiesten kertomuksesta vuodelta 1988. Itse asiassa pankkivaliokunta paremminkin itse kysyi mutta ei vastannut. Itse vastaan tässä yhteydessä ja totean: Pääomanliikkeiden vapauttamisprosessi erikoisesti ulkomaisen pääoman tuonnin osalta oli liian nopea noususuhdannevaiheessa. Tämä on tärkein syy nykyiseen tasapainottomuuteemme. Hallituksella ei olisi ollut kovinkaan paljon mahdollisuuksia kehityksen suuntaa muuttaa. Yrityksillä ja yksityisillä ihmisillä oli

pääoman nälkä ja lainanoton into, ja ne toimivat juuri tämän mukaan.

Niin tai näin, joka tapauksessa nyt valmistuneen budjettimietinnön käsittelyä on sävyttänyt vaihtotaseen vaje, mikä sisältää kansantalouden velkaantumisen ulkomaille sekä sen seuraukset ja korjauspyrkimykset. Budjetin kantoaaltona ollut lainsäädäntö on elänyt tai odottanut muutoksia aivan viime päiviin saakka. Tästä syystä tulo- ja menoarviota on jouduttu pidättelemään valiokunnassa. Muuten mietintö olisi voinut valmistua jo viikkoa, paria aikaisemmin.

Näin ollen valiokuntamme ei ota syytä niskoilleen siitä, että palautekeskustelu voidaan aloittaa vasta nyt joulunalusviikolla. Mutta tuskinpa siitä voidaan arvostella ketään muutakaan. Kyse on tilanteen mukaan toimimisesta, eikä tilanne ole vielääkään varsinaisesta asiasta kyseen ollen päättynyt. Osin budjettilainsäädäntö ja tulo- ja menoarvion sisältö ratkeavat lopullisesti vasta, kun tulopoliittisen sopimusesityksen lopputulos on vuodenvaihteessa selvillä.

Palaan talouselämämme ehdottomasti keskeisimpään ongelmaan eli vaihtotaseen vajeesen. Maamme ulkomainen velkaantuminen ei määrällisesti vielä ole hälyttävä. Puhun nimenomaan kansantalouden velkaantumisesta. Sen kokonaismäärä viime kesäkuun lopussa oli 120 miljardia markkaa, mikä vastaa noin 20 prosenttia bruttokansantuotteesta. Tanskassa se lieenee 40 prosentin paikkeilla. Sen sijaan velkaantumisnopeutta voi kuvata sanalla "hälyttävä". Sen nopeus ylittää pessimistisimmätkin arviot. Vaihtotaseen vajeen arvioidaan kohoavan tänä vuonna noin 20 miljardiin markkaan eli 7 miljardia markkaa suuremmaksi kuin edellisenä vuonna ja 3 miljardia markkaa vuosi sitten arvioitua korkeammaksi.

Pahaenteistä on, että vaikka teollisuuden pyörät pyörivät miltei täysillä, kauppatasekin jää jo tänä vuonna alijäämäiseksi. Meidän voimme maksaa velkamme vain viennillä, ja viennin ylijäämällä olisi katettava ja on katettava vaihtotaseen vaje. Viennin ylijäämällä on katettava 10 miljardin markan luokkaa nyt jo oleva ulkomaisen velan vuotuinen korko. Sillä on myös katettava jo noin 3,5 miljardiin nouseva kehitysapu. Kaiken kaikkiaan viennin pitää kannattaa ja pyörien pitää pyöriä. Juuri nyt ne pyörivät. Meillä menee hyvin osittain eräistä

suotuisista seikoista johtuen. Vaihtosuhte ulkomaankaupassa on tullut yhä edullisemmaksi. Tuottavuutemme ja kokonaistuotannon kasvu kuluneen vuoden aikana on enakoitua kaksi kertaa parempi. Työvoima on asiallisesti ottaen käytössä, ja teollisuuskkin investoi normaalivehauhtia. Päällisin puolin siis Suomella menee lujaa ja suomalaisten elintaso keskimäärin on maailman huippua.

Mutta entäs sitten, jos ulkomainen vaihtosuhte heikkenee ja inflaatiokin vaikeuttaa vientiä, teollisuuden kannattavuus laskee ja työvoiman tehokas käyttö laantuu? Entä sitten? Mikä olisi tilanne, jos emme näin hyvien edellytysten vallitessa pysty edes kauppatastetta, saati sitten vaihtotasettamme pitämään kunnossa? Tilanne on todella pahaenteinen.

Hallitus on toiminut oikeaoppisesti, koska budjetti on runsaasti ylijäämäinen. Edellisen hallituksen kasvattamaa valtion velkaa lyhennetään ensi vuonna nettomääräisesti 7,3 miljardia markkaa. Valtion velkamäärä viime vuoden lopussa oli 58 miljardia markkaa. Valtiolla oli ulkomaista velkaa kesäkuun lopussa vain 24 miljardia markkaa, jota parhaillaan siis tuntuvasti lyhennetään, eli aikaisemmin velkaa ottaen alhaalla pidetystä veroasteesta nyt maksetaan tänä päivänä perittävillä veroilla.

Korko- ja työmarkkinaratkaisut on myös otettu käyttöön kehityksen oikaisemiseksi. Nämä ovat aivan oikean suuntaisia menettelytapoja tässä tilanteessa. Mutta riittävätkö nämä toimet, vai joudutaanko myöhemmin liian ankaraan kuuriin? Olisiko hallituksen ja eduskunnan pitänyt tehdä enemmän? Olisivatko ne voineet tehdä enemmän kuin tulo- ja menoarviossa ja siihen liittyvissä laeissa on päätetty? Ainoa keino, jota olen varsinaisesti kuullut esitettävän, on suositus vetää lisää ostovoimaa pois verotusta kiristämällä.

Kuitenkin nyt on jo tehty jopa välikysymyksiä, joissa on väitetty kansalaisten perusturvan olevan uhattuna ja yritysten verovaikeuksien edessä. Näillä perusteilla mm. keskustapuolue budjetti- ja lakiesitysvastalauseissaan kuluvan syksyn aikana on asiallisesti vaatinut kaikkia valtion velan lyhennyksiä ja lisävarojen kertymiä palautettavaksi takaisin kulutukseen. Kaikki toimet ansiottoman arvonnousun leikkauksesta lähtien kansaneläkemaksujen korotuksiin on jo tuomittu. Pit-

kävaikutteiset lakiesitykset on eduskunnassa osittain torjuttu. Myöskään ammattijärjestöt tuskin voisivat sulattaa tiukempaa otetta budjetista. Kaiken kaikkiaan otaksun, että hallitus tuskin olisi budjetti- ja veropolitiikallaan enempään pystynyt. Näin varsinkin, kun ulkomaisella pääoman tuonnilla voidaan edelleenkin ainakin osittain mitätöidä nämä pyrkimykset.

Tulopolitiikkaan puuttuminen onkin keskeinen keino. Tulopoliittinen sopimus antaa jotakin toivoa kustannuskehityksen kurissa pitämistä. Onkin vedottava sopimuksen osapuoliin neuvottelutuloksen saamiseksi kunnonla satamaan. Se on perusedellytys sille, että tilanne pysyy jonkinlaisessa hallinnassa.

Jäljelle jää keskeiseksi keinoksi edelleen Suomen Pankin korkopolitiikka, mutta kuinka kauan voidaan ylläpitää nykyistä huippukorkoa? Kymmenen prosentin reaaliakorolla on pitkän päälle mahdollon toimia. Ennätyskorko voi johtaa lumipalloilmiöön. Konkursit saattavat ruveta kasvamaan, seuraamaan toisiaan, työttömyys kasvamaan jne. Pankeista on otettu velkaa arvopapereihin. Arvata saattaa, mikä on seurauksena, kun korko nousee 16—17 prosenttiin ja osakkeiden arvot toisaalta laskevat. Pankkien luottotappiot tällöin myös kasvavat. Tempoileva rahapolitiikka johtaa hankaliin arvioihin. Mitä muutakaan voi sanoa kuin ”tempoileva”, jos 0,1 prosentin valuuttaindeksin hypäys aiheuttaa prosentin korkotason noston? Tappiot kertautuvat ja saattavat johtaa vararikkojen ketjureaktioon. Tämä heijastuu vihdoon ja viimein pankkeihin. Eräitten rahalaitosten tilanteen kuvataan olevan jo huolestuttavan kireä.

Kaiken kaikkiaan tilanteesta saatetaan joutua syvään lamaan, mutta toisaalta: Eikö olekin ollut päivän selvää, että työn vieroksuna, yhä nuorempa eläkkeelle pyrkiminen ja kuvittelu kasinopelillä rikastumisesta, velaksi eläminen, säästämisen väheksyntä voisivat muuhun johtaakaan? Kyllähän me näemme, että suurvallatkin natisevat liitoksissaan, ellei perinteisiä taloudellisia hyveitä tunneta, tunnusteta tai arvosteta. Käy lopulta niin, että taloudelliset lait määräävät loppujen lopuksi sen tasapainon, joka asettuu tämän asennoitumisen mukaiseksi, eli paitsi konkurssseja ja vararikkoja sekä pakko- ja vapaaehtoisia seuroja omaisuuden arvojen alenemista ja työttömyyttä, inflaatio pu-

ree työpalkat alemmalle tasolle, kysyntä laimenee jne., eli todella taloudelliset lait panevat työnteon ja yrittämisen oikeaan arvoonsa kunkin yksilön kohdalla.

Valtiovarainvaliokunta on ottanut taloudellisen tilanteen huomioon. Määrärahan lisäykset, jotka se on tehnyt, ovat aivan marginaalisia. Lukumääräisesti suurin osa on eduskuntaryhmien välisissä neuvotteluissa sovittuja pienehköjä määrärahoja, jotka perinteisesti, kuten jo voi sanoa, on kohdistettu lähinnä maakunnallisiin kulttuuritapahtumiin, erilaisten järjestöjen, sosiaaliorganisaatioitten jne. tukemiseen. Tervehdyttämisen varaa tässäkin yhä on. Vastaisuudessa pyritäänkin suurimmat ja tärkeimmät kansalliset kulttuuritapahtumat rahoittamaan muilla keinoin kuin ns. joululahjarahoilla.

Valiokuntakäsittelyssä menot ovat kasvaneet tosin liki kaksi miljardia markkaa, mutta tämä lisäys johtuu pyrkimyksistä vaikuttaa tulopoliittiseen kokonaisratkaisuun tai itse valtiovarainministeriön taholta tehdyistä muutoksista.

Aion muutamia yksityiskohtiin mennä. Totean, että valiokunta onkin kiinnittänyt huomiota ongelmakohtiin tai haluamaansa kehitykseen lähinnä hallitukselle osoitetuilla lausumilla.

Jo puoleen koko puolustusbudjetistamme yltävä kehitysapu on ollut keskustelun kohteena. Valiokunta edellyttää lausumassaan: ”...kahdenvälistä kehitysapua tulisi edelleen tehostaa avun keskittämiseksi niille toimialueille, joilla Suomessa on erityisosaamista. Näitä alueita ovat lähinnä maa- ja metsätalous, koulutus, terveydenhuolto sekä taloudellisen kehityksen perusedellytyksistä tietoliikenne, voimansiirto ja kuljetus.” Edelleen: ”Valiokunta pitää tärkeänä, että kehitysapu nivoutuu kohdemaan kehittyneisyysasteeseen ja että se on keskittämisen ohella on myös pitkäjänteistä, jolloin voidaan saavuttaa pysyvää kehitystä.” Valiokunta toteaa vielä: ”...Suomen tulisi kiinnittää kehitysavussaan huomiota myös nopeasta väestönkasvusta aiheutuviin yhä lisääntyviin fyysisen ja henkisen köyhymisen ongelmiin, jolloin perusedellytykset etenkin lasten terveyden, henkisen kehityksen ja oikeuksien edistämiseksi heikkenevät.”

Tarkoin lausuman lukemalla voi todeta sen sisältävän kritiikkiä, eli asiat eivät ole niin kuin pitäisi olla. Viime aikoina todelli-

sina kehitysapuasiatuntijoina pidetyt henkilöt ovat erittäin kriittisesti arvioineet Suomen kehitysavun tarkoituksenmukaista perillemeno. On väitetty, että kehitysavulla on saatanut olla jopa päinvastainen vaikutus kuin on tarkoitettu. Nämä mielipiteet yleensä julkisessa sanassa on tuomittu itsekkäiksi, jopa rasistisiksi. Kuitenkin 3 500 miljoonan markan suuruisen, veronmaksajiltamme perityn määrärahan käytön on pakko kiinnostaa budjetista päättäjiä. Kehitysavun antajalla on oltava tiukka oikeus valvoa sen käyttöä ja kontrolloida tiukasti sen perillemeno. Löyhäkätisyys ja piittaamattomuus johtaa aivan varmasti jossakin portaassa väärinkäytöksiinkin.

Valiokunnan jaostoissa on todettu Euroopan yhdentymisen eteneminen. Se ei suinkaan ole mikään kaukainen kangastus vaan hyvin nopeasti täyttä totta ja todellisia tilanteita eteemme tuova. Valtiovarainvaliokunnassa keskusteltiin syksyllä selvittelytilaisuuksien järjestämisestä, odoteltiin kuitenkin, että asiaa koskeva hallituksen tiedonanto olisi lähetetty valtiovarainvaliokunnan käsiteltäväksi. Näinhän ei käynyt, ulkoasiainvaliokunnankaan osalta. Joka tapauksessa kevätkaudella, kun budjetin aiheuttama työpaine on ohi, on valiokunnan syytä ottaa integraatioasia esille.

Haluan kuitenkin todeta, että yhdentymisasia on sen laatuinen, etteivät siinä riitä seminaarit ja muut vastaavat neuvonpidot. Eduskunnan on todella paneuduttava asiaan. Sen on saatava siitä perusteellinen selko. On syytä valita pysyvän luonteinen elin asiaa käsittelemään ja seuraamaan. Asian valmistelu on käynnistettävä välittömästi, asia otettava välittömästi esille ja toimittava niin, että eduskunnan kokoontuessa helmikuussa uusille valtiopäiville on toimintalinja asian käsittelyä varten valmis. Asiassa ei ole syytä vitkastella.

Esimerkkinä siitä, miten erilaiset säännökset vaikuttavat ulkomaankauppaan, todettakoon tässä arvonlisäveron puuttumisesta johtuva seuraus kuorma-autoalalla. Kun kotimaista kuorma-autokalustoa rasittaa liikevaihtovero mutta ei ulkomaista, on tällä vuosikymmenellä mm. perävaunujen tuotanto kotimaassa romahtanut. Maahan on tuotu noin tuhat ulkomaista perävaunua. Kehitys on ollut tullihallituksen tilastojen mukaan aivan suoraviivainen tällä vuosikymmenellä.

Kotimaan tuotanto on vähentynyt ja ulkomainen tuonti lisääntynyt. Epäedullisten verosäännösten johdosta ollaan myös ulkomaan liikenteessä olevaa kalustoa siirtämässä vieraisiin maihin. On tapahtumassa aivan saman kaltaista ulosliputusta vieraiden lippujen alle kuin laivojenkin osalta.

Kaiken kaikkiaan me emme elä todellakaan impivaarassa. Meidän on sopeutettava säännöksemme muiden maiden käytäntöön, jos haluamme säilyttää elintasomme ja pysyä markkinoilla. Suomessa onkin vakavassa mielessä otettava liikevaihtoverouudistus valmisteluun ja ryhdyttävä toimeen sen uusimiseksi.

Kuin esimerkinomaisesti valiokunta lausuu nimenomaan kuorma-autokalustosta seuraavaa: "Valiokunta edellyttää, että hallitus selvittää vuoden 1989 loppuun mennessä mahdollisuudet maksaa vuoden 1990 alusta käyttöön otetulle ulkomaanliikenteessä käytettävälle tie- ja rautatieliikenteen kalustolle liikevaihtoveron suuruista tukea suomalaisten liikenteenharjoittajien saattamiseksi verotuksellisesti samaan asemaan kilpailijamaiden liikenteenharjoittajien kanssa siihen saakka, kunnes liikevaihtoverolainsäädännön uudistus toteutuu." — Tämä on vain yksi asia lukuisten muitten joukossa, ja tässäkin on kyse jo 30 miljoonasta markasta vuosittain.

Liikenneministeriön hallinnonalasta puheen ollen valiokunta jälleen kerran korostaa tiemäärärahojen korottamisen tarvetta. Valiokunta pitää tärkeänä tieverkon toimimista kokonaisvaltaisena järjestelmänä. Tämä edellyttää päätieverkon välityskyvyn parantamiseksi valtateiden yhtäjaksoista rakentamista tärkeimpien pääkeskusten välille. Liikennekustannukset ovat osa yritysten kustannuksia. Kunnollisten tieyhteyksien rakentaminen on osaltaan parantamassa kilpailukykyämme. Onkin välttämätöntä, että liikenteen yhä kasvaessa tiemäärärahojen tasoa nostetaan. Valtiovarainvaliokunnassa saattavat paineet asian korjaamiseksi nousta niin suuriksi, että se ottaa aloitteen määrärahojen osalta omiin käsiinsä.

Keskustelu ympäristön tilasta on myös herännyt. Se ei ole vielä saavuttanut sitä tasoa ja merkitystä kuin sille kuuluu. Väitän, että parin vuoden kuluttua ympäristöasiat ovat yhteiskuntapoliittisesti aivan pääl-

limmäisiä. Tarvitaan uutta ajattelua. Taloudellinen kasvu ei voi tulevaisuudessa tapahtua ympäristöongelmien kustannuksella. Kansainvälisyys on korostumassa ja kansainvälisyyden on pakko korostua voimakkaana yhteistyönä ja tutkimus- ja kehitysvarojen kasvuna. Kukin maa on velvollinen kantamaan kortensa kekoon. Tähän suuntaan jo mennäänkin. Ensi vuonna aloitetaan konkreettisia toimia energiansäästö- ja ympäristöyhteistyössä eri maiden välillä.

Suomella on käsitykseni mukaan hyvä nimi luonnon ymmärtämisessä ja puhtaan ympäristön säilyttämisessä. Tämä mahdollistaa kansainvälisen yhteistyön lisääntymisen tulevaisuudessa tälläkin alalla. Ympäristötutkimusta kehitetään ja laajennetaan. Suurimmat panostukset suunnataan ympäristön seurantaan, ympäristövaikutusten arviointiin, jätehuoltoon, kehittämiseen sekä kemikaalien ja ilmansuojelun tutkimukseen. Valtiovarainvaliokunta esittääkin ympäristötutkimuksiin ja -selvityksiin määrärahan lisäystä.

Herra puhemies! Olen edellä kiinnittänyt vain muutamia, mutta omasta mielestäni oleellisiin valiokunnan esiin nostamiin asioihin huomiota. Tulo- ja menoarviohan sisältää itse asiassa kaikki asiat, jotka elämisen kirjoon kuuluvat. Sen käsittely onkin työläs ja aikaa vaativa. Kuitenkin sen käsittely on valiokunnassa ja sen jaostoissa sujunut kitkattomasti. Vaikka on käsitelty suuren luokan asioita, on ne pystytty viemään eteenpäin joustavasti ja hyvässä hengessä. Haluan todeta, että budjetin ja siihen liittyvien lakien kokonaisuus on niin moninainen ja monista seikoista riippuva, että mahdollinen tulehtunut tilanne valiokunnassa hyvin nopeasti lukkiuttaisi asian käsittelyn.

Aikaisemmilta vuosilta tiedän tapauksia, että kiista jostakin aivan pienestä asiasta on pysäyttänyt budjettimietinnön viikoksi pari. Haluan kohdistaa kiitoksen valiokunnan jäsenille hyvästä yhteishengestä samoin kuin sihteereille ja avustajille ison työn loppuunsaattamisesta. Valtiovarainministerit ja -ministeriön virkamiehet ovat auliisti ja neuvotteluhaluisesti avustaneet solmukohtien ratkaisuisa. Kiitokset vielä kerran! Iso urakka on taas valiokunnan osalta hyvin satamaan saatettu.

Edustajat Anttila, Vastamäki, Ikonen ja Jouppila merkitään läsnä oleviksi.

Ed. Luttinen: Herra puhemies! Sosiaalidemokraattinen ryhmä totesi lähetekeskustelussa, että vuoden 1990 valtion tulo- ja menoarvioesitys vastaa ryhmämme asettamiin budjettitavoitteisiin varsin hyvin. Eduskuntakäsittely ei tuonut budjettiin järjestyviä muutoksia tai paremminkin valtiovarainvaliokunnan käsittely, mutta kuitenkin sellaisia korjauksia, joihin on syytä olla varsin tyytyväinen. Ylimääräisen rintamalisän maksua aiennettiin, mikä merkitsee 16 miljoonan markan suuruisia parannusta veteraanien toimeentuloon. Perhe-eläkelakia paranneltiin, mikä tuo edunsaajille yhteensä runsaan 15 miljoonan markan kohennuksen eläketurvaan. Erikseen mainitsemisen arvoisena pidämme myös 2 miljoonan markan budjettilisäystä Itä-Lapin metsätuhojen seurantaan projektiin.

Myönteisenä on todettava myös hallituspuolueiden kansanedustajien valtiovarainvaliokunnassa tekemät korjaukset lapsiperheiden asunovelkojen korkovähennyksiin. Kun korkovähennysten rinnalle on hyväksytty uusi asuntovähennys, on hyvin tärkeää, että hallitus käynnistää välittömästi valmistelun yhteen vähennysjärjestelmään siirtymiseksi. Se merkitsi käytännössä sitä, että korkovähennyksestä as-teittain luovuttaisiin ja siirryttäisiin verosta tehtävään hyvin kehitettyyn asuntovähennykseen. Nykyinen kiiressä valmisteltu asuntovähennys tarvitsee joka tapauksessa vielä hiontaa ja täsmentämistä.

Vuoden 1990 tulo- ja menoarviota lähdettiin valmistelevaan tilanteeseen, jolloin tiedettiin monien talousongelmien kärjistyvän, vaikka tuotannon kasvu ja työllisyys sinänsä olivat kehittyneet ennakoitua suotuisammin. Jälleen kerran jouduttiin toteamaan ennusteet talouskasvun hidastumisesta ennenaikaiseksi. Tuotannon kasvu on jatkunut tänäkin vuonna varsin korkeana. Hyvä kasvu on kestänyt lähes koko tämän vuosikymmenen eli 80-luvun alkuvuosista lähtien. Talouden kasvu on jatkunut vakaana jopa niin kauan, että lamaa ennustavilta ekonomisteilta alkaa mennä uskottavuus, mikä ei ole laisinkaan hyvä asia.

Hyvinäkin aikoina on syytä pitää mielessä, ettei vakaa työllisyys ja tulokehitys ole ikuista varsinkaan, jos suotuisa kehitys on perustunut liiaksi velkaantumiseen ja kansainväliseltä kilpailulta suojatun tuotannon kasvuun. Työllisyystilanne on parempi kuin kertaakaan vuoden 1975 jälkeen. Työttömien määrä on vähentynyt kuluvana vuonna jopa 20 000:lla, mikä merkitsee sitä, että on päästy alle 100 000 työttömään ja 3,5 prosentin työttömyysasteeseen. Erinomainen saavutus ottaen huomioon, että vielä 1980-luvun puolivälissä ennakoitiin vuosikymmenen vaihteeseen täysin päinvastaista työllisyystilannetta.

Hyvästä työllisyystilanteesta riippumatta meillä on suuria talousmurheita, jotka on ratkaistava. Suurimmat huolet ovat vaihtotaseen vajeen ja inflaation kasvu. Vielä budjetin julkistamisvaiheessa arvioitiin vaihtotaseen alijäämän olevan tänä vuonna 17 miljardia markkaa, mutta tuoreimmat tiedot paljastavat vajeeksi lähes 20 miljardia markkaa, mikä on 7 miljardia markkaa suurempi kuin viime vuonna. Huolestuttavaa kehityksessä on ollut kauppataseen alijäämän kasvu siitä huolimatta, että tavarakaupan vaihtosuhte on ollut meille edullinen.

Vuoden 1988 aikana tehdyn vakautusratkaisun yksi tavoite oli saada inflaatiokehitys hallintaan. Kun hintojen nousu kipuaa tänä vuonna 6,5 prosenttiin ja indeksikynnys ylittyy yli 2 prosenttiyksiköllä, on syytä todeta, ettei talouspolitiikassa ole täysin onnistuttu. Tavoitteista jäätin puolitiehen, ja inflaatiomme on rajumpaa kuin kilpailijamaissamme.

Vaihtotaseen vajetta ja inflaation kasvua on vauhdittanut tuotantokykyimme nähden liian voimakas kysynnän kasvu. Tuotannon kasvua taas on rajoittanut monilla aloilla työvoiman sekä muun tuotantokapasiteetin puute. Ylipäätänsä taloutemme on tänä päivänä ylikuumentunut ja lämpötilan palauttaminen normaalilukemiin onkin budjetin tärkein talouspoliittinen tavoite. Tietenkin täytyy muistaa, ettei tasapainoa saavuteta yksin finanssipoliittikalla. Tarvitaan tulopoliittinen ratkaisu finanssipoliittisten ratkaisujen tueksi.

Budjettiin sisältyy lukuisia toimenpiteitä, joilla pyritään hillitsemään vaihtotaseen vajeen kasvua. Kulutuksen kasvua jarrutetaan toisaalta tekemällä säästäminen houkuttelevammaksi korottamalla omaisuustulovähen-

nystä, toisaalta tekemällä kuluttaminen kalimmaksi nostamalla liikevaihtoveroa yhdellä prosenttiyksiköllä. Lisäksi on tänä vuonna korotettu verottomien määräaikaisten talletusten korkoa. Suhdannesyistä sosialidemokraatit suostuivat liikevaihtoveron näinkin selkeään korotukseen, vaikka emme ole sinänsä pitäneet hyvänä verotuksen painopisteen siirtämistä kulutusveroihin.

Millaiseksi kyseinen verotus ja verokanta 1990-luvulla muotoutuvat, siitä joudutaan tekemään ratkaisut liikevaihtoverouudistuksen yhteydessä, ja silloin on huomioitava myös muiden maiden veroratkaisut. On aivan ilmeistä, että ulkomaiset paineet pikemminkin pakottavat alentamaan kulutusveroja kuin nostamaan niitä.

Kitkaa kuluttamiselle tuonee myös kulusluottojen verovähennysoikeuden supistaminen yhdessä samanaikaisen lainakorkojen nousun kanssa. Me sosialidemokraatit oisimme olleet valmiit reippaampaan kulutusluottojen vähennysoikeuden karsintaan, koska on täysin perusteetonta verotuksella tukea tällaisessa ylikuumentuneessa tilanteessa kuluttamista. Valitettavasti muiden rohkeus ei riittänyt puheista tekoihin.

Budjetti on laadittu reilusti ylijäämäiseksi. Ylijäämäisyyttä on arvosteltu syksyn kulussa, mutta on myös vaadittu tiukempaa budjettilinjaa ja erityisesti tiukempaa budjetin menolinjaa. Hallitus on laatinut oman ohjelman budjetin tiukentamiseksi, mikäli nyt suunnitellun finanssipoliittikan tueksi ei syntyisi tulopoliittista ratkaisua.

Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä antaa täyden tuen hallituksen pyrkimyksille mutta samalla kuitenkin hartaasti toivoo, ettei hallituksen keppilinjaa tarvitse ottaa käyttöön. Työmarkkinajärjestöillä on nyt talouspallo käsissään, ja me toki uskomme, että tuota palloa pompotellaan vastuullisesti.

Yksi talouttamme ylikuumentaneista teki-joistä on ollut rakennustuotanto. Nyt vihdoin saatiin aikaan rakennusvero, jolla sako-tetaan toissijaista rakentamista sekä mahdollistetaan ihmisille tärkeän asuntotuotannon jatkuminen. Suhdannepoliittisesti vero saatiin aikaisesti varmasti pikemminkin liian myöhään kuin aikaisin. Silti oppositiolla oli otsaa vastustaa tätäkin täysin välttämätöntä suhdannetasaustoimenpidettä.

Budjetti on laadittu siten, että menopuolella on selkeitä painopistealueita. Tämä on-

kin oikea menettely silloin, kun menojen reaalin kasvuvara on rajattu niinkin pieneksi kuin 1,5 prosenttiin. Sosialidemokraatteina olemme erityisen tyytyväisiä, että painopisteinä ovat mm. asunto-olojen kehittäminen, kuluttaja-asioiden ja hallinnon tehostaminen sekä erityisesti ympäristöpoliittisten ohjaustoimien lisääminen.

Asuntorahasto on vihdoin ja viimein syntymässä ja jopa siinä laajuudessa, mikä on ollut sosialidemokraattienkin tavoitteena. Erityisen myönteisenä pidämme sitä, että eduskunnassa käydyissä neuvotteluissa voitiin sopia sosialidemokraattien alkuperäisen vaatimuksen toteuttamisesta, jonka mukaan myös omistusravat tulevat asuntorahaston piiriin.

Aravavuokra-asuntojen tuotantotavoite on erittäin hyvä verrattuna moniin edellisiin vuosiin. Mikäli nyt esitetyt määrärahat eivät riitä tuotantotavoitteen toteuttamiseen, on tarvittava lisärahoitus otettava lisäbudjettiin. Lisäksi tuotannon toteutumiseksi tarvitaan kuntien aktiivisuutta tontti- ja kaavoituspolitiikassa. Lunastuslain läpimeno hallituksen esityksen mukaisena olisi helpottanut kuntien maanhankintaa, mutta sitä keskusta maanomistajien etujen vakaana puolustajana vastustaa. Keskustan mielestä asunnottomuus saa taajamissa jatkaa — pääasia, että maanomistajien voitot pysyvät mahdollisimman korkeina. Toivottavasti kokoomus pystyy säilyttämään lunastuslakiasiansa alkupe-
räiset linjansa, vaikka liimautuminen keskustan kylkeen saattaa tulla vaalien lähes-
tyessä yhä houkuttelevammaksi vaihtoehdoksi.

Aravavuokra-asuntojen lisääminen on erittäin tarpeen tulevina vuosina, mikäli vuokrasääntelyä lähdetään purkamaan ja jos vapailla vuokramarkkinoilla asuminen käy tällöin pienituloisille täysin mahdottomaksi. On muistettava, että vuokrat nousevat sääntelyä huolimatta ensi vuonnakin tuntuvasti, koska viime vuosien raju asuntojen hintojen nousu siirtyy vähitellen vuokriin. Hallitus esittää osana tulatoratkaisua vuokrankorotusten pienentämistä noin kolmanneksella, mutta silti vuokrien nousu tulee olemaan 1,5—2 markkaa neliöltä.

Pieni- ja keskituloisten asumiskustannusten nousun estämiseksi olisi asumistukiin täytynyt löytyä budjetissa enemmän rahaa. Tuen myöntämisperusteita täytyy myös väl-

jentää. Edellytämme, että hallitus ryhtyy välittömästi tarpeellisiin toimiin asumistukijärjestelmän kehittämiseksi niin, ettei asuntomenojen suhteellinen osuus nykyisestä tasosta nouse.

Ympäristönsuojelun tehostamiseksi otetaan käyttöön uusia ohjauskeinoja, ympäristöveroja. Näiden tehokkuutta on syytä tarkkaan seurata. Meidän ympäristöveroillamme ja muilla ympäristönsuojelutoimillamme ei luonnollisesti pystytä vaikuttamaan maan ulkopuolelta kulkeutuviin ilman ja veden epäpuhtauksiin, joten jatkossa meidän on panostettava entistä enemmän kansainväliseen ympäristönsuojelutyöhön. Tässä suhteessa ympäristöministeriö on tehnyt arvokasta työtä jo tähän mennessä.

Verouudistuksen toteutus jatkuu ensi vuonna, ei niin linjakkaana kuin hallitusohjelman periaatteet edellyttäisivät mutta pieninä palasina kuitenkin. Tämän syksyn kuluessa olemme saaneet tuntuman Ruotsin verouudistussuunnitelmiin, ja heihin verrattuna omat toimmemme saattavat vaikuttaa jopa näpertelyltä. Jos kuitenkin vertaamme tämän ja ensi vuoden aikaansaannoksiamme siihen, mihin aikaisemmin on pystytty, voimme olla kohtuullisen tyytyväisiä. Verojärjestelmän porsaanreikiä on pystytty tukkimaan ja palkkatulojen verotusta on lievennetty, joskin eräiden tulonsaajaryhmien verotus jopa kiristyi. Näin kävi elatusvelvollisille. Heidän verotuksellinen asemansa on vielä kerran tästä syystä arvioitava uudelleen ja korjaukset tehtävä vuoden 1991 verotukseen. Pääoma- ja omaisuustuloja on saatu laajemmin verotuksen piiriin, joskaan ei siinä määrin kuin me sosialidemokraatit olemme esittäneet ja vaatineet.

Suurin energia verokeskustelussa on mennyt marginaaliveroihin eikä ehkä syyttä. Aina kun toteutetaan muutoksia marginaaliveroissa, muutetaan myös tulonjakoa. Progressiivinen tulovero on ollut ja tulee olemaan jatkossakin yhteiskunnan tärkein tulonjakoväline. Verotuksen tuloja tasaava rooli korostuu tilanteessa, jolloin solidaarisen palkkapolitiikan mahdollisuudet kaventaa palkka- ja tuloeroja heikkenevät yritysten ottaessa yhä enemmän käyttöön työpaikkakohtaisia tulospalkkausmalleja. Siksi me sosialidemokraatit olemme kantaneet huolta nimenomaan tulonjakoulottuvuuksista marginaaliveroasian yhteydessä.

Aivan ilmeiseltä kuitenkin näyttää, että me joudumme kansainvälisten paineiden alla arvioimaan uudelleen painotuksiamme. Jos Ruotsi ja kaikki muut Länsi-Euroopan maat madaltavat tuloverotusta, emme voi yksin ylläpitää korkeaa progressiota. Meillä ei ole varaa menettää korkeasti koulutettua työvoimaa muihin maihin, mikä korkeammasta tuloveroasteestamme saattaisi olla seurauksena. Toisaalta marginaaliverojen alentuessa ei ole tarvetta ylläpitää nykyisen kaltaisia nimellispalkkaeroja, jotka monissa tapauksissa ovat aivan kohtuuttomia.

Vuoden 1991 palkka- ja veroratkaisut tulisin toteuttaa siten, että suurituloisten nimellispalkkoja ei ainakaan korotettaisi. Verojen keveneminen yksinään takaa reaalityövoimien nousun. Mikäli aiomme seurata Ruotsin esimerkkiä verouudistuksessa, johtaa se väistämättä koko verotusrakenteen uudelleentarkasteluun. Palkansaajien tuloverotusta voidaan voimakkaasti alentaa vain, mikäli ollaan samanaikaisesti valmiit tuntuvasti kiristämään pääoma- ja omaisuustulojen verotusta. Me sosialidemokraatit olemme tässä suhteessa valmiit tekemään hyvin nopeita ratkaisuja. Toivomme, että tarpeellinen valmius löytyisi myös muista hallituspuolueista ja erityisesti keskustaoppositiosta. Emme kuitenkaan ole valmiita keskustan ajamaan veroratkaisuun, jossa marginaaliveroja alennetaan ja se rahoitetaan kulutusverotusta nostamalla.

Herra puhemies! Vuoden 1990 budjetilla parannetaan kansalaisten toimeentuloedellytyksiä niin perusturvan kuin palvelujenkin muodossa. Me sosialidemokraatit edellytämme, että palvelujen ja sosiaaliturvan kehittämistä jatketaan myös tulevana vuosina. Päivähoitopalvelut on saatava kaikilta osin kuntoon myös 3—6-vuotiaille. Lapsilisien reaalista lisäystä on jatkettava julkisen talouden säästötarpeista huolimatta. Erityisesti hallituksen on ponnisteltava asuntopolitiikassa. Siinä eivät riitä tähänastiset toimenpiteet. Asunnottomuus on vihdoinkin poistettava ja asumiskustannukset on saatava kaikille kohtuullisiksi. Näin voimme vähitellen aikaansaada yhteiskunnan, joka on erinomainen elää ja asua myös lapsille ja lapsiperheille.

Ed. Pekkarinen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Rusanen: Herra puhemies! Hallituksen esitys valtion vuoden 1990 tulo- ja menoarvioksi on varsin kohtuullisesti sovitettu tilanteeseen, joka vaatii kireän finanssipolitiikan jatkamista. Tämän vuosikymmenen budjettiesitysten vertailu osoittaa, että valtion menojen kasvattaminen ja velan otto aikaisempien hallitusten toimesta on horjuttanut julkisen talouden tasapainoa. Myönteisin piirre julkisen talouden hoidossa onkin johdonmukainen ja edelleen jatkuva julkisten menojen kasvun leikkaaminen ja valtion velan alentaminen. Ensi vuoden budjetti ja myönteinen tulopoliittinen ratkaisu antaakin meille edellytykset hyvän talouskehityksen jatkumiselle.

Edellisten hallitusten löysäkatiset budjetit ovat selvästi heijastuneet viimeisten tulo- ja menoarvioiden laadintaan. Julkisen talouden tervehdyttäminen on ollut vaativa toimenpide, ja siinä on onnistuttu. Julkisten menojen ja valtion velan määrällinen kasvu on katkaistu ja budjettitalous on selvästi ylijäämäinen. Kaikki julkisen talouden luvut poikkeavat edukseen aiemmin harjoitetusta talouspolitiikasta. Kansantaloudessa on kuitenkin tasapaino-ongelmia, mutta niitä ei ole syytä ylidramatisoida. Keskustan talouspoliittinen vapaapalokunta on jälleen kaatamassa bensiniä liekkeihin. Heidän vaihtoehtobudjetillaan, jossa miljardien menolisäysten lisäksi alennetaan verotuloja lähes 7 miljardilla markalla, ajettaisiin vanhaan tapaan julkinen talous konkurssin partaalle.

Ylikuumentunut kansantalous on nyt kullemassa oikeaan suuntaan. Luottoekspansio tyrehtyminen sekä kiristyvä finanssipolitiikka hillitsevät kokonaiskysyntää ensi vuonna, jolloin vaihtotaseen vajeen syveneminen pysähtyy. Viennin ennustetaan olevan ensi vuonna kuluva vuotta runsampaa, ja kun samalla tuonnin lisääntyminen on päätynyt, eivät näkymät ole niin lohduttomat kuin kansantalouden pääpessimistit, kepu-laiset, haluavat väittää. Euroopan taloudellinen yhdentyminen ja lisääntyvä kaupallinen kanssakäynti vaikuttaa tulevaisuudessa myönteisesti talouskasvuun.

Yleensä luullaan, että talouspolitiikassa on vain huonoja vaihtoehtoja. Hallituksen toimenpide-esitykset tulopoliittisen kokonaisratkaisun tueksi osoittavat kuitenkin muuta. Palkansaajien ostovoimaa on mahdollista edelleen korottaa, vaikka nimelliskorotukset

olisivatkin maltillisia. Myönteinen tulopoliittinen ratkaisu takaisi matalamman inflaation ja matalammat markkinakorot ja loisi siten pohjaa hintakilpailukyvyn kohenemiselle. Edelleen asuntojen hintojen kääntyminen laskuun tulee selvästi vaikuttamaan inflaatioluihin edullisesti.

Säästämisen alenemisesta on kannettu kovasti huolta eikä syyttä. Säästämisen aleneminen on kuitenkin nyt taittunut ja kääntyy positiiviseen suuntaan. Tähän johtavat toisaalta luonnolliset syyt ja toisaalta korkotasosta aiheutunut luotonoton tyrehtyminen. Ihmiset säästävät nyt varsinkin maksamalla suurta lainakantaansa takaisin. Lainakanta suhteessa käytettyihin tuloihin on poikkeuksellisen suuri, jolloin lyhennyksistä tulee rahalaitoksiin jatkuvasti rahaa. Toisaalta peruskoron ja markkinahintaisen rahan korkotasoa on hillinnyt lainanottoa. Korkotaso ei tosin ole lähellä 80-luvun ennätyslukemia, jolloin peruskorko oli pitkään 9,5 prosenttia. Korkeat korot ovat kansainvälinen suuntaus, emmekä siitä yksin pääse irti. Euroopassa on inflaatiota taltutettu runsaan vuoden ajan kireällä rahapolitiikalla.

Herra puhemies! Verouudistuksen arvostelu kolisee omaa tyhjyyttään. Nykyinen hallitus on saanut enemmän aikaan talouden ja verouudistuksen hyväksi kuin vuosikymmenien aikana on tapahtunut. Julkisen talouden pohja vahvistuu, ja verouudistus edistyy hallitusohjelman mukaisesti.

Yksi kokoomuksen eduskuntaryhmän tärkeimmistä tavoitteista eli henkilöverotuksen oikaiseminen on ottanut harppauksen eteenpäin. Täyden inflaatiotarkistuksen lisäksi selkeä taulukoiden alentaminen kaikissa tulo-luokissa on edennyt hyvin, ja samaa linjaa tulee edelleen jatkaa. Erityisen myönteisenä koemme sen, että eduskunnassa asuntolainojen korkovähennyksen lapsiporrastusta edelleen korotettiin.

Yritysverotus on kokonaisuus. Yhteisöveroprosenttia alentamalla ja elinkeinotoiminnan varausjärjestelmiä supistamalla on luotu yrityksille uusi tilanne, mikä edellyttää uutta toimintalinjaa. Uudessa tilanteessa veromaksu ei enää olekaan väisteltävä paha, jota pitää lykätä keinolla millä hyvänsä tuleviin vuosiin. Niin kutsutun piilevän verovelan kasvattamisesta voidaan luopua ja samalla vapautua niistä ongelmista, joita se on aiheuttanut sellaisille yrityksille, jotka eivät ole

voineet laajentaa toimintaansa vuodesta toiseen. Kun otetaan huomioon uudistuksen keskeneräisyys ja se, että verotuksen painopiste siirtyy suurten yhtiöiden suuntaan, olisi kaikkein suurin vahinko ollut, että verouudistus ei olisi lainkaan toteutunut.

Erityisesti liikevaihtoverojärjestelmän uudistamisen etenemistä on tervetullut tyydyksellä. Valmistelutöitä on tehty jo vuosikausia. Nykyinen aikansa elänyt veron kertaantumista aiheuttava järjestelmä on nyt pikaisesti uudistettava siten, että välttämättömyystarvikkeilla, kuten elintarvikkeilla, on alempi verokanta ja investointien liikevaihtovero poistuu kokonaan.

Verotuksen kansainvälinen kokonaiskuva ja viime vuosien kehitys asettaa Suomelle haasteeksi kilpailukykyisen veropolitiikan uudistamisen jatkoon entistä päättäväisemmin sekä henkilö- että yritysverotuksen osalta. Kun pohditaan vaatimuksia Ruotsin ns. historiallisen verouudistusehdotuksen jälkien seuraamisesta, on muistettava myös tosiasiat. Lähtökohdat Ruotsissa olivat aivan erilaiset. Tavoitteet ovat kuitenkin pääosin saman kaltaiset kuin meillä: neutraali pääoma- ja tuloverotus, maltillinen tulokehitys ja yksityisen säästämisen kannustaminen, mikä johtaa taloudellisen kasvun lisääntymiseen ja lisää sitä kautta verotuloja. Vaikka on tunnustettava, että meidän olisi tullut lähteä reippaammin liikkeelle, niin emme voi unohtaa Ruotsin mallin kiusallisia puolia, kuten erittäin suurta välillisen verotuksen, pääomatulojen verotuksen, kiinteistöveron ja luontaisetujen verotuksen kiristämistä, vain muutamia esimerkkejä mainitakseni. Onko meillä valmiutta siihen? Poliittisena kysymyksenä on tärkeätä, että Ruotsissa tunnustetaan se, että jyrkkä verotuksen progressio on epäoikeudenmukaista ja rankaisee työntekeä. Tässä yhteydessä on syytä huomauttaa, että keskustan veroasteikkoesitykseen sisältyy progression kiristäminen.

Kokoomuksen eduskuntaryhmän määrittellessä kesällä budjettitavoitteitaan keskeisimpänä painopisteenä oli asuntotilanteen parantaminen. Budjetin lähetekeskustelun jälkeen asunto- ja varsinkin maapolitiikka ovat olleet jatkuvasti ajankohtaisia, mutta toistaiseksi edistysaskeleita on otettu vielä hitaasti.

Maapoliittisen lainsäädännön eteneminen ympäristöministeriössä on vaikuttanut asuntopoliittisten toimenpiteiden valmistelun hitauteen. Kuitenkin hallitus on osoittanut selvästi, että se haluaa käyttää kattavaa keinovalikoimaa, jotta asuntoja saadaan markkinoille lisää. Näin esimerkiksi vuokrasuhteen joustavuuden lisääminen parantaisi osaltaan asuntotilannetta. Kokoomuksen eduskuntaryhmä haluaa erityisesti korostaa jo selvitysmies Ilaskiven esittämää myyntivoiton verovapautta myydessä maata kunnalle asuntotuotantoa varten.

Tämän vuoden tammi — syyskuussa on valmistunut Tilastokeskuksen ennakkotietojen mukaan 38 500 uutta asuntoa. Määrä on noin kolmanneksen suurempi kuin edellisen vuoden luku. Asuntotuotannon lisääminen parantaa myös asumisväljyyttä ja -viihtyvyyttä.

Valtion asuntolainoituksen rahoitusjärjestelmän tehostaminen on ollut keskustelluimpia asuntopoliittisia toimenpiteitä. Vuoden 1990 budjetissa tuotetaan asuntotilanteen parantamiseksi yhteensä 20 000 arava-asuntoa, joista 14 000 on vuokra-asuntoja. Arava-vuokra-asuntotuotannon taso on korkein sitten vuoden 1976. On syytä korostaa, että päätetyt tuotantomäärät voidaan, toisin kuin edellisten hallitusten aikana, myös täysimääräisesti toteuttaa.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä on vuokra-aravatuotannon lisäämisen ohella korostanut omistusravatuotannon lisäämistä ja korkotukijärjestelmän kehittämistä. Myös omistusasumisen ja vuokra-asumisen väliseen suureen aukkoon on löydettävissä toimivia asuntopoliittisia ratkaisuja. Näistä mainittakoon erityisesti osuuskunta-asuminen ja asumisoikeusasuminen. Vaihtoehtoiset asumismuodot ovat erityisen soveltuvia nuorten elämäntilanteisiin. Vuoden 1991 tulo- ja menoarvioesitystä laadittaessa on sekä lisättävä arava-asuntojen tuotantomääriä että varattava riittävät määrärahat vaihtoehtoisten asumismuotojen toteuttamiseen. Samalla on turvattava asuntosäästöpalkkiojärjestelmän perusteellinen kehittäminen.

Herra puhemies! Perhepolitiikan kannalta budjetti sisältää veroratkaisujen ohella monia myönteisiä asioita. Lapsilisien korottamista jatketaan, ja hallitus on esittänyt talous- ja tulopoliittisessa kokonaisratkaisussa, että lapsilisiä korotetaan vuonna 1991 edelleen 22

prosenttia nyt päätettävän 15 prosentin korotuksen lisäksi.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä arvosteli budjetin lähete keskustelussa erityisesti sitä, että lasten kotihoidon tuen perusosaa ei kyetty budjettiriihessä korottamaan. Lasten kotihoidon tukea on voitava nostaa tuntuvasti, jotta siitä luodaan todellinen vaihtoehto perheille. Kotihoidon tuen lisääminen ja lapsilisien korottaminen ovat toimenpiteitä, joiden yhteisvaikutuksella voidaan todellisuudessa parantaa lapsiperheiden taloudellista asemaa. Kotihoidon tuen korottaminen ei saa olla kiinni siitä, että se on sidottu sairausvakuutuksen vähimmäispäivärahaan. Seuraavaa budjettia laadittaessa on selvitettävä, miten kotihoidon tuki voidaan irrottaa sairausvakuutuksesta.

Päiväkoteja ja päivähoidon virkoja on voitu perustaa suunniteltua enemmän ja nopeammin. Kunnat pystyvät näin pelättyä selvästi paremmin täyttämään päivähoitolain mukaisen velvoitteensa siitä, että jokaiselle alle kolmivuotiaalle lapselle voidaan osoittaa päivähoitopaikka. Talous- ja tulopoliittiseen kokonaisratkaisuun liittyy myös lupaus siitä, että viimeistään vuoteen 1995 mennessä jokaiselle 3—6-vuotiaalle lapselle osoitetaan julkinen päivähoitopaikka.

Sotaveteraanien sosiaaliturvan parantaminen on ollut jatkuvasti Holkerin hallituksen yhtenä painopisteenä. Veteraanijärjestöjen keskeisin vaatimus, ylimääräisen rintamalisän korottaminen, toteutuu tässä tulo- ja menoarvioesityksessä. Asian eduskuntakäsittelyssä on ylimääräisen rintamalisän korottamista pystytty vielä varhentamaan kahdella kuukaudella, elokuun alkuun. Kokoomuksen eduskuntaryhmä toimii vuoden 1991 budjettia valmisteltaessa sen hyväksi, että ylimääräistä rintamalisää korotetaan silloin vähintään 15 prosenttiin kansaneläkkeen lisäosan määrästä. Sotaveteraanit ja heidän puolisonsa ikääntyvät vuosi vuodelta. Näin varsinkin pidempiaikaisen kuntoutuksen tarve lisääntyy. Kuntoutusmäärärahoja tulee jatkossa suunnata niin, että pidempikestoiseen kuntoutukseen kiinnitetään enemmän huomiota.

Terveystieteiden hallituksen toimenpiteet ovat olleet erityisen maininnan arvoisia. Erikoissairaanhoitolaki tehostaa ja parantaa taloudellisesti alan toimintaedellytyksiä. Lisääntyvät ostopalvelut lyhentävät edelleen leikkausjonoja. Omalääkärikokeilua on pys-

tytty asteittain toteuttamaan ja ympäristöterveydenhuollon voimavaroja on myös voitu kehittää.

Herra puhemies! Koulutuksen kansainvälistyessä yliopistojen ja korkeakoulujen merkitys korostuu entisestään. Hallitus on osoittanut koulutusmyönteisyyttään lisäämällä korkeakoulujen opetus- ja tutkimusvoimavaroja edelleen 15 prosentin reaaliuudilla. Tähän määräraha-kehitykseen on jatkossakin kyettävä.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä pitää kiinni vaatimuksestaan, että maamme tutkimukset ovat vuonna 1991 2,1 prosenttia bruttokansantuotteesta. Tämä yhdessä lisääntyvän tutkijakoulutuksen sekä yritysten tuen suuntautumisen tutkimukseen, tuotekehitykseen ja koulutukseen kanssa antaa mahdollisuuden osallistua tiiviimmin kansainvälisiin yhteistyöhankkeisiin ja pitää tuotantomme kilpailukykyisenä.

Suomi on kyennyt varsin hyvin osallistumaan EY:n tutkimusohjelmiin. Jatkossa voimavaroja tarvitaan täysimääräiseen osallistumiseen EY:n koulutusohjelmissa. Määrärahoja on suunnattava sekä opetusministeriölle että suoraan korkeakoulujen kansainväliseen toimintaan. On syytä korostaa, että hallituksen talouspoliittinen ministeriryhmä on tehnyt päätöksen neuvottelujen aloittamisesta Suomen liittymiseksi Euroopan ydintutkimuskeskuksen Cernin jäseneksi.

Koulutusjärjestelmämme toimivuuden yhtenä perustekijänä on opiskelijoiden opinto-sosiaalisen aseman turvaaminen. Vaikka opintorahan osuutta opintotuessa on kyettykin lisäämään hyvällä vauhdilla, tarvitaan opintorahan korottamiseen jatkossa tuntuvia tasokorotuksia, jotta opintotuki voi kehittyä osaksi perustoimeentuloturvaa. Opintorahan lisääminen on todellinen sijoitus tulevaisuuteen, sillä se vähentää opiskelijoiden elämistä velaksi sekä lyhentää korkeakouluopiskelijoiden kohtuuttoman pitkiksi venyneitä valmistusaikojia.

Työllisyystilanne on parantunut Holkerin hallituksen aikana jatkuvasti. Työttömyysprosentti lähenee jo kolmea eli lähestymme käytännöllisen täystyöllisyyden rajaa. Työllisyyslailla on ollut kehitykseen positiiviset vaikutuksensa. Kuitenkin laki on hyvän työllisyystilanteen aikana joustamaton ja kallis. Kokoomuksen eduskuntaryhmä esittää harkittavaksi, että osa työllisyyslain velvoitteista

voitaisiin käyttää työvoimapulan, uudelleen-koulutuksen ja työvoimakapeikkojen ongelmien ratkaisemiseen. Tämän ehdotuksen kanssa saman suuntainen on hallitusohjelman lisäpöytäkirjan kohta, jossa edellytetään seurattavaksi työllisyyslain tavoitteiden toteutumista ja järjestelmän kehittämistä. Jatkossa työministeriön hallinnonalan budjettia on perusteltua keventää osoittamalla uusia määrärahoja esimerkiksi opetus-, liikenne- sekä kauppa- ja teollisuusministeriölle.

Hyvä ja toimiva liikenne on elinkeinoelämme toimivuuden, kestäväan aluepolitiikan ja kansalaisten vapaa-ajan kannalta keskeinen kysymys. Tulo- ja menoarvioesityksessä tiepolitiikan painopiste on perustellusti pääteiden rakentamisessa. Liikenteen sujuvuuden kannalta myös teiden hoidon ja ylläpidon määrärahat ovat keskeisiä. Budjettiesityksessä nämä määrärahat pysyvät reaalisesti ennallaan. Jatkossa etenkin liikenneturvallisuuden vuoksi on pystyttävä parantamaan myös jo olemassa olevaa tieverkkoa.

Arvoisa puhemies! Ympäristönsuojelun määrärahat ovat kasvaneet myös prosentuaalisesti hyvin. Kuitenkin uutena hallinnonalana ympäristönsuojelun markkamääräiset määrärahat ovat alan tärkeys huomioon ottaen aivan liian alhaisella tasolla. Ympäristönsuojelun määrärahoja tulisikin arvioida sitomatta niitä asuntotuotannon määrärahojen kehitykseen. Sekä ympäristö- että asuntotoimi ovat selvästi aloja, joiden kehittämiseksi tarvitaan jatkossa julkista panostusta. Erityiset paineet kohdistuvat kansainvälisen ympäristönsuojelun lisäämiseen. Myös integraatiokehityksessä ympäristökysymykset ovat nousemassa yhdeksi keskeiseksi kaikkia maita koskevaksi kysymykseksi. Itä-Euroopan maiden ympäristöongelmien avautuminen on osaltaan vaikuttanut yleiseurooppalaisen ympäristönsuojelu-ulottuvuuden syntymiseen.

Kansainvälisessä ympäristönsuojeluyhteistyössä on painopiste luonnollisesti ollut sopimusjärjestelmän luomisessa. Puolan kanssa aloitetaan kuitenkin jo konkreettinen energiansäästö- ja ympäristönsuojeluyhteistyö. Ruotsin esimerkki kohdentaa aivan eri suuruusluokan summia Itä-Euroopan ympäristönsuojelukohteisiin antaa miettimisen aihetta Suomellekin, kun päätämme lähitulevaisuuden budjettien painopisteistä. Kan-

sainvälisen ympäristönsuojeluyhteistyön ja kehitysyhteistyön rahoitusmahdollisuudet kaipaavat myös uutta arviointia. Ympäristönsuojelua ei voi lokeroida ainoastaan omaan hallinnonalaansa kuuluvaksi. Meidän on varauduttava siihen, että hyvin läheisessä tulevaisuudessa voimme ohjata osan kehitysyhteistyömäärärahoista myös ympäristönsuojelutarkoituksiin. Samalla voidaan kehitysyhteistyön rahoittamista tarkastella paremmin ilman arvolatauksia.

Arvoisa puhemies! Holkerin hallituksen kolmas budjettiesitys vastaa parhaiten hallitusohjelmaan kirjattuja tavoitteita. Nämä tavoitteet ovat linjassa myös kokoomuksen eduskuntaryhmän näkemysten kanssa. Valtiovarainvaliokunnan budjettimietintö täydentää myös hyvin tulo- ja menoarvioesityksen henkeä.

Ed. Tenhiälä: Herra puhemies! Holkerin hallituksen kolmas budjettiesitys jatkaa epätervettä talouspolitiikkaa. Vaihtotaseen vajeen kasvu ei pysähdy, tuotantomme kilpailukyky kansainvälisillä markkinoilla heikkenee edelleen, ja inflaatio pysyy korkeana. Budjetti ei korjaa verouudistuksen epäkohtia, vaan verorasitus on ensi vuonnakin selvästi korkeampi kuin hallituksen aloittaessa.

Budjetti on epäsosiaalinen. Perusturvaa ei kohenneta, vaan tuloerot kasvavat. Kuntien taloudellisen aseman heikentäminen kohdistuu kuntien veroäyrien hintojen korotusten kautta epäsosiaalisesti heikoimmin toimeentuleviin ihmisiin.

Hallituksen talousennusteet ovat menneet pahasti pieleen. Vielä viime vuonna hallituksen inflaatiotavoite oli 2 prosenttia. Todellinen inflaatiovauhti viime vuonna oli kuitenkin selvästi yli 5 prosenttia, kuten hallituksen budjettiesityksessä nyt myönnetään. Viime syksynä tämän vuoden inflaatiovauhdiksi hallitus arvioi 4,5 prosenttia, mutta tänä syksynä inflaatio on todellisuudessa kivunut jopa yli 7 prosentin. Inflaation kiihtyminen johtuu ensisijaisesti hallituksen epäonnistuneesta talouspolitiikasta.

Myös hallituksen ennusteet vaihtotaseen vajeesta ovat pettäneet. Vaihtotaseen vaje oli vuonna 1987 8 miljardia markkaa. Vuoden 1988 budjettiesityksessä hallitus ennusti toiveikkaasti vajeen laskevan 6 miljardiin markkaan, mutta se kasvoikin kaksinkertaiseksi eli lähes 13 miljardiin markkaan, vaihdetta-

vissa valuutoissa länsikaupan osalta lähes 17 miljardiin markkaan.

Vaihtotaseen vajeen arvioidaan nousevan sekä tänä että ensi vuonna runsaasti yli 20 miljardin markan, mikä suhteessa bruttokansantuotteeseen on Oecd-maiden suurin. Tällä vauhdilla ulkomainen nettovelka kohoaa jo ensi vuonna yli kriittisenä pidetyn 20 prosentin rajan bruttokansantuotteesta.

Teollisuutemme hintakilpailukyky parani edellisen hallituksen talouspolitiikan seurauksena vielä vuosina 1986–87. Viime vuonna kilpailukyky sen sijaan heikentyi selvästi hallituksen omankin arvion mukaan. Tänä vuonna tehdasteollisuuden ja koko yrittäjätoiminnan kustannukset nousevat 5–6 prosenttia enemmän kuin tärkeimmissä kilpailijamaissamme. Korkeana jatkuvan inflaation mukana heikkenee hintakilpailukykyimme edelleen ensi vuonna. Myöskään kaavailtu tulopoliittinen ratkaisu ei tule kilpailukykyämme maailmanmarkkinoilla kohtamaan.

Markka on selvästi revalvoitunut, mikä syö koko ajan vientiteollisuutemme kilpailukykyä. Kilpailukyyn heikkenemisestä aiheutuu kohtuuton pysyvä vaara velkaantuneille suomalaisyrityksille ja niiden työntekijöille. Hallituksen epäonnistunut talouspolitiikka on sysännyt vastuun markkinavoimille. Epäsosiaalinen korkoase puree ankarasti erityisesti velkaantuneita yrityksiä ja asuntojen hintojen rajusta noususta maksamaan joutuvia asunovelallisia. Taloutemme on altistunut ulkoisille häiriöille ja spekulatioille. Jos valuuttapaon vuoksi korkotasomme hyppäisi jälleen esimerkiksi 30–40 prosentin tasolle, olisivat seuraukset monille yrityksille ja niiden työntekijöille kohtalokkaat.

Hallituksen budjettiesitys ei sisällä keinoja kansantalouden epäterveen kehityksen korjaamiseksi. Jos kansainvälinen talous lähivuosina hiljenee, ajautuu Suomi ankaraan lamaan ja työttömyyskierteeseen. Nämä uhkakuvat ovat todellisia, mutta hallitus ei ole ryhtynyt uskottaviin ja tehokkaisiin toimenpiteisiin niiden torjumiseksi. Keskustan viime syksynä ja tänä vuonna tekemät yhteistyötarjoukset talouspolitiikan tervehdyttämiseksi hallitus on useaan kertaan tyrmännyt.

Tulopoliittisen kokonaisratkaisun syntyminen on koko kansantaloudelle tarpeen. Se ei kuitenkaan sisällöltään ole solidaarinen. Se ei

riittävästi ota huomioon monien naisvaltaisten ja pienipalkkaisten alojen ongelmia ja jälkeenjääneisyyttä. Vaikka tasa-arvoerä sinänsä on tärkeä, ei sen todellisesta jakautumisesta ole viime ratkaisusta rohkaisevia kokemuksia. Se ei ole käytännössä juurikaan korjannut pienipalkkaisten naisten asemaa. Kun huippupalkkoihin tulee tuhansia markkoja prosenttikorotuksen seurauksena ja samanaikaisesti hallitus lupaa tehdä nimenomaan samoja suurituloisimpia ryhmiä eniten hyödyttävät marginaaliveroalennukset, ei voida puhua solidaarisesta tulopolitiikasta.

Tulopoliittisen ratkaisun syntyessä hallitus on luvannut toteuttaa vuoden 1991 budjetissa lukuisia sinänsä hyviä päätöksiä mm. asunto- ja perhepolitiikassa. Samat lupaukset on kuitenkin pääosiltaan esitetty jo hallitusohjelmassa. Hallitus siis lupaa toteuttaa ohjelmaansa, jos tulopoliittinen kokonaisratkaisu tehdään.

Ilmeisesti hallitus samalla katsoo, että vuoden 1991 budjetin sosiaalipoliittinen liikumavara on käytetty eikä muihin uudistuksiin riitä voimavaroja. Tämä merkitsee perusturvauudistuksen hautaamista, sillä ainoa varsinaiseen perusturvaan liittyvä kohennus hallituksen tupopakettissa on lupaus korottaa viidellä markalla minimityöttömyyspäivärahaa kahden vuoden aikana.

Hallituksen budjettiesitys ensi vuodelle on epäsosiaalinen. Ainoatakaan merkittävää perusturvaa kohentavaa uudistusta ei ole sisältynyt yhteenkään tämän hallituksen budjettiesitykseen. Vaikka budjettiesityksen nimeliskasvu on yli 12 prosenttia, kasvavat sosiaaliturvamenot vain 5 prosenttia. Sosiaaliturva on hallitukselle säästökohde.

Vaikka budjettiesitys on noin 13 miljardia markkaa ylijäämäinen, katsovat hallituspuolueet, ettei perusturvauudistuksen käynnistämiseen ole taloudellisia mahdollisuuksia. Keskustan ja SKDL:n eduskuntaryhmät tekivät syksyllä yhteisen aloitteen perusturvan kehittämisestä, mutta eduskunnan sosiaalialiokunta päätti hallituspuolueiden äänin haudata aloitteen käsittelyn. Valtiovarainvaliokunnassa on esityksemme kansaneläkeuudistuksen neljännen vaiheen toteuttamisesta, sairauden ja työttömyysajan perusturvan parantamisesta, kotihoidon tuen kohentamista ja opintotuen nostamisesta hylätty.

Myös verotuksen muutokset kasvattavat tuloeroja. Marginaaliveroasteikkojen alenta-

misesta hyötyvät eniten kaikkein suurituloisimmat. Liikevaihtoveron korotus hallituksen esittämällä tavalla puolestaan kohdistuu ankarimmin pieni- ja keskituloisiin sekä paljon kuluttaviin lapsiperheisiin.

Hallitus ei ole tehnyt mitään elintarvikkeiden verotuksen keventämiseksi. Pääinvastoin esimerkiksi maitotuotteiden alkutuotevähenystä on heikennetty, mikä on merkinnyt useiden satojen miljoonien markkojen lisälaskua kuluttajille. Kun mm. maatalousministeri on kannattanut liikevaihtoveron poistamista kokonaan peruselintarvikkeilta, tarjoamme ministerin esitystä tukeville kansanedustajille mahdollisuuden budjetin yksityiskohtaisen käsittelyn yhteydessä äänestää tämän kannan puolesta.

Veroista eduskunta on puhunut viime viikolla tiiviisti, joten esitän vain kaksi tietoa verorasituksen todellisesta kehityksestä kokoomuslaisen veroministerin kaudella. Hallitus aikoo kerätä veroina ja veronluonteisina maksuina ensi vuonna yli 44 miljardia markkaa enemmän kuin edellisen hallituksen viimeisen budjettiesityksen mukaan. Kolmessa vuodessa verotulojen kasvu on peräti 54 prosenttia. Tämän päälle hallitus on uhannut vielä 7 miljardin markan lisälaskulla, jos keskitettyä tulo ratkaisua ei synny. Vuoden 1987 kokonaisveroaste 36,6 prosenttia on reippaasti ylitetty viime vuonna, se ylitetään tänä vuonna, ja ensi vuonna se on lähes kaksi prosenttiyksikköä korkeammalla kuin hallituksen aloittaessa. Hallituksen "verotus kevenee" -väitettä voi pitää lähinnä mustana huumorina.

Hallitusohjelmassa luvataan poistaa asunnottomuus. Hallituspuolueet ovat jatkuvasti vaatineet leimaveron poistamista ensiasunnon hankkijoilta ja asuntotulon verotuksesta luopumista. Vuokra-asuntoja on luvattu tuntuvasti lisää. Hallitusohjelmassa luvattiin alentaa myös korkoja.

Hallituksen asuntopoliittinen tilinpäätös osoittaa hallituksen asuntopoliittikan olevan konkurssitilassa. Katetta suurille lupauksille ei löydy. Asuntojen hinnat ovat lähes kaksinkertaistuneet, ja niiden lasku puolestaan aiheuttaa vaikeuksia asunnonvaihhtajille. Asuntolainojen korkovähennystä leikataan hallituksen oman arvion mukaan tänä vuonna 440 miljoonaa markkaa. Osakehuoneistojen leimaveron tuotto on kahdessa vuodessa kaksinkertaistunut ja nousee tänä vuonna yli 600

miljoonan markan. Asuntomäärärahat ovat kaikissa hallituksen kolmessa budjettiesityksessä olleet julistettuihin asuntotavoitteisiin nähden täysin riittämättömät. Hallitus aikoi lähinnä kokoomuksen vaatimuksesta lopettaa kokonaan valtion omistusravainlainoituksen sekä lakkauttaa hyvin toimivan vuokra-asuntolainojen korkotukilainoituksen.

Keskustan eduskuntaryhmän ja hallituksen välinen asuntorahastoa koskeva sopimus korjasi joiltakin osin hallituksen asuntopoliittikan virheitä. Sopimuksella laajennettiin asuntorahaston rahoitusmahdollisuuksia, minkä vuoksi asuntorahaston kautta saadaan uusia välineitä asuntorahoitukseen. Samoin hallituksen suunnitelmat lakkauttaa omistusasuntojen lainoittaminen aravajärjestelmän kautta torjuttiin. Asumisoikeusasuntojen ja osuuskunta-asuntojen tukemisen aloittaminen ensi vuonna varmistettiin.

Tämän hetken polttavien asunto-ongelmien ratkaisemisen sijasta hallitus on kuitenkin takertunut maapakettiin ja erityisesti lunastuslakiesitykseensä. Hallituksen mielestä ilmeisesti kaikki tämän hetken asuntopoliittiset ongelmat ratkaistaisiin lunastuslailla, jonka arvoneleikkauspykälät voisivat vaikuttaa aikaisintaan seitsemän vuoden päästä. Hallitus ei ole kuitenkaan millään tavoin kyennyt todistamaan, että arvoneleikkauksella todella olisi asuntojen hintoja alentavaa merkitystä. Asuntojen hintojen kaksinkertaistuminen kahden viime vuoden aikana ei ole minkään selvityksen mukaan johtunut raakamaan hinnan noususta. Kun merkittävä sosialidemokraattinen talousguru Pekka Korpinen on ennustanut asuntojen hintojen romahtavan neljänneksellä, ei perusteena ole maan hinta, vaan yleinen kysynnän ja tarjonnan laki.

Keskustan eduskuntaryhmä on tukenut erityistoimenpiteitä pääkaupunkiseudulla asuntomaan hankkimiseksi. Olemme hyväksyneet pääkaupunkiseutua koskevan rakennusmaamaksun, etuosto-oikeuslain laajentamisen sekä lunastuslain ulottamisen koskemaan ensimmäisen asteen yleiskaavassa asuntorakentamiseen osoitettua maata. Niissä kunnissa, joissa on pulaa asuntorakentamiseen tarkoitettua maata, on nykyisen lainsäädännön keinot otettava tehokkaasti käyttöön. Niiden lisäksi on pakkotoimien sijaan edistettävä ensisijaisesti kuntien vapaaehtoista maanhankintaa.

Hallituksen esitys kunnille myytävän maan vapauttamisesta satunnaisen myyntivoiton ja luovutusvoiton verotuksesta on oikean suuntainen, joskin riittämätön toimenpide. Tämän lisäksi pitäisi vapauttaa kunnan kanssa tehtävät maan vaihdot leimaverosta ja ulottaa kuntien maanhankinnan korkotukijärjestelmä uusiin maakauppoihin.

Asuntokriisin laukaisemiseksi tarvitaan maapaketin sijasta asuntopakettia. Esitämme hallitukselle neuvotteluja asuntokaupan leimaveron poistamisesta ensiasunnon hankkijoilta, asuntolainojen korkojen verovähennysoikeuden omavastuun poistamisesta, vuokra-asuntolainojen korkotuen lisäämisestä tarvittaen vastaavasti, asumisoikeusasumisen ja muun vaihtoehtoisen asumisen tukemisen voimakkaasta kehittämisestä ja pahiten velkaantuneiden asuntovelallisten velanhoitokustannusten helpottamisesta erityisillä vakauttamislainoilla.

Näiden välittömästi asuntotilannetta parantavien toimenpiteiden yhteydessä keskustan eduskuntaryhmä on valmis keskustelemaan hallituksen kanssa suurten kaupunkien asuntorakentamiseen tarvittavan maan hankinnan tehostamisesta sellaisilla erityiskeinoilla, jotka kohdistuvat valtion yritysten ja yhteisöjen maiden ostamiseen tai lunastamiseen. Emme voi hyväksyä lunastus- ja etuosto-oikeuslain käyttämistä tai niillä uhkailua pienomistajia ja omakotitaloasukkaita vastaan, kuten on tapahtunut ainakin Malmin-Tapanilan alueella. Mahdolliset pakotteet tulee kohdistaa vain suuromistajiin kuten rakennusliikkeisiin ja muihin maata sijoitusmielessä omistaviin yrityksiin.

Kun pääministeri on lunastuslain yhteydessä tehnyt keskustasta asuntopoliittikan konnan, on kysyttävä, mikä kokoomuksen rooli tässä näytelmässä on. Kun kokoomuksen ministeriryhmä yksimielisesti hyväksyi hallituksen alkuperäisen lunastuslakiesityksen, asettui se tietoisesti sivuosan esittäjäksi. Kun perustuslakivaliokunnan päätöksen jälkeen hallitus järjesti seuraavan näytöksen hieman korjatuilla vuorosanoilla, näytti kokoomuksella olevan kuiskaajan rooli. Kun kokoomuslainen maatalousministeri nyt vaatii lunastuslakiesityksen vetämistä kokonaan pois eduskunnasta, lienee takana pelko joutua sijaisnäyttelijäksi tukalaan paikkaan. Olako vai eikö olla, puolesta, vastaan vai

tyhjää, siinäpä kysymys kokoomuksen eduskuntaryhmälle.

Valtionhoitajapuolueen edustaja on lunastuslain yhteydessä syyttänyt keskustaa vähemmistön diktatuurista, kun se ei ole nöyrästi alistunut hallituksen saneluun. Valtiosääntöuudistuksen käsittelyn yhteydessä on saman puolueen ministeriä syytetty suoranaisestä painostuksesta hallituspuolueiden omia edustajia kohtaan. Tuntuu käsittämättömältä, että eduskunnan hajottamista koskevassa kysymyksessä halutaan rajoittaa eduskunnan, eduskuntaryhmien ja perustuslakivaliokunnan vapaata harkintavaltaa.

Suomen integraatiolinjan määrittelyssä hallitus ei halunnut antaa eduskunnalle todellista vaikutusvaltaa. Ikään kuin virtaavan Tonavan ajatuksen esikuvaa jäljitellen hallitus halusi käyttää eduskuntaa vain näyttämönä, jolta se hankkii vankkumattoman tuen itselleen.

Myös tulopoliittisten lakien valmistelu ja niiden käsittelytapa eduskunnassa kuvastaa hallituksen eriskummallista käsitystä parlamentarismista, joka muistuttaa vanhaa py-sähtyneisyyden ajan käytäntöä monissa maanosamme maissa ennen avoimuuden ja demokratisoinnin aikaa. Itsetietoinen, kaiken vallan itselleen keskittävä hallitus pitää parlamenttia pelkkänä kumileimasimena välittämättä kansan todellisista mielipiteistä. Jos olet eri mieltä, tuomitaan sinut yhteiskunnan viholliseksi, joka uhataan karkottaa pysyvästi oppositioon.

Hallitus ajaa jääräpäisesti omaa linjaansa sellaisissa perustuslain säätämisyjärjestystä vaativissa asioissa, joille tulisi löytyä myös seuraavassa eduskunnassa kahdenkolmasosan tuki. Erityisen ponnekkaasti tätä linjaa näyttää edustavan puolue, joka viime eduskuntavaalien jälkeen oli sitä mieltä, että maahan ei tarvita kahdenkolmasosan enemmistöön nojaavaa hallitusta.

Herra puhemies! Tämän hallituksen aikana ovat paineet kuntien veroäyrin korotuksiin voimakkaasti lisääntyneet. Vuonna 1988 81 kuntaa korotti veroäyriään, vuonna 1989 101 kuntaa, ja ennakkotietojen mukaan ensi vuonna veroäyrin hintaa korottaa ainakin 86 kuntaa. Kolmen vuoden aikana ainoastaan 1 kunta on alentanut veroäyrinsä hintaa. Veroäyrien hinnankorotuspaineista valtaosa on aiheutunut hallituksesta, joka

omilla päätöksillään on sälyttänyt kunnille jatkuvasti uusia lisärasitteita.

Keskusta kannattaa kuntien valtionosuusjärjestelmän uudistamista niin, että kaikille kansalaisille turvataan saman tasoiset peruspalvelut koko maassa lähes saman suuruisella äyrin hinnalla niin, että kuntien itsehallinto kasvaa ja tarpeetonta byrokratiaa puretaan. Valtionosuusuudistus tulisi valmistella perusteellisesti ja laajapohjaisesti niin, että se ei johda veroäyrin hinnan korotuksiin eikä valtion ja kuntien välisen kustannusten jaon muutoksiin.

Pienyrittäjät ovat pettyneet hallitukseen kohdistamissaan odotuksissa. Lupauksista huolimatta palkkaperusteista sosiaaliturvamaksujärjestelmää ei ole uudistettu työvoimavaltaisia pienyrittäjiä tukevalla tavalla, vaan niiden kustannuksia on lisätty. Hallituksen epäonnistunut talouspolitiikka on johtanut korkotason huimaan nousuun, joka on erityisesti rasittanut pienyrittäjien toimintaedellytyksiä. Myöskään hallituksen verouudistus ei ole suosinut yritystoimintaa.

Vuoden 1987 tulo- ja menoarvioon sisältyi ensimmäistä kertaa 2 miljoonan markan määräraha avustuksiin toimeksiantajan konkurssin johdosta taloudellisiin vaikeuksiin joutuneille pienyrittäjille. Kun nyt mm. Wärtsilä Marinen konkurssin johdosta kärsimään joutuneille alihankkijoille tällainen määräraha olisi ollut erityisen tarpeellinen, esittää hallitus koko määrärahan poistamista budjetista. Momentti tulee säilyttää ja sille osoittaa riittävät määrärahat. Hallituksen on pikaisesti annettava eduskunnalle esitys pienyrittäjien ansioturvalaiksi, jolla korvataan pienyrittäjien kohtuuttomat menetykset konkurssitapauksissa.

Hallitus ei ole pitänyt lupauksiaan säästävien maatalouden vientikustannusvarojen suuntaamisesta maaseudun kehittämiseen. Siirto maatilatalouden kehittämisrahastoon on tämän hallituksen aikana voimakkaasti laskenut. Kun siirto oli vielä vuonna 1987 435 miljoonaa markkaa, esittää hallitus ensi vuodelle vain 250 miljoonaa markkaa. Sama kylmäkiskoinen suhtautuminen ilmenee monissa muissa maa- ja metsätalouteen kohdistuvissa määrärahoissa, kuten kuivatusmäärärahoissa, vesihuoltotoimenpiteissä ja metsänparannusvaroissa.

Hallituksen säästäväisyys tiemäärärahoissa näkyy ensisijaisesti haja-asutusalueiden alem-

man asteisen tieverkon puuttuvissa määrärahoissa. Myös joukkoliikenteen kehittämiseen ja säilyttämiseen osoitettujen rahojen riittämättömyys kohdistuu pahiten harvaan asuttujen alueiden jo nykyisinkin heikkoon palvelutasoon.

Kun talvisodasta on kulunut 50 vuotta, ovat rintamaveteraanien asiat olleet laajasti esillä myös eduskunnassa. Vaikka SMP on julistautunut todelliseksi veteraanipuolueeksi, kannatti se syksyn lisäbudjetissa 25 miljoonan markan supistusta veteraanimäärärahoihin, kun keskusta esitti säästävien varojen käyttämistä veteraaniläkkeiden parantamiseen. Ylimääräistä rintamalisää koskeeneen lain käsittelyssä SMP vastusti keskustan esitystä ylimääräisen rintamalisän korottamisesta 500 markkaan ensi vuoden alussa. SMP on myös hyväksynyt veteraanijärjestöille tehtävien lahjoitusten säätämisen veronalaisiksi. Kun eduskunta äänestää budjetin yhteydessä ylimääräisen rintamalisän korottamisesta SMP:nkin julkilausumissaan vaatimaan 500 markkaan kuukaudessa, pelkään SMP:n kansanedustajien jälleen tiukan paikan tullen lähtevän rintamasta käpykaartiin.

Keskustan eduskuntaryhmän edustajien valtiovarainvaliokunnan mietintöön tekemien muutosesitysten yhteissumma on noin 3 miljardia markkaa. Se on huomattavasti vaatimattomampi summa kuin hallituspuolueiden kansanedustajien tänä syksynä tekemien raha-asia-aloitteiden kokonaiskustannukset. Summa on myös pienempi kuin hallituksen tulopoliittisen ratkaisun lisukeeksi lupaamat porkkanat.

Hallituspuolueet ovat jälleen lisänneet budjetin eduskuntakäsittelyssä runsaasti ns. joululahjarahoja, joista merkittävä osa suuntautuu erityisesti kokoomuslaiseen puoluetointaan. Myös aiemmin puoluetukea vastustanut SMP kanavoi toimintaansa valtion varoja joululahjarahojen kautta. Edellisen hallituksen aikana näitä nk. joululahjarahoja ei osoitettu varsinaisten puoluejärjestöjen tukemiseen. Nyt on käytäntö muuttunut, vaikka nykyinen valtiovarainvaliokunnan puheenjohtaja julisti hallituksen vaihtuessa, että näistä rahoista luovutaan kokonaan. Keskusta on niistä valmis luopumaan, jos varsinaisen budjetin kautta huolehditaan monien tärkeiden kulttuuritapahtumien ja arvokasta työtä tekevien järjestöjen riittävästä rahoituksesta.

(Ed. Mäki-Hakola: Ed. Virolainen ne aloitti!)

Herra puhemies! Keskustan edustajat tulevat budjetin yksityiskohtaisen käsittelyn yhteydessä tekemään tarvittavat muutosesitykset budjetin sisällön korjaamiseksi sosiaalisesti oikeudenmukaisemmaksi.

Edustajat Pesola, Metsämäki, Soininvaara ja Suominen merkitään läsnä oleviksi.

Ed. Vähäkangas: Arvoisa puhemies! Tulo- ja menoarvion käsittely on todella turhauttavaa. Sitä varmasti osoittaa sekin, että tämän verran meitä edustajia on paikalla käsittelemässä vuoden tärkeintä kirjaa monen kansalaisen kohdalla.

Tämä on mielestäni jopa huonoa kyläteatteria. Hallitus laatii käsikirjoituksen, jossa eduskunnan on pysyttävä. Pilkkuaakaan se ei saa muuttaa. Pakostakin tulee kysyneeksi, eikö kansanvaltaa voitaisi laajentaa niin, että eduskunta olisi todellinen isäntä maassa. Minun mielestäni hallituksen arvovaltaa lisäisi se, että se sallisi eduskunnalle mahdollisuuden tehdä muutakin kuin vain muodollisia muutosesityksiä. Ei sen arvovalta kärsisi, päinvastoin.

Sitten muutamia näkemyksiä, herra puhemies, itse toiveitten kirjasta.

Yhtenäisen ja tasoltaan riittävän perusturvan aikaansaaminen on tärkeä ja kiireellisesti toteutettava tavoite. Yhteiskunnan velvollisuus on huolehtia siitä, että sosiaaliturva toimii tehokkaasti ja nopeasti. Tämän vuosikymmenen sosiaaliturvauudistukset liittyvät kansaneläkeuudistusta lukuun ottamatta nimenomaan ansioturvaan. Etenkin hyväntuloisten, pitkään ja vakituksessa työsuhteessa olleiden toimeentuloturva on parantunutkin merkittävästi. On tietysti aika luonnollista, että työssä olevia kiinnostaa säilyttää toimeentulonsa taso myös sellaisissa tilanteissa kuin väliaikainen työttömyys tai sairaus, jotka muutoin pienentävät toimeentuloa. Mutta perusturvakin olisi pantava kuntoon.

Uudistusten yhteydessä päivärahojen ja korvausten vähimmäistasoa korotettiin varsin vähän, kun otetaan huomioon etuukсын samanaikainen muuttuminen veronalaisiksi. Tuloerot kasvoivat myös sosiaaliturvan sisällä. Kuva on sitäkin selvempi, kun muistetaan

uudistuksia edeltäneinä vuosina tapahtunut vähimmäisturvan jälkeenjääneisyys. Ansiosidonnainen etuus on yleensä tasoltaan kohtuullisen riittävä, ainakin jos on kysymys parempituloisesta henkilöstä. Vähimmäisturva ei kuitenkaan enää tahdo riittää ihmisarvoiseen elämään. Kaikkein heikoin on ennestään vaikeassa asemassa olevien syrjäytyneiden asema.

Muutoinkin alhaisessa perusturvassa on vielä tasoeroja. Niitä on perusteltu järjestelmien erilaisilla tavoitteilla. Tällä etuuden varassa elävän kannalta keinotekoisella teorialla on kuitenkin käytännössä puolusteltu vain sitä, että jonkin lain mukainen perusturva on vielä pienempi kuin jonkin toisen.

Perusturva on myös aukollista. Järjestelmien väliin putoamisia tapahtuu edelleen. Etuuksien saamiselle on sekä säädetty että käytännössä asetettu erilaisia esteitä. Myös hakemusten käsittelyajat voivat aiheuttaa toimeentulo-ongelmia. Asioita ei vielä käsitellä riittävästi viran puolesta ja palveluperiaatetta korostaen.

Vastikään myös perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota perusturvan puutteisiin ja päätyi saman kaltaiseen arvioon kuin mekin. Valiokunta pitää myös tärkeänä, että vakavasti tutkittaisiin mahdollisuudet täydentää perusoikeussäännöstöämme mm. sosiaalisia oikeuksia koskevilla säännöksillä. SKDL on yhdessä keskustan kanssa pyrkinyt kehittämään perusturvaa koskevia ehdotuksia. Sen sijaan hallitus ei ole perusturvasta kiinnostunut. Sen sydän sykkii Brysselissä ja pää on pilvissä.

Eduskunnassa hallituspuolueet ovat tyytyneet hallituksen budjettiesitykseen. Vain eräitä vähäisiä muutoksia on joulutuulella tehty mutta ei mitään oleellista. Siksi minua vähän hämmästyttää ja ihmetyttää, että hallituspuolueiden kansanedustajat jaksavat joka syksy budjetin tullen laatia tukuittain rahasia-aloitteita, joista he luopuvat ennen kuin allekirjoituksen muste on ehtinyt kuivua. (Eduskunnasta: Hyvin sanottu!)

Herra puhemies! Perusturvasta meillä on siis yhteisiä näkemyksiä keskustan kanssa. Eräissä muissa kysymyksissä näin ei ole.

Suoraan sanottuna meidät yllätti aika lailla keskustan suhtautuminen hallituksen mallilliseen lunastuslakimuutokseen, jolla olisi hieman parannettu mahdollisuutta saada kohtuullisella hinnalla eikä vain keinottelu-

hinnalla maata asuntotuotantoon. Meille hallituksen esitys oli liian lievä. Keskusta taisi valitettavasti nähdä lunastuslaissa vain tilaisuuden heiluttaa kokoomuksen äänestäjien nenän edessä sosialismin luurankoa. Vaikka tilaisuus saattoi olla herkuellinen, tuli tehdyksi karhunpalvelus asunnontarvitsijoille. Ei silti, ei hallituksen esitys kaksinen ole, eikä asuntorahastossakaan ole kyse muusta kuin yrityksestä virtaviivaistaa hallintokäytäntöä. Ei näillä toimilla asumisen ongelmia korjata eikä hallituksella ole tarkoituskään nähtävästi korjata. Tosi ovelaa oli, että ensin uhattiin korottaa vuokria todella suurilla summilla ja sitten vähän vedettiin takaisin päin niin, että moni taisi melkein luulla saaneensa vuokranalennuksen, tai ainakin niin hallitus toivoo monen vuokralla asuvan ajattelevan.

Asumisen kustannuksissa ei ole kysymys vain maan hinnasta, joka varsinkin suurissa asutuskeskuksissa nousee korkeaksi. Rakennusaine- ja -tarviketeollisuus on erittäin keskittynyttä. Sulassa sovussa kaksi sementtijättiä, Lohja ja Partek, pitävät hinnat korkeina, ja yhtiöillä on riittävästi poliittista ja taloudellista valtaa estääkseen kilpailevan sementin tuonnin. Myös rakennuttaja- ja rakentajayhtiöt ovat keskittyneet muutamaksi valtakunnalliseksi yhtiöksi, jotka omilla maanhankinnoillaan ja suhteillaan kunnallisiin päättäjiin ovat hävittäneet maasta kilpailun.

Hallituksen pitäisi murskata nämä asumisen ja rakentamisen kallistajat. Sillä on siihen mahdollisuus, jos olisi poliittista tahtoa. Minä ymmärtäisin hyvin, että hallituksenkin tavoiteasetteluun nähden myöntämisvaltuudesta jää puuttumaan yksi miljardi, jos hallitus todella sen edestä aikoo halventaa asumisen hintaa käymällä monopolivoittojen saalistajien kimppuun. Tätä meidän on kuitenkin turha toivoa. Siksi pitää asuntomäärärahoja kasvattaa. Muuta keinoa ei ole.

Hallitus hyljeksi peruskorjausta. Olemassa oleva asuntokanta ei saa rapistua varojen puutteessa. Me toivomme, että suunnatkaa, hyvät valtioneuvoston jäsenet, hetkeksi katseenne Brysselin kiinteistömarkkinoista tänne kotimaahan. Ettekö näe, että kaikki murenee, jos rahaa ei tule?

Erityisryhmien määrärahat ovat myös liian pienet. Nyt esimerkiksi asunnottomat ja pakkolaiset on pantu kilpailemaan samasta liian pienestä määrärahasta.

Lapsi on ilo ja siunaus. On mukava katsella pienen ihmisalun varttumista. Tämä on minun mielipiteeni. Silti väitän, että nykyaikana lapsi on todella kallisi ylellisyshyödyke eikä ole ihme, jos moni tarkkaan harkitsee, ennen kuin lapsen hankkii ja kuinka monta hankkii. Ennen oli toisin. Jo suhteellisen nuoresta iästä lähtien lapsi saattoi osallistua kodin töihin ja siten kattaa elantokustannuksiaan. Toisaalta myöhemmin hän turvasi vanhempiensa elatuksen sukupolvenvaihdoksen yhteydessä.

Kun asunnon saanti on hankalaa ja kun lapsilisiä ei suinkaan kata lapsesta koituvia kustannuksia, ei ole ihme, että lapsia ei synny tarpeeksi. Nuorillapareilla ei yksinkertaisesti ole varaa sellaiseen ylellisyyteen. Me olemme valtiovarainvaliokunnassa ehdottaneet lapsilisien tuntuva korottamista. Jo ensimmäisestä lapsesta tulisi kuukaudessa maksaa 400 markkaa, ja lapsiluvun mukaan pitäisi voida muuttaa isompaan asuntoon.

Päivähoitopaikkatilanne olisi nyt toisin, elleivät Sorsan neljäs ja Holkerin hallitus olisi säästäneet päivähoitossa. Säästö on aikaisempaan päivähoitopaikkojen kasvuun verrattuna 14 000 päivähoitopaikkaa. Mitä hallitus sitten tekee? Se lupaa tosin tulopoliittisen ratkaisun yhteydessä korottaa lapsilisiä selvästi yli inflaation tulematta siltikään niihin lukuihin, joihin pitäisi päästä. Samanaikaisesti hallitus suunnittelee vuokrasäänöstelyn lopettamista, mikä monessa perheessä tietäisi sitä, ettei lapsilisan korotukseen riittäisi vuokran korotuksen katteeksi.

Verotuksessa hallitus suosii suurituloisia ja rikkaita, jotta heillä olisi varaa pitää autotallissa isin Mersun ja äidin Jaguarin rinnalla myös lasten omat autot ja rannassa vaikkapa muskelivene. Tavallisille ihmisille sen sijaan hallitus haluaa lasten olevan mahdollisimman vaikeasti saavutettava ylellisyyttä. Sellaisena asiantilana pysyynkin niin kauan, kuin maalla on pääministeri, joka tohtii väittää, ettei Suomessa ole yhteiskunnallisia eroja, valtiovarainministeri, joka on huolissaan suurituloisten liiallisesta verotuksesta, ja muutenkin hallituksen perhepoliittiset näemykset näyttävät jäävän liikenneministerin varaan.

Julkisen vallan ylläpitämiin hyvinvointipalveluihin, terveydenhoitoon, päivähoitoon ja muihin muihin tehtäviin, joilla yhteiskuntamme on taannut ainakin periaatteessa jo-

kaiselle jäsenelleen tasavertaiset palvelut, on ollut suhteellisen helppo saada henkilökuntaa, sillä viime vuosiin asti työttömyys on ollut suurta. Pienipalkkaisiin ja usein raskaisiin tehtäviin on rekrytoitu lähinnä naisia. Nyt tilanne on toinen. Hyvinvointipalvelujen työntekijöiden alhainen palkkaus on korjattava ja työolosuhteita parannettava. Useilla paikkakunnilla tarvitaan lisäksi asuntoja.

Ilman tuhtia matalapalkkaerää julkiset hyvinvointipalvelut romahtavat, häviää ihmisten tasavertainen oikeus näihin palveluihin. Syntyy kahdet markkinat: köyhille kurjistuneet julkiset palvelut ja rikkaille rahalla ostettavat palvelut. Se merkitsee pohjoismaisen hyvinvointivaltion muuttumista amerikkalaiseksi painajaiseksi. Tässä on aihetta nostaa sormi pystyyn. Hallitusherrat, te olette nyt astumassa tälle tielle.

Tulo- ja menoarvion yleisperusteluihin te olette valintanne kirjanneet. Muotoilu on tosin hieman peitelty mutta kuitenkin kyllin selvä. Olette kirjoittaneet, ettei palkalla pidä hokutella ihmisiä hyvinvointipalveluihin, koska te olette huolissanne yksityisen sektorin työvoiman saannista.

Kaikessa lainsäädännössä pitää aluepolitiikkaa pitää lähtökohtana. Me emme voi hyväksyä aluepoliittisen kuljetustuen romuttamista.

Vaikka yksittäisillä suurilla hankkeilla on ainakin paikallista ja osin maakunnallistakin merkitystä, pienet ja keski suuret yritykset ovat kehitysalueiden elämä. Palkkaperusteiset työnantajamaksut eivät kuitenkaan kohtele niitä oikeudenmukaisesti. Nyt myös korkea korkotaso on ajamassa pienyritykset vaikeuksiin. Vain suurimmilla on mahdollisuus suoraan halpoihin ulkomaisiin luottoihin ja kykyä arvioida niihin sisältyvä kurssiriskitekijä.

Hallitus ei halua huolehtia siitä, että erityisaluekunnissa aluepoliittiset avustukset maksettaisiin edes täysimääräisinä, saati että aluepolitiikkaa ryhdyttäisiin kehittämään.

Maatalous on kaikesta huolimatta edelleenkin selkäranka monessa kehitysaluekunnassa. Pohjois- ja Itä-Suomessa maidon tuotannolle ei ole vaihtoehtoa, joten maidon kulutuksen vähentymisen takia tuotantoa olisi muualla maassa suunnattava maidosta muihin vaihtoehtoihin. Pohjois- ja Itä-Suomessa sen sijaan tulisi voida purkaa maidon tuotannon rajoituksia ja turvata rehuomava-

raisuus sallimalla pellonraivaus pienviljelmille. Maatalous yleensäkin on suurten ongelmien ja uhkien edessä. Tällä hetkellä maataloutta tuetaan tuotantomäärän mukaan. Tuontisuojaalla pidetään tuottajahintoja ylhäällä niin, että viljelijä ansaitsee sitä enemmän, mitä enemmän hän pystyy tuottamaan.

Vaikka Euroopan talousalueen yhteydessä ei olekaan tarkoitus vapauttaa maatalouden tuontia, uhkaavat maatalouttamme muuten esiintyvät vapauttamispaineet. Suuren ylituotannon vienti ei välttämättä voi jatkua. On siksi päästävä lähemmäksi tilakohtaista tukea. Se olisi myös ympäristön kannalta parempi vaihtoehto, koska tällöin viljelijä voisi vähentää lannoitteiden ja torjunta-ainesten käyttöä tarvitsematta pelätä ansiotason romahtamista.

Eri maissa kansalliset vähemmistöt nostavat päätään. Niiden väheksyttyä kulttuuria aletaan arvostaa ja elinoloja kohentaa. Miten on suomalaisten laita? Kun tämän hallituksen touhuja katselee, alkaa melkein hävettää. Niinkö metsäläisiä me olemme, niin omassa itsessämme kiinni, ettemme soisi muille Suomessa asuville parempia oloja, oikeutta omaan kieleen ja kulttuuriin?

Ensin vastanimittetty liikenneministeri hyökkää Ahvenanmaan kalastajia ja viljelijöitä vastaan, minkä thaivaimoilta kerkiää, ja kuin suurvallan pahinkin satraappi kiristää oikeusministeri Ahvenanmaan edustajaa eduskunnassa, uhkaa heittäytyä itsehallintolain jarruksi. Tuollaisen henkilön paikka ei ole hallituksessa ja kaikkein vähiten oikeusministerinä.

Valtion kitsastellessa saamenkielinen kirjallisuus jää Suomessa julkaisematta eikä romaaneille ole haluttu kehittää ammatillista koulutus- ja kulttuurikeskusta. Mutta on kai niin, että aivan yhtä vähän tämä hallitus arvostaa maamme suomenkielistäkin kulttuuria. Hallituksen katse tässäkin tähyilee enemmän Brysselin suuntaan ja siellä olevia näkymiä. Kun kuulen sanan ”kulttuuri”, vedän esiin taskulaskimen, taitaa moni ministeri ajatella.

Herra puhemies! Meillä on Suomen amerikkalaisin hallitus. Meillä on Suomen eurooppalaisin hallitus. Mutta milloin saadaan maahan hallitus, joka pitää päällimmäisenä tehtävänä yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden takaamista, hyvinvoinnin tasaisempaa jakamista, asuntopulan poistamista

ja kehitysalueiden tasavertaista asemaa?

Ed. Malm: Talman, puhemies! Den ekonomiska utvecklingen i vårt land är fortsättningsvis stark, trots att man redan under ett par års tid förutspått en nedgång i konjunkturen. Bnp-tillväxten är dock inte reell eftersom ökningen av underskottet i bytesbalansen är större än bruttonationalprodukttillväxten. Tillväxten är således belånad. Utvecklingen har gått i riktning mot ökande obalans i ekonomin, som håller på att föra oss in i ett krisläge. Krismedvetandet är dock inte speciellt utbrett i vårt samhälle.

Den snabbt ökande yttre obalansen, dvs. ökat underskott i bytesbalansen och ökningen av utlandsskulden har lett till en smärtsamt hög räntenivå eftersom vi vill bibehålla vår valutas internationella värde. Inflationstakten hos oss är högre än inom Oecd i genomsnitt. Den ligger för tillfället på 7 % på årsnivå, vilket är 3 % högre än vad man räknade med för ett år sedan. Vår höga inflationstakt förorsakas i huvudsak av inhemsk kostnads- och prisutveckling. Vi måste genom egen ekonomisk politik vidtaga åtgärder för att dämpa inflationen. Detta kan ske bl.a. genom att dämpa den inhemska efterfrågan och den vägen öka exporten.

Sysselsättningen har utvecklats i positiv riktning, men den starka tillväxten har lett till att man besväras av brist på arbetskraft inom många sektorer. Utvecklingen uppvisar emellertid regionala skillnader, så att den största bristen på arbetskraft finns i södra Finland, dvs. i ”Trängsel-Finland”.

Att vi nu är på väg in i ett krisläge beror dels på omständigheterna, dels på mindre god ekonomisk politik enligt vårt sätt att se.

Av de yttre omständigheterna som inverkar är nedgången i östhandeln den viktigaste. De branscher, som i huvudsak verkat inom östhandeln, på en nästan skyddad marknad, har drabbats hårt eftersom de inte haft beredskap att gå in på den öppna västmarknaden. Konsekvenserna har blivit rationaliseringar och konkurser.

Den mindre goda ekonomiska politiken har tagit sig flera uttryck. Den i och för sig nödvändiga frigörelsen av kreditmarknaden 1986 skedde i för snabb takt. Att den sammanföll med snabbt stigande konjunkturen har medfört flera negativa konsekvenser.

Den ledde till en stark tillväxt i efterfrågan, och i synnerhet till boomen på bostadsmarknaden vilket spädde på inflationsutvecklingen.

Den alltför expansiva finanspolitiken under så gott som hela 1980-talet har även bidragit till obalansen. Det här har mindre varit politikernas än de ekonomiska prognosmakarnas fel. De, alltså prognosmakarna, har förut-spått att nästa år blir sämre, vilket inte skett. Finanspolitiken har därför vilat på fel grund.

Experimentet med ny valutapolitik senaste vår när vår valuta revalverades var en risktagning som inte lyckades. Det hade funnits andra medel att få upp räntenivån och strama åt den ekonomiska politiken.

Olemme siis tilanteessa, jossa kaikkein tärkeintä on saada inflaatio alas ja siten säilyttää tai mieluiten parantaa kansainvälistä kilpailukykyämme sekä saavuttaa pitkällä tähtäyksellä tasapainoinen kehitys. Tämä edellyttää aktiivista otetta talouspolitiikasta. Meidän on vältettävä tilannetta, jossa useiden tekijöiden yhteisvaikutus johtaa niin voimakkaaseen kiristykseen, että joudumme laskukierteeseen.

Ruotsalaisen eduskuntaryhmän mielestä on välttämätöntä, että kaikki osapuolet ottavat vastuunsa kireästä, kestävästä, kaksi-vuotisesta kokonaisratkaisusta työmarkkinoilla. Sopimus tulisi pitää niin kireänä, että hallituksen taholta annettu tarjous reaalityulojen 4,5 prosentin kasvusta sopimuskaudella pitää. Totuus on se, että vaikka vuonna 1990 mentäisiinkin nollalinjalle, niin palkkaperiö, indeksitarkistukset ja palkkaliukumat antavat 6—7 prosentin suuruusluokan palkkorotukset ensi vuonna. Hallituksen tarjous voi jopa olla yhteiskuntatalouden kannalta ylimitoitettu niin, että edes silläkään ei saavuteta vakautta.

Joka tapauksessa kokonaisratkaisu on väline, jolla on vakauttava vaikutus pitkällä tähtäyksellä. Lyhyellä tähtäyksellä voi kuitenkin olla välttämätöntä tehdä tiukennuksia finanssipolitiikan avulla. Niin yksityisen kuin julkisen sektorin kuin myös yritysten säästämisen lisääminen on välttämätöntä. Niin kauan kuin veroton säästäminen vaivoin peittää inflaation, sitä ei koeta riittävän kannustavaksi. On ilmeistä, että tarvitaan uusia muotoja säästämisen kiinnostavaksi

tekemiseksi. Ruotsalainen eduskuntaryhmä toistaa ehdotuksensa tulonsaajien säästömuodosta, jossa osa tulosta voitaisiin tallettaa verottomalle erityistilille pankkiin, ja tämän verotus tapahtuisi vasta nostovuonna, esimerkiksi vähintään viiden vuoden jälkeen.

Om det inte blir någon helhetsuppgörelse är svenska riksdagsgruppen beredda att svälja den beska medicin som regeringen har föreslagit. Det innebär att alla de utlovade reformerna uteblir, att beskattningen skärps och att ytterligare åtstramningsåtgärder vidtas. Vi måste i så fall vara beredda på att också konsumtionsskatterna, bl.a. omsättningsskatten, kan komma att höjas ytterligare. Detta kunde ske genom att undantaga t.ex. livsmedel och dagligvaror. Vissa socialpolitiska åtgärder kunde sättas in för att lindra följderna av pålagorna för dem som har en svagare ekonomi.

När den ekonomiska politiken diskuteras och eventuella åtstramningar förverkligas så måste vi dock vara medvetna om att långtifrån alla deltar i konsumtionsfesten i landet. Det är omöjligt att gå fram med "osthyveln" när ekonomin dämpas.

Under 1990-talet kommer Finland att diskutera ett flertal internationella avtal som kommer att ha vittgående konsekvenser för landet, för näringslivet och för enskilda människor. Den europeiska integrationen och Gatt-avtalet kommer att medföra konsekvenser som vi i dag inte helt kan överblicka. Det kommer att ställas stora krav på våra förhandlare om vi skall få acceptabla resultat för landet. Svenska riksdagsgruppen ser det väsentligt att vi i de förhandlingarna slår vakt om hela landet. Vi måste ge också regionerna, deras näringsliv och människor möjlighet att fortleva. Om Finland finns i utkanten av Europa med alla de problem det här för med sig så måste vi också notera att vi har många regioner som finns i utkanten av vårt land. Vi måste se till att dessa inte får problem på grund av den internationella utvecklingen.

Vi måste enligt svenska riksdagsgruppen gå in för en aktivare regionpolitik. Det gäller att både skapa förutsättningar och stöda. Regeringen måste se över de bestämmelser som i dag finns när det t.ex. gäller det regionpolitiska stödet till tredje och fjärde baszonerna. Ny teknologi och väsentliga

förändringar i näringsstrukturen får inte vara absoluta krav för att statligt stöd skall ges för näringslivets utveckling.

Vasa län har drabbats oproportionerligt hårt av strukturomvandlingen i vårt land. Vasa läns utvecklingsdelegation under minister Norrbacks ledning har till uppgift att komma med förslag till åtgärder med vilka man kan vända den negativa utvecklingen. Svenska riksdagsgruppen understryker statsutskottets uttalande om att resurser måste ges för att delegationens förslag till åtgärder skall kunna förverkligas. Eftersom krisen inom pålsdjursnäringen drabbar Vasa län hårt så finns det t.ex. skäl att, utöver det som tidigare gjorts, se över vad som ytterligare kan göras för att näringen skall överleva.

Många regioner i vårt land står och faller med möjligheterna att producera livsmedel. Svenska riksdagsgruppen understryker ännu en gång behovet av att i de internationella avtalen slå vakt om den inhemska livsmedelsproduktionen. Det räcker inte med att enbart slå vakt om en egen lantbrukspolitik. Vi måste också slå vakt om de förädlade livsmedlen. Det betyder indirekt vår egen livsmedelsindustri.

År 1990 kommer den nya inkomstlagen för lantbruket att tillämpas för första gången. Den tillämpningen kommer att vara avgörande också för framtiden. Det är viktigt att bestämmelserna om kostnadskompensation och lantbrukarnas inkomstutveckling kan förverkligas i enlighet med de löften regeringen gett i samband med förhandlingarna om den inkomstpolitiska helhetsuppgörelsen. Svenska riksdagsgruppen anser det viktigt att det i detta skede inte införs nya former för inkomstuppgörelsen för att försöka tillmötesgå kommande krav från Ees och Gatt. Tiden måste få utvisa vilka förändringskrav eventuella internationella avtal kommer att ställa på oss.

Svenska riksdagsgruppen ställer betydande förhoppningar till den fartygsregisterkommission, som tillsatts på basen av en anteckning i budgetförslaget och vars majoritet består av riksdagsmän. Vi förutsätter att kommissionen arbetar enligt givet uppdrag och lämnar sitt betänkande inom utsatt tid, dvs. med utgången av detta år.

Svenska riksdagsgruppen har envetet under tiotals år påtalat den katastrofala utveckling som vår sjöfartsnäring genomgått. Nä-

ringen har naturligtvis försvarat sig med internationella medel. Därför är de verkliga förlorarna samhället, industrin, utbildningen och övrig infrastruktur, som byggts upp omkring sjöfarten samt sjömännen.

Utvecklingen leder dessutom in i en ytterligare fördjupad kris därför att det på 1990-talet kommer att vara en enorm brist på sjöfolk i Finland. Förlusterna i valutaintäkter är redan nu 4—5 miljarder mark på årsbasis vilket direkt belastar den ytterligt negativa bytesbalansen. I ett krisläge klarar vi inte transportförsörjningen, vilket gör Finland till ett samtidigt begärligt och sårbart byte, därför att vi tvingas betala ockerpris för transporterna när vi inte längre kan anlita egna fartyg vilket konkurrenterna naturligtvis vet.

Hallitus on tehnyt joitakin urheita yrityksiä kilpailukyvyyn ylläpitämiseksi, mutta useimmat ovat kaatuneet klassiseen vastakainasetteluun työmarkkinaosapuolten välillä. Pohjoismaiset kilpailijamme ovat ryhtyneet voimakkaisiin toimenpiteisiin merenkuluelinkeinojensa tukemiseksi, mikä on merkinnyt Suomen lipun tulemistä miljoonia markkoja kalliimmaksi alusta kohden vuodessa. On selvä, ettei näin voi jatkua.

Ruotsalainen eduskuntaryhmä perää voimakkaita ja pitkän tähtäyksen ehdotuksia toimikunnalta siten, että eduskunta vielä ensi vuoden kevälistuntokauden aikana voi antaa merenkuluelinkeinolle reaaliset toimintaledellytykset.

Socialbudgeten har kritiserats för att grundutkomstskyddet inte har förbättrats i den utsträckning som riksdagsgruppernas arbetsgrupp föreslog senaste vår. Men även denna budget visar att det finns vilja för att vidareutveckla socialskyddet. I svenska riksdagsgruppen vidhåller vi uppfattningen att särskild uppmärksamhet bör ägnas åt att förbättra ställningen för de sämst lottade. Detta bör även prägla fortsättningen på folkpensionsreformen med bättre samordning av makarnas pensioner och en rättvisare indexjustering.

Överhuvudtaget bör strävan att åstadkomma en bättre samordning av olika minimiförmåner till ett förenklat och tillräckligt basutkomstskydd fortsätta. Den gamla tan-

ken att kunna betjäna medborgarna från färre luckor förtjänar omsättas i praktiken.

Ruotsalaisesta eduskuntaryhmästä olemme toistuvasti peräänkuuluttaneet paremman sosiaaliturvan luomista kodeissa tehtävälle välttämättömälle ja arvokkaalle työlle. Tässä yhteydessä on syytä muistuttaa, ettei hoitoala selviä ilman lasten vanhempien, vammaisten ja sairaiden kotihoidon laajentamista. Tällaisiin tehtäviin ryhtyville henkilöille on turvattava tyydyttävä korvaus ja mahdollisuus eläkkeeseen, lomaan ja muihin sosiaalietuuksiin muiden työntekijöiden tavoin. Nykyisistä määräyksistä ja perinteisestä työnjaosta kärsivät ennen kaikkea naiset.

Man kan inte ens med god vilja hävda att de senaste årens bostadspolitik varit framgångsrik. Prisutvecklingen och bostadspriserna, och i synnerhet de dramatiska svängningarna i prisnivån, talar sitt klara språk. Situationen kräver åtgärder och resultat.

I diskussionerna om en särskild bostadsfond har vi i svenska riksdagsgruppen uttalat att vi stöder dess grundande om den tillför något nytt som faktiskt förbättrar bostadssituationen. Låt oss tro att så skall bli fallet. Enligt vårt förmenande var det en förbättring att även ägobostäderna intogs i dess belåning. Trots att hyresbostäder prioriteras just nu i statens bostadspolitik, får inte villkoren för ägobostäder försämrats. Den kraftigt minskande andelen egnahemslån skapar även det tryck på hyresbostadsmarknaden. Mot den här bakgrunden skulle det ha varit motiverat att höja bostadssparpremien, som nu förblir på samma nivå som i år. Den justering som statsutskottet gjort i fråga om ränteavdraget för bostadslånen är nödvändig med tanke på de unga familjernas boendekostnader.

Hallituksen asuntopolitiikan tavoitteena tulee olla mahdollisimman tasainen asunto- tuotannon luominen pitkällä aikavälillä. Tämä loisi turvallisuutta myös rakennusallale. Voimakas omistusasuntojen kysynnän vähentäminen juuri tällä hetkellä uhkaa ajaa monet pienrakennusalan yritykset konkursiin. Tämä johtaisi rakennusalan keskittymiseen entisestään. Tällainen kehitys ei ole toivottavaa. Ruotsalainen eduskuntaryhmä panee tyytyväisenä merkille, että asumisoikeusasuntoja koskeva ehdotus on tehty viime

päivinä. Tästä omistusasunnon ja vuokra- asunnon sekamuodosta odotetaan suositua vaihtoehtoa, joka erityisesti suosii nuoria asunnon tarvitsijoita. Ensimmäiset lainat tulisi myöntää mahdollisimman pian.

Svenska riksdagsgruppen understryker behovet av att ta ett aktivt grepp på familjepolitiken med helt annan kraft än för närvarande. Visserligen har en del punktsatser gjorts, bl.a. förbättringar i systemen för barndagvård, och behandlingen av barnskyddsredogörelsen i riksdagen nyligen gav upphov till en hel del goda tankar. Men vad som saknas är ett helhetsgrepp på familjepolitiken som skulle ta sikte på barnfamiljernas totala levnadssituation med särskild hänsyn till barnens intressen och framtid. En trygg uppväxt med en god och utvecklande skolgång, möjligheter att utöva sunda fritidsintressen samt en god social uppfostran är vad alla föräldrar önskar sina barn. Svenska riksdagsgruppen vill därför mynta devisen: "Om barnfamiljerna mår bra, mår Finland bra".

Därför måste man med beklagande konstatera att vårt samhälle inte tillräckligt beaktar just den ovanstående målsättningen. Barnfamiljerna i vårt land dras alltför ofta med bostadsproblem, dagvårdsproblem, skatteorättvisor och särskilt stora svårigheter har de som har handikappade barn. Likaså drabbar höga priser barnfamiljerna extra hårt.

Att barnfamiljerna inte mår bra i dag bevisas nog bäst av att det under de senaste tjugo åren skett en radikal förändring i attityderna till att skaffa barn. Antalet barn som föds i vårt land årligen har minskat från cirka 83 000 i början av 1960-talet till cirka 63 000—64 000 i början av 1980-talet, eller en nedgång med nästan en fjärdedel. Samtidigt har en åldersförskjutning skett bland barnföderna så att de blivit äldre. Majoriteten av de kvinnor som i dag föder barn är över 27 år, medan de ännu för 15 år sedan var under 27 år.

Svenska riksdagsgruppen vill här peka på några förbättringar som kunde göras. Den första och viktigaste åtgärden vore att göra en helhetsbedömning av familjepolitiken och på basen av det göra ett program, som skulle omfatta just de problemområden som ovan berörts.

Vården av barn bör förbättras med början vid bättre anpassad föräldraledighet, där pappaledigheten är ett viktigt element. Större valfrihet för småbarnsföräldrar med vårdnaden, bl.a. bättre flexibilitet i dagvården genom flera alternativa dagvårdsmetoder bör genomföras. Stödet till barnfamiljerna via barnbidrag och hemvårdsstöd bör höjas. Till den delen är nästa års budget en positiv utveckling. Det indirekta stödet via skattesystemet bör göras rättvisare och bättre.

För skolbarnen bör eftermiddagsklubbar eller -daghem inrättas, i synnerhet med sikte på de mindre skolbarnen, vilkas föräldrar arbetar.

Erityistä huomiota tulee kiinnittää perheisiin, joissa on vammaisia lapsia. Vanhemmilla tällaisissa perheissä on suuri ylimääräinen vanhempainloman, tilapäisavun jne. tarve, koska he ovat eri tavoin sidoksissa kuin muut vanhemmat. Ruotsalaisen eduskuntaryhmän mielestä perhepolitiikan olennaisena tavoitteena tulee olla myönteisen asenteen luominen lapsiin, asenteen, joka olisi koko yhteiskunnan läpäisevä.

Ruotsalaisen eduskuntaryhmän mielestä myös sotaveteraanien kuntoutukseen tarvittavia määrärahoja olisi tullut korottaa enemmän. Iän lisääntyessä kuntoutusvaatimukset kasvavat, minkä vuoksi edellyttämme, että hallitus ottaa tämän huomioon tulevissa ehdotuksissa. Samoin rintamalisän ja ylimääräisen rintamalisän jälkeensäjäneisyys tulee korjata siten, että taloudellisesti kaikkein huonoimmassa asemassa olevat veteraanit saisivat paremman toimeentuloturvan.

I vårt samhälle finns det i dag ett stort behov av att rationalisera och avbyråkratisera. Utvecklingen har också nått statsapparaten. I den utvecklingen ser vi dessvärre en tendens till att svenska språket och den svenska servicen inte alltid beaktas. Det som tidigare varit självständigt svenskt skall inrymmas i helheten på ett sätt som lätt leder till att det försvinner. Detta är fallet när det gäller skogsförvaltningen, lantbruksrådgivningen och undervisningsförvaltningen. Det är en utveckling vi inte kan acceptera i svenska riksdagsgruppen. Vi kommer att göra allt för att svenska enheter skall bibehållas.

Vi ser med bekymmer på de rationaliseringsåtgärder som aviseras för lotsväsendet

och sjöbevakningen. Vi vill betona vikten av service för skärgården och när det gäller sjösäkerhet. Vi ifrågasätter om de föreslagna åtgärderna beaktar denna service.

Svenska riksdagsgruppen är beredd att för sin del godkänna det av statsutskottet framlagda förslaget till budget för år 1990. Arbetet i utskottet har löpt bra. På basen av de sakkunnigas utlåtanden kan man också konstatera att de sektorer som anser sig förfördelade i budgeten inte är så värst många också om det finns problemområden. De av utskottet föreslagna justeringarna i budgeten är förhållandevis små men viktiga för dem som berörs av justeringarna.

Trots att riksdagsgruppen är beredd att godkänna budgetförslaget så har vi kritiska synpunkter. I samband med remissdebatten så påpekade vi att regeringens budgetförslag kunde vara stramare. Höstens utveckling på det ekonomiska planet har styrkt oss i den uppfattningen. Statsmakten kommer synbarligen att under 1990 bidra till en ekonomisk aktivitet där vi mera borde vara broms än pådrivare.

Enligt svenska riksdagsgruppen borde det ha satsats mera på miljövården. Anslagen för inköp och skötsel av naturskyddsområden borde ha varit betydligt högre.

Nykyinen päätieverkostomme vaatii suuria määrärahoja, jotta se ylipäänsä voitaisiin pitää kohtuullisella tasolla. Koska kokonaismäärärahoja ei koroteta vastaavassa määrin, joutuu alempi tieverkosto kärsimään. Tätä kehitystä ryhmä ei voi hyväksyä. Päätieverkko on pidettävä kunnossa. Tinkimätön vaatimuksemme on kuitenkin, että myös pienet, ihmisiä lähempänä olevat tiet on voitava hoitaa. Ilmeisesti hallitus joutuu ryhtymään toimenpiteisiin tällä alueella jo vuoden 1991 budjetissa.

Ruotsalainen eduskuntaryhmä on epäonistunut yrityksessään ns. nuorisomarkan korottamiseksi ja uusien lakisääteisten valtionapua nauttivien musiikkioppilaitosten saamiseksi. Nuorisokulttuuria kohdellaan maassamme tönkeyllä kädellä.

Svenska riksdagsgruppen ser det riktigt att de s.k. småjusteringarna görs också i nästa års budget. "Flitpengarna" har ingen betydelse i statsekonomin men de kan ha avgö-

rande betydelse för många organisationer och aktiviteter i fosterlandet. Det är ett sätt från riksdagens sida att visa uppskattning för det frivilliga arbete som utförs i vårt samhälle, ett arbete som är ovärderligt och som därför gärna kan stödas.

Talman! Vi har från svenska riksdagsgruppens sida velat framföra åsikter om hur framtiden borde utformas i vårt land. Svenska riksdagsgruppen är för sin del beredd att godkänna det framlagda budgetförslaget för år 1990. Förslaget kommer att kommenteras också av gruppmedlemmarna.

Ed. Kettunen: Arvoisa puhemies! Valtion vuoden 1990 tulo- ja menoarvion käsittely on jälleen muutaman vuoden tauon jälkeen venymässä yli vuoden vaihteen. Tämä on valitettavaa, sillä siitä aiheutuu ongelmia niin eduskunnalle itselleen kuin myöskin koko budjettia toteuttavalle valtiokoneistolle. Tällä kertaa budjettikäsittelyn venymisen syyllinen ei suinkaan ole eduskunta itse kuten tavallisesti, vaan viivästyminen johtuu välillisesti hallituksesta, lopullisen syyllisen ollessa työmarkkinatilanne.

Palkansaajajärjestöjen käytyä turhaan keskinäisiä neuvottelujaan valtiovarainministeriön ja hallituksen tukemana tarvittiin jälleen tulopoliittista selvitysmiestä. Selvitysmiehen avulla saatiin aikaiseksi neuvottelutulos, joka parasta aikaa on työmarkkinajärjestöjen sisäisessä käsittelyssä. Työmarkkinajärjestöjen lopullisesta päätöksestä riippuu pitkälti se, kuinka budjetin raameja tullaan naulaamaan kiinni eduskunnassa. Mikäli ammattiliitot pystyvät sopimaan välitysesityksen pohjalta tulopoliittisesta kokonaisratkaisusta, tulee palkansaajien verotus olennaisesti alenemaan vuonna 1991 sekä kansalaisille tullaan antamaan merkittäviä sosiaalipoliittisia etuisuuksia. Tämä on se kuuluisa porkkana.

Mikäli työmarkkinajärjestöt eivät pääse yksimielisyyteen välitysesitysten hyväksymisestä, vaan yksikin merkittävä liitto irrottautuu sopimuksesta, astuvat voimaan valtiovalan ns. kepiksi ristimät vastatoimenpiteet. Tällaisia tulevat olemaan jo ensi vuodeksi toteutettava veron ja työeläkemaksujen ylimääräinen korotus sekä budjetin menopuolen tuntuva karsinta. Tämä on luonnollista siksi, että työmarkkinatilanteen mahdollisesti riistäytyessä liittokohtaisiin sopimuksiin tulevat vahvat liitot ulosmittaamaan itselleen

tuntuvia nimellispalkkojen korotuksia aiheuttaen näin inflaatiopaineen edelleen lisääntymistä ja tätä kautta vaihto- ja kauppataseemme vajauksen pahenemista.

On todella parlamentarismien kannalta valitettavaa, että ulkoparlamentaariset tekijät näin vahvasti sanelevat valtiontalouden tärkeimmän asiakirjan, valtion seuraavan vuoden tulo- ja menoarvion, käsittelyä kansanedustuslaitoksessa, eduskunnassa. Tämä on hyvin kouriintuntuva mutta samalla pelottava esimerkki siitä, missä todellinen valta maassamme sijaitsee. On suoranainen harhakäsitys se, että eduskunta tekisi kaikki merkittävät poliittiset ratkaisut hallituksen esityksestä maassamme. Karu todellisuus on, että erilaiset eduskunnan ulkopuoliset painostusryhmät, jollaisia työmarkkinajärjestökin ovat, vaikuttavat tällä hetkellä ratkaisevasti maassamme tehtäviin poliittisiin päätöksiin.

Perustellusti voidaan kysyä, kuinka tämä sopii yhteen pohjoismaisen kansanvaltaisen järjestelmämme ja perustuslakimme hengen kanssa. Kuinka pitkälle eduskunta voi luovuttaa omaa päätäntä- ja ratkaisuvaltaansa kansanedustuslaitoksen ulkopuolisille voimille? Milloin tullaan siihen pisteeseen, jossa kansanedustajat ja kansa heräävät huomaamaan todellisen päätäntävaltansa olevan nimellistä ja tärkeimpien ratkaisujen tulevan jostain muualta kuin hallituksesta tai eduskunnasta. Siis eduskunnasta on tullut jonkinlainen koordinaatiokonttori, jonka tehtävänä on pitää huolta siitä, että puolueiden organisaatiot jotenkuten pärjäävät vuotuisessa potinjaossa.

Arvoisa puhemies! SMP:n eduskuntaryhmä piti valtioneuvoston esitystä valtion vuoden 1990 tulo- ja menoarvioksi varsin onnistuneena. Budjettia saatiin valmistella epätavallisen suotuisissa taloudellisissa olosuhteissa. Kansantuotteemme on viimeisinä vuosina kasvanut kansainvälisesti keskiarvoa paremmin, ja budjetin tuloylijäämä on useiden miljardien markkojen luokkaa nousten ensi vuonna arviolta noin 13 miljardiin markkaan. Tämä lienee Suomessa melko harvinaista, mutta elämme epätavallisen pitkään kestäneen korkeasuhdanteen aikaa. Toisaalta valtiontaloutta on uhkaamassa ennennäkemättömän suuri epätasapainon vaara. Vaihtotaseemme alijäämä on kohoamassa ennätyslukemiin uhaten nousta tulevana

vuonna noin 20 miljardin markan tasolle. Myös kauppataaseemme on näyttänyt kuluvana vuonna negatiivisia lukemia.

Nämä vaaratekijät ovat pistäneet niin hallituksen kuin eduskunnan valtiovarainvaliokunnankin totuuden eteen miettimään ratkaisua kansantaloutemme ongelmatekijöiden vähentämiseksi. Eräänä tekijänä näihin kuuluu edellä mainitsemani tulopoliittinen kokonaisratkaisu, mikäli sellainen nyt saadaan ammattiliittojen toimesta hyväksytyksi.

SMP:n eduskuntaryhmän mielestä valtiontaloutemme tila on kuitenkin niin hyvä, että se mahdollistaa tulevana vuonna ja vuonna 1991 varsin merkittäviä sosiaalipoliittisia uudistuksia. Vuosikautia hamaan tulevaisuuteen siirtynyt usean väliinpuotoajaryhmän aseman parantaminen on nyt täysin mahdollista, ja uudistukset tulee mielestämme myös toteuttaa. Tällaisia korkeasuhdanteen aikana heikompaan asemaan jääneitä väestöryhmiä ovat mm. veteraanit, pienituloiset eläkeläiset ja pienipalkkaiset työntekijät, kotiäidit, pienet yksityisyritykset sekä opiskelijat. Lisäksi asunnottomuus on muodostanut kansalaisemme keskuuteen varsin ongelmallisen väestöryhmän, jonka valtaosa on nuoriapareja. Näiden kaikkien ongelmat tulisi pystyä lähivuosien aikana poistamaan tai ainakin tuntuvasti niitä helpottamaan.

Puhe eläkeuudistuksesta on jatkunut maassamme jo varsin pitkään, voidaan sanoa suoraan, että aivan liian pitkään. Mielestämme kansaneläkeuudistuksen nk. neljännen vaiheen olennaisimmat osat tulee toteuttaa lähivuosien aikana siten, että pienimpiä eläkkeitä saavat kansalaiset eivät enää joudu kärsimään eläkkeidensä yhteensovittamisesta. Parhaassa tapauksessa tämä merkitsee käytännössä sitä, että kansaneläkkeen lisäosaa saaville maksettaisiin lisäosa täysimääräisenä myös toisen puolison eläkkeelle jäämisen jälkeen. Tällä hetkellä molempien aviopuolisoiden eläkkeellä ollessa lisäosa on 81 prosenttia täyden lisäosan määrästä.

Hallituksen budjettiriihessä tulo- ja menoarvioesityksen perusteluihin lisätty lausuma sitoi asian korjaamisen valitettavasti eläkekomitea 1987-mietintöön, mikä olisi merkinnyt käytännössä sitä, että parhaassa tapauksessa lisäosan määrä olisi voinut nousta 84 prosenttiin. Mielestämme tämä ei ollut sitä, mitä hallituksen sisällä riihen aikana

keskusteltiin ja mitä SMP:n edustajat neuvotteluissa edellyttivät.

SMP:n eduskuntaryhmän taholta asetettiin hallituspuolueiden välisissä budjetintarkistusneuvotteluissa tavoitteeksi se, että eduskunta kirjaisi valtiovarainvaliokunnan mietintöön selkeän lausuman siitä, että lähettäessä valmistelemaan yhteensovittamisen muutosta vuoden 1991 budjettiesitystä varten tulee kyseinen eläkekomitean mietintöön sitova lause poistaa. Mielestämme neuvotteluissa tulee lähteä puhtaalta pöydältä niin, että tavoitteena on 100 prosentin suuruinen lisäosa molemmille aviopuolisoiden. Tässä tavoitteessa SMP:n eduskuntaryhmä myös onnistui, sillä valtiovarainvaliokunta on kirjannut mietintöönsä lausuman: "Valiokunta edellyttää, että kehitettäessä kansaneläkejärjestelmää eläkkeellä olevien puolisoitten osalta vuoden 1991 tulo- ja menoarviossa eivät yhteensovituksia tehtäessä eläkekomitea 1987:n rajaukset saa muodostaa estettä kokonaisvaltaiselle tarkastelulle. Järjestelmien kehittämisestä koituvan hyödyn on kohdistuttava erityisesti heikoimmassa taloudellisessa asemassa oleville eläkeläisille."

Käytännössä tämä SMP:n vaatimuksesta mietintöön saatu kirjaus tarkoittaa sitä, että hallituksen tulee lähteä valmistamaan eläkejärjestelmän kehittämistä lisäosien osalta siten, että eläkekomitean aikoinaan tekemä esitys ei ole mikään sitova ohje vaan ainoastaan eräs esitys muiden joukossa. Pidämme tätä budjettiin saatua lausumaa varsin suurimerkityksellisenä eläkeläisille, sillä nyt hallituksella on mahdollisuus toteuttaa eläkeuudistuksen pienituloisten kannalta eräs olennainen osauudistus siten, että se todellakin parantaa pieniä eläkkeitä saavien kansalaisten asemaa tulevaisuudessa.

Arvoisa puhemies! Rintamalisän osalta SMP:n eduskuntaryhmä asetti tavoitteekseen sen, että ylimääräiseen rintamalisään tulee saada myös prosentuaalinen korotus muiden hallitusryhmien suunnitteleman ja hallituksen esittämän korotuksen aikaistamisen lisäksi. Mielestämme rintamalisä olisi tullut korottaa jo ensi vuoden aikana vähintäänkin 15 prosenttiin kansaneläkkeen lisäosan määrästä. Markkamääräisenä tavoitteena ryhmällämme oli se, että yhteenlaskettuna rintamalisä ja ylimääräinen rintamalisä olisivat nousseet noin 600 markkaan kuukaudessa. Ryhmämme mielestä nyt olisi korkein aika

korjata veteraanien eläkkeissä olevat puutteet ja vääryydet, kun veteraanimme yhä kiihtyvällä vauhdilla poistuvat keskuudestamme. Lisäksi kuluvana vuonna tuli kulu-neeksi 50 vuotta siitä, kun talvisota alkoi ja saimme ensimmäiset veteraanimme.

Pitkällisten neuvottelujen jälkeen hallituspuolueiden eduskuntaryhmien välillä päästiin asiasta ratkaisuun. Muiden hallituspuolueiden taholta pidettiin ylimääräisen rintamalisän korottamista tärkeämpänä jo esitetyn korotuksen pelkkää aikaistamista muutamalla kuukaudella. Tämä kanta oli sen verran voimakas, ettei hallituksen esitykseen enää pystytty taholtamme saamaan määrällistä nousua. Pidämme kuitenkin todella merkittävänä sitä, että esityksestäme eduskunta yksimielisesti hyväksyi kyseeseen lakiin velvoittavan perustelulausuman, jossa eduskunta edellyttää hallituksen antavan eduskunnalle esityksen ylimääräisen rintamalisän korottamisesta vähintään 15 prosenttiin siten, että se voidaan hyväksyä jo valtion vuoden 1991 tulo- ja menoarvion yhteydessä. Käytännössä tämä siis tarkoittaa, että veteraaneilla on jo nyt takeet ylimääräisen rintamalisän nousemisesta ainakin 15 prosenttiin kansaneläkkeen lisäosan määrästä 1.4.1991 alkaen. Tämän jälkeen eduskunnalla on mahdollisuus vuoden päästä käsitellessään vuoden 1991 budjettiesitystä vielä parantaa SMP:n ansiosta jo nyt saatua korotusta.

Valitettavaa rintamalisän eduskuntakäsittelyn yhteydessä on se, että oppositiopuolueiden taholta ryhdyttiin jälkeen helppoheikkimäiseen huutokauppaan korotuksen prosenteista. Tästä hyvänä esimerkkinä voidaan mainita keskustapuolueen vaatima ylimääräisen rintamalisän korottaminen 30 prosenttiin kansaneläkkeen lisäosasta. Kukaan, joka ajattelee järkevästi valtiontaloutta, ei voi tehdä tällaista esitystä vakavassa mielessä. Tilanteen tekee mielestäni entistäkin moraalittomammaksi se, että Sorsan hallituksen aikana, jolloin ylimääräinen rintamalisä SMP:n esityksestä luotiin, vastusti keskustapuolueen silloinen ja myös nykyinen ryhmäpuheenjohtaja esitystämme tulisesti. Hänen mielestään veteraanit olivat jo tuolloin saaneet riittävästi eivätkä enää ansainneet mitään uusia eläkkeitä. Oppositiosta käsin on kuitenkin hyvä luvata vaikka mitä, kun sanoista ei tarvitse joutua vastuuseen kan-

santalouden kannalta. Silloinen sosiaali- ja terveysministeri Kuuskoski-Vikatmaa, keskustapuolueesta muuten, esitti jo sovitun lisän alarajaksi yhtä markkaa kuukaudessa. Siinä keskustapuolueen kylmyys veteraaneja kohtaan tuli todella esiin.

Edellisen hallituksen aikana keskustapuolue syötti kentälle propagandaa, että SMP estää hallituksessa kaikki keskustapuolueen esittämät korjaukset. Nyt Suomen keskusta syyttää SMP:tä siitä, että SMP ei ole pystynyt hallituksessa hoitamaan riittävään kuntoon veteraanien asioita, vaikka SMP:llä on vain liikenneministerin salkku. (Ed. Mattila: Ja SMP on luvannut hoitaa!) Miksi kepu ei hoitanut veteraanien asioita kuntoon esimerkiksi jo vuosien 1983—1987 aikana, jolloin kepulla itsellään oli hallussaan sosiaali- ja terveysministerin salkku? Tätä on syytä peräänkuuluttaa ja kysyä keskustan kansanedustajilta.

Hallituspuolueiden toimesta on hallituksen tulo- ja menoarvioesitykseen tehty sen valtiovarainvaliokuntakäsittelyn aikana monia muita merkittäviä lisäyksiä ja parannuksia. Tällainen on mm. se, että hallituksen edellytetään perheiden lastenhoidon valintamahdollisuuksien parantamiseksi antavan eduskunnalle esityksen lasten kotihoidon tuen sairausvakuutuksen vähimmäispäivärahasta irrottamiseksi vuoden 1990 aikana. Tämä uudistus merkitsisi käytännössä sitä, että mahdollisuudet lasten kotihoidon tuen olennaiseenkin korottamiseen paranevat merkittävästi, kun korotuksesta ei ole suoranaisia heijastusvaikutuksia muihin sosiaalisiin menoihin.

Lisäksi valtiovarainvaliokunnan mietintöön on kirjattu pienyrittäjien asemaan kaksi tuntuvaa parannusta. Hallituksen edellytetään muuttavan pienyrittäjien lomalakia siten, että lomaan oikeutettujen yrittäjien määrä olennaisesti kasvaa ja lomarahan reaalin arvo nousee.

Lisäksi Wärtsilä Meriteollisuuden konkurssin yhteydessä kouriintuntuvana esiin tulleen pienyrittäjien heikon taloudellisen turvan parantamiseksi SMP:n esityksestä valtiovarainvaliokunnan mietintöön liitetystä ponnassa edellytetään hallituksen pikaisesti selvittävän edellytykset antaa esitys pienyrittäjän palkkaturvalaiksi. Tällaisen palkkaturvan voimassa ollessa pienyrittäjän asema olisi rinnastettavissa työntekijän palkkatur-

va-asemaan pääurakoitsijan konkurssitapauksessa.

Arvoisa puhemies! Vesistöjemme kunnon jatkuvan heikkenemisen takia kirjattiin esityksestämme valtiovarainvaliokunnan mietintöön se, että vesistöjen kalkituksessa tulee päästä suoritetuista kokeiluista käytännön laajamittaisiin kalkituksiin vuoden 1990 budjettiin liitettävien määrärahojen avulla. Kalkitus on todettu hyväksi keinoksi estää vesistöjemme jatkuvaa happanemista ja pelastaa lukuisia pieniä järviä jopa lopulliselta kuolemalta.

Asuntopolitiikka on eräs lähivuosien haasteellisimpia tehtäviä niin nykyiselle kuin tulevallekin hallitukselle. Maassamme vallitsee tällä hetkellä vakava asuntopuola varsinkin suurissa asutuskeskuksissa. Istuvan hallituksen toimesta on jo ryhdyttykin moniin mitaviin toimenpiteisiin tilanteen helpottamiseksi, mutta lopullista korjausta tilanteeseen ei ole vielä saatu aikaan. Pitkälti tämä johtuu siitä, ettei kaikilla tahoilla vieläkään ymmärretä ongelman todellista vakavuutta ja laajuutta sekä siihen tarvittavien rahojen määrää. Varsinkin valtiovarainministeriössä tunnutaan olettavan, että asunto-ongelma pysytään poistamaan muutamalla miljardilla markalla, mutta tämä on valitettavasti pelkkää päiväunta.

Lopullisen ratkaisun saamiseksi vallitsevaan asuntopulaan tarvitaan merkittävästi suurempia määrärahoja ja olennaisesti tehokkaampia toimenpiteitä, unohtamatta myöskään uudenlaisten mallien käyttöönottomahdollisuutta. Eräs tällainen malli on Ruotsissa jo varsin laajasti käytössä oleva asumisoikeusjärjestelmä. Tätä voidaan myös kutsua osuuskunta-asumiseksi. Mielestämme valtiovarainvaliokunnan budjettimietintöön liittäminen kirjaus siitä, että asuntorahaston varoista tulee osoittaa varoja myös laajamittaisen asumisoikeusjärjestelmän käyttöönottoon, merkitsee varsin pitkälle menevää muutosta kangistuneisiin ajatusrakennelmiin. SMP:n mielestä asunto-oikeusjärjestelmä tai osuuskunta-asuminen on mitä paras keino varsinkin nuorilla päästä nopeasti omaan asuntoon. Valtiovalta ei saa olla pakottamassa kaikkia kansalaisia yksinomaan vuokraajuuteen pelkästään siksi, että sosialidemokraattiseen ajattelutapaan ei oman asunnon omistaminen tunnu vieläkään niveltävän. Tosiseikka on se, että valtaosa suomalaisista

haluaa asua omassa ja omistetussa asunnossa, vaikkapa vain sitten 10 prosentin osuudella omistetussa, halusivatpa sosialidemokratit sitä tai eivät.

Asunto-ongelman ratkaisuun ei välttämättä tarvita maanomistusoikeuden romuttamista ja joka notkoon ja saarelmaan laajennettua arvonleikkauksen tai etuosto-oikeuden laajentamista. Asunto-ongelma on ratkaistavissa nykyisellä lainsäädännöllä, kunhan järki otetaan käteen pölyttyneiden periaateohjelmien sijasta.

Arvoisa puhemies! SMP:n eduskuntaryhmän mielestä valtion vuoden 1990 tulo- ja menoarvio on sen valtiovarainvaliokuntakäsittelyn aikana parantunut olennaisesti. Eduskuntaryhmämme asettamissa tavoitteissa on edistytty kiittävästi ja budjettiin on saatu merkittävästi lisää sosiaalista näkemystä ja vähempiväkisen kansalaisen huomioon ottamista. Valitettavana seikkana näen sen, että emme vieläkään tässä vaiheessa budjetin tullessa jo takaisin valtiovarainliokunnan käsittelystä tiedä sitä, mihin muotoon verolait lopullisesti tulevat asettumaan. Tämä johtuu ammattiliittojen härkäpäisestä asenteesta ja tulopoliittisen kokonaisratkaisun viivyttämisestä.

Toivon ja edellytän, että työmarkkinajärjestöillä on sen verran järkeä ja kansanvaltaista ajattelutapaa, että ne ottavat lusikan kauniiseen käteensä ja hyväksyvät tehdyn tulopoliittisen kokonaisratkaisuesityksen. Mikäli ne sen hylkäävät ja ryhtyvät ulosmittaamaan liittokohtaisilla sopimuksilla itselleen esitettyjä suurempia nimellispalkankorotuksia, ne ottavat täyden vastuun kansantaloutemme tilan heikkenemisestä ja kansalaisten aseman vaarantamisesta. Mikäli jotkut liitot irrottautumalla kokonaisratkaisusta ja siten romuttamalla aikaansaadun neuvottelutuloksen pyrkivät etuoikeutettuun asemaan, tulee valtiotalon ja kaikkien kansalaisten vetää tästä omat johtopäätöksensä.

Lopuksi, arvoisa puhemies! Kun nyt siis hallituspuolueet ovat päässeet yhteisymmärrykseen siitä, että vuoden 1991 tulo- ja menoarvioon on sisällytettävä korjaukset sotiemme veteraanien ja invalidien asioihin sekä myös ns. eläkeuudistuksen neljännen vaiheen aloittaminen, SMP:n eduskuntaryhmä ehdottaakin, että hallitusryhmät aloittaisivat neuvottelut näistä asioista heti eduskunnan kokoonnuttua helmikuun 1990 alus-

sa. Neuvottelut tulee mielestämme saattaa loppuun kesäkuun alkuun mennessä. SMP:n eduskuntaryhmä on valmis tällaiseen aika-tauluun, joka lienee järkevä myös hallituksen ja vuoden 1991 budjetin valmistelun näkökulmasta katsottuna.

Ed. Moilanen: Arvoisa puhemies! On ollut kiintoisaa seurata hallituspuolueiden edustajien puheenvuoroja. Niissä on kyllä pohdittu eri ongelmia ja niiden syitä, mutta on aina löydetty syntipukki jostain muualta kuin hallituksesta. Milloin ongelman aiheuttajana on ollut Suomen Pankki, milloin taas työmarkkinajärjestöt ja milloin mikään. Toinen mielenkiintoinen seikka, mikä on näitten puheenvuorojen aikana ilmennyt, on se, että tämä hallitus luulee, että asiat hoidetaan ponsilla ja perustelulausumilla, joita valiokunnan mietintöön toinen toisensa jälkeen liitetään, ja unohtaa sen, että kyllä asioiden hoitoon tämänkin hallituksen aikana tarvitaan selvää rahaa eivätkä perustelulausumat riitä.

Vuoden 1990 tulo- ja menoarvion kannalta tämä keskustelu on tarpeeton. Sen sijaan sopii toivoa, että hallitus ottaisi onkeensa edes jossain määrin niitä näkökohtia, joita tässä budjetin palautekeskustelussa esitetään. Lähinnä puheet pidetään ja aloitteet jätetään siinä toivossa, että hallitus kuuntelisi niitä myönteisessä hengessä ja tekisi aloitteiden mukaisia korjauksia seuraavien vuosien budjeteissa ja muissa ratkaisuissaan. Näin silloin tällöin tapahtuikin.

Viime aikoina on maassamme jälleen perustellusti keskusteltu eduskunnan asemasta ja sen arvovallasta ja yhtä perustellusti on todettu, että eduskunnalle liian usein jää vain kumileimasimen asema. Niin myös budjetin käsittelyssä on tapahtunut. Hallitususkollisuus on tämän hallituksen aikana kehitetty huippuunsa. Jo vähäisistäkin valiokunnan esittämistä muutoksista nousee melkoinen haloo ja kädenvääntö. Valiokunnan pyrkiessä korjaamaan lain valmistelun puutteita se saa moitteet hidastelusta. Kuitenkin tiedetään, että tämänkin eduskunnan aikana hallituksen esitykset ovat toistuvasti sisältäneet kömmähdyksiä ja teknisiä puutteita, joista esimerkkejä löytyy jopa viime viikoil-takin.

Surkuhupaisinta sarjassaan oli perustuslakivaliokunnan eräiden hallituspuolueiden

edustajien mahtipontinen esiintyminen valtiosääntöuudistuksessa. Tämä osoitti surkean todeksi sen vallitsevan säännön, jonka mukaan "huutaa saat, kunhan et liiku". Tällaiset näytelmät ovat omiaan entisestään heikentämään eduskunnan arvovaltaa, kun voidaan aivan selvästi todeta muutoksista puhumisen kuuluvan vain etukäteen kirjoitetun näytelmän käsikirjoitukseen.

Voidakseen toimia kansalle kuuluvan valtiovallan edustajana eduskunnan tulee ryhdistäytyä. Ryhtiä tarvitaan erityisesti nykyisenlaisten hallitusten aikana, jolloin hallitus edellyttää tiukasti edustajien tanssivan pillinsä mukaan silloinkin, kun pilli vinguttaa virheellistä säveltä. "Hallitus hallitsee, eduskunta toimikoon hallituksen määräysten mukaan" -periaate on mahdollisimman epäso-piva sellaisessa tilanteessa, jossa hallitukselta on kaiken lisäksi pallo hukassa.

Elämme taloustilanteessa, jossa valtion velanhoitomenot lohkaisevat vuosittain melkoisen osan budjetista, vaihtotasevaje on huipussaan, noin 17 miljardia ja vuoden-vaihteessa jo noin 20 miljardin pinnassa, kauppatase on negatiivinen, inflaatiokehityksessä olemme Oecd-maiden kärjessä, bruttoveroaste on nousussa hallituksen "verotus kevenee" -mainoksista huolimatta, lainakorot ovat niin korkealla, että lainanotto jopa asunnon hankintaan on mahdotonta. Samaan aikaan asuntojen hinnat ovat niin korkealla, että ensiasuntona omistusasunto ei ole juuri kenenkään saavutettavissa. Sairaiden hoidossa alkaa olla yhä enemmän ongelmia. Kouluissa on huutava pula päte-vistä opettajista, jopa niin että yli 43 000 ala-asteen oppilasta aloitti maassamme lukuvuoden epäpätevän opettajan ohjaukses-sa. Valtiovarainvaliokunnan mukaan liikenneturvallisuus on heikkenemässä ja rikolli-suus kasvussa samalla, kun poliisin toimin-taedellytykset heikkenevät mm. esitutkinta-ja pakkokeinolain säännösten johdosta. Päi-vähoidossa toteutettiin tänä vuonna hätätilaohjelmaa, mistä huolimatta päivä-hoitopaikkoja ei pystytty 1.1.1990 turvaamaan kaikille alle kolmivuotiaille, joiden vanhemmat paikkaa haluavat — näin siitä-kin huolimatta, että paikkoja on nipistetty yli kolmivuotiailta. Asuntopula on maas-samme edelleen huutava.

Nämä esimerkit jo osoittavat, että paljon on korjattavaa ja ongelmia, joita ei voi

korjata pelkillä saneluratkaisuilla, joita hallitus kaikessa viisaudessaan antaa.

Valtion vuoden 1990 tulo- ja menoarvion valiokuntakäsittelyssä on noudatettu hallituksen tiukkaa sanelulinjaa. Lähinnä vain hallituspuolueiden ns. joululahjarahojen nimellä kulkevat lisäykset yksittäisten edustajien nimeämiin kohteisiin ovat rahallisesti muuttaneet budjetin sisältöä. Muut korjaukset ovatkin olleet vain lausumia, jotka eivät kohenna asiointilaa mutta saattavat kyllä rauhoittaa joidenkin omaatuntoa.

Budjetista löytyy toki myönteisiäkin piirteitä.

Maamme julkista kehitysyhteistyötä on viime vuosina määrällisesti laajennettu niin, että olemme saavuttaneet YK:n asettaman tavoitteen 0,7 prosenttia bruttokansantuotteesta tänä vuonna ja viimeistään tässä tulo- ja menoarviossa. Valtiovarainvaliokunnan mielestä kahdenvälistä kehitysyhteistyötä tulisi keskittää niille aloille, joilla meillä on erityisosaamista, joita ovat mm. maa- ja metsätalous, koulutus, terveydenhuolto, tietoliikenne, voimansiirto ja kuljetus.

Tässä yhteydessä valiokunta aivan oikein myös esittää, että kansalaisjärjestöjen toteutamien kehitysyhteistyöprojektien omarahoitusosuuden alentamista tulisi harkita. Tämä on aivan oikein, sillä kansalaisjärjestöjen ja nimenomaan korostetusti lähetysjärjestöjen kehitysyhteistyö on painottunut sosiaali- ja humanitaariselle sektorille sekä vähiten kehittyneisiin maihin. Lisäksi juuri lähetysjärjestöjen yhteydenpito tapahtuu suoraan paikallisella tasolla sekä toiminta pohjautuu vapaaehtois- ja talkootyöhön, kuten ulkoasiainvaliokunta toteaa vuoden 1987 kehitysyhteistyökertomuksesta antamassaan mietinnössä. Edelleen valiokunta katsoo, että budjettivaroista lähetysjärjestöille annettavaa tukea tulisi lisätä ja omavastuusuutta alentaa. Olisi toivottavaa, että nämä valtiovarainvaliokunnan ja ulkoasiainvaliokunnan lausumat otettaisiin huomioon vuoden 1991 budjetin laadinnassa.

Johdonmukaista olisi ollut tässä vaiheessa palauttaa lahjoitusten verovähennysoikeus, jonka mukaan verovelvollinen saisi vähentää valtionverotuksessa tulostaan mm. lähetys- ja kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyöhön tehdyt lahjoitukset tietyissä rajoissa.

Kuluvana vuonna on poliisitoimi ollut vahvasti esillä julkisessa keskustelussa. On

taitettu peistä liikkuvan poliisin lakkauttamisesta. Onneksi tässä kohden on järkiinnytty ja päädytty liikkuvan poliisin toiminnan jatkamiseen. Esitutkintalainsäädännön voimaantulo aiheutti henkilöstön määrän lisäämistarvetta. Lain säätämisen yhteydessä lupailtiin jopa noin 400 lisävirkaa, mutta ne ovat toistaiseksi jääneet lupauksiksi. Valiokunta tyytyy tässä kohden toteamaan vain, että valiokunnan saaman selvityksen mukaan liikenneturvallisuus on heikkenemässä ja rikollisuus lisääntymässä. Olisi toivonut, että tästä suuntauksesta, jonka valiokuntakin tunnustaa, olisi vedetty oikeat johtopäätökset, sillä kehitys on huolestuttava. Ensi vuonna voimme odottaa valiokunnalta vieläkin selkeämpää lausumaa, ellei poliisin voimavaroja tällä alalla lisätä.

Valvonnan lisääminen on todettu erääksi liikenneturvallisuutta edistäväksi tekijäksi, mutta kuten hyvin tiedämme poliisin voimavarat eivät nykyisellään riitä tehokkaaseen liikennevalvontaan, vaan poliisi alkaa olla maanteillämme jo harvinaisuus, eikä se johdu poliisin toimettomuudesta tai laiskuudesta, vaan työtarpeisiin verrattuna liian pienestä työntekijämäärästä.

Yhteiskuntamme eri ilmiöt osoittavat, että tässä hyvinvointivaltiossa monet voivat huolestua henkisessä mielessä siitä huolimatta, että meillä taloudellisesti menee nyt paremmin kuin koskaan aikaisemmin. Opetusministeriön hallinnonalan kehittämislinja ja kehittämisperiaatteet vaikuttavat olennaisesti siihen, miten meillä menee henkisesti ja sosiaalisesti. Kodin ohella koulu on ratkaisevassa asemassa lasten ja nuorten kasvatuksessa tasapainoisiksi aikuisiksi.

Myös maassamme harjoitettava kulttuuri antaa nuorille käyttäytymismalleja ja suuntaa arvomaailman muodostumista. Maassamme ovat vallinneet perinteisesti arvot: koti, uskonto ja isänmaa. Arvioidessamme valtiovallankin tukeman kulttuurin tilaa maassamme voimme todeta, että koti, uskonto ja isänmaa kuuluvat useimmiten ja kovimmalla kädellä maahan lyötyjen arvojen joukkoon. Harvoin näkee huviohjelman, jossa ei jotain näistä arvoista pilkattaisi tai ainakin vähäteltäisi. Kuitenkin valtaosa kansastamme kuuluu kristilliseen kirkkoon tai uskonnolliseen yhdyskuntaan ja ainakin periaatteessa hyväksyy nämä arvot yhteiskuntamme kehittämisen pohjaksi. Mutta mis-

sään ohjelmissa ei pilkata muiden uskontojen tai ateismin edustamia arvoja. Näin pyritään valtion varoin murtamaan sitä perustaa, jolla maamme on perinteisesti rakennettu. Kuitenkaan ei ole pystytty tarjoamaan tilalle mitään pysyvää perustaa. Sitten vain ihmetellään, kun ihmiset eivät enää tiedä, miten elää, eivätkä jaksakaan tämän kaiken keskellä.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmä edellyttääkin, että kulttuurin ja opetustoimen kehittämässä otetaan kehittämisen perustaksi maassamme perinteisesti kunnioitetut arvot: koti, uskonto ja isänmaa. Vain siten voidaan toivoa päästävän myös henkisesti tasapainoiseen yhteiskuntaan, sillä myös hyvinvointivaltion ihmiset tarvitsevat arvoja elämänsä pohjaksi. Me tarvitsemme edelleen ihminen ihmiselle -asennetta, mikä voidaan saavuttaa vain silloin, kun elämässämme on muitakin arvoja kuin aineelliset arvot ja oman edun tavoittelu.

Arvoisa puhemies! Tämä hallitus on mainostanut itseään myös byrokratian purkajana. Tulokset eivät vielä toistaiseksi näy, vaan päinvastoin byrokratian ja edelleenkin päättänsä nostavan hierarkkisen järjestelmän haitat näkyvät pahiten niillä aloilla, joilla ongelmat on suurimmat, esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollossa. Sosiaali- ja terveydenhuollon pahimpia ongelmia ovat henkilöstöpula, jonka korjaantumisesta ei ole viitettä näkyvissä, pikemminkin ongelmat vain pahenevät ja kärjistyvät. Tilanteen korjaantuvuudesta ei ole toivoa työyhteisöissä niin kauan kuin tyytymättömyyden ilmaisut vaiennetaan huudahduksella: ellei työpaikka miellytä, sopii hakea uusi.

Hoitajapula on seurausta monista samanaikaisesti vaikuttavista tekijöistä. Palkkaus, asunto, päivähoito ja muut taloudelliset seikat ovat ratkaisevia, mutta tärkeitä ovat myös työnjohdolliset tekijät ja ennen muuta se, arvostavatko työnantajan edustajat työntekijöitä. Arvostuksen ja henkisen huollon puolella on paljon korjaamisen varaa. Nämä korjaukset eivät vaadi varoja, mutta työyhteisön ilmapiirin korjaukset vaativat niin terveydenhuollossa kuin muillakin hallinnonaloilla pätevää ja kykenevää johtoa hallinnon kaikilla tasoilla. Mutta miten puoluepoliittisin perustein valittu johto voi olla tehtävänsä tasalla siinä määrin kuin kyvyn ja taidon perusteella valitut johtajat?

Puoluepoliittisten virkanimitysten haitta-

vaikutukset heijastuvat ennen muuta myös henkilöstöhallinnon kysymyksissä. Katastrofaaliseen henkilöstö- ja hoitotilanteeseen ei puututa, vaikka osastojen sulkeminen muulloinkin kuin vuosilomien aikana alkaa olla yhä tavallisempaa. Tämä heijastuu myös niiden ihmisten hoitoon, jotka tarvitsevat hoitonsa viipymättä. Aiemmin ongelmat kohdistuivat lähinnä pitkäaikaissairaiden osastoille, mutta nyt ongelmat ulottuvat myös akuuttiosastoille. Tämä on hälyttävää, ja mitään kattavia toimenpide-ehdotuksia ei ole näkyvissä.

Sairasta ihmistä kohdellaan kaltoin myös siten, että korotetaan jälleen sairaaloiden ja poliklinikoiden hoitomaksuja. Sairausvakuutuksen palautustaksoja ei korjata ajan tasalle. Samaan aikaan tingitään myös sairauslupavähennyksestä.

Vuodesta vuoteen on veteraanien ja so-tainvalidien olojen kohentamisesta puhuttu, mutta kattaviin korjauksiin ei ole suostuttu. Asuminen, kuntoutus sekä hoito ja sotainvalidiensa hoitavien vaimojen asema tarvitsevat korjausta. Tämän korjauksen tarpeen valiokuntakin toteaa, kun se toteaa, että soteleskien kuntoutuksen tarve, perusteet ja laajuus selvitetään ennen soteleskien kuntoutuksen aloittamista. Samoin valiokunta edellyttää, että selvitystyön jälkeen varataan soteleskien kuntoutukseen määräraha.

Tämä on eräs kaikkein surkuhupaisimpia kohtia valiokunnan mietinnössä. Sotaveteraanit alkavat olla siinä iässä, että enää ei mitään selvitystyötä voida ajatella tehtävän, vaan nyt tarvitaan nimenomaan toimenpiteitä, ja ne toimenpiteet ovat sitä, että varataan määrärahoja budjetissa asioiden korjaamista varten. On todella tolkutonta, että täällä vielä vakavalla naamalla kerrotaan siitä, kuinka asiat ovat kunnossa, kun tehdään selvityksiä, sellaisen asian osalta, jonka pitäisi olla jo ihan selvä ja kiireesti hoidettava.

Kristillisen liiton eduskuntaryhmä on aloittein ja puheina vaatinut kansaneläkeuudistuksen neljännen vaiheen toteuttamista. Uudistus kohentaisi nimenomaan vaikeimmassa taloudellisessa asemassa elävien eläkeläisten oloja ja merkitsi siten tämän väestöryhmän perustoimeentulon korjaamista. Jo olisi hallituksen aika antaa esitys kela-uudistuksen neljännen vaiheen toteuttamisesta eikä vain mainita siitä lausumissaan. Pien-

eläkeläisten, pienipalkkaisten, pienyrittäjien, lapsiperheiden ja veteraanien asiaa ei hoideta mietintöjen lausumin, vaan nimenomaan budjettiin esitettävien määrärahoihin.

Koko väestöä kattava perusturvauudistus antaa edelleen odottaa itseään, vaikka maassamme köyhät köyhtyvät entisestään ja vaikka hyvinvointivaltion tulisi pystyä turvaamaan perustoimeentulo kaikille niille, jotka työttömyyden, sairauden, vammaisuuden, korkean iän tai muun vastaavan syyn vuoksi eivät pysty itse turvaamaan perustoimeentuloaan. Perustoimeentuloturva tulee järjestää niin, että apu saadaan yhdeltä luukulta ja ilman että avunsaannin ehtona on hakemusten monimutkaisuus tai muu nykyisin vallitseva byrokratia.

Päivähoitoa on kuluvan vuoden aikana kehitetty tulipalokiireellä. Silti vielä puuttuu alle kolmivuotiaiden paikkoja, vaikka näitä onkin otettu yli kolmivuotiaiden paikoista. Päivähoidon hätätilaan olemme joutuneet vain sen vuoksi, että lasten päivähoitoon ei ole hyväksytty vaihtoehtoja. Kotihoidon tuesta tuleekin jo lopulta ja pikaisesti kehittää sosiaali- ja eläketurvaan oikeuttava hoitopalkka. Hoitopalkkaa tulee maksaa paitsi lasta myös vanhusta, vammaista ja pitkäaikaissairasta hoitavalle henkilölle.

Maamme asioiden hoidossa rakastetaan vaihtoehtottomia yhden putken ratkaisuja. Näin on ollut asianlaita päivähoidossa, sairaanhoitomme kehittämisessä, koululaitoksen uudistamisessa ja monessa muussa seikassa, mutta me tiedämme, että ihmiselämä on niin monivivahteinen, että emme pääse hyviin ratkaisuihin yhden putken ratkaisuilta, vaan tarvitsemme nimenomaan vaihtoehtoja. Niin päivähoidossakin.

Maassamme on edelleen huutava pula asunnoista. Asuntojen hinnat ovat karanneet niin, että omistusasunnon hankinta on entistäkin vaikeampaa. Vähintä, mitä tässä tilanteessa hallitus olisi voinut tehdä, olisi ollut ensiasuntojen kauppojen vapauttaminen myyntihinnan leimaverosta ja asuntovelkojen korkovähennysoikeuden omavastuuosuuden poistaminen. Vuokra-asuntojen tarve korostuu nykytilanteessa entisestään. Yhteiskunnan rahoittamaa vuokra-asuntotuotantoa tulee lisätä ja lievittää toimintaan liittyvää byrokratiaa, mutta se ei yksin riitä. Samanaikaisesti on toimittava niin, että tyhjiillään olevat asunnot saadaan uudestaan vuokra-

markkinoille. Tässä kohden auttavat verotukselliset toimet eli 2—3 asuinhuoneiston vuokratulon saattaminen vähennyskelpoiseksi verotuksessa, huoneenvuokralain epäkohtien korjaaminen sekä vuokrasääntelyn lieventäminen. Myönteistä hallituksen budjettiesityksessä asuntopolitiikan osalta on omistusoikeusasuntojen tarjoaminen yhtenä asunon vaihtoehtona.

Arvoisa puhemies! Eduskunta hyväksyi viime viikolla tulo- ja varallisuusverolain pysyvänä. Hallituksen tulee nyt tarkoin seurata tämän lain muutosten vaikutuksia nimenomaan työntekeolliuteen, yritteliäisyyteen, säästämiseen sekä kotimaiseen sijoitukseen ja investointitoimintaan, sillä työnteke, yritteliäisyys, säästäminen ja kotimainen sijoitus ja investointitoiminta ovat toimivan ja tasapainoisen kansantalouden perusta. Veroratkaisut vaikuttavat merkittävästi näihin toimintoihin, ja jo tässä vaiheessa uskallan väittää, että kokonaisverouudistus on omiaan vaikuttamaan kielteisesti nimenomaan näihin toimintoihin.

Tämä budjetti, joka nyt on eduskuntakäsittelyssä, on liian väljä, mutta siitä huolimatta se on epäsosiaalinen, joten väljyyttä ei voida perustella edes sosiaalisin ja humanitaarisin syin. Valtion taloudenhoidolta edellytettäisiin erityisesti tässä tilanteessa jämäkkyyttä, tiukkuutta ja rohkeutta asettaa asiat tärkeysjärjestykseen. Lisäksi näin olisi ollut välttämätöntä tehdä myös sen vuoksi, että puolentoista vuoden päästä pidettävät eduskuntavaalit vaikuttavat häiritsevästi seuraavaan budjettiin. Sopii vain kysyä, mihin taloutemme ehditään viedä ennen vaaleja, kun se jo nyt on tässä jamassa.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Budjetin palautekeskustelussa tulisi kai ensisijaisesti tarkastella sitä, mitä budjetille on valiokuntakäsittelyn aikana tapahtunut tai jäänyt tapahtumatta. Tapahtuneiksi muutoksiksi voidaan nytkin perinteeksi muodostuneeseen tapaan kirjata lähinnä joululahjoja hallituspuolueiden kiltisti käyttäytyville kansanedustajille, kuten valtiovarainvaliokunnan puheenjohtajakin niin kauniisti totesi. Tapahtumattomuuksien luettelo onkin sitten paljon pitempi. Erityistä mielenkiintoa on kuitenkin sillä talouspolitiikalla, jota hallitus on harjoittanut kuluneen syksyn aikana ja

jota se ilmeisesti myös jatkaa kautensa loppuun saakka.

Merkittävää ja eräistä muista oppositiorhymistä poikkeavaa vihreiden suhtautumisessa budjettiasioihin on, että jos me esitämme lisää menoja, niin me osoitamme, mistä rahoitus menoihin saadaan. Niinpä me ehdotimme tulopuolelle tulojen lisäyksiä ympäristöverojen tuoton muodossa; tai ehkä meilläkin, Ruotsin mallin mukaan, olisi aiheutta siirtyä puhumaan ympäristömaksuista ympäristöverojen sijaan.

Vihreiden näkemys on ylipäätään se, että meillä ei osata käyttää veroja kulutusta eikä muutaakaan käyttäytymistä ohjaavina keinoina pyrittäessä siirtymään kestäväan talouteen. Tai ehkä on niin, ettei nykyinen pääministeri Harri Holkerin sinipunakabinetti kestäväan talouteen edes pyri. Jos näin on, vihreiden tavoitteenasettelu poikkeaa jyrkästi hallituksen pyrkimyksistä. Meidän näkemyksemme mukaan ainoa hyväksyttävä päämäärä on kestävä talous.

Varsin alhainen ambitiotaso talouspolitiikan hoitamisessa näkyy hallituksen finanssija muiden poliittisten toimenpiteiden järjestelmällisenä myöhästymisenä akuutteihin tarpeisiin nähden. Hallituksen mennyt 2,5 vuotta on ollut taloudessa jatkuvaa korkeasuhdannetta, johon kuuluu osana talousjärjestelmän luonnetta vaara ajautua talouden ylikuumentumiseen. Tämä on varmasti ollut hallituksen tiedossa. Siitä huolimatta se on käyttänyt, niin kuin se itse on sanonut, taloutta "lievästi elvyttäviä" toimenpiteitä. Näin on tuupattu ylikuumentumista eteenpäin.

Nyt ollaan tilanteessa, jossa talouden hevoskuuria ei voida välttää. Sen ensi vaiheeseen näyttää kuuluvan huippukorkea markkinakorkojen taso. On jopa ennustettu, että nykyinen korkotaso kestäisi ensi vuoden loppupuolelle saakka. Tässä on jo nähty uuden finanssipoliittisen strategian tunnusmerkkejä.

Suomen markka on kuluneen vuoden aikana revalvoitunut siinä määrin, että vaihtotaseen vaje ja kauppataaseen alijäämä huomioon ottaen olisi perusteltua aiheutta devalvoida markka. Sopivaksi devalvaatioprosentiksi on jo ehditty ehdottaa 15:tä. Tämä prosenttiluku kertoo lähinnä markan yliarvostuksen tasosta. Nyt ei kuitenkaan kukaan devalvoida, vaan tukeudutaan kan-

sainvälisiin pääomamarkkinoihin integroitumalla niihin. Tähän peliin kuuluu korkea kotimainen korkotaso. Kun maamme kansainvälisen luottokelpoisuuden odotetaan laskevan, pelätään ulkomailta otettujen lainojen korkojen nousua, jolloin ei uskallettaisi entisessä määrin ottaa lainaa ulkomailta. Tämän "kiristysmekanismin" avulla uskotaan vaihtotaseen vajeen kääntyvän pienenevään suuntaan. Tästä voidaan ajatella seuraavan monenlaisia kehitysuria ja seuraamuksia.

Ensinnäkin Suomi näyttää nyt olevan sinipunahallituksen johdolla menossa kohti integroituvaa Eurooppaa kovempaa vauhtia kuin saattoi päätellä äskettäisestä integraatiotiedonannosta. Ensimmäinen askel on selvästikin tosiasiallinen sitoutuminen kansainvälisiin, so. EY:n, pääomamarkkinoihin. Tästä kertoo omaa kieltään viime viikolla Helsingissä pidetty paneelikeskustelu.

Joulukuun 11 päivänä pidetyssä Talouspoliittisen yhdistyksen paneelikeskustelussa selvimmän Suomen liittymistä Euroopan yhteisön valuuttajärjestelmään ems:ään asettui kannattamaan — odotetusti tietenkin — Suomen Pankkiyhdistyksen osastopäällikkö Tuomas Sukselainen. Näin aikaansaatu kiinteän kurssin valuuttapolitiikka ei hänen mielestään olisi ihanne, mutta käytännössä paras vaihtoehto. Näin haluttaisiin luoda valuuttakurssipoliitikalle uskottavuutta.

Merkittävää käydyssä keskustelussa on, että osastopäällikkö Sukselaisen ajatuksille tuli tukea myös valtiovarainministeriön ylijohtajalta Sixten Korkmanilta. Hän piti ems:ään liittymistä yhtenä vaihtoehtona pyrittäessä kiinteään kurssiin ja vakaaseen markkaan. Hän tosin epäili, haluaako Euroopan yhteisö inflatorisia Pohjoismaita järjestelmäänsä.

Ems:ään liittymisessä voidaan nähdä myös kielteisiä puolia. Se vie mukanaan maaltamme talouspoliittisen autonomian. Parlamentaarisen demokratian kannalta tarkasteltuna ehkä olennaisin näkökohta on kuitenkin se, että demokraattiset elimet menettäisivät valtaa korporatiiviselle järjestelmälle eli työmarkkinajärjestöille tulonjakopolitiikan hoidossa. Korporaatioiden valtaahan on jo nyt suurta. Tuorein esimerkki on saatu kuluneena syksynä. Heikon, talouspoliittisissa toimissaan myöhästyneen hallituksen luomassa valtatyhjiössä työmarkkinajärjestöt sanelevat käytännössä sen, mitä halli-

tus ja viime kädessä eduskunta tekevät. Näin on ollut toki aiemminkin, erityisesti tupopolitiikan kultavuosikymmeninä 1960-ja 1970-luvuilla.

Vihreiden mielestä valtaa tulisi siirtää takaisin parlamentaarille elimille sen sijaan, että sitä luovutetaan yhä enemmän työmarkkinajärjestöille. Tässä me olemme hyvin samoilla linjoilla kuin ed. Kettunen oli äskeisessä SMP:n ryhmäpuheenvuorossa. On nimittäin niin, että vallalle löytyy aina käyttäjiä. Jos parlamentaariset elimet unohtavat käyttää sitä vapaassa yhteiskunnassa, niin sille kyllä oitis löytyä sieppaajansa. Nykyinen hallitus on hyvä esimerkki siitä, kuinka valtaa voidaan kaikessa hiljaisuudessa luovuttaa toisille.

Arvoisa puhemies! Hyvin usein on niin, että kun sanotaan ensin a, niin tullaan sanomaan jatkossa myös b jne. Ei ole epäilystäkään siitä, ettei nykyinen hallituskoalitio ajaisi Suomea ems:n jäseneksi eli käytännössä pääomamarkkinoiden osalta osaksi Euroopan yhteisöä. Pääomien vapaa liikkuvuushan puolestaan on yksi neljästä päävapaudesta EY:n yhteisillä sisämarkkinoilla. Liittyminen ems:ään, samalla kun EY ja Efta kiirehtivät Ees-sopimuksen aikaansaamista jo ensi vuoden aikana, osoittaa hallituksen valitseman taktiikan, joka itse asiassa kävi ilmi jo kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossa integraatiokeskustelussa. Työnnetään yksi jalka etuoven ja toinen jalka takaoven rakoon. Tämän jälkeen päivitellään, että eihän tästä nyt näin mitään tule. Meidän on mentävä reilusti yhdestä ovesta Euroopan yhteisöön sisään.

Vihreät toivat käydyssä integraatiokeskustelussa julki vastustuksensa sille, että maamme maankamara ja metsäteollisuus siirtyisivät ulkomaalaisten omistukseen. Katsoimme, että jos näin tapahtuu, niistä käytävä keskustelu ja päätöksenteko siirtyvät sisäpolitiikan alueelta ulkopolitiikan puolelle. Se olisi mm. ympäristönsuojelun kannalta kohtalokas muutos huonompaan suuntaan. Kansainvälisille sijoittajille Suomen rannat ja metsät olisivat näin riiston kohde. Ei ole perusteltua aihetta odottaa, että heille Suomen luonnolla olisi sellaisia arvoja kuin sillä on meille suomalaisille. Tuskin omistajat itse edes kävisivät katsomassa metsiään ja maanomaisuuttaan. Olennaista olisi vain siitä lyhyellä aikavälillä saatava taloudellinen hyöty.

Nyt näytetään olevan etenemässä juuri tällä kaikkein kohtalokkaimmalla tiellä. Kun pääomamarkkinat ovat yhteiset ja kun suomalaiset omistavat teollisuutta ja kiinteistöjä Euroopan yhteisöön kuuluvissa valtioissa, niin on vaikea sanoa, että Euroopan yhteisön yksityiset ja yhteisöt eivät saa ostaa maata ja metsäteollisuutta Suomesta.

Ems:ään mahdollisesta liittymisestä riippumatta valmistellaan kovaa vauhtia Eftan liittymistä Ees:ään. Nykyvauhti on lehtitietojen mukaan hirvittänyt jopa ulkomaankaupaministeriämme. Neuvottelijat ovat ilmoittaneet tavoitteena olevan pääseminen vuoden kestävässä neuvotteluissa EY:n ja Eftan yhteistyökoneistoon, jossa Ees-päätökset tehdään täydelliseen tasaveroisuuteen perustuvalla konsensuksella. Tässä kuitenkin olennaista on, näkyykö Efta-osapuolen näkemyksissä millään tavoin suomalainen tavoitteenasettelu sellaisena kuin vihreät ovat sen hahmotelleet. Vihreäthän tähtäävät kestävä talouden järjestelmään niin omassa maassamme kuin muuallakin. Vihreiden ajamat demokraattisesti valittavat päätöksentekoliimet näyttävät nekin olevan Ees-valmistelujen ulkopuolella.

Kun toisaalta Ees on saatu muodostettua ja toisaalta liitetty ems:ään, seuraavassa vaiheessa sitten todettaneenkin, että ei ole mitään järkeä olla EY:n ulkopuolella. Näin on ahdasta putkea pitkin ajaututtu EY:n helmoihin ranskalaisten ja muiden luontonsa tuhonneiden vanhojen teollisuusmaiden takamaaksi. Ees on silloin osoittautunut eräänlaiseksi välivaiheeksi, jolla on helpotettu siirtymistä EY:n jäsenyyteen. Nythän ei ole olemassa enää edes Moskovan korttia, jolla voisi perustella jättäytymistä EY:n ulkopuolelle. Näin ajatellaan varmaankin myös kokoomuksen piirissä, sillä sehän on tähän mennessä selvimmän tuonut esille suoran EY:hyn liittymisen mahdollisuuden.

Arvoisa puhemies! Ainoa seikka, joka saattaa sotkea ja monimutkaistaa näitä kehityskulkuja, on kehitys Itä-Euroopassa ja Lähi-idässä. Monet Itä-Euroopan maat kuten Puola ja Unkari ovat olleet vähintäänkin kiinnostuneita sen tyyppisestä erityisasemasta Eftan piirissä kuin Jugoslavialla jo on. Sama koskee myös Turkiaa, Israelia ja Persianlahden arabivaltioita. Suomen kannalta olisi onnellista, jos Itä-Euroopassa meneillään oleva kehitys toisi aikalisän integraation

etenemiseen ja EY-maiden mielenkiinto keskittyisi lähitulevaisuudessa Keski-Euroopan itäisiin valtioihin, kuten DDR:ää, Puolaa, Tshekkoslovakiaa, Unkaria ja Bulgariaa nykyisin kutsutaan. Nämä itäiset maat saastuttavat tehokkaasti vyöhykkeen läntisiä valtioita, joilla on puolestaan tarjottavana ympäristönsuojelutekniikkaa. Jälkimmäisten etu on auttaa edelliset rakenteellisesti jaloilleen nykyisestä luonnon ja ihmisen ahdinkotilasta.

Samalla luonnollisesti Suomen tulee olla kilpailemassa samoista markkinoita perinteisen kaupankäynnin puitteissa. Puolan ja DDR:n osalta Suomen edun mukaista on kaupankäynnin ohella auttaa niitä ympäristönsuojelussaan myös yhteistyön kautta. Tämä voisi tapahtua esimerkiksi Itämeren alueen ympäristönsuojelurahastoidean mukaisen rahoitusjärjestelmän kautta.

Arvoisa puhemies! Suomella on toki tehtävää myös omassa ympäristönsuojelussaan. Me voimme helpoiten vaikuttaa omilla päätöksillämme omiin saastepäästöihimme. Vielä pari vuotta sitten arvovaltaisiltakin tahoilta markkinoitu tasajalkaperiaate ympäristönsuojelutoimissa kilpailijamaiden kanssa näyttää onneksi olevan hiljalleen hautautumassa, kun lähes viikoittain tulee julkisuuteen uusia viestejä ympäristömme tilan huonontumisesta.

Hälyttäviä viestejä tulee kaikista maamme osista. Kaikkien tiedossa on jo tilanne Itä-Lapissa, jonka maan, vesistöjen, ilman ja eliöstön tilaa heikentävät Kuolan niemimaalta tulevat saasteet. Tuoreimmat uutiset kertovat, että myös Rovaniemen kaupungin metsät voivat huonosti, vaikka siellä ei ole lainkaan suurteollisuutta. Merkittävin saastepäästölähde on paikallinen lämpölaitos, joka ei puhdistu savukaasuja. Napapiirin korkeudella luonto ei kestä tätäkään. Saasteiden vaikutukset näkyvät jo paljaalla silmällä alueen havupuissa. Kuluneen syksyn aikana on julkistettu selvityksiä vastaavasti myös Uudeltamaalta. Ne kertovat samaa kieltä. Havupuut voivat huonosti, ja jäkälät ovat metsistä jo hävinneet.

Kun nämä uutiset ovat olleet näyttävästi esillä maamme tiedotusvälineissä, olisi luulut, että ne olisivat herättäneet ympäristöministerin ja hänen johtamansa ministeriön terävöittämään ympäristönsuojelutoimia. Näin ei ole kuitenkaan tapahtunut. Ministeri

jopa tokaisi valtioneuvoston kyselytunnilla, että maamme metsät voivat hyvin. Pääministeri Harri Holkerin hallitus on tekemässä maamme tulevaisuuden kannalta kohtalokkaan virheen viivyttelämällä todella aktiivisiin ympäristönsuojelutoimiin ryhtymisessä. Tietoisena edellä mainitusta Rovaniemen metsien tilasta hallitus ei saa edes aikaan päätöstä, jolla raskaan polttoöljyn rikkipitoisuutta alennettaisiin olennaisesti Ruotsin mallin mukaan. Nyt Pohjois-Suomessa käytetään raskasta polttoöljyä, jossa on rikkiä 2,7 prosenttia. Ruotsissa vastaavalla alueella käytetään raskasta polttoöljyä, jossa on rikkiä vain 0,4 prosenttia.

Arvoisa puhemies! Suomella on ainoalaatuinen mahdollisuus vaikuttaa myös Neuvostoliitossa itärajamme takana tarpeellisiin ympäristönsuojelutoimiin, jotka ovat välttämättömiä myös oman maamme kannalta. Suomella on tekniikka teollisen tuotannon mitakaavassa hallussaan. Esimerkiksi Outo-kumpu Oy pystyisi muutamassa vuodessa rakentamaan Kuolan niemimaan sulattoihin laitteistot, joiden avulla rikkipäästöjä vähennettäisiin 95 prosentilla. Suomi voisi clearing-järjestelmän kautta rahoittaa nämä investoinnit, joiden tuloksena maamme pelastaisi oman maaperänsä. Nythän se on uhatuna. Sallan Tuntsalla on jo vesiliukoinen kasveille myrkyllinen alumiini lähtenyt maaperässä liikkeelle.

Vesistöjemme happamoituminen on jo edennyt siinä määrin pitkälle, että se on saanut Kalatalouden Keskusliiton vaatimaan niiden kalkitsemiseen ryhtymistä. Näin voidaan akuutissa tilanteessa tehdä, mutta olennaista on, että puututaan niihin perustaviin syihin, jotka happamoitumista aiheuttavat, se on: rikin ja typen oksidien päästöihin.

Valtioneuvoston periaatepäätökset toteuttamisaikatauluineen eivät riitä alkuunkaan. Nyt tarvitaan valtakunnallinen metsiemme pelastusohjelma. Nyt tarvitaan lisää sekä keppiä että porkkanoita. Hallituksen tulee keskittyä viimeisenä toimintavuotenaan laatimaan ehdotuksia kummankin keinon täysimääräiseksi käyttämiseksi. Tarvitaan tehostettua normiohjausta siirtymällä ensi tilassa ilmansuojelussa lupamenettelyyn. Yhden ympäristötoimintaluvan periaate on sinänsä hyvä vaihtoehto, kuten asianomainen toimikuntakin on ehdottanut.

Toiseksi eduskunnan käsiteltäväksi on saatava ensi tilassa hallituksen esitykset sellaisiksi ympäristömaksulaeiksi, jotka todella pakottavat teollisuuden kehittämään prosessejaan ja laitteistojaan ympäristöystävälliseen suuntaan. Kun näin tehdään kotimaassa laajassa mittakaavassa, järjestelmien valmistajat voivat tuottaa suurempia sarjoja, mikä puolestaan alentaa hintoja. Alentuneilla hinnoilla voi pärjätä myös kilpailussa maapallon laajuisista markkinoista, ja niitähän tulevaisuudessa on todella paljon odotettavissa.

Ympäristönsuojelu kytkeytyy monilla muillakin tavoilla talouselämään. Usein väitetään, että talouselämän ja kansalaisten toimeentulon edellytykset ovat ristiriidassa ympäristönsuojelun pyrkimysten kanssa. Näin ei kuitenkaan ole, jos julkinen talous rakennetaan oikein ja käytetään järkeviä ohjauskeinoja.

Totesimme jo, että tasavallan hallitus näyttää valinneen tukeutumisen kansainvälisiin pääomamarkkinoihin tieksi selviytyä tarpeesta devalvoida markka, ja osoitimme, että tämä tie johtanee helposti EY-jäsenyyteen kaikkine kielteisine ilmiöineen.

Toiseksi on hyvin ilmeistä, ettei vaihtotaseen vajetta kyetä korjaamaan merkittävästi lyhyehköllä korkeiden korkojen kaudella. Kauden pitänee olla vähintään parin vuoden pituinen ollakseen tavoitteeseen johtava, ja siihen on silloin kytkeydyttävä kulutusta, inflaatiota ja tuontia hillitsevät elementit. Kulutusta korkea korkotaso varmasti hillitsee, ainakin se leikkaa sitä kulutuksen osaa, joka perustuisi kulutusluottoihin. Korkea korkotaso hidastaa ainakin jossakin määrin investointeja, jolloin myös tuontitarve laskee. Inflaatioon puolestaan vaikuttavat monet muutkin tekijät kuin korkotaso.

Kolmanneksi tukeutumisella korkeaan korkotasoon ja kansainvälisten pääomamarkkinoiden politiikkaan on heijastuksensa yksittäisten ruokakuntien ja yrittäjien ja erityisesti pienyrittäjien asemaan ja toimeentuloon. Korkea korkotaso on jo saanut monet perheet taloudellisen katastrofin partaalle. Pyyntöjä lainojen takaisinmaksun lykkäämiseksi on tehty. Seuraavassa vaiheessa ovat edessä perhekohtaiset konkurssit. Yhtään helpommassa asemassa eivät ole monet pienyrittäjät, jotka ovat pyörittäneet firmaansa osittain lainarahalla.

Arvoisa puhemies! Mainitut tekijät ja ke-

hityskulut johtavat helposti syvään taloudelliseen lamaan tyypillisine ilmiöineen, joista valtaosa on kielteisiä luonteeltaan. Myönteisiäkin tuki on nähtävissä. Metsäteollisuuden ajautuminen tuotantoseisokkeihin jo ensi vuoden aikana saanee ne tarkistamaan suunnitelmiaan uusiksi valtaviksi alansa investoinneiksi, joilla olisi toteutuessaan vakavat kielteiset vaikutuksensa maamme luonnon tilaan. Metsäteollisuushan on tunnettu murhatoukkakäyttäytymisestään, eli se omilla päästöillään tuhoaa toimintansa perusedellytystä, metsää.

Hallitus on siis valinnut devalvaation ja siihen tuontitavaroiden kallistumisen kautta kytkeytyvän inflaation sijasta deflaation tien. Tällä tiellä on myös omat varjopuolensa, kuten edellä olemme esittäneet. Kun keskeisenä tavoitteena on ollut kulutuksen hillitseminen, voi aiheellisesti kysyä, eikö juuri tässä tilanteessa olisi ollut kaikkein paras vaihtoehto vihreiden ehdottamiin ympäristömaksuihin siirtyminen. Riittävän suurina ne olisivat tulleet hintoihin, jolloin ekologisesti hyväksyttävät olisivat hinnaltaan edullisempia kuin ekologisesti haitalliset. Kun maksujen tuotto valtiolle olisi ollut vähintään 10 miljardia markkaa, olisi se antanut vapausasteita ohjata varoja perusturvan kehittämiseen, ympäristönsuojelun edistämiseen ja veroasteikkojen rukkaamiseen yhteiskunnallisesti oikeudenmukaiseen suuntaan. Kuinka viimeksi mainittu tapahtuu, siitä vihreät antoivat näytön, kun käsiteltiin vuoden 1990 valtionverotuksen veroasteikkoja. Vastaavalla tavalla voitaisiin verotuksella ohjailla investointeja suosimalla tarpeellista ja ekologisesti hyväksyttävää tuotantoa ja rankaisemalla ekologisesti vahingollista tuotantotoimintaa.

Liikevaihtoveromaisesti käyttäytyvät kustannuslisät tulevat näkyviin hyödykkeiden hinnoissa, jollei jokin järjestelmä estä kilpailun mukaista hinnanmuodostusta. Tällainen järjestelmä Suomesta nykyisellään löytyy. Se on laajalti levinnyt kartellisoituminen. Pääministeri Harri Holkerin hallitus on ollut kyvytön purkamaan kartelleja. Saman arvostelun on valitettavasti ansainnut myös kilpailuvirasto. Samalla kun siirrytään tehokkaisuuden ympäristömaksuihin, on kaikkinaiset kartellit purettava, jollei muuten, niin rangaistuksia apuna käyttäen. Kaupan kartellit vaikuttanevat jopa enemmän kuin alkutuotteiden hinnat elintarvikkeiden vähittäismyynt-

tihintoihin. Samalla kun elintarvikkeet vapautetaan liikevaihtoverosta, on kaupan kartellit saatava purettua muiden kartellien ohella.

Arvoisa puhemies! Teollistuneet valtiot perustavat yhä edelleen energiahuoltonsa pääosiltaan fossiilisten energianlähteiden varaan. Tämä on kertakäyttötaloutta kestävä talouden sijasta. Yleensä on niin, että välttämättömyshyödykkeiden varastojen vähentyessä yksikköhinta pyrkii kohoamaan. Tämä koskee varmuudella myös raakaöljyä. Opec-maiden kykenemättömyys tehdä järkeviä ja tilanteen mukaisia päätöksiä on pitänyt raakaöljyn maailmanmarkkinahinnan suhteellisen alhaisella tasolla pitkään. Tämä on luonnollisesti edesauttanut varastojen ehtymistä, joka saavutettuaan tietyn kriittisen pisteen väkisellään johtaa hintojen kohoamiseen. Viisas taloudenpito varautuu tähän tilanteeseen. Nyt pitäisi olla erityisen suosion kohteena sellaisten teknisten ratkaisujen kehittäminen, jotka kuluttavat vähän ainetta ja energiaa.

On selvää, että saman vaatimuksen on kohdistuttava myös järjestelmiin. Tarkoitamme tässä erityisesti joukkoliikenteen suostamista suhteessa yksityisautoiluun. Linja-autoliikenne on jo joutunut kannattavuuskriisiin. Ennen kuin uusi aluepolitiikka pääsee vaikuttamaan kannattavuutta parantavasti, on valtiovaltan tuettava voimakkaasti linja-autoliikennettä haja-asutusalueilla. Nyt tarjolla oleva tuki ei riitä. Rautatieliikenteen kehittämisen tulee olla toinen painopistealue. Yhteiskunnan kannattaisi antaa Valtionrautateille parin miljardin markan suuruinen kehittämismääräraha. Se toisi kokonaistaloudellisesti itsensä pitkällä aikavälillä takaisin ja olisi ympäristönsuojelullisesti viisasta sijoitustoimintaa.

Arvoisa puhemies! ”Jos et tee mitään, et tee virheitäkään”, sanotaan. Suomen luonnon ja talouden tilat ovat sellaiset, että tekemättömyydet ovat suuria virheitä. Nyt tarvitaan todella jämäköitä otteita, joilla luodaan olosuhteet otollisiksi sille, että sairastunut luontomme pääsee tervehtymään. Jokainen toimeton päivä on kohtuuton viive tulevaisuuden kannalta. Sama koskee myös talouselämän ongelmia. Niissä on kuitenkin taitavasti valittava toimet niin, ettemme menetä kansallista itsemääräämisoikeutta asioihimme. Tätä mietittäessä on syytä vilkaista

Suomenlahden toiselle puolelle. Siellä muuan neuvostotasavalta yrittää kaikin tavoin taistella itselleen taloudellisen itsemääräämisoikeuden.

Ed. Louekoski merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Tennilä: Herra puhemies! Suomen pääministeriksi kohotettu konservatiivipuolueen Harri Holkeri ylvästi jokin aika sitten ulkomaalaiselle yleisölleen, miten hyvä maa Suomi on. Ei ole kuulemma enää rikkaita eikä köyhiä. Kaikki pukeutuvat samalla tavalla eli ovat samaa keskiluokkaa. Suomen konservatiivinen pääministeri ei kertonut ulkomaalaiselle yleisölleen sinänsä varsin alkeellista analyysiansä tehdessään sitä, miksi moni asia Suomessa on todellakin toisin, paljon paremmin, kuin vuosikymmeniä sitten.

Ei hän voinutkaan kertoa. Eihän hänellä tietenkään ollut mitään halua ylistää suomalaisen työväenliikkeen merkitystä. Paradoksinahan on siinä, että kaikkea, millä suomalainen oikeistoporvari nyt ylvästelee, hän on vastustanut; kaiken sen työväenliike on vienyt läpi. Suomen pääministeri antoi kyllä työväenliikkeelle liian hyvän mainesanan Suomea esitellessään. Suomessa nimittäin on yhäkin sekä rikkaita että köyhiä.

Rikkaita Suomessa on vähän, mutta he ovat sitäkin rikkaampia. Pienituloisia kalliin ruoan ja hirmukalliin asumisen Suomessa on paljon. 1987 virallisten tilastojen mukaan alle 2 000 markkaa verotettavaa tuloa saaneita oli miljoona. Alle 4 000 markkaa saaneita oli 2 miljoonaa. Kulutusjuhlasta puhuminen näiden ihmisten osalta on pilkantekoa. Vaatiessamme solidaarisuutta vaadimmekin juuri sitä, että suurituloisilta leikataan ja näille pienituloisille annetaan lisää.

Niin kuin tiedetään, Suomessa tuloerot ovat valitettavasti jääneet suuriksi. Nesteren entinen pääjohtaja Uolevi Raade saa eläketuloa nyt 61 000 markkaa kuukaudessa, kun taas pelkkää kansaneläkettä saavat vain alle 2 000 markkaa samassa ajanjaksossa eli kuukaudessa. Nyt tuloerot ovat jälleen alkaneet kasvaa, kuten tilastotkin kertovat. Niitä kasvatetaan myös uusioikeistolaisesti sävytetyillä veropolitiikalla. Markkamääräisesti

suurimmat verohelpotukset tuloverotuksessa annetaan suurituloisille. Pienituloisten toimeentuloa taas vaikeutetaan nostamalla liikevaihtoveroa, joka rasittaa aina eniten juuri pienituloisimpia. On ruvettu purkamaan myös säännöstelyä: rahamarkkinat on vapautettu, hintasäännöstely lopetettu, vuokrasäännöstely aiotaan lopettaa.

Sukkasillaan hiipivä suomalainen thatcherismi ei yksityistä valtionyhtiötä suoraan, vaan vie ne pörssiin. Näin ne voidaan myydä vähitellen ja niiden luonne muuttuu. Kun Kemira ei halua valtion tukea Soklin avaamiseksi, se johtuu siitä, että Kemira haluaa olla pörssikelpoinen. Pörssiyhtiöt eivät ota huomioon eivätkä ne oikeastaan voikaan ottaa huomioon aluepolitiikan tarpeita tai työllisyysnäkökohtia.

Uusoikeistolaisuus Suomessa ilmenee myös siitä, että valtion laitoksista on tehty liikelaitoksia. Niissäkin voitontavoittelu on sivuuttanut palveluperiaatteen. Tämä on erityisen kohtalokasta kehitysalueille ja maa-seudulle. Thatcherismi on, niin kuin sanottu, hiiviskellyt Suomessa ja Suomeen. Nyt on selvästikin tulossa uusi vaihe, kuten tupoon liittyvien lakien käsittely eduskunnassa on osoittanut. Kysehan on ollut siitä, että tupoon liittyvien lakien käsittely on ollut kansanedustajien suuntaan pakotusta ja näiden lakien sisältönä on ammattiliittojen pakottaminen. Thatcherismi alkaa tulla näkyviin ihan sinä itsenään myös Suomessa.

Herra puhemies! Uusoikeistolaisuus merkitsee kovan kapitalismin paluuta. Vahvat selviää, heikot sortukoon, siihen uusoikeistolaisuus johtaa, ellei sitä pysäytetä. Uusoikeistolaisuuden pysäyttämiseksi hyväosaisten puolue kokoomus on saatava sivuun hallituksesta viimeistään seuraavien eduskuntavaalien jälkeen. Me ehdotammekin muulle vasemmistolle, että tämä asetettaisiin yhteiseksi tavoitteeksi.

Mustanpunaisen tilalle tarvitaan punavihreää yhteistyötä, jonka sisältönä on demokratian lisääminen ja tarttuminen suomalaisen yhteiskunnan epäkohtiin korjaamiseen. Omalta osaltamme me ehdotamme punavihreään yhteistyöhön seuraavaa:

1) Suomen itsemääräämisoikeuden puolustamista EY:n kylkeen hivuttamisen torjumiseksi.

2) Pankkien hallinnon demokratisoimista siten, että eduskunta voi valita liikepankkien

hallintoelimet ja valvoa tosiasiaassa suurimpien rahavirtojen ohjausta.

3) Täystyöllisyyden toteuttamista parantamalla työllisyyslakia, laajentamalla valtionyhtiöiden toimintaa, lisäämällä Suomen ja Neuvostoliiton välistä kauppaa ja syventämällä sitä uusien yhteistyöavausten suuntaan, tukemalla pieniä yrityksiä mm. sosiaaliturvamaksut liikevaihdon perusteella keräten sekä lyhentämällä työaikaa.

4) Työntekijöiden vaikutusmahdollisuuksien laajentamista sallimalla työntekijöiden valita puolet yritysten, virastojen ja laitosten johtolismista.

5) Suuren asuntoreformin toteuttamista nostamalla vuokra-asuntojen osuus valtion ja kuntien toimin 90-luvulla asteittain puoleen koko asuntokannasta vaihtoehtoon luomiseksi omistusasumiselle, jota vaihtoehtoa meillä nyt ei ole. On myös säädettävä asuntolainoille korkokatto nykyisen korkoriiston lopettamiseksi. Tarvitaan myös valtion asutopankki ja rakennusyhtiö murtamaan pankkien ja gryndereiden monopolivoittojen kiskontaa.

6) Opiskelijoiden, eläkeläisten, työttömien ja muiden työelämän ulkopuolella olevien toimeentulon parantamista turvaamalla jokaiselle vähintäänkin 3 000 markan tulo kuukaudessa verottomana käteen. Uudistus rahoitetaan kiristämällä suuryhtiöiden ja isotuloisten verotusta.

7) Lapsiperheiden aseman parantamista nostamalla lapsilisä 1 000 markkaan kuukaudessa ja turvaamalla päivähoitopaikka jokaiselle lapselle. Ellei lapsiperheiden tukea lisätä, Suomen kansalle käy huonosti. Väkilukumme on jo laskussa, ja se voi laskea jatkossa, näin tylästi lapsiperheisiin suhtautuen suorastaan romahdusmaisesti.

8) Matalapalkkaisuuden poistamista korottamalla vähimmäispalkkaa 35 markkaan tunnilta eli 6 000 markkaan kuukaudessa.

9) Aseriisunnan edistämistä supistamalla Suomen armeijan menoja 10 prosenttia vuosittain ja luopumalla uudesta hävittäjälentuehankinnasta.

10) Maan sisäisen alueellisen repeämän pysäyttämistä ottamalla käyttöön sijainninhajautusjärjestelmä yritysten ohjaamiseksi sinne, missä työvoimaa on.

11) Maaseutupolitiikan luomista estämään maaseudun autioituminen, palvelujen hävit-

täminen sieltä sekä maataloustuotantoa uhkaavan romahduksen torjumiseksi.

12) Ympäristön suojelemisen tehostamista kiristämällä normistoa ja ottamalla käyttöön yritysten ja kansalaisten toimintaa ohjaavat ympäristöverot, joiden tuotto käytetään ympäristönsuojeluun.

13) Koulutuksen parantamista turvaamalla jokaiselle nuorelle vähintäänkin lukiotasoinen perussivistys sekä tehostamalla aikuiskoulutusta siten, että aikuiskoulutuksessa oleville maksetaan työnantajien toimesta työttömyyspäivärahan ja palkan välinen erotus.

14) Yleisradion vahvistamista siten, että sillä on todellinen mahdollisuus levittää oikeata tietoa ja vahvistaa suomalaista kulttuuria ylikansallisen ja kaupallisen tiedotustoiminnan vastapainona.

Herra puhemies! Me olemme tehneet runsaasti muutosesityksiä budjettiin. Nämä perustuvat esittämäni demokraattisen vaihtoehdon peruslinjaan Suomen remontoimiseksi. Tiedämme, että esityksiämme ei tulla hyväksymään täällä äänestyksissä. Nuo esitykset on kuitenkin tehtävä, jotta näkemyksemme tulevat huomioon ja ajan kanssa myös huomioon otetuiksi. Jos me jättäisimme esitykset tekemättä, meidän alistuisimme siihen uusioikeistolaiseen linjaukseen, jolle tämä budjetti on rakennettu. Me tiedämme, että suurten ja tarpeellisten muutosten toteuttamiseen tarvitaan laajaa yhteistyötä. Siksi olemme esittäneet, että vasemmisto todellakin asettaisi yhteiseksi tavoitteeksi kokoomuksen syrjäyttämisen hallituksesta. Mustanpunaisen tilalle tarvitaan, niin kuin sanottu, punavihreää yhteistyötä.

Erittäin tärkeätä on ay-liikkeen tuki uudistuspolitiikalle. On sanottava suoraan, että olemme erittäin pettynyt siihen, mitä ay-liikkeen huippujohto on tehnyt ja toisaalta tekemättä jättänyt. Voi sanoa suoraan, että vasemmistolaiset pyrkimykset eivät ole saaneet SAK:n ja muiden ammatillisten keskusjärjestöjen johtajilta minkäänlaista tukea. Jokin vaisuhko kirje on tullut, mutta siihen se on jäänyt.

SAK järjesti viime keväänä asuntopoliittisen toimintapäivän, joka oli erittäin myönteinen teko, mutta siihen se on sitten jäänyt. Sen jälkeen ei asiassa ole ay-liikkeen taholta ääntä pidetty, vaikka asuntotilanne on yhä kärjistyneempi peruskoron nostamisen ja

markkinakorkojen hirmuisuuden vuoksi. Uhkaamassa ovat myös vuokrankorotukset ja myös vuokrasäännöstelyn purku, joka kaksinkertaistaisi vuokratason muutaman vuoden sisällä.

Ay-liike on ollut aivan hiljaa myös perusturvan edistämisessä. Liikkeellä ovat olleet näkyvästi eläkeläiset, mutta ay-liike on ollut valitettavan vaisu tässä kysymyksessä, joka on keskeinen. Ei ole tärkeämpää asiaa kuin se, että huono-osaisuus poistetaan tästä maasta, joka on vauras ja jolla on huono-osaisuuden poistamiseen varaa.

Ay-liikkeen johto on jättänyt reagoimatta myös verotuksessa tapahtuneeseen kokoomuksen läpiajamaan uusioikeistolaisuuden läpimurtoon. Liikevaihtoveron korotusta vastustaessamme emme saaneet tukea ammatityhdistysliikkeen korkeilta johtajilta. Heillä ei ole ollut huomautettavaa myöskään verotaulukoiden tarkistukseen, joka suosii rajusti isotulolaisia. 50 000 markkaa vuodessa ansaitseva eli noin 4 000 markan kuukausipalkkaa saava saa helpotusta 336 markkaa vuodessa taulukkotarkistuksen seurauksena. 75 000 markkaa eli reilut 6 000 markkaa kuukaudessa palkkaa saava saa 1 132 markan tarkistuksen vuodessa. Sen sijaan pääministerin tuloluokassa olevat, 500 000 markkaa vuodessa ansaitsevat saavat verohelpotusta 7 971 markkaa vuodessa. Luulisi, että ay-liikkeellä olisi huomautettavaa tällaiseen taulukkotarkistukseen, mutta ei ole ollut.

Kun ay-liike tällaisen veropolitiikan suunnaa, kyllä se silloin unohtaa tärkeimmän tehtävänsä: puolustaa pienituloisia ja edistää edistyksellistä kehitystä. Ay-liikkeen huippujohto ei valitettavasti kuitenkaan ole ollut vain toimeton. Matalatasoista tulopoliittista ratkaisua läpiviemättä se on ollut päinvastoin peräti aktiivinen myös lainsäädännön osalta. Nyt tiedämme, että SAK:n johtajat olivat, eivät vain tietoisia, vaan laatimassa indeksilakia, jossa esitettiin 100 000 markan sakkoo Kallion sopimusesitystä parempiin korotuksiin pyrkiville ammattiliitoille. Ennenkuulumatonta, sanoisin!

Ay-liike ajautuikin nykyisen johdon jatkaessa täydelliseen kriisiin. Se on varmaa! Ensin jäsenistö menettää luottamuksensa ay-liikkeeseen, sen johtoon, sitten ay-liike menettää jäsenistönsä. Ei työväenliikkeellä ole varaa tällaiseen kehitykseen. Ammatityhdistysliike onkin demokratisoitava. Siksi de-

mokraattinen vaihtoehto on jättämässä lakialoitteen ay-liikkeen demokratisoimisesta. Esitämme lakialoitteessamme, että SAK:n ja muiden ammatillisten keskusjärjestöjen korkeimmat johtajat valitaan suoralla postiaänestyksellä koko jäsenistön osallistuessa valintaan. On selvää, että tämä merkitsisi SAK:n johdon vaihtumista nykytilanteesta. Viinasen tilalle tulisi Risto Kuisma tai joku muu, joka kuuntelee jäsenistöä ja uskaltaa sanoa hallitus- ja puolueherroille, mitä ay-liikkeen johtajien kuuluu sanoa valvoessaan jäsenistönsä etua.

Esitämme lakialoitteessamme myös jäsenäänestyksen määräämistä pakolliseksi kaikissa ammattiliitoissa tes-ratkaisuista päätettäessä. Esitämme kritiikkiä, kovaakin, ja ay-liikkeen johdon vaihtoa ja ay-liikkeen demokratisointia siksi, että ymmärrämme täydelleen ay-liikkeen ratkaisevan merkityksen. Näin jatkettaessa ay-liike rapautuu täysin ja romahtaa. Siihen meillä suomalaisella työväenliikkeellä ei todellakaan varaa ole.

Herra puhemies! Suomen hallitusjärjestelmä on muotoutunut sellaiseksi, että eduskunnan syrjäyttäneeseen valtaeliittiin kuuluvat liikepankkien ja vakuutuslaitosten ja niiden ympärille ryhmittyneiden suurimpien teollisuuskonsernien johtajat, elinkeinoelämän kannalta keskeisten ministeriöiden korkein virkamiesjohto, muutamat ministerit ja puoluejohtajat sekä eräät ay-liikkeen edustajat. Tätä maata hallitsee valtaeliitti, joka ei ehkä yhteen taksiin mahdu, mutta kahteen jo mahtuukin. Meillä on tapahtunut kaikessa hiljaisuudessa vallankaappaus. Eduskunta on vallasta syrjäytetty. (Ed. Gustafsson: Kyllä Volgaan mahtuisi!) — Saattaa olla niin. Tässä olemme samaa mieltä. (Ed. Rinne: Palacen saunakamariin ainakin!) — No, sinne ne ovat kyllä mahtuneet.

Tämä rahan ja politiikan kermakerroksen edustajista, ay-liikkeen johtajien ollessa siellä ottopoiikina, koostuva veljeskunta sopii talous- ja sille alistetun muun politiikan linjoista keskeisimpänä lähtökohtanaan, ei suomalainen ihminen ja hänen tarpeensa, vaan teollisuus, sen edut, kilpailukyky tai mikä iskusana milloinkin valitaan suuryhtiöiden etua ajettaessa.

Herra puhemies! Eduskunnalta vallan kaappanneen "veljeskunnan" "toimeenpanevana komiteana" toimii valtiovarainministeriö. Sen roolista antaa mielenkiintoista ja samalla

hätkähdyttävää tietoa hallintotieteiden tohtori Paula Tiuhonon uudessa tutkimuksessaan. Tutkimuksen pääväite on se, että valtiovarainministeriö on "valtio valtiossa". Se määräälee muita ministeriöitä ja sanelee eduskunnalle myös budjetin sisällön. Tutkijan arvio on se, että eduskunnalla ei tosiasiasa ole mitään roolia budjetin sisällöstä päätettäessä, vaan tämä "toimeenpaneva komitea", valtiovarainministeriö, on se, joka budjetista päättää tosiasiasa. Joululahjarahoista hallituspuolueiden edustajat voivat päättää, mutta niiden osuus on vain promilleja koko budjetin loppusummasta.

Jotakin on tehtävä eduskunnan budjettivallan lisäämiseksi. Liikkeelle lähdettäköön siitä, että budjetin peruslinjasta päätetään eduskunnassa heti uusien valtiopäivien keväällä kokoonnuttua selonteon pohjalta, valiokuntakäsittely tähän valmisteluun ja peruslinjaukseen liittäen. Valtiovarainministeriön mahti perustuu myös tämän tutkimuksen mukaan paljolti siihen, että on olemassa budjettisalaisuus. Kukaan ei saa selvää, ei edes jälkikäteen, kuka on karsinut hallituksen valmistelussa vaikkapa asuntorahat tai rahat perusturvan parantamiseen. Ei voida edes selvittää, yritettiinkö niitä koskaan budjettiin tosissaan saadakaan. Budjettisalaisuus estää tällaisten seikkojen selville saamisen.

Herra puhemies! Olen demokratian ja kansanvallan kannalla ja nimenomaisesti eduskuntakeskeisen päätöksenteon kannalla. Eduskunnan aseman vahvistamiseksi budjettia tehtäessä lähdettäköön siis siitä, että eduskunta tekee kevätkaudella linjaukset ja asettaa painopisteet. Tämän lisäksi tarvitaan glasnostia, jotta voidaan seurata, miten valmistelu ministeriöissä ja valtiovarainministeriössä sitten edistyy, kun eduskunta on peruslähdekohtat antanut. Demokratia ja salailu eivät sovi yhteen. Ne ovat vastakohtia. Minä olen glasnostin kannalla.

Ed. Ajo merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Jaakonsaari: Arvoisa puhemies! Olen tänä syksynä kerran aikaisemminkin tehnyt sen havainnon, että ed. Tennilän puheenvuorossa oli esimerkiksi suhteessa Euroopan integraatioon saman tyyppinen sävy

kuin Margaret Thatcherilla, ja nyt kun hän puhui ammattiyhdistysliikkeen uudelleen organisoimisesta, niin mieleeni tuli sama havainto toiseen kertaan. Nimittäin Margaret Thatcherhan vaati pehmeästi sellaista kovaa tosiasiaa toteutettavaksi, että ammattiyhdistysliikkeelle täytyy olla pakolliset jäsenäänestykset. Sen hän halusi omassa maassaan vaikuttaa ammattiyhdistysliikkeeseen. Onneksi Suomessa ei voi lakialoitteella päättää, kuka on SAK:n puheenjohtaja. (Ed. Tennilä: Jäsenäänestyksellä pitää päättää!)

Arvoisa puhemies! Tämä budjetin palautekeskustelu on lievästi sanoen melankolinen. Eihän tässä näin pitänyt käydä. Suomessahan piti olla selkeä ja terve parlamentaarinen hallitus - oppositio-asetelma, ja tämä itse asiassa on nyt menossa vähän vanhaan suuntaan. Hallitus on vähän väsähtänyt, mutta myös oppositio tuntuu olevan kuin vanha mies, joka juoksee tyttöjen perässä mutta on unohtanut, minkä takia. Kovin selkeitä vaihtoehtoja ja selkeää linjaa ei sieltä piirry. On erinomaisen tärkeä asia, että vallankäytöllä on kritiikkinsä, ja vain tästä jännitteestä syntyy mahdollisimman hyvää politiikkaa. Opposition kritiikiltä tulee kuitenkin edellyttää aina johdonmukaisuutta ja rehellisyyttä, ja tästä rehellisyys- ja johdonmukaisuustestistä ei esimerkiksi keskustapuolueen ryhmäpuheenvuoro selviydy. Ehkä epärehellisuuden huippuna voidaan pitää sitä, että keskustapuolue ryhmäpuheenvuorossaan vaati tehokasta asunto-ongelmien ratkaisua, mutta sama puolue lähes samoihin aikoihin vastustaa esimerkiksi lunastuslakia ja muita maapolitiittisia toimenpiteitä, ja tässä minusta piilee erittäin suuri ristiriita.

Tuohon Esko Juhani Tennilän punavihreään visioon lisäisin ehdottomasti maapolitiikan ja maapolitiittisen keskustelun, koska jos jokin asia niin nimenomaan Euroopan yhdentymisen merkitsee nimenomaan maahan kohdistuvan paineen voimakasta kasvamista 1990-luvulla, ja tähän on Suomessa varauduttava nimenomaan lainsäädäntöä täydentämällä ja tehostamalla. (Ed. Anttila: Lainsäädäntöä on, kun pannaan vain täytäntöön!) — Ei ole Suomessa maapolitiittista lainsäädäntöä. Suomi on maapolitiittisen lainsäädännön museo tällä hetkellä. — Esimerkiksi Etelä-Suomen viimeisiin vapaisiin rantoihin kohdistuu jo nykyisellään erittäin voimakas spekulatiivinen paine, koska suu-

ret metsäyhtiöt ovat alkaneet realisoida ranta-omaisuuttaan kaavoittamalla rantoja lomamökkiteiksi ja lomatalo-alueiksi. Tämä spekulatiivinen paine kohdistuu 1990-luvulla vielä enemmän, koska on aivan selvä asia, että ulkomaiset spekulantit tulevat Suomeen, ja oikeastaan kaikkialla Euroopan maissa on esimerkiksi poistettu hajarakennusoikeus. Suomessa maanomistajalla on lähes vapaat kädet rantarakentamiseen, ja sen takia 90-luvun ehkä suurin poliittinen haaste tulee olemaan juuri maata koskevan lainsäädännön uudelleen aikaansaaminen.

Esimerkiksi integraatioselonteon yhteydessä kävi ilmi, että keskusta on huolestunut ulkomaalaisten mahdollisista oikeuksista hankkia maata Suomesta, ja tämä huoli on oikeutettu mutta äärettömän epäuskottava sen takia, koska sama puolue ei halua puuttua kotimaiseen maakeinotteluun, ja tästä voidaan johtaa se ajatus, että keskustapuolue haluaa pitää maakeinottelun oman kannattajakuntansa yksinoikeutena. Mielestäni sekä kotimainen että ulkomainen maakeinottelu on torjuttava, ja tämä on 90-luvun suurin kysymys, johon juuri nyt Suomessa pitäisi varautua.

Väärän suuntaista mutta onneksi riittävää oli keskustapuolueen budjettikritiikki. Keskustapuolue tulee pääsemään ennätysten kirjaan vaatimaan samanaikaisesti 1) valtion menojen kasvattamista, 2) valtion tulojen supistamista ja talousongelmien ratkaisun. Näitä kaikkia ei voi millään tehdä yhdessä. Keinot ja tavoitteet ovat erittäin pahasti ristiriidassa keskenään.

Keskustapuolueen ryhmäpuheenvuorossa väitettiin, että hallituksen budjettiesitys ei sisällä keinoja kansantalouden epäterveen kehityksen korjaamiseksi. (Ed. Pekkarinen: Sisältääkö?) — Budjetti sisältää lukuisia toimenpiteitä, joilla pyritään korjaamaan talousongelmia (Ed. Mattila: Pyritään!) Esimerkiksi ylijäämäisellä budjetilla hillitään kysynnän kasvua. Tämä budjetti on Oecd-maiden ylijäämäisin, ja se on tässä tilanteessa oikea pyrkimys korjata talousongelmia. Toinen kohta on, että säästämistä edistetään, ja kolmas, että kulutusta hillitään niinkin kiipeillä, valitettavilla ja ikävillä toimenpiteillä kuin liikevaihtoveron korotuksella ja kulusluottojen vähennysten rajaamisella. Kaiken lisäksi tämä tulopoliittinen ratkaisu on aika kunnianhimoinen yritys ja pyrkimys

korjata meidän talousongelmiamme. Saattaa olla niin, että todellakin hyvin toimeentulevat miesliitot torjuvat tämän tulopoliittisen ratkaisun, mitä en toivo enkä ennusta, mutta kuitenkin tämä tulopoliittinen kokonaisratkaisu kaikkine ongelmineenkin on pyrkimys korjata talousongelmia.

On aika nurinkurista sekin, että keskusta arvostelee hallitusta toimettomuudesta ja samalla esittää itse toimia, joilla lisättäisiin vaihtotaseen vajeen kasvua. Esimerkiksi niillä esityksillä, joita keskustapuolue on tehnyt verotuksen kevenemisen suhteen, olisi ilman muuta lisätty ongelmia. Keskustapuolueen ryhmäpuheenvuorossa esitettiin, että kansalaisille pitäisi jakaa noin 6,5 miljardia enemmän verohelpotuksia. Tämä olisi varmasti lisännyt kysyntää ja heikentänyt vaihtotasetta entisestään.

Tuossa keskustapuolueen puheenvuorossa todetaan myös se, että tasa-arvon toteutuminen palkkauksessa edellyttää pitkäjänteistä työtä. Se on totta, ja tässä suhteessa myös tulopoliittisessa esityksessä on alkulyönnit ja alkusignaalit pitkäjänteiselle työlle. Esimerkiksi tulopoliittinen kokonaisratkaisu sisältää sen uuden avauksen, että töiden arviointia ryhdytään selvittämään, ja tähän tarkoittaa sitä, että tutkitaan palkkauksen perusteet esimerkiksi sen suhteen, miksi hiekkasäkin nostamisesta maksetaan enemmän kuin potilaan kääntämisestä ja miksi rakennustyömaan työtapaturmavaara arvioidaan rahassa suuremmaksi kuin esimerkiksi sairaalan tartuntavaara jne. USA:n monissa osavaltioissa on töiden uudelleenarviointi tehty. Se on lähes johdonmukaisesti ja kaikissa tapauksissa merkinnyt nimenomaan sitä, että terveydenhuoltoalalla, toimistoalalla, yleensä naisvaltaisilla aloilla on palkkausta pystytty tämän toimenpiteen ansiosta korottamaan. Tämä on juuri se pitkäjänteinen alku miesten ja naisten palkkojen tasa-arvoistamiselle, mikä lähtee nyt tupoesityksessä liikkeelle, mikä on erittäin hyvä asia.

Keskustapuolue arvostelee voimakkaasti verouudistusta. (Ed. Pekkarinen: Eikö ole aiheellista?) — Osittain on aiheellista ja osittain ei. — On erinomaisen tärkeä asia, että verouudistus nähdään nyt kokonaisuutena ja paineet esimerkiksi ensi vuoden ratkaisuja kohtaan tulevat tarpeeksi suuriksi niin, että verouudistus kokonaisuudessaan olisi oikeudenmukainen. Sosialidemokraatit

eivät ole koskaan esittäneetkään mitään suurta veroalea, vaan ajatuksemme on ollut, että mitä enemmän veropohjaa pystytään laajentamaan, niin veropohjan laajennuksilla pystytään tuloverotusta laskemaan. Suhdante tilanne on ollut sellainen, että tähän tilanteeseen eivät ole soveltuneet suuret veroalet. Veroale näkyisi vaihtotaseessa varmuudella, ja näin ollen keskustapuolueen omat vaatimukset tässäkin suhteessa ovat pahasti ristiinriidassa talouspoliittisten tavoitteiden kanssa.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Jaakonsaaren puheenvuorossa tuli paljon kommentoitavaa, mutta puutun ihan lyhyesti muutamaan seikkaan tässä ja nyt.

Ensinnäkin, kun hän syyttää tämän päivän asunto-ongelmista keskustan kantaa ja linjaa maapoliittisissa kysymyksissä, niin täytyy sanoa, että perin kauaksi vallitsevien ongelmien ääreltä on sosialidemokraattinen puolue ajautunut, jos sen ongelmatiikka on tuota, mitä ed. Jaakonsaaren puheenvuorossa kuultiin. Tämän päivän asunto-ongelmat ovat päiväkohtaisesti satojentuhansien asunovelallisten päälle kaatuvia tai niiden ihmisten, jotka ovat hakemassa ja etsimässä itselleen asuntoa, ei seitsemän tai kahdeksan vuoden päästä, jolloin kenties jotkut maapoliittiset toimenpiteet voisivat vaikuttaa; ihmiset tarvitsevat asuntoa tässä ja nyt. Minusta noin suuri puolue ei saa mennä asunto-ongelmien kuntoon saamattomuuden vuoksi maapolitiikan varjon taakse. Se kerta kaikkiaan ei voi sinne piilottua. Minusta sosialidemokraattienkin olisi aika tunnustaa, että asumisen ongelmat ovat sitä, mitä ne ovat: asumisen kalleus, hintojen ryöstäytyminen kahden viime vuoden aikana käsistä ja ennen kaikkea nyt monien asunovelallisten joutuminen konkurssin partaalle tilanteessa, jossa asuntojen reaali hinnat laskevat saamaan aikaan kun asuntojen velanhoidokustannukset nousevat kaiken aikaa.

Ihmettyttää myös, mitä ed. Jaakonsaari tarkoittaa esimerkiksi sillä väitteellä, että hallitus on edistänyt säästämistä joillakin toimenpiteillä. Me olemme olleet näkemässä lähinnä vain säästämistä tavallaan vasten kasvoja lyöneitä toimenpiteitä ja useita kahden viime vuoden ajalta.

Ed. Isohookana - Asunmaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Jaa-

konsaaren puheenvuoro sisälsi lukuisia risti-riitaisuuksia. Ymmärrän, että puheenvuoro oli osoitus siitä turhautuneisuudesta, mikä ed. Jaakonsaarellakin kuten monilla hallituspuolueiden kansanedustajilla tässä työskentelyssä nykyisin on. Tiedän, että ed. Jaakonsaari on hyvin aatteellinen ja vakaumuksellinen kansanedustaja, ja siitä näkökulmasta on turhautuneisuus ymmärrettävää. Mutta sitä en voi ymmärtää, että ed. Jaakonsaari purki turhautuneisuuttaan keskustaan sillä tavalla kuin juuri teki.

Ed. Jaakonsaari otti esille monia asioita, joista tekisi mieli keskustella, mutta haluaisin nostaa tässä kaksi asiaa. Hän syytti nimenomaan keskustaa siitä, että se ei ole puuttunut maakeinotteluun. Toivoisin, että ed. Jaakonsaari kertoisi, millä tavalla sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä ja sosialidemokraattiset ministerit ovat pyrkineet tässä maassa vähentämään maakeinottelua. Itse en tiedä ainoatakaan konkreettista esitystä, joka sosialidemokraattien taholta olisi tehty tämän ongelman ratkaisemiksi, mikä on todella ongelma. Lunastuslain muutoksella asuntopoliittikkaa ei ratkaista, niin kuin me kaikki hyvin tiedämme.

Ed. Jaakonsaari ylti kehumaan tupoa nimenomaan matalapalkkaisten osalta. Tekee mieli huomauttaa, että monet matalapalkkaiset saattavat kokea aika suuren pettymyksen aikanaan, kun kunnallisvähennys tulee voimaan. Samalla joudutaan kunnallistaloudessa äyrimääriä korottamaan ja sillä tavalla nämä matalapalkkaiset ehkä maksavat huomattavasti enemmän kuin nyt saavat kunnallisvähennyksen kautta tupon myötä itselleen.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Jaakonsaarelle haluaisin huomauttaa hänen puheenvuoronsa johdosta, että valtiovarainministeri Liikainen on itse tässä samassa salissa muutama viikko sitten avoimesti myöntänyt, että tämän hallituksen liikkeellelähdtötilanteessa arvioitiin talouspoliittinen kehitys aivan väärin. Hän myönsi avoimesti, että siinä mielessä tavoitteet asetettiin väärin. Olisi pitänyt tehdä aivan toisen tyyppinen talouspoliittinen lähtökohtatilanne. Tätä taustaa vasten verouudistusta on aivan turha tässä tilanteessa kehua.

Te tiedätte palkansaajajärjestöjen edustajien viestin viime tuponeuvottelukierroksesta, kuinka vahvasti ja väkevästi siellä nousi esille erilaisten etuuksien verollepanokritiikki. Palkansaajat eivät hyväksy, että heidän oman ammattiyhdistysliikkeensä ajamat etuudet, jotka tähän saakka ovat olleet verovapaita, tämän vuoden alusta tulivat verolle. Minusta olisi aivan hyvä asia, että sosialidemokraatit itse edes myöntäisivät tämän, koska korjaukset alkavat siitä, että rehellisesti myönnetään, että on menty vikaan.

Maapolitiikasta haluaisin ed. Jaakonsaarelle todeta kaksi asiaa. Tuskin missään muussa maassa, en ainakaan tiedä, on niin tarkkaan säädelty se, miten sinä saat rakentaa, mihin sinä saat rakentaa, kaikkeen pitää hakea viimeistä piirtoa myöten kunnan lupa. Meillä rakentaminen jos mikään on todella tiukkaan säädeltyä. Toisekseen siinä, että meillä asuntojen hinnat ovat korkeita, saavat kunnallispoliitikot katsoa peiliin, aivan erityisesti pääkaupunkiseudulla sosialidemokraatit ja kokoomus antamalla aluerakentamissopimuksilla rakennusliikkeille monopolin. Siinä on suurin syy asuntojen hintatason. Sieltä pitää korjauksen lähteä eikä raakamaan hinnasta, joka on vain kaksi prosenttia koko kustannuksista.

Ed. Jaakonsaari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Puheenvuorossani oikeastaan kiitin keskustapuolueen ryhmäpuheenvuoroa siltä osin kuin se koski tasa-arvon toteutumista palkkauksessa, koska ryhmäpuheenvuorossa todettiin, että se edellyttää pitkäjänteistä työtä. Siihen vastaus on nyt tehty tupoesitys kaikkine ongelmineenkin. Se sisältää tiettyjä elementtejä, joilla pitkäjänteisesti ainakin pyritään siihen, että solidaarisuutta palkkauksessa lisätään. Jo se todistaa tämän paljon parjatun tupoesityksen pientä solidaarista sydäntä. Jos se kaatuu, niin se ei kaadu suinkaan näitten matalapalkkaliittojen, TEVAN, kumin ja nahkan, vaan nimenomaan miesvaltaisten hyvin toimeentulevien ammattiliittojen, kuten mahdollisesti Paperiliiton, torjuntaan. Jo se, että siellä on suurin vastustus, kertoo, että se sisältää tiettyjä solidaarisuuden siemeniä.

Maapolitiikka on tunnetusti keskustapuolueelle kipeä ongelma, ja se kävi selvästi ilmi näistä vastauspuheenvuoroista. Minusta re-

hellisyydestä ei läpäise se, että jos esimerkiksi eduskunnassa tässä ja nyt on torpedoimassa lunastuslakia, niin samalla vaatii asunto-ongelmien ratkaisua, koska kaikkien tutkimusten mukaan maapolitiikan ongelmat ovat yksi syy asunto-ongelmiin. Esimerkiksi kunnalliset keskusjärjestöt ovat selvittäneet varsin tarkasti, että ne kunnat, joissa on harrastettu pitkäjänteistä maapolitiikkaa, ovat pystyneet asunto-ongelmiaan parhaiten ratkaisemaan. On harhauttavaa puhua raakamaasta, että raakamaa on 2 prosenttia asumiskustannuksista. On selvä asia, että kun raakamaa kaavoitetaan, niin se merkitsee jo 25 prosenttia asumiskustannuksista. (Ed. Anttila: Ei se laki siihen puutu!) — Kyllä ylipäätään maapolitiisilla toimenpiteillä on keskeinen osuus asuntojen hintaan, jostainhan täytyy lähteä liikkeelle.

Ed. Pohjola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minun on yhdyttävä ed. Jaakonsaaren näkemyksiin. Viitataan perustuslakivaliokunnassa kuultuihin asiantuntijoihin, jotka mm. selvittivät, että esimerkiksi Espoossa tavallinen omakotitalotontti maksaa noin 400 000 markkaa, ja osoittivat, että tehokkaalla maapolitiikalla voitaisiin hyvinkin päästä alle 100 000 markan hintatasoon. Kyllä kohtuuhintainen maa on kohtuuhintaisen asumisen välttämätön edellytys sanoi kepu mitä tahansa.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kysymys siitä, ketkä asuntojen hinnoilla keinottelevat, on kieltämättä ydinkysymys asumisen hinnan yhden tärkeän osatekijän, maan hinnan, näkökulmasta katsoen. Minusta on todella kaukaa haettua lähteä raakamaan omistusta, maaseutupitäjät mukaan lukien, sormella syyttämään tilanteessa, jossa esimerkiksi pääkaupunkiseudulla on gryndereiden ja pääkaupunkiseudun kuntien hallussa rakennusmaata muutaman sadantuhannen ihmisen yhdyskunnan rakentamista varten. Nämä ratkaisut, tällainen rakennusmäärä tällaisten tahojen käsissä on sen politiikan seurausta, jonka arkkitehtinä täällä ovat olleet lähinnä kokoomuspuolue ja sosialidemokraattinen puolue. Te olette olleet mukana tekemässä ratkaisuja, joilla mainittuihin käsiin on siirtynyt noin suuri määrä rakennusmaata tällä alueella. Mutta tuohon rakennusmaahan ei näillä

maapolitiisilla lainsäädännöillä, mitkä te olette panneet vireille, pystytä pureutumaan tuumankaan vertaa, ei penninkään vertaa.

Keskusta on valmis nykyistä tehokkaampiin toimiin piiskatakseen ongelma-alueilla rakennusmaat todellakin rakennustuotantoon, asuntotuotantoon, ongelma-alueilla, missä maan hinta on todellinen ongelma kuten pääkaupunkiseudulla, muutamissa suuremmissa kunnissa. Me olemme tähän valmiita, mutta tähän eivät merkitse teidän maapolitiiset toimenpiteenne, jotka olette eduskuntaan tarjonneet.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Jaakonsaari kyllä on kehittänyt teorioita opposition väsähtäneisyydestä ja muusta hauskoilla sanankäänteillä, ja tällä hän vain peittää huonoa omaatuntoansa, kun on mukana kokoomuksen kanssa hallituksessa, joka harjoittaa politiikkaa, joka ei tavallisen kansalaisen kannalta ole suinkaan edullista. Jos hän nyt löytää tästä tuposta pienen pienen solidaarisen sydämen ja sillä perusteella vaatii heikon tuporatkaisun hyväksymistä, niin kyllä siinäkin on aika kaukaa haettu perustelu tälle. Me kannatamme ja vaadimme nimenomaan pienipalkkaisten naisten palkkojen korotusta ja olemme sitä mieltä, että SAK:n ja muiden työmarkkinajärjestöjen miespuoliset johtajat ovat suuri kanto kaskessa, että näitä asioita ei ole saatu korjatuksi. Mutta ei tästä riitä perusteita sille, että koko tuporatkaisun hyväksyy. Toisella tavalla on pienipalkkaisten naisten asiat hoidettava, ja nimenomaan eduskunnan pitäisi ottaa niihin voimakkaasti kantaa, että asiat saadaan kuntoon, koska se johtaa myös koko julkisen palvelun katas-trofiin, jos henkilökunnan asemaa ei hoideta.

Mitä sitten tulee maapolitiikkaan, niin tässä "pata kattilaa soimaa, musta kylki kummallakin". En ymmärrä, miksei keskustapuolue voi tätä lunastuslakia hyväksyä, kun se sanoo, että ongelmat ovat muualla ja he ovat valmiit tehokkaampiin toimiin; ei pitäisi tämän olla ongelma. Mutta toisaalta myös sosialidemokraateille on syytä sanoa, että nimenomaan aluerakentamissopimusten kieltäminen on keskeinen avain näiden ongelmien ratkaisemiseen, mitkä ovat johtaneet asuntojen hintojen mahdollittamaan korottamiseen.

Ed. Turunen: Arvoisa puhemies! Budjetti on kiertomatkillaan saapunut toistamiseen eduskunnan pysäkillä, jossa 200 tullivirkailijaan verrattavaa edustajaa hyökkää budjetin sisällön kimppuun, käydään kädenvääntöä siitä, mitä budjetissa on liikaa ja mitä siinä on liian vähän, kuuluuko lunastuslaki budjettiin vai eikö se siihen kuulu. Hyvin inhimillistä on, ettei jokainen voi olla tyytyväinen budjetin jokaiseen kohtaan. Kukin kansanedustaja tarkastelee valtion rahanjakoa omista lähtökohdistaan ja intresseistään. Toisaalla budjettia moititaan löysäksi ja toisaalla vaaditaan paljon lisää rahaa, kuten keskustaoppositio on tehnyt pitkän syksyä.

Olen havainnut, että yleensä keskustan moitteet kohdistuvat juuri niihin kohennuksen alla oleviin asioihin, joihin sillä itsellään olisi ollut mahdollisuus yrittää tehdä parannuksia pitkänä omana hallitus kautenaan. Parhaiksi esimerkeiksi kelpaavat veteraanien, lapsiperheiden ja asunnontarvitsijoiden aseman kohennus. Tämä hallitus on vihdoinkin alkanut tositoimiin mainittujen ryhmien asioiden parantamiseksi, joskin jokainen hallituspuolue pyrkii kukoksi parannuksen tunkiolle. Keskustan hyökkäys, joka suuntautuu useimmiten kokoomukseen, on sen paras puolustus, ja puolustettavaahan on, jos ei muuta, niin ainakin huono omatunto.

Olen yrittänyt lukea budjettia ja valtiovarainvaliokunnan mietintöä budjetin korjauksista positiivisten silmälasien takaa. Budjetin lähetekeskustelussa monet edustajat moittivat menoerien esittämistä könttäsummina. Moittijat saavat nyt nippelinsä ja moni pie-neltä, mutta ihmisten mielestä tärkeältä tuntuva asia saa kymppi- tai satatonninsa. Vähän ironisesti tekee mieli sanoa: samalla edustajat voivat tuntea ansaittua aloiteoikeusiloo. Vaikka näitä ns. budjetin pienkorjauksia on järjestyttävä aikaisemmasta "maan tavasta", on korjausjärjestelmää mielestäni edelleen kehitettävä.

Budjetin könttäsummista löytyvät kaikki kehitysalueiden elämisen ehdot, joista merkittävimmät ovat erilaiset valtionavut ja -osuudet kunnille. Väite, että hallituksen toimin aiheutetaan kuntien veroäyrin hinnannousuja, on totuuden vastainen. Eiköhän asia ole niin, että kunnissa vaaditaan mitä erilaisimpia asioita muka subjektiivisina oikeuksina. Yleinen laulu kuntien valtuustoissa

on ollut: tämä tehdään, kun tähän saadaan valtionapu, eikä ole lainkaan ajateltu huomispäivää eikä sitä, että jokainen toimi useimmiten vaatii myös kunnan omavastuuta. Kunnat ovat keskinäisessä kilpailussaan haalineet itselleen tehtäviä, jotka eivät niille välttämättä kuulu, jotka joku yksityinenkin voisi tehdä. Kunnat ovat luoneet kuntalaisille ja kuntalaisryhmille usein kateuteen perustuvia uusia tarpeita, ja herääkin kysymys, onko keila-, golf- tai curlingrata tai jokaisen mäennäpyn pujottelurinne tämän päivän kuntalaisen subjektiivinen oikeus. On erinomainen asia, että valtionosuusjärjestelmää on ryhdytty edes miettimään uudelta säästäväisyyden pohjalta.

Maan reuna-alueiden elinehdot sisältyvät myös budjetin yritystoimintaan suunnattuihin varoihin. Varsinkin pienyrittäjät joutuvat panemaan toivonsa kauppa- ja teollisuusministeriön mahdollisuuksiin myöntää investointi- ja käynnistysavustuksia nyt, kun korkotasoa on tehnyt lähes mahdottomaksi pankkiluottojen ottamisen. Valtiovarainvaliokunta on tehnyt kiitettävää työtä havaiteksaan budjettiesityksen yritystoiminnan alueen riittämättömäksi ja myöntäessään momentille lisää rahaa 60 miljoonaa markkaa. Myös maaseudun kehittämiseen valiokunta on paneutunut lisätessään maaseudun pienimuotoisen elinkeinotoiminnan edistämisen ja korkotuen määrärahoja.

En havainnut valtiovarainvaliokunnan mietinnöstä pienkorjausrahoja lukuunottamatta yhtään sellaista kohtaa, jossa budjettia olisi markkamääräisesti paranneltu nimeltä mainiten Pohjois-Karjalan osalta. Ehkä tärkein korjaus, joka mielestäni Pohjois-Karjalan kohdalla olisi pitänyt tehdä, olisi ollut yliopiston opetuksen virkarakenteen oikaiseminen muiden yliopistojen tasolle. Pyydän, että kansanedustaja Isohookana-Asunmaa kuuntelee erikoisesti seuraavan kohdan. Tiedän, että valtiovarainvaliokunnan sivistysjaosto oli halukas korjaamaan Joensuun yliopiston virkarakennetta yliopiston esittämällä tavalla, joka ei olisi muuttanut budjetin loppusummaa, mutta alueellinen kateus suuren vääryyden nimissä ja samalla virheelliset tiedot tai paremminkin luulot Joensuun yliopiston opettajatilanteesta estivät sivistysjaostoa toteuttamasta hanketta. Nyt mietintöön jäi vain toteamus siitä, etteivät korkeakoulut ole virkojen osalta perusvoimavaro-

jensa suhteen yhdenvertaisessa asemassa, sekä ponsi korkeakoulujen kehittämismahdollisuuksien turvaamisesta ja tuntiopetuksen vakinaistamisesta esiintyvien epäkohtien korjaamisesta. Enää ei näytä olevan tehtävissä mitään muuta kuin luja usko siihen, että ponsi velvoittaa budjetin valmistelijoita ensi vuonna korjaamaan yliopistojen virkarakennetta oikeudenmukaiseksi. Virkarakenteen muutos olisi ollut anti, jonka valtiovarainvaliokunta olisi voinut Joensuulle antaa kuin korvauksena sahojen konkurseista ja tiemäärärahojen vähydestä.

Joensuussa on nähty myös tärkeäksi, että musiikinopettajien poikkeuskoulutus olisi voinut jatkua toisella kurssilla tasapuolisuuden vuoksi. Tätäkään ei nyt voitu saada. Se ei liene ollut edes keskustelussa. Suurin syy lienee kuitenkin opetusministeriössä, jossa koulutuspaikat, kaiken kaikkiaan 16, halutaan luokanopettajakoulutukseen opettajapulaa helpottamiseksi. Jos näin on, on hämmästeltyvä opettajankoulutuksen tempoilua. 16 aloituspaikalla ei opettajapulaa poisteta, mutta syvennetään musiikinopettajien vajetta. Pahinta kuitenkin on se, että kehitysalueet kadehtivat toisiaan ja nauttivat siitä, ettei toinenkaan saa, kun minä en saa. Toivottavasti ammattikorkeakoulujen kehittämisessä ei käy yhtä huonosti ja ministeriössä löytyy jo ajoissa sekä viisautta että myös älyä tasapuoliseen ammattikorkeakoulujen kehittämiseen.

Tiestön rakentamista valtiovarainvaliokunta aivan perustellusti toteaa, että päätieverkon rakentamista tulisi tarkastella kokonaisuutena ja että tieverkon tulisi toimia kokonaisvaltaisena järjestelmänä. Ensi vuoden budjetissa päätiet saavat päähuomion oikeutetusti, mutta seuraavassa budjetissa on huolehdittava kunnossapitorahoista sekä valiokunnan toivomusten toteuttamisesta unohtamatta, että alemman tasoiset tiet maakunnissa ovat osa kokonaisvaltaista järjestelmää. Harvaanasutuilla alueilla liikennehytyksien hyvyys tai huonous on suoraan verrannollinen viihtymiseen ja aluepolitiikan hyvään tai huonoon hoitoon. Pohjois-Karjala ei varmaan ole tiestön kunnan kannalta muita kehitysaluemaakuntia heikommassa asemassa, mutta puutteeksi me tunnemme määrärahojen pienuuden suhteessa tämän alan työllisyysnäkyymiin tai vaikkapa Uimaharjun laajennuksen mukanaan tuomiin ties-

tön parannusvaatimuksiin. Niiralan rajanylityspaikan vilkastuminenkin olisi vaatinut huomattavasti suurempia tiemäärärahoja TVL:n Pohjois-Karjalan piirille. Tällä hetkellä myös Sininentie on vielä sininen uni pohjoiskarjalaisille ja Runon ja rajan tiestä on runosuoni katkennut kesken.

Arvoisa puhemies! Ensi vuoden budjetti antaa joistakin puutteista huolimatta hyvät mahdollisuudet paikalliseen aloitteellisuuteen ja osaamisen näyttämiseen maakunnissa. Se antaa mahdollisuudet sekä kiitoksiin että moitteisiin. Hallituspuolueet pääosin kiittävät, ja oppositio rooliinsa kuuluvana moittii. On muistettava, että alueellisen kehityksen perimmäisiä ongelmia ei läheskään aina voida rahalla ratkaista, helpottaa kylläkin.

Ed. Isohookana-Asunmaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun ed. Turunen otti nimeni esille ja viittasi valtiovarainvaliokunnan sivistysjaostoon, niin voin todeta sen, että vain täydellinen tietämättömyys johtaa tällaiseen puheenvuoroon, mihin ed. Turunen sortui. Haluan eduskunnan pöytäkirjaan maininnan, että kun Joensuun yliopiston tuntiopetusvirkoja on käsitelty kaksi kertaa valtiovarainvaliokunnan sivistysjaoston kokouksessa, kummassakaan kokouksessa en ole ollut läsnä. En ole myöskään ollut läsnä valtiovarainvaliokunnan kokouksessa, jossa asiasta päätettiin ensimmäisen kerran, enkä siinäkään, jossa asiasta päätettiin toisen kerran. Kun ed. Turunen yritti väittää, että olen aiheuttanut alueellista kademieltä, se ei siis missään tapauksessa pidä paikkaansa.

Pyydän ed. Turusta katsomaan myös keskustan eduskuntaryhmän vastalauseita, jossa tästä asiasta on esitetty keskustan näkemys. Haluan vilpittömästi korostaa sitä, että keskustan eduskuntaryhmä kokonaisuudessaan, mukaan lukien ed. Isohookana-Asunmaa, haluaa kehittää kaikkia maamme yliopistoja ja korkeakouluja. Keskustan eduskuntaryhmässä tunnemme erityistä huolta kehitysalueiden pienten korkeakoulujen ja yliopistojen tulevaisuudesta.

Ed. Turunen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täytyy todeta, että se koira älähtää, mihin kalikka kalahtaa. Minä en syyttänyt ed. Isohookana-Asunmaata yhtään mistään. Minä pyysin vain kuuntelemaan, mitä minä sanon, enkä mitään muuta.

Ed. Mattila: Herra puhemies! Talouspoliittinen tilanne olisi todella edellyttänyt tiukkaa valtion budjettia. Tämä budjetti ei ole sellainen, eikä sellaisesta kerro myöskään hallitusryhmien ote budjettiin. Tehtiinhän joululahjarahajoissa määrällisesti ennätys alallaan. Hallitusryhmät sirottelivat budjettiin peräti 438 aloitetta. Näistä opetusministeriön pääluokkaan osoitettiin 307 aloitetta, toiseksi kiri sosiaali- ja terveysministeriön pääluokka 65 aloitteella, ja paljon porua aiheuttanut ympäristöministeriön sektori sai osakseen vain 15 aloitetta. Jos nyt aloitteita käytetään hyväksi, minusta olisi ollut loogista myös kiinnittää huomiota niihin kohteisiin, jotka puhuttavat tällä hetkellä yhteiskunnassa eniten. Ympäristöministeriön sektori on juuri sellainen. Aloitteiden määrä kertoo siitä, että budjetin tiukkuudesta on turha hallitusrintaman puolelta mitään puhua.

Eräissä käytetyissä puheenvuoroissa on esitetty ajatuksia, joita on syytä hieman korjata. SMP:n puheenvuorossa ed. Kettunen tivasi keskustalta, miksi ei keskusta ole tehnyt mitään ollessaan hallituksessa. Miksi ei ole tehty mitään ylimääräisen rintamalisän kehittämiseksi. Samaan kysymykseen sortui äskeisessä puheenvuorossaan ed. Turunen. Haluaisin molemmille todeta, että keskustan ollessa hallituksessa tehtiin silloisen keskustan eduskuntaryhmän jäsenen Paavo Vesterisen toimesta aloite, jonka pohjalta saatiin aikaiseksi ylimääräinen rintamalisä. Me olemme myöskin halunneet sen kehittämistä jo tuolloin, ja tällä hetkellä meidän vastalauseestamme ilmenee, että mikäli ylimääräistä rintamalisää olisi kehitetty keskustan näkemysten mukaisesti, ensi vuoden tarve olisi 500 markkaa. Siinä on, hyvät hallitusryhmien edustajat, teille vastaus näihin epäilyksiin.

Kokoomuksen ryhmäpuheenvuorossa on myöskin syytelty edellisen hallituksen budjettia löysäksi. Tähän sortui myöskin ed. Turunen ja totesi, että meitä huono omatunto panee syyttelemään. Haluaisin aivan puhtaalla omallatunnolla todeta, että luulisin jo tällaisesta harhakäsityksestä päästävän vihdoin viimein irti hallitusrintamassa. Totuushan on näet se, että edellisen hallituksen aikana pystyttiin taloudellisiin suhdannetilanteisiin sopeutetuilla budjeteilla luomaan kansalaisiin ja yrityksiin elämisen uskoa ja tulevaisuuden toivoa, mutta tämän hallituk-

sen aikana tulevaisuuden usko on lähes olematonta. Tästä kertovat korutonta kielitään mm. hallituksen suosiota mittaavat mielipidemittaukset ja hallituspuolueiden laskevat kannatusluvut. Jotta totuus tulisi esille vielä numerojenkin valossa, haluan kerrata muutamia lukuja.

Vuoden 1986 lopussa valtion menot olivat 105 miljardia markkaa. Vuoden 1987 lopussa vastaava luku on 116,7 miljardia. Tämä oli jo nykyisen hallituksen valtakautta, mutta budjetti osittain oli edellisen hallituksen antamaa perua. Mutta, hyvät edustajat, me olemme tänä päivänä päättämässä budjetista, jonka menot nousevat lähes 142 miljardiin markkaan. Ero vuoden 1986 tasoon on melkein 37 miljardia markkaa. Kyllä kai tältä pohjalta pitäisi pystyä lukemaan, että juuri tämä hallitus on budjettia kasvattanut ja todella kunnostautunut budjetin paisuttamisessa. Tästä löytyy kyllä sitä löysyyden klappia, johon olemme useaan otteeseen viitanneet.

Herra puhemies! Talouspoliittisen otteen repsahtamisesta kertoo tämän hallituksen ajalta mm. se, ettei tulopoliittinen linja ole pitänyt. Tästä on ollut seurauksena hintojen nousu ja kasvava inflaatio. Inflaatiokuilu on myös kasvanut muuhun Eurooppaan verrattuna.

Vaihtotaseen vajeen kasvu syvenee syvenemistään ja lähentelee yli kymmenen vuoden takaista tilannetta. Vajeen rahoittamiseksi joudutaan tuomaan ulkomailta pääomaa jopa 2,5 miljardin markan kuukausivauhtia. Tällainen ei voi jatkua. Tavoitteena tulee olla vaihtotaseen vajeen puristaminen ainakin puoleen nykyisestäään, ja tähän pääseminen edellyttää pitkäjänteistä ja jämäkkää talouspolitiikkaa. En ole valitettavasti löytänyt budjetista nykyisen epäterveen talouspoliittisen suunnan muuttamiseksi mitään pitkäjänteistä linjanvetoa. Sitä toki eduskunnassa olisimme halunneet, ja siihen sopeutettuna olisi tullut ensi vuoden budjettikin rakentaa.

Säästämisaste on laskenut tämän hallituksen aikana lähes nollatasoon, kun kotitalouksien säästämisaste vielä vuoden 1984—85 tasossa oli 6 prosentin luokkaa kotitalouksien tuloista. No, onneksi ensi vuodelle pyritään säästämisessä jotain kohennusta aikaansaamaan, mutta säästämisasteen nostaminen edellyttää, ei vain hallinnollisia päätöksiä ja lakeja, vaan myös sellaista politiik-

kaa hallitukselta, kokonaisvaltaista talouspolitiikkaa, johon kansa voi luottaa.

Korkea korkopolitiikka tuntuu tällä hetkellä siirtävän investointeja myös ulkomaille, ja välillisesti se on edesauttamassa myös tuonnin lisäämistä viennin kustannuksella.

Nämä muutamat esimerkit, joita edellä olen esittänyt, vaikuttavat siihen, että epävarmuus on korostunut, epävarmuus hallituksen talouspolitiikkaa kohtaan yksityisen kansalaisen taholta ja yritysten taholta.

Markkinoiden käyttäytymiset heijastuvat luonnollisesti kansalaisten ja yritysten odotuksiin, se on aivan selvä ilmiö. Tällä hetkellä me juuri odotamme työmarkkinoiden käyttäytymiseltä merkittäviä myönteisiä vaikutuksia tulopoliittisen ratkaisun osalta. Vaikka olenkin keskitetyn tulopoliittisen kokonaisratkaisun kannalla, epäilen, riittääkö edes tämä hillitsemään korkojen nousua. Kaiken kaikkiaan taloutemme on todella sukeltamassa syvää taantumaa kohti.

Haluaisin myös aluepoliittiselta kannalta hiukan tarkastella tämän hetken tilannetta. Me olemme tilanteessa, missä talous- ja yhteiskuntapolitiikka elää voimakasta keskitämisen kautta. Tällaisella kehityksellä on merkittävää ns. aluepoliittista vaikutustakin. Erityisesti silloin, kun maan talouskasvu harppoo peninkulmasaappain eikä työvoiman saatavuudessa ole suuria ongelmia, yritystoiminnalla on voimakas taipumus keskittyä nimenomaan pääkaupunkiseudulle. Näin eräät tutkijat väittävät.

Esimerkinomaisesti korostan sitä, että jos maan talouskasvu pyörii 5 prosentin tuntumassa, pääkaupunkiseudun bruttokansantuotteen lisäys saattaa olla jopa 1 - 1,5 prosentin luokkaa muuta Suomea suurempi. Vielä siinäkin tilanteessa, kun valtakunnallinen bruttokansantuotteen kasvu on 2,5 prosentin tuntumassa, pääkaupunkiseutu ylittää noin 0,5 prosentilla muun maan kasvuvauhdin. Kyllä tässä imua riittää.

Ed. Turuselle haluaisin sanoa, että tällaista hallitusta te olette tukemassa. En yhtään ihmettele, jos Pohjois-Karjalassa tai muualla kehitysalueella on ongelmia. En yhtään ihmettele, jos käsiteltävänä olevassa budjettikirjassa ei kyetä ratkaisemaan niitä ongelmia, mitä me kehitysalueilla maan eri osissa toivomme ratkaistavan.

Laman vallitessa kasvunopeuden ero eri alueiden välillä typistyy lähes olemattomiin.

Kaiken edellä olevan perusteella on vedettävissä selkeä kuva siitä, ettei istuva hallitus ole halunnut talouspolitiikassaan tarkastella asioita näitä tosiasioita vasten, vaan on toimillaan lisännyt maan eri osien välisiä kasvu- ja kehittyneisyyseroja. Talouden kasvun jatkuessa voimakkaana, mikä sinänsä on hyvä, onkin käynyt niin, että aluepoliittisessa päätöksentekoprosessissa on pudottu kuin eno veneestä. Tällaista samaa kylmäkiskoista suuntaa jatkaa aluepolitiikassa käsiteltävänä oleva budjetti.

Herra puhemies! Vuotuinen budjetti on yksi tärkeimmistä eduskunnan valvonnan ja ohjauksen välineistä hallintoon päin. Vuotuisilla budjeteilla tulisi suunnata selkeästi myös tulevaisuuteen. Tulevaisuuteen kurkottaminen ei onnistu riittävästi nykyisellä budjettirakenteella. Siksi budjetin rakenteen kehittäminen nykyistä selkeämmäksi hallinnonalan kehittämisen ohjauksvälineeksi on otettava vastaisten vuosien yhdeksi päätavoitteeksi. Yksi mahdollisuus on todella se, mihin ed. Tennilä aikaisemmin jo puuttui, eli että eduskunta määrittelee talvella hallinnonala-kohtaiset painopistealueet, ja sen jälkeen hallitus rupeaa rakentamaan varsinaista seuraavan vuoden budjettia. Tällä hetkellä on tilanne niin, että usein painopistealueet määritellään yksittäisten virkamiesten toimesta, ja ne me eduskunnassa joudumme sitten hyväksymään. Ei tämä ole kansanvaltaista järjestelmää.

Samalla toivon, että vastaisissa budjetin kehittämissä palautettaisiin myös aluepoliittinen katsaus budjetin liitteeksi. Tästä meille edustajille tulisi selvä ja konkreettinen kuva siitä, miten aluepoliittiset määrärahat jakautuvat maan eri osiin.

Ed. J. Roos merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Särkijärvi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Mattila vaati hallitukselta tiukempaa budjettilinjaa, ja konkreettisia esityksinä hän esitti pitkäjänteisyyttä ja jämäkkyyttä, jos oikein muistan nämä sanat.

Nyt kuitenkin, kun katsotaan valtiovarainvaliokunnan mietintöä tulo- ja menoarvioesityksestä ja keskustan vastalauseetta, lue-taan, mitä ponsia siinä esitetään yleisperusteluihin, niin nämä miltei kaikki yksinomaan

lisäävät menoja. Ilmeisesti tässä on joitakin sellaisia kohtia, jotka myöskin vähentävät tuloja. Tämä on mielestäni täsmälleen päinvastaista politiikkaa kuin se, mitä ed. Mattila äsken juuri hallitukselta oli vaatimassa.

Onkin selvää, että jokainen hallitus joutuu aina pyrkiessään kireämpäänkin talouspolitiikkaan ottamaan huomioon sen, että on olemassa oppositio, joka ei koskaan vaadi läheskään niin kireätä menotaloutta kuin hallitus olisi muutoin valmis noudattamaan tai joka olisi muutoin kansantalouden kannalta ehkä terveempää.

Ed. Mattila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Särkijärven puheenvuoron johdosta toteaisin, että kyllä meidän näkemysimme liittyy todella myöskin säästöjä. Monissa puheenvuoroissa jo tämänkin keskustelun aikana olemme esiin tuoneet sellaista hallinnon uudistusta, missä tehokkaamalla toiminnalla voisimme säästää yhteisiä menoja. Kun ajatellaan keskustan vastalauseissa esiintyviä määrärahojen lisäyksiä, se on osa sitä kokonaisuutta, millä me haluamme yhteiskuntaa ja julkisen hallinnon menotaloutta ja tulopolitiikkaa rakentaa. Se lähtee siitä, että me saisimme yhteiskunnan eri osat, yksityiset ihmiset, yritykset ja maan eri osat, toimiviksi kokonaisuusiksi.

Hallituksen budjetti ei ole yksityisen ihmisen lähtökohdista lähtevää kaikilta osin. Otan esimerkiksi perusturvauudistuksen, joka meillä on suurimpana menojen lisäyksenä. Me olemme eduskunnassa kansalaisten valtuuttamina, toimimme kansalaisten puolesta, ja yksi päätavoitteemme on, että voimme harjoittaa sellaista tasa-arvoista politiikkaa, missä jokainen kansalainen tuntee olonsa turvatuksi tässä yhteiskunnassa. Voin vakuuttaa, että perusturvauudistus on keskustan listoilla niin kauan, että se toteutuu. Jos sitä hallitukset eivät toteuta, niin kauan kuin me olemme hallituksen ulkopuolella, niin se toteutuu ainakin siinä tapauksessa, kun keskusta on hallituksessa mukana.

Ed. Särkijärvi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Uskon, että eduskunnassa edustettuina olevat puolueet ovat kaikki yksimielisiä siitä, että Suomessa tulee järjestää kansalaisten perusturva sekä aukottomaksi että myöskin erilaiset riskit ja uhat asianomaisella tasolla kohtuullisesti torjuvaksi ja

korvaavaksi. Tämän hallituksen aikana onkin edetty kohti tällaista perusturvajärjestelmää lähinnä siten, että toisaalta on paikattu yksittäisiä väliinpuotoamistilanteita, joita sosiaalilainsäädännössämme on ollut, ja toisaalta korottamalla erityisesti sellaisia sosiaalisia tulonsiirtoja, joita joudutaan lisäämään, jotta päästäisiin yhtenäiseen korvaustasoon. Tämä koskee lähinnä perhepolitiikkaa ja opintotukeen sisältyvää tulonsiirtoa.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Särkijärvelle haluaisin lyhyesti huomauttaa, että käsiteltävänä olevan budjetin kohdalla nimenomaan minimipäivärahat ja vastaavat minimitoimeentuloon vaikuttavat markkamäärät nousevat kaikista vähiten, nousevat jopa huomattavasti vähemmän kuin ensi vuoden arvioitu inflaatiokehitys. Eli tätä budjettia ei ainakaan voi mainostaa, että se olisi sosiaalinen budjetti, vaan päinvastoin. Myönnän avoimesti, että lapsilisä on toki korotettu, mutta ei läheskään sitä luokkaa, minkä sosialidemokraatit mm. lupasivat viime eduskuntavaalien alla. Silloinen puoluesihteerihän, nykyinen valtiovarainministeri, lupasi kolminkertaistaa lapsilisät hyvin nopeassa aikataulussa, ja siitä kyllä ollaan todella kaukana.

Ed. Rajamäki merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Kun ed. Särkijärvi väittää, että perusturvaa on pala palalta kohennettu tämän hallituksen aikana, niin menee kyllä ihmetyksen sormi suuhun. En todellakaan tiedä mitään muuta kuin pienen parannuksen ylimääräiseen rintamalisään ja todella pieniä parannuksia opintotukeen. Miltään muulta kansalaisten perusturvan osalta tämä hallitus ei ole tehnyt minkäänlaista tasokorotusta kansalaisten perusturvaan, ei alimpien sairaus- ja äitiyspäivärahojen osalta ei eläkejärjestelmien osalta, ei työttömyysturvan osalta eikä monelta muultakaan varsinaiseen perusturvaan kuuluvan järjestelmän osalta. Myönnän, että indeksitarkistukset on tehty. On, koska laki velvoittaa ne tarkistukset tekemään, mutta yhtään yli lakisääteisten indeksitarkistusten ei esimer-

kiksi mainituissa asioissa ole tämän hallituksen toimesta menty.

Ed. Mattila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Myönnän osaltani myöskin sen, että joitakin pieniä tarkistuksia on toki tehty. Mutta henkilöt, jotka joutuvat elämään pienimpien tulojen puitteissa, elävät siitä huolimatta tänä päivänä aivan toimeentulominimin rajalla, jopa voidaan sanoa, inhimillisesti katsoen toimeentulominimin alapuolella. Kyllä tässä korjaamisen tarvetta on pienimissä tuloryhmissä.

Vielä haluaisin todeta, jos herra puhemies sen sallii, menojen säästötoimenpiteisiin sen, että jos meillä julkisen hallinnon piirissä, esimerkiksi valtiolla, käytetään hankintoihin noin 25—30 miljardia, kunnallistalouden piirissä jonkin verran suurempi määrä, mikä tapahtuu suurelta osin myös valtionapuisten hankintojen muodossa, niin kunnollisilla hankintamenetelmillä, varastokierron nopeuttamisella, hävikin vähentämisellä pystytään tätä määrää vähentämään 2—3 prosentin luokkaa, eikä kenenkään tarvitse mitään menettää. Laadussa ei kärsitä. Minusta tämän suuntaiset toimet ovat niitä, joilla voidaan menoja säästää, jos halua ja viitseliäisyyttä riittää.

Ed. Särkijärvi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Itse asiassa on keskustelussa tullut voimakkaampiakin esityksiä hallinnon rationalisoimiseksi mutta myös tätä vastustavia esityksiä mm. postiliikenteen, valtion ratapiirien jne. osalta. Mehän tunnemme hyvin paljon tällaisia seikkoja.

Mutta perusturvauudistuksesta haluan huomauttaa, että esitetyllä tavalla, jota kolme äskeistä puhujaa ovat vaatineet, ei ole mahdollista saada yhtenäistä perustoimeentulojärjestelmää. Sehän nimittäin edellyttää sitä, että meillä samassa tilanteessa ja samassa asemassa olevien ihmisten kulutustasotavoitteeksi asetettaisiin samanlainen taso. Nyt, jos me yksitellen nostelemme eri järjestelmiä, minimietuuksia, emme koskaan pääse harmonisoimaan niitä niin pitkän aikaa, kuin siellä on yksi, joka on vieläkin alempana. Käytännössähän meillä opiskelijat joutuvat nykyisin tulemaan virallisten normien mukaan kaikkein pienimmällä tulolla toimeen. Siitä syystä on kaikkein keskeisintä

saada tämä suuri porukka sille samalle tasolle, jolla muut jo ovat.

Edelleen ed. Pekkarisen lausunnon osalta tarkoitin sitä, että nykyisen hallituksen aikana on hallinnollisilla määräyksillä varmistettu se, että niitä välinputoajia, joita aikaisemmin on ollut, ei enää ole yhtä paljon kuin aikaisemmin, eli aukkoja on tukittu käyttämättä itse asiassa lainsäädäntöä niin paljon kuin hallinnollisia määräyksiä. Tämä ei myöskään ole luonnollisesti vaikuttanut minimisummiin.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ihan lyhyesti. Keskusta on yhdessä, täällä jo moneen kertaan todetusti, yhdessä SKDL:n kanssa jättänyt omat esityksensä siitä, mitä se tarkoittaa perusturvajärjestelmän luomisella, minkälaisin askelin siihen tulisi edetä jnp. Kun äsken alleviivasin sitä, ettei tämä hallitus ole kohentanut alimpia perusturvan osasia, sillä oli tarkoitus osoittaa se tosinseikka, että tässä asiassa tämä hallitus on jähmettynyt täysin paikoilleen. En minäkään ole sitä mieltä, että perusturvajärjestelmän eteneminen voisi tapahtua niin, että nykyisiä minimejä vain pienillä askelilla nostettaisiin. Pitää laatia oma selkeä järjestelmä aikatauluineen, miten perusturva luodaan. Todella, niin kuin mainitsin, meidän osaltamme tällainen järjestelmä aikatauluineen on olemassa. Siitä osa on se, mikä meidän vastalauseeseemme on kirjattu.

Ed. P. Leppänen: Herra puhemies! Ihmetellä täytyy, minkälainen perusturvauudistus ed. Särkijärvellä olisi, koska hän kertoi sellaista tietoa, joka ei kaikilta osin pidä paikkaansa. Viime keväänä, tarkemmin kesäkuussa, kaikista eduskuntaryhmistä paitsi U. Leppäsen ryhmästä olivat edustajat perusturvatyöryhmässä ja esittivät yksimielisen muistion eduskuntaryhmille, joka sai hyvin paljon sympatiaa silloin kesäkuussa, mutta jostakin syystä se ei enää sitten budjettiriihessä löytänyt rahoitusta eikä nähtävästi kovin paljon lämpöä. Muistan senkin ajan, kun kokoomus oli oppositiossa. Kokoomuksen suunnalta puhuttiin hyvin paljon perusturvasta ja ihmisten peruselintasosta, mutta jostakin syystä se on nyt unohtunut nykyisen hallitusyhteistyön aikana. Meillä on menty joitakin osin jopa huonompaan suuntaan kuten perhe-eläkekysymyksessä. Siinä avat-

tiin pää, kun ensi vuosituhannella tullaan perhe-eläkkeitä leikkaamaan. Tämä on mm. asia, joka tulee ensimmäistä kertaa Suomen historiassa, että eläkkeitä ryhdytään tosiasiallisesti leikkaamaan.

Budjetti ja sen linjathan täällä on moneen kertaan todettu jo viime syyskuusta lähtien eri yhteyksissä. On todettu moneen kymmeneen kertaan, että se painuu hyvätuloisten ihmisten aseman parantamiseen. Siitähän ei kukaan mihinkään pääse, jos kaikki osatekijät otetaan huomioon. Se tieto, että meillä kansalaisilla menee keskimäärin hyvin, ei auta niitä ihmisiä, jotka todella taistelevat toimeentulostaan päivittäin ja joiden määrä kasvaa jatkuvasti. Sen kertovat kuntien budjetit myös omalta osaltaan.

Erittäin pettynyt olin siihen kysymykseen, jonka äsken otin esille: Eduskunnan perustoimeentulotyöryhmä esitti hyvin pieniä askeleita tässä kysymyksessä, mutta se tosiaan jäi poliittisen kannatuksen taakse hallituksessa, vaikka kyseessä olevien ihmisten määrä tällä hetkellä on satojatuhansia. Mutta ehkä se toteama, jonka jo aikaisemmin totesin, että keskimäärin kansalaisella menee hyvin, sai aikaan sen, ettei hallitus lämmennyt tähän kysymykseen. Se osoittaa kylmää politiikkaa tavallisia kansalaisia kohtaan.

Meillä on verohallituksen viimevuotisen tilaston mukaan kansalaisia, joiden tulotaso bruttona on viime vuonna ollut tuskin tyydyttävä, 2,6 miljoonaa, hieman ylitse. Sekin omalta osaltaan kertoo sitä kieltä, että tässä maassa on todella pienituloisia paljon enemmän kuin täällä salissa useasti on puhuttu, että niitä on vain marginaaliryhmiä ja SKDL:n väki puhuu vain marginaaliryhmien puolesta. Me puhumme kaikkien ihmisten puolesta mutta etenkin pieni- ja keskituloisten, koska heillä ei ole yleensä varallisuutta ostaa ja ottaa omaa tuomaria hoitaakseen asioitaan.

Herra puhemies! Olen erittäin tyytymätön budjettiin ja sen sosiaalipoliittiseen osaan. Meillä tällä hetkellä olisi Suomessa ollut varaa hoitaa muutamia kysymyksiä paljon paremmin, mutta se kertoo sitä karua, kylmää politiikkaa, jota kaupallisuus, kansainvälistyminen on tuonut tähänkin taloon.

Toinen asia, josta haluan muuttaman sanan sanaa, on noussut jo tänä iltana esille eräiltä osin. Eduskunnan omat työtavat ovat olleet mielestäni sellaisen muutoksen kourissa, joka

kertoo jotakin aivan uutta. Meillä täällä on tämän syksyn kuluessa useaan kertaan nähty sellaista vauhtia, joka on jopa ohjeiden vastaista, ja siihen mielestäni eduskunnan tulee kevään kuluessa palata. Ei ole oikein, että valiokuntien kokouksia, joissa on samoja edustajia edustettuina, pidetään päällekkäin ja tällä tavoin estetään mm. opposition edustajia käymästä näissä valiokunnissa. Minä monta kertaa huomausin siitä, kun sosiaalivaliokunta teki työtä, että on päästävä toiseen valiokuntaan, jota huudettiin koolle. Puheenjohtaja vain totesi, että tämä kokoontuu nyt, kokoontukoot toiset milloin tahansa. Olen tämän asian tarkistanut eduskunnan pääsihteeriltä, ja hän on sanonut, että näin ei saa hoitaa asioita, että valiokuntien kokouksia tai täysistuntoja pidetään päällekkäin. Mutta ehkä asiassa jollakin tavoin saadaan kevään kuluessa kuri tähän taloon.

Samoin ns. tulopoliittiset keppilait, joita hallitus hätäpäissään muutaman yön aikana rakenteli, kertovat sitä karua todellisuutta, millä tavoin kansanedustuslaitos pystyy valmistautumaan ja saamaan sisällöstä tietoa, kun saman päivän aikana viedään kaksi eduskunnan käsittelyä, yksi valtiovarainvaliokunnan käsittely ja suuren valiokunnan käsittely. Eihän tämä nyt ole mistään enää kotoisin. Tämäkin asia täytyy tarkemmin selvittää, mutta muistini mukaan tähän löytyvät valtioneuvoston antamat ohjekirjat, joissa sanotaan, että kansanedustajilla tulee olla riittävästi aikaa tutustua lain sisältöön, saada riittävästi tietoa lain sisällöstä ja kuulla riittävästi asiantuntijoita.

Toivottavasti tämä nyt on viimeinen kerta, kun tästä asiasta tarvitsee puhua, jotta pystyttäisiin tälle talolle saamaan sellainen arvovalta, joka sille kuuluu, mutta tällä hetkellä se jatkuvasti näyttää rapistuvan kansalaisten silmissä. Se on erittäin valitettavaa, että jatkuvasti tulee viestejä. Niin täällä käyville lähetystöillä kuin kansalaisillakin on sellainen kuva, että tämä talo ei pysty enää työskentelemään eikä pysty päättämään, vaan asiat päätetään muualla päin Helsinkiä. Nähtävästi tässä on sellainen tilanne, että osa kansanedustajista on halunnut valtansa antaa ryhmäpuheenjohtajien ja puolueen puheenjohtajien kautta muuanne kuin tänne saliin. Toivottavasti tähän löytyy laajempi yksimieliisyys, johon tänäkin iltana ainakin parissa puheenvuorossa on kiinnitetty huomiota.

Herra puhemies! En käytä eduskunnan kallista työaikaa tyhjälle salille puhumiseen, mutta palaan ja tulen palaamaan SKDL:n ryhmän esityksiin budjetin yksityiskohtaisessa käsittelyssä niin perustelujen kuin myös markkamäärien osalta. Niissä tulee hyviä esityksiä, joita toivoisi myös muiden ryhmien voivan tukea, ja tällä tavoin saataisiin sitä viestiä, jota ovat täällä lukuisat kymmenet lähetystöt käyneet kertomassa, joissa on eläkeläisiä, veteraaneja, opiskelijoita ja lapsiperheitä, jotta ei kylmä kaupallisuus olisi päällimmäisenä käsittelyssä olevassa budjetissa.

Ed. Renlund: Värderade talman! Budgetförslaget för nästa år är i stort väl balanserat, men givetvis finns det områden, som borde ha fått en annan utformning. Trots att man omfattar en stram budgetlinje skulle det inte haft någon avgörande betydelse för helheten, fastän riksdagen skulle ha gjort ett något större ingrepp i budgeten. I vilket fall som helst skulle ändringarna ha rört sig endast i promilleklassen av budgetens slutsumma. En så liten ändring kan ju inte anses rubba själva budgetlinjen.

Finansministeriets dominerande roll i budgetbehandlingen och rädsla för att budgeten skall öka för mycket i riksdagen måste anses överdriven. Det kan ju inte heller anses som ändamålsenligt, att man medvetet undviker förhöjningar, som ändå med stor säkerhet kommer i en tilläggsbudget. Detta förfaringsätt har varit ganska typiskt för byggandet av bostäder, som i regel fått anslag i en tilläggsbudget.

Regeringens avsikt att minska på byråkratin och delegera beslutanderätten neråt bör understödjas. Alltför många frågor vandrar genom de byråkratiska irrgångarna i Helsingfors i onödan, då man med betydligt större sakkunskap kunde avgöra dem i länet och kommunerna. Här är det verkligen nödvändigt med en sanering av byråkratin.

Ett typiskt exempel på den omöjliga byråkratin torde t.ex. byggandet av en hälsovårdscentral vara. Det är en mängd av beslut som skall göras i olika instanser alltifrån kommunfullmäktige till statsrådet. Det räcker inte med ett beslut i varje instans, utan samma fråga återkommer gång på gång. Dessutom hamnar kommunerna att diskutera med t.ex. byggnadsstyrelsen, som alltid

anser sig sitta inne med de rätta lösningarna. Detta gör att situationen är nästan ohållbar. Det skall gå att bygga både hälsovårdscentraler, skolor och andra byggnader utan att man i Helsingfors skall fingranska varje vrå av ett tilltänkt byggnadsobjekt.

Mot den bakgrunden måste man se positivt på de reformförslag, som är på kommande och som har för avsikt att underlätta byggandet av till statsbidrag berättigade projekt. Men en minskning av byråkratin och en delegering av beslutanderätten i dessa frågor får dock inte bli en förevändning för att minska på storleken av statsbidraget till kommunerna. Kommunernas ekonomiska situation är i dag så pass ansträngd, att också en reform av själva statsbidragssystemet, som Hiltunens förslag innebär, måste beakta detta.

En statsbidragsreform får inte innebära att trycket på det kommunala skattöret stiger. Vid en reform måste man ta särskild hänsyn till de ekonomiskt svaga kommunerna, så att inte deras svåra situation ytterligare förvärras. Här måste man förutsätta att regeringen underhandlar med de kommunala intresseorganisationerna för att nå en godtagbar överenskommelse, som tillfredsställer alla parter. Det bör då också vara en överenskommelse, som håller bättre än det regleringsavtal, som samma parter undertecknade senaste sommar.

Arvoisa puhemies! Ensi vuoden budjettiehdotus on pitkälti tasapainoinen, mutta tietenkin on alueita, joilla olisi pitänyt päätyä toisenlaiseen muotoiluun. Vaikka tiukka budjettilinja hyväksytäänkin, ei kokonaisuuden kannalta ratkaisevaa merkitystä olisi ollut sillä, vaikka eduskunta olisi tehnyt suurempia tarkistuksia budjettiin. (Ed. Anttila: Miksei tehty?) Joka tapauksessa kyse olisi ollut vain promilleluokan muutoksista budjetin loppusummaan. Näin pienen muutoksen ei voida katsoa järkyttävän itse budjettilinjaa.

Valtiovarainministeriön hallitsevaa roolia budjetin käsittelyssä ja pelkoa budjetin liiallisesta paisumisesta eduskunnassa on pidettävä liioiteltuna. Tarkoituksenmukaisena ei myöskään voida pitää sitä, että tietoisesti vältetään korotuksia, jotka kuitenkin hyvin todennäköisesti joudutaan tekemään lisäbudjetissa. Tämä menettelytapa on ollut hyvin

tyypillinen asuntorakentamisessa, johon tavallisesti on saatava määrärahoja lisäbudjetissa.

Hallituksen tavoite virkojen määrän vähentämiseksi ei saa toteutua maamme eri alueilla tarvittavien palvelujen kustannuksella. Alueiden kannalta huonoa ennustavat merivarti-joita ja luotsilaitosta koskevat suunnitelmat. Rannikkoradio on konkreetti esimerkki rationalisointitoimenpiteestä, joka ei ole onnistunut hyvin. Viranomaisien päivävastaisista vakuutuksista huolimatta palvelu ei ole toiminut tyydyttävästi tapahtuneiden leikkausten jälkeen. Tämän osoittavat selkeästi kokemukset, joita on saatu eräiden rannikkoradioasemien lakkauttamisen jälkeen. Meriturvallisuus on kärsinyt, mikä tuskin olisi oli rationalisointien tarkoituksena.

Virkojen lakkautumisen tulee tämän vuoksi pääasiassa tapahtua keskusvirastoissa ja ministeriöissä. Kun nämä instanssit vastaavat myös suunnittelusta, on suuri vaara, että ne esittävät rationalisointia muualle ja säilyttävät oman tilanteensa entisellään. Tässä tarvitaankin hallituksessa lujaa kättä, jottei näin kävisi rationalisointeja tehtäessä. Sen sijaan meidän on pyrittävä siihen, että osa keskushallinnosta vapautuvista viroista siirretään alueille niiden aseman vahvistamiseksi. Säästöt eivät saa tapahtua alueiden palvelutason kustannuksella.

Herr talman! Regeringens målsättning att minska antalet tjänster får inte ske på bekostnad av servicen i regionerna. Det är illavarslande för regionerna vad som aviseras beträffande sjöbevakningen och lotsväsendet. Kustradion är ett konkret exempel på en rationaliseringsåtgärd, som utfallit mindre väl. Trots försäkringar om det motsatta från myndigheternas sida har inte servicen fungerat på ett tillfredsställande sätt efter indragningarna. Det visar klart de erfarenheter man fått sedan vissa kustradiostationer indrogs. Sjösäkerheten har blivit lidande, vilket knappast kan ha varit avsikten med rationaliseringen.

En indragning av tjänster bör därför i huvudsak ske inom de centrala ämbetsverken och ministerierna. Men då dessa instanser också står för planeringen föreligger det en stor risk för att de hellre rationaliserar bort andra i första hand och själva sitter kvar i orubbat bo. Här krävs nog en fast hand från

regeringens sida för att inte detta skall bli verklighet, när rationaliseringsprocessen görs. I stället måste vi eftersträva att ett antal av de tjänster som kan frigöras i centralförvaltningen överförs till regionerna för att stärka deras ställning. Sparivern får inte ske på bekostnad av regionernas servicenivå.

Ed. Kankaanniemi: Herra puhemies! Me elämme eräänlaista merkittävää vaihtoaikaa taikka taitehetkeä koko maailmankin laajuudessa. Toisaalta olemme siirtymässä uudelle vuosikymmenelle ja samalla olemme jo varmasti kuluneen syksyn aikana havainneet tässäkin salissa ja yleensä koko tiedonvälityksen kautta ja elämässämme eri sektoreilta, että kansainvälisyys lisääntyy tämän vuosikymmenen vaihteen ympärillä hyvin voimakkaasti. Suomessakin kansainvälisyys tulee lisääntymään. Nuoret ovat siirtymässä vastuuseen, ja samalla heidän näkökulmansa laajenee yhteiskunnallisiin asioihin. Toivon mukaan se myös syvenee ja heidän osallistumisensa lisääntyy.

Samanaikaisesti kun kansainvälisyys kasvaa, on nähtävissä, että itsenäisyytemme kansakuntana ainakin jossain määrin, ehkä melko paljonkin, tulee vähenemään lähivuosina ja ensi vuosikymmenellä. Kenelle siitä itsenäisyydestämme osa siirtyy? Sitä emme ihan tarkkaan vielä tiedä, mutta voimme kuitenkin havaita, että jossakin määrin erilaiset kasvottomat, toivottavasti eivät kuitenkaan päättömät, voimat saavat valtaa, joka tähän asti on ollut kansan valitsemilla päätäjillä oman maan rajojen sisällä.

Kansainvälistyminen on sinänsä hyvin positiivinen asia. On selvästi nähtävissä, että ihmisten kaikkien rajojen yli käyvä yhteistyö ja yhteiselo edistää rauhantilan säilymistä ja erilaisuuden hyväksymistä, joka on meille ihmisinä hyvin tärkeää. Kuitenkin positiivisuuden ohella meidän on nähtävä kansainvälistymisen yhteydessä kielteisiäkin piirteitä, tunnistettava nämä uhkatekijät ja varauduttava niihin. Niitä ei ole syytä maalaila liian mustin värein, mutta niitä ei myöskään voida kokonaan sivuuttaa. Meidän on kysyttävä: Miten Suomen kansa ja sen elinkeinoelämä pystyy ottamaan vastaan uuden vuosikymmenen? Miten se on Suomessa koulutuksen puolesta mahdollista? Miten kansa asenteiltaan on valmiina ottamaan yhteyksiä, kohtaamaan laajemmat ympyrät kuin tähän asti?

Tässä yhteydessä voimme kysyä, miten vuoden 90 valtion tulo- ja menoarvio vastaa niihin haasteisiin?

Hallitus on budjetissaan ja hallitusohjelmassaan painottanut koulutuksen, teknologian ja muiden tällaisten tärkeiden sektoreiden merkitystä ja niihin annettuja voimavaroja. On täysin välttämätöntä ja toivottavaa, että yhä enemmän Suomi ja Suomen kansa ja valtio satsaa juuri niihin kohteisiin. Me tarvitsemme koulutusta. Me tarvitsemme tietoa, ja sitä kautta voimme lisätä valmiuksiamme rohkeasti kohdata yhdyntävä Eurooppa ja myös sitäkin laajemmat näkymät, jotka edessämme ovat.

90-luvulla tilanne varmasti muuttuu hyvin nopeasti ja silloin on tärkeää, että asenteelliset, tiedolliset ja taidolliset edellytykset ovat hallinnassamme ja kunnossa. Ehkä on syytä toivoa, että vielä enemmän kuin täällä on tapahtunut EY-keskustelujen yhteydessä ja muissa yhteyksissä, voitaisiin syvällisemmin keskustella valmiuksista, joita meiltä edellytetään kansana ja valtiona kohdata tulevaisuus. Liaksi olemme pohtineet ehkä vain taloudellisia arvoja ja samalla unohtaneet monia muita tärkeitä yhteiselämämme tekijöitä, joiden tulisi olla kunnossa, kun kohtaamme uuden vuosikymmenen monine uusine haasteineen.

Ulkomaalaisiin suhtautuminen on Suomessa ollut perinteisesti aika lailla pelokasta. Me olemme poikkeuksellisen vieraskielinen kansa esimerkiksi Eurooppaan nähden. Muut puhuvat enemmän toistensa kaltaisia kieliä kuin me suomalaiset muihin nähden. Varmasti myös meidän kaukainen kylmä asuinseutemme on aiheuttanut sen, että meillä on ulkomaalaisiin nähden asenteita, jotka eivät ole aina eduksi eivätkä meille antamassa hyviä lähtökohtia kohdata kansainvälistyvää maailmaa.

Emme kuitenkaan voi emmekä saa pelätä vieraita ihmisiä, vaan meidän tulee hyväksyä erilaisuus ja ottaa vastaan tulevat muutokset haasteina ja valmistautua niihin. Tämä valmistautuminen ja vastaanottaminen on syytä kuitenkin toteuttaa harkitusti askel askeleelta, ei niin nopeasti, että otamme vain ongelmat vastaan emmekä pysty niitä sitten ratkaisemaan. Valitettavasti tässä suhteessa on viime aikoina ollut jossain määrin turhankin nopeaa tahtia meidän maassamme. Joudumme helposti sille tiellä, jolla pitää ottaa

paluuaskeleita, ja niiden ottaminen näissä kysymyksissä on usein hyvin vaikeaa.

Kansainvälisyyden lisääntyessä on myös mahdollisuus puuttua entistä paremmin ja voimakkaammin ympäristökysymyksiin, jotka tulevat ensi vuosikymmenellä olemaan keskeisen tärkeitä asioita. Ne ovat jo tällä hetkellä, mutta entistä tärkeämmiksi ne nousevat, kun siirrymme muutaman vuoden eteenpäin.

Meillä säädettiin tämän syksyn aikana muutama ympäristövero, haittaverot, eli olemme vuoden alusta siirtymässä haittaverojen aikakauteen. Tämä on sinänsä hyvä asia ja kiinnittää huomiota tärkeään asiaan. On kuitenkin varoitettava siitä, että hallituksen niin kuin ei myöskään eduskunnan tule nyt vain tyytyväisenä katsella, kun haittaverot tuottavat miljardeja valtion kukkaroon. Nyt tarvitaan toimenpiteitä todella ympäristön tilan parantamiseksi. Verot sinänsä eivät ympäristöä paranna, toivottavasti ohjaavat käyttäytymistä oikeaan suuntaan ympäristön kannalta. Mutta vaara on, että tämänhetkiset, nyt voimaan saatavat haittaverot eivät vielä vaikuta ympäristön tilan kannalta juuri lainkaan positiivisesti, eivät tietysti negatiivisesti. Mutta muita toimenpiteitä tarvitaan, ja niitä on syytä voimakkaasti peräänkuuluttaa. Erityisesti kansainvälistä yhteistyötä niin itään kuin länteen, etelään ja pohjoiseenkin on syytä voimallisesti lisätä.

Kotimaassa, varsinkin täällä Ruuhka-Suomessa, olisi aiheellista selvittää, voitaisiinko esimerkiksi joukkoliikenteen taksoja selvästi alentaa ja näin siirtää ihmisten liikkumista joukkoliikenteen puolelle yksityisautoilusta. Kun alueellinen kehitys ja ihmisten siirtyminen yhä jatkuu tänne etelään Ruuhka-Suomeen, liikenteen aiheuttamat ongelmat tulevat kasvamaan, ja niihin pitäisi puuttua hyvin nopeasti. Joukkoliikenteen taksoilla saattaisi olla mahdollista niihin asioihin puuttua. Tätä seikkaa ei ole riittävästi selvitetty.

Herra puhemies! Veropolitiikka on yksi keskeinen talouspolitiikan osa, ja tällä hetkellä olemme siirtymässä aikaan, jolloin suuren kokonaisverouudistuksen ensimmäinen ja ehkä pääosa on tulemassa vuoden alusta pysyvänä voimaan, koska eduskunta niin halusi. Olisi ollut ehkä vielä hyvä eräältä kannalta se, että olisi ollut ensi vuoden ajan yksivuotiset verolait, koska vasta ensi syksy-

nä olisi saatu vuodelta 1989 lopullisia tietoja, miten verotus on verouudistuksen toteutumisen jälkeen todella muuttanut veron kohtaantumista ja verotusta yleisesti. Nyt emme pääse sitä tarkastelemaan. On vain hallituksen hyvässä tahdossa, jos se haluaa ensi syksynä verolakeja korjata. Siihen ei ole välttämätöntä tietä, kun verolait tulivat pysyvinä voimaan.

Kun katsotaan, mitä Holkerin hallituksen kaksi ja puoli vuotta sitten kirjoitettu hallitusohjelma sanoo verotuksesta, on mielenkiintoista tarkastella, mihin suuntaan on menty suhteessa verouudistuksen tavoitteisiin. Ohjelmassa sanotaan: "Vähennysjärjestelmää selkeytetään ja tarvittaessa vähennyksiä korvataan suorilla tulonsiirroilla." Tämä keskeinen lauselmä ei ole kovin hyvin toteutunut. Vähennysjärjestelmä ei ole paljontaan selkeytynyt. Esimerkiksi asuntoasioissa saimme uuden vähennyksen, joka entisestäänkin sekoittaa vähennysjärjestelmää. Myös muutamilta muilta osin verovähennysten järjestelmän ei voida katsoa selkeytyneen eikä edes vähentyneen niiden ongelmien, joita siltä osin on. Eli tältä osin hallitus ei ole kovinkaan hyvin onnistunut verouudistuksessa. Myöskään vähennysten korvaaminen suorilla tulonsiirroilla ei ole hallitusohjelman mukaisesti merkittävästi edennyt.

Toinen tärkeä verouudistuksen lähtökohta hallitusohjelman mukaan on, että valtion ja kuntien verotulot turvataan uudistuksen kaikissa vaiheissa eivätkä eri tuloluokkien keskimääräiset veroasteet muutu. Tämä oli siis uudistuksen yksi lähtökohta ja tavoite. Valtion verotulot on turvattu kyllä erittäin hyvin, sen me tiedämme. Liikevaihtoveroa korotettiin, ja varsinainen tuloverotus on kiristynyt niin, että valtion verotulot ovat turvatut. Sen sijaan kuntien osalta ei voida samaa sanoa. Hallitus lupasi, että kuntien verotulot turvataan, mutta tätä ei välttämättä osoita se, että viime vuonna eli tämän vuoden alusta 101 kuntaa korotti veroäyrin hintaa, ja tänä syksynä ensi vuodeksi 86 kuntaa korotti veroäyrin hintaa. Kunnat eivät varmastikaan korota veroäyrin hintaa pelkkää ilkeyttään, vaan siihen on todella vahvat syyt, ja ne syyt pääosin juontuvat tällä kertaa myös verouudistuksesta, eli sen aiheuttama kuntien verotulojen turvaaminen ei ole toteutunut. Kun kunnallisverotuksen tyyppi tunnetaan ja tiedetään, niin voidaan

sanoa, että tämä on vaikuttanut myös saman lauseen lopussa olevaan mainintaan, että tuloluokkien välisten keskimääräisten veroasteiden ei pitänyt muuttua. Kunnallisverotus vaikuttaa niin, että nämä hyvin herkästi muuttuvat ja muuttuvat epäsosiaaliin, epäoikeudenmukaiseen suuntaan.

Myös valtion tuloverotus on muuttumassa ja muuttunut tähän mennessä verouudistuksen myötä siten, että varsinkin keskituloiset ovat hävinneet, suurituloiset ovat voittaneet, ja ehkä kaikkein pienituloisimmista osa, ne jotka yleensä valtionveroa ovat maksaneet, ovat hieman saaneet helpotusta. Tältä osintaan hallituksen verotavoitteet eivät valitettavasti onnistuneet. Siksi on murheellista, että verolait tulivat pysyvinä voimaan hallitusohjelman tavoitteiden vastaisina.

Kun hallitusohjelmassa vielä sanotaan, että tulonjako yhteiskunnassa ei muutu pieni- ja keskituloisten eikä lapsiperheiden asemaa heikentävällä tavalla, ehkä voidaan sanoa, että ei ole heikentävällä tavalla selkeästi muuttunut, mutta ei myöskään lapsiperheiden eikä pieni- ja keskituloisten asema ole parantunut. On tietysti muistettava ja huomattava, että hallitus ei ohjelmassaan edes luvannut pieni- ja keskituloisten ja lapsiperheiden aseman parantamista, vaan lupasi, että niitä ei heikennetä. Näin nyt sitten on tapahtunutkin. Kaiken kaikkiaan voidaan sanoa, että veroholous tässä maassa jatkuu entiseen tahtiin ja osittain jopa entistä voimakkaamminkin.

Muutama sana vielä asuntopolitiikasta. Hallitus perusti asuntorahaston, ja nyt on vaara, että ensi vuonna eletään asuntorahastoselitysten takana eli siitä tulee kulissi, jolla sanotaan, että eihän se vielä ensimmäisenä vuonna voikaan toimia, ja kun sinne ei anneta riittävästi määrärahoja, niin ei myöskään asuntorahasto ratkaise meidän ongelmiamme. Siitä helposti syntyy vain selittelyväline, jolla todella pahasti, häpeällisesti epäonnistunutta asuntopolitiikkaa tässä maassa selitellään jälleen vuodeksi pariaksi eteenpäin, kunnes sitten jo hallituskausikin vaihtuu.

Maassamme on noudatettu markkinataloutta jo vuosia ja noudatetaan eteenkinpäin. Näyttää siltä, että entistä laajemmin maailmassa markkinavoimien varaan rakennetaan. Kuitenkin on tässäkin yhteydessä sanottava, että markkinatalous kaiken hyvän

ohella edellyttää todella tehokasta aluepolitiikkaa ja sosiaalipolitiikkaa. Tältä osin, aluepolitiikan ja sosiaalipolitiikan osalta, hallituksen budjetille valiokunnan jälkeenkin on annettava heikko arvosana. Sosiaalinen perusturva ei parane, ja aluepoliittisesti keskittyminen kiihtyy ja jatkuu, ja ihmiset kärsivät. Valitettavasti tässä ei ole tapahtunut muutosta, jota olisi kiireesti tarvittu.

Ed. Kalima: Herra puhemies! Taloudellisen kokonaiskehityksen ennakoidaan myös vuoden 1990 aikana jatkuvan edelleen suotuisana. Hyvin todennäköistä on, että ainakin ensi vuoden ensimmäisellä vuosipuoliskolla tuotannon kasvu jatkuu, joskin taloudellista kasvua uhkaavat merkittävät epävarmuustekijät, joista keskeisin on trendiltään jatkuvasti nouseva inflaatio. Juuri inflaation taltuttamisen välttämättömyys edellyttää tempoilematonta finanssi- ja rahapolitiikkaa sekä palkansaajien reaaliensiot turvaavaa, kansantaloudellisesti kestävää tulopolitiikkaa.

Vakaan taloudellisen kehityksen edellytyksenä ovat välttämättömiä kiireiset toimenpiteet vaarallisen korkeaksi päässeän korkotason alentamiseksi. Tässä tilanteessa ei voida jäädä sokeiden markkinavoimien tuloksia odottamaan, koska nyt useilla ylikuumenneilla elinkeinotoiminnan aloilla, erityisesti talonrakennustoiminnassa, kohtuuttoman korkeaksi riistäytynyt korkotaso aiheuttaa vaikeita tasapainottomuusongelmia. Ne lähtökohdat, joille tuotannon kannattavuus on perustunut, ovat monesti korkotason noustessa pettäneet.

Edellä kuvatussa tilanteessa katseet kääntyvät Suomen Pankkiin. Suomen Pankin taloudellinen ajattelu näyttäytyy lähinnä monetaristisena, mihin liittyy naiivi usko taloudellisen liberalismiin kaikkivoipaan voimaan. Suomen Pankki vapautti lähes täydellisesti rahapolitiikan suhdannepoliittisesti liian myöhään samaan aikaan, kun valtiovarainministeriö näki tarpeelliseksi, mielestäni aivan oikein, vero- ja luottopolitiikallaan säädellä yhteiskunnan toimesta talouden kehitystä. Suomen Pankki ei ole onnistunut rahapolitiikassaan silloin, kun sen oma toiminta on tuottanut merkittäviä inflaatiohäyksiä korkean korkotason muodossa.

Liberalistisen rahapolitiikan harjoittaminen ei voi olla itsetarkoitus, jos sen seurauk-

sena on talouden vaikea tasapainottomuus ja jatkuva devalvaatiouhka tilanteessa, jossa pankkilaitoksemme toimii osin erilaisin toimintaedellytyksin kuin vastaavat laitokset EY-maissa. Ulkomaisen pääoman tuonnin hillitsemistä ja pääoman viennin rajoittamista eivät kansainväliset sitoumuksemme tässä tilanteessa estä. Kun se talouden kokonaisuuden kannalta on välttämätöntä, tulee harkita ulkomaisen pääoman tuonnin verottamista jo siksikin, että ulkomaisen luoton hinta voidaan laskea vasta sitten, kun luotto on kokonaisuudessaan suoritettu.

Myös Suomen Pankin aseman uudelleenarviointi on välttämätöntä. Suomen Pankin rahapolitiikan tulee soveltua yhteiskunnan kokonaiskehitykseen siten, että Suomen Pankin aikaansaamat talouden hevoskuurit käyvät tarpeettomiksi. Suomen Pankin oikeudellisen aseman muotoilu tulisi saattaa aivan uudelle pohjalle siten, että valtioneuvoston talouspoliittiset pyrkimykset ohjaavat myös Suomen Pankin toimintaa. Sillä valtioelimellä, joka poliittisesti on vastuussa harjoitetusta talouspolitiikasta, täytyy olla mahdollisuus vaikuttaa Suomen Pankin rahapolitiikkaan, jotta pankki ei tulevaisuudessa muodosta valtiota valtiossa. Sellainen varallisuuden uusjako, joka on korkean korkotason johdosta maassamme kuluneen vuoden aikana nähty, on pikemminkin tyypillistä kehitysmaalle kuin länsimaiselle oikeusvaltiolle, jollaisena maattamme on tähän asti pidetty.

Se, että asuntotuotannon kehittäminen on muuan budjetin keskeisiä painopistesuuntia, on nykyisessä asuntotilanteessa erityisen perusteltua. Ongelmallista on kuitenkin asuntotuotannon alueellinen jakautuminen. Helsingistä jatkuvan asuntokurjuuden näkökulmasta asuntotuotanto on suhteellisesti voimakkainta siellä, missä on suhteellisesti laskien paras asuntotilanne, ja suhteellisesti heikompaa pääkaupunkiseudulla ja erityisesti Helsingissä, missä asunottomien jahtaasti asuvien osuus on kaikkein suurin. Näyttäisikin siltä, ettei pääkaupunkiseudun asunto-ongelmia saada kuntoon ilman erityistä pääkaupunkiseudun asuntotuotantoa turvaavaa lainsäädäntöä, joka korkeasta tonttimaan hinnasta huolimatta turvaisi vakaan asuntotuotannon pääkaupunkiseudulla. Myös asumisoikeus sosiaalisena perusoikeutena on viipymättä sisällytettävä hallitusmuotoon omana säännöksenään.

Pääkaupunkiseudun asuntotuotannon kannalta erityisen ongelman muodostavat ne periaatteet, joilla valtio vaihtaa maata Helsingin kaupungin kanssa. Vastikään suoritus- vaihtokaupassa Helsinki luovutti valtiolle Sipoosta noin 690 hehtaaria maata saaden vastikkeeksi noin yhden hehtaarin asuntotontin Kivikosta. Mikäli valtio ei ole valmis muuttamaan hypoteettiseen kaavoitukseen perustuvia maavaihtoperiaatteitaan, vaarantuu Viikin alueen saaminen laajaan asuntotuotantoon ja Helsingin yliopiston hanke tiedepuiston rakentamiseksi tälle alueelle. Kun valtion ensisijaisena tarkoituksena ei ole toimia kiinteistökauppiaana, sen ei myöskään tule toimia kiinteistökauppiaan tavoin.

Helsingin asuntotuotannon turvaamisen kannalta Viikin alueen käyttöä koskevalla sopimuksella on jo kiire. Sanottu koskee myös Malmin lentokentän siirtämistä pois kaupunkimaisesti rakennetulta alueelta. Suomen keskustan kaadettua toivottavasti vain väliaikaisesti valmisteilla olevan lunastuslain, tämä puolue kantaa täyden vastuun pääkaupunkiseudun asuntotuotannon vastaisista ongelmista ja erityisesti Helsingissä, missä kohtuuhintainen tonttimaa kokonaan puuttuu. Juuri kuntien talouden kannalta keskustapuolueen esittämät veroperustemuutokset näyttävät erityisen ongelmallisilta. Kun tulopohjan rapautumisen myötä kuntien verotulot pienenisivät olennaisesti, ehdotuksen rakenne näyttäisi välttämättä johtavan välillisen verotuksen kiristämiseen.

Kuntien maapolitiikassa keskustapuolueen politiikka näyttäytyy maanhinnan nostamisena ja verotulojen vähentämisenä ja tämän myötä sekä asuntotuotannon että palvelujen volyymin vähenemisenä, mikä ei osoita kaupunkien ja taajamien asukkaiden etujen oivaltamista.

Myös tieteen ja tutkimuksen tukeminen näyttää, kuten viime vuonnakin oli asianlaista, olleen yksi hallituksen budjettiesityksen painopistesuunnista. Helsingin yliopistossa ja Helsingin yliopiston arkipäivässä tämä ei kuitenkaan näy. Päinvastoin sen johdosta, että opetusministeri epäsi määrärahan tavanomaiseksi muodostuneen ylitysoikeuden, dosenttien ja tuntiopettajien määrärahoja jouduttiin kesken lukukauden leikkaamaan tavalla, jota ei ole aiemmin nähty. Dosentti- ja

tuntiopetuspalkkiot annetusta opetuksesta riitautettiin, kun opetus oli jo annettu.

Myös suunnitelmat lukioiden lakkauttamiseksi kuvaavat kulttuuriepäystävällistä linjaa, joka omaa juurensa valtiontalouden ratkaisuissa. Oikein ei voi olla se, että Helsingissä alueilla, joilla koulutuspalvelujen saatavuus on kaikkein vaikeinta, nimittäin Jakomäessä, Herttoniemessä, Vesalassa ja Roihuvuoressa, siis työläiskaupunginosissa, lakkautusuhka kohdistuu erityisesti kunnan lukioihin. Näin ollen on ymmärrettävää, että lukioita puolustetaan ja puolustavan liikedinnän tavoitteena ei ole vain alueiden jo muutenkin harvan palveluverkon heikkene- misen ehkäiseminen, vaan myös alueiden omaleimaisen identiteetin säilyttäminen.

Herra puhemies! Tosiasiaksi jää, että vuoden 1990 budjetin hyväksyminen merkitsee sekä kansalaisten toimeentuloedellytysten että palvelujen kehittämistä. Jatkossa erityistä huomiota on kiinnitettävä nyt välinpudoksi jäävien elatusvelvollisten ja osin vielä yksinhuoltajienkin asemaan kokonaisuudessaan, ei vain verokohteluun, jossa siinäkin erityisesti yksinhuoltajien osalta on korjaamisen varaa. Kun elatusvelvollisen suorittama elatusapua ei tule pitää suorina elantokustannuksina, elatusvelvollisuusvähennyksen laajentamiselle on todellisia perusteita. Samoin on pohdittava, onko elatusvelvollista juuri korkovähennyksen osalta pidettävä muuhun lapsiperheelliseen rinnastettavissa olevana. Kaikille on selvää, että lapsen tapaaminen ja luona pitäminen edellyttää myös elatusvelvolliselle kunnollista asuntoa, joka yleensä välittömästi avioeron jälkeen puuttuu. Näin voimme parantaa myös niiden lasten elinoloja, joiden vanhemmat sattumalta ovat eronneet.

Ed. Isohookana-Asunmaa: Arvoisa puhemies! Eduskunta sääti viime viikolla verolait pysyviksi. Uusien verolakien tarkastelu osoittaa kiistatta, ettei hallitus kyennyt pääsemään asetettuihin tavoitteisiin, joita olivat mm. verotuksen yksinkertaistaminen, keventäminen ja oikeudenmukaistaminen. Kaikissa näissä edetään nyt päinvastaiseen suuntaan. Verolait yhdessä ensi vuoden tulo- ja menoarvion kanssa heikentävät maamme taloutta ensi vuonnakin. Inflaatiovauhti vain kovenee, vaihtotasevaje syvenee, säästäminen pysynee negatiivisena, kuntien keskinäiset

erot kasvavat, samoin kansalaisten keskinäinen eriarvoisuus lisääntyy.

Nyt esillä oleva tulo- ja menoarvioehdotus valtiovarainvaliokunnan tekemien muutosten jälkeen on vain näennäisesti tiukka. Budjettiin liittyvä tulopoliittinen ehdotus ei sekään pysäytä inflaatiokierrettä puhumattakaan siitä, että se tasoittaisi kansalaisten välisiä toimeentuloon ja palkkapoliittikkaan liittyviä kohtuuttomia eriarvoisuuksia. Valtiovarainvaliokunta ei siis kyennyt korjaamaan ensi vuoden tulo- ja menoarviota niin, että edellä mainittuja epäkohtia olisi valiokuntakäsittelyssä lievennetty.

Haluan kiinnittää erityistä huomiota kolmeen yleiseen piirteeseen budjetissa.

Ensinnäkin monet budjetin momenteista ovat selvästi alimitoitettuja, ja budjetti on näin saatu keinotekoisesti näyttämään tiukalta. Tämä alimitoittaminen osoittaa varsin erikoista budjetin tekotapaa olletikin, kun useimmissa tapauksissa on kysymys lakisäateisistä menoista. Muuta vaihtoehtoa ensi vuonnakaan ei tule olemaan kuin antaa sitten lisäbudjetissa puuttuva rahaosuus.

Esimerkiksi asuntobudjetti on edelleen selvästi alimitoitettu asetettuihin tavoitteisiin nähden. Kun myös tämän vuoden budjetti oli alimitoitettu, onkin taas seuraavan vuoden budjetista osalla summasta maksettava edellisten vuosien rästejä. Jotta ensi vuodelle asetettuihin aravatavoitteisiin todella päästäisiin, tarvittaisiin lisää rahaa asiantuntijoiden mukaan useita satoja miljoonia markkoja. Ellei keskusta olisi onnistunut saamaan asuntotoimiin asuntorahaston käsittelyn yhteydessä muutoksia aikaan, olisi asuntotoimen budjetti ensi vuodelle ollut jopa katastrofaalinen. Merkittävä muutos budjettiin tuli, kun keskusta sai sinne nyt kirjatuksi omistusravainjärjestelmän säilymisen ensisijaisena lainamuotona. Korkotukilainoitukseen siirtyminen olisi merkinnyt omistusomakotitalojen valtion tuen romahtamista.

Asuntopoliittikan kuntoon saattamiseksi hallitus on koko syksyn markkinoinut maapakettilakejaan ja halunnut uskotella, että lunastuslain muutoksella olisi jotakin käytännön etua ja merkitystä asuntopoliitikassa. Tämä sama asia on ollut tänään budjettikeskustelussakin esillä. Muun muassa ed. Liisa Jaakonsaari voimallisesti puuttui juuri tähän asiaan ja syytti keskustaa tässä mielessä asuntopoliittikan huonosta hoidosta.

Budjettia käsiteltäessä on kuitenkin ilmennyt, että asuntopoliittikan ongelmat ovat aivan muualla. Korkeaan hintatasoon vaikuttavat monet tekijät, joista yksi on se, ettei asuntopulan alueella ole kyetty rakentamaan riittävästi asuntoja ja että vapaita asuntoja ei ole saatu asuinkäyttöön. Hyvin paljon asuntoja on ja pysyy sijoitusasuntoina erityisesti kaupungeissa. Asunnonhankkijat joutuvat myös korkean koron kautta nykyään liian suuriin taloudellisiin vaikeuksiin. Verotuksessa olisikin tullut poistaa korkovähennysten omavastuu kokonaan. Ainakin ensiasunnon hankkijoita olisi tullut poistaa leimavero kokonaan, ja asp-järjestelmää olisi tullut tehostaa. Vanhoja asuntoja tulisi peruskorjata nykyistä paljon enemmän jne., jotta erityisesti nuoret ja lapsiperheet pääsisivät kiinni omaan asuntoon kohtuullisessa ajassa ja kohtuullisin kustannuksin.

Keinoja asuntopoliittikan hoitamiseen on olemassa, kun hallitus vain ottaisi niitä käyttöön eikä politikoiisi asunnottomilla alituiseen. Keskustan vastalauseessa on esitetty runsaasti perusteellisia ja taatusti asuntopoliittikan ongelmat poistavia suunnitelmia.

Paha budjetin alimitoitus tulee myös näkyviin opetusministeriön hallinnonalalla. Siellä esimerkiksi peruskoulun ja lukion opettajien palkkausmomentti lienee satoja miljoonia markkoja alijäämäinen. Kouluhallitus on laskenut, että yksin peruskoulun opettajien palkkauskustannusten lisätarve tulee ensi vuonna olemaan 400 miljoonaa markkaa. Lisäksi kansanopistot, musiikkioppilaitokset, opintokeskukset jne. ovat parin viime vuoden ajan saaneet turhaan odotella täysimääräisiä lakisäateisiä valtionapujaan. Tästä on se seuraus, että monet oppilaitokset ovat nyt joutuneet ottamaan toimintansa käyttömenojen kattamiseen kallista pankkilainaa, ja valtionosuus ensi vuonna menee enenevässä määrin korkojen maksuun, siis pankeille.

Vaikein ongelma tässä suhteessa lienee maamme musiikkioppilaitoksilla, joiden yhteenlaskettu budjetin alijäämä on noin 57 miljoonaa markkaa. Hallitus ja myöskään valtiovarainvaliokunta eivät ole varanneet ensi vuodelle valtionosuuksia yhdenkään uuden musiikkioppilaitoksen saamiseksi valtionosuuksien piiriin, vaikka tästä on eduskunnan yksimielinen tahdonilmaus olemassa ajalta, jolloin musiikkioppilaitoslaki säädet-

tiin. Valtiovarainvaliokunta hylkäsi tätä koskevan keskustan ehdotuksen. Kouluhallitus oli kuitenkin esittänyt yhteensä 21 uutta musiikkioppilaitosta valtionosuuden piiriin.

Toinen ensi vuoden tulo- ja menoarvion suuri epäkohta on siinä, että budjetti on kansalaisille erittäin epäsosiaalinen. Budjetin rakenne on siinä virheellinen, että perustoimeentuloa ei suoriteta, kuten lait edellyttävät. Lakisääteinen toimeentulotuki on tarkoitettu vain viimesijaiseksi ja ennen kaikkea lyhytaikaiseksi toimeentulon turvaajaksi. Pääasiallinen toimeentulotuki kansalaisille on lakien mukaan järjestettävä ensisijaisten perusturva-avustusten kautta. Valtiovarainvaliokunnassa ei ole korjattu pahimpia virheitä, täällä on jo niistäkin puhuttu, mm. alimpia sairauspäivärahoja, työttömyyspäivärahoja.

On puhuttu myös myös opintotuen jälkeensä jäämisyydestä jne. Esimerkiksi valtion opintotukikeskus on laskenut, että useamman vuoden opiskelijan reaalin tuki tulee ensi vuonna laskemaan jopa 9 markkaa kuukaudessa. Kun asumiskustannukset nousevat peruskoron noston myötä useita markkoja neliöltä, käy ensi vuonna niin, että korkeakouluopiskelijoiden 60 markan opintorahan korotus ei millään riitä nyt tiedossa olevienkaan kustannusten lisäykseen. Tähän on kiinnittänyt vakavaa huomiota myös kookoomuksen varapuheenjohtaja Sirpa Pietikäinen, mutta onko hän eduskunnassa tehnyt sitten mitään opintotuen tason korottamiseksi?

Perusturvan jälkeensä jääisyys onkin yksi merkittävimmistä epäkohdista nykyisen hallituksen aikana. Perusturvan riittämättömyys on johtanut siihen, että kunnallisella toimeentulotuella joudutaan paikkaamaan aukkoja. Viimeisimmät tilastot osoittavat, että toimeentulotukea saavista huomattava osa on juuri työttömiä, sairausvakuutuksen vähimmäisturvan varassa eläviä ja nyt myös opiskelijoita, esimerkiksi Tampereella 2/3 oli opiskelijoita. He joutuvat enenevässä määrin turvautumaan toimeentulotukeen opintotuen riittämättömyyden takia ja siinä ilmenevien muiden puutteellisuuksien vuoksi. Onkin siksi valitettavaa, ettei valtiovarainvaliokunta halunnut lausua opiskelijoiden opintotuen kehittämistä muuta kuin, että asumislisä siirrettäisiin yleisen asumistukijärjestelmän piiriin ja että kustannusten nousu tulisi ottaa

huomioon asumislisän tarkistamisen yhteydessä. Hallitus ei kuitenkaan ole vielä päättänyt asumislisän tarkistamisesta eikä tarkistanutkaan asumislisää koko nykyisen toimikautensa aikana.

Keskustan vastalauseessa on edellä mainittuihin asioihin esitetty lukuisia korjausesityksiä, mm. esitämme sairauspäivärahan korotusta 107 markkaan, työttömyyspäivärahan korotusta 124 markkaan, opintorahan perusosaa esitämme korotettavaksi 500 markalla ja että tarveharkinta poistettaisiin. Lisäksi esitämme kansaneläkkeisiin tasokorotusta ja eläkeläispuolisille lisäosaa. Haluamme korottaa myös ylimääräisen rintamalisän heti ensi vuoden alusta 500 markkaan.

Sosialidemokraattien ryhmäpuheenvuorossa ed. Luttinen sanoi sosialidemokraattien iloitsevan 16 miljoonasta markasta, joka on lisäyksenä ylimääräiseen rintamalisään. Totuuden nimissä on kuitenkin muistettava, että tämän vuoden lisätalousarviossa otettiin veteraaneilta pois yhteensä 25 miljoonaa markkaa eläkkeistä ja kuntoutuksesta.

Kaiken kaikkiaan meillä olisi nykyisin mahdollisuus puuttua perusturvan kehittämiseen, jos siihen vain halua olisi, ja on näin ollen hyvin valitettavaa, että hallitus on valinnut toisen tien, tämän jo täällä moneen kertaan esiin tulleen epäsosiaalisen budjetin tien. Perustoimeentuloturvan järjestäminen yhden luukun kautta olisi myös pikaisesti toteutettava puitelilla.

Arvoisa puhemies! Tähänastiset kokemukset ja kunnissa tehdyt päätökset osoittavat, että kotihoidon tuella on olennainen merkitys pienten lasten päivähoidon järjestämisessä. Jotta kotihoidon tuesta muodostuisi todellinen vaihtoehto kunnalliselle päivähoidolle, olisikin nopeasti ryhdyttävä maksamaan kunnollista kotihoidon tukea. Tämä merkitsee, että kotihoidon tuesta on annettava erillinen laki, johon on sisällytettävä myös kuntien maksama kotihoidon tuen valtionosuus. Tästä onkin valiokunta, ja se on myönteisenä pantava merkille, todennut että ensi vuonna tulisi asiaa selvittää ja mahdollisesti antaa laki, mutta jotta alle kouluikäisten lasten hoito saataisiin vihdoin tässä maassa järjestykseen, tulisi laki antaa pikimmiten. Kaikki tietävät, että kotihoidon tuki on hyvä asia.

Tämän rinnalla on kehitettävä lapsilisäjärjestelmää, kun verouudistuksella ei kyetty

korjaamaan lapsiperheiden heikkoa taloudellista asemaa, vaan verouudistus toimii itse asiassa päinvastaiseen suuntaan, esimerkiksi liikevaihtoveron korotuksesta kärsivät eniten juuri lapsiperheet.

Vielä muutama sana kunnallistaloudesta, jota ollaan perusteellisesti uudistamassa valtionosuusjärjestelmän kautta. Viime viikonvaihteessakin ainakin kokoomuksen kansanedustajat kiittelivät sanomalehtien puhereferateissa Hiltusen työryhmän esitystä, joka vähentäisi tuntuvasti kuntien valtionosuuksia hyvin monilta kunnilta ja siten kasvattaisi kuntien välisiä eroja ja vaikeuttaisi peruspalvelujen järjestämistä oleellisesti.

Kun vuosi sitten eduskunnassa käsiteltiin budjettia, muistutti ministeri Liikanen useaan otteeseen, että niille kunnille, joille pienten valtionosuuksien ja verotulojen täydennyksen jälkeen syntyy kohtuutonta rasitetta, annetaan lisää harkinnanvaraista avustusta. Nyt eduskunta on kuitenkin hyväksymässä budjetin, jossa harkinnanvarainen avustus pidetään täsmälleen tämän vuoden suuruisena ja samanaikaisesti yleisten valtionosuuksien ennakko aiotaan vahvistaa 128 markaksi asukasta kohti, vaikka sen tulisi hinta- ja kustannustason nousu huomioon ottaen olla 132 markkaa. Tästä voi tehdä sen johtopäätöksen, että lupaukset ovat jääneet lupauksiksi eivätkä kunnat voi luottaa hallituksen lupauksiin. Voi ennakoida suuria kunnallistaloudellisia ongelmia tähän maahan. Jos Hiltusen esitys menee läpi, se tietäisi ehdottomasti kunnille peruspalvelujen rajuja leikkaamisia. Luvattuihin porkkanoihin ei missään tapauksessa tule luottaa edellisten esimerkkien perusteella.

Arvoisa puhemies! Haluan lopuksi lausua muutaman sanan eräästä tyylivirheestä, joka näkyy valtiovarainvaliokunnan mietinnöstä hyvin selvästi. Se on joululahjarahojen yletön kasvu aiempiin vuosiin verrattuna. Valiokunnan puheenjohtaja totesi äskettäin, ettei joululahjaroilla tulevaisuudessa enää rahoitettaisi taidetta ja kulttuuria. Arvoisa puhemies! Tämä on oikeaa puhetta. Olisin toivonut, että puheenjohtaja olisi lisännyt: Joululahjaroja ei myöskään tarvita enää selvään puoluetoiminnan tukemiseen. Nythän esimerkiksi kokoomuksen historia kirjoitetaan budjettivaroilla, Kokoomuksen Nuorten Liiton johtokunnan toimintaa tullaan ensi vuonna kehittämään opetusminis-

terion hallinnonalan budjettivaroilla jne. Tässä tulee mieleen aikanaan kokoomuksen ryhmän puheenjohtajan Ulla Puolanteen ankarasti ja aiheellisesti moneen kertaan esittämä arvostelu joululahjarahapolitiikasta. Nyt kuitenkin, arvoisa valtiovarainvaliokunnan puheenjohtaja, kokoomus panee paremmaksi kuin yksikään puolue tätä aikaisemmin.

Ed. Mäki-Hakola (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä muistutan siitä ajasta, jolloin valtiovarainministerinä oli Johannes Virolainen. Hän tuli valtiovarainvaliokuntaan ja ilmoitti, että valtion kassassa on niin rahaa, että te saatte nyt jakaa 50 miljoonaa markkaa. Se on aika paljon nykyiseen tasoon verrattuna, ehkä kolminelinkertainen. Jos koskaan, niin silloin nuomäärärahat olivat poliittisia. En lähde puolustamaan lainkaan poliittisia määrärahoja. Olen samaa mieltä puhujan kanssa niistä. Mutta sitä en todellakaan ole sanonut, että aikoisin peruuttaa kulttuurimäärärahoja. Totesin, että suuremmat valtakunnalliset hankkeet tulisi rahoittaa nimenomaan jostain muualta kuin ns. joululahjarahojen taholta.

Mitä muuten tulee äskeiseen puheenvuoroon, niin haluan todeta Hiltusen toimikunnan mietinnöstä sen, että Vaasan läänissä mm. maakuntaliiton virkakunta on laskenut, että kaikki kunnat paria poikkeusta lukuunottamatta hyötyvät ja useat tuntuvastikin tästä ratkaisusta, jos se toimeenpannaan. Mitä muuten kuntien talouteen tulee, niin haluan todeta, että kuntien talousarviot ylittävät huomattavasti kaikki odotukset, eli kuntien asema on tänä päivänä vankka. Tämän Kunnallislittokin joutuu myöntämään.

Lopuksi, herra puhemies, sanoisin, että nämä toiveet, jotka esitettiin, mitä tulisi rahoittaa, ovat kaikki tavattoman hyviä. Mutta jos me ne jaamme ulos, me olemme myöskin levittämässä levälleen budjetin. Haluan todeta, että jos me tässä tilanteessa jätämme asiat hoitamatta, niin se tilanne, joka syntyy, on juuri vähäosaisimmille vaikea. Siis huono taloudellinen tilanne koskee ensiksi juuri vähäosaisia, näin se on. Nyt hallitus yrittää pitää siitä kiinni, että näin ei tapahtuisi. Mutta tämä rahanjako, mitä ed. Isohookana-Asunmaa esitti, on juuri päinvastaista toimintaa.

Ed. Isohookana-Asunmaa (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan vastata ed. Mäki-Hakolalle ainoastaan siihen, kun hän totesi, että kuntien talous tällä hetkellä Suomessa on vankka. Tämä ei missään tapauksessa pidä paikkaansa. Meillä on tavattoman paljon velkaantuneita kuntia, ja tavaton huoli tämän päivän kunnissa on juuri siitä, miten nykyisellä rahoituksella kyetään hoitamaan ja nimenomaan laadukkaasti peruspalveluja, terveydenhuoltoa, koulupuolta, tiepuolta jne. Pidän hyvin käsittelemättömänä tällaista lausuntoa, minkä Mäki-Hakola esitti kuntien taloudesta.

Mitä tulee Hiltusen laskelmiin ja esityksiin, niin niistäkin olen ed. Mäki-Hakolan kanssa eri mieltä. Minulla itselläni on ollut erityisen mielenkiinnon kohteena luonnollisesti oma läänini Oulun lääni, ja siellä vain harva kunta tulee voittamaan, jos Hiltusen esitykset toteutuvat. Niinpä voidaan todeta, että esimerkiksi kouluhallinnon alalla on opetusministeriön äskettäin valmistunut esitys huomattavan paljon parempi, ja toivottavasti Hiltusen esitys siltä osin meneekin heti alkukättelyssä romukoppaan ja opetusministeriön oma esitys tulisi keskustelun pohjaksi silloin, kun on kyse opetusministeriön hallinnonalan valtionosuuksista kunnille.

Ed. Sarapää (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Mäki-Hakola totesi, että kuntien asema on tämän hallituksen aikana vahvistunut ja on tällä hetkellä vahva. (Ed. Mäki-Hakola: Totta! Aivan niin!) Minun mielestäni tämä ei voi perustua todelliseen tietoon. Kolmen viime vuoden aikana liki 300 kuntaa on tässä maassa joutunut korottamaan kunnallisen veroäyrin hintaa. Se johtuu siitä, että valtiovalta on sälyttänyt kunnille uusia tehtäviä eikä osallistu riittävästi näiden hoitoon.

Mitä tulee Hiltusen työryhmän työhön, mielestäni jo koelaskelmat osoittavat, että tulos on vielä varsin sattumanvarainen. Se kohtelee hyvin eri lailla erilaisia kuntia. Noin yleisesti voidaan todeta, että ennen kaikkea Pohjois-Suomen kunnat näyttävät olevan häviäjän osassa. Suurin häviäjä on Utsjoen kunta, joka menettäisi noin 5 penniä. Kunnille on luvattu kompensatiota viiden vuoden aikana. Kun viisi vuotta on kulunut, niin

nämä kunnat ovat kyllä väliinputoajan asemassa.

Toki Hiltusen työryhmän työhön sisältyy paljon myönteistä. Se lisää kuntien omaa päättäntävaltaa. Se kehittää kunnallishallintoa. Mutta minun mielestäni olisi nyt tärkeää, että hallitus jatkovalmistelun yhteydessä ottaisi valmisteluun mukaan myös opposition, sillä ymmärtääkseni näidenkin lakien läpivieminen edellyttää eduskunnassa, että niiden takana on kahdenkolmasosan enemmistö.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Valtiovarainvaliokunnan puheenjohtaja Mäki-Hakola vastauspuheenvuorossaan tavallaan syytti keskustalaisia valtiovarainministeriä Johannes Virolaista siitä, että joululahjarahat on aikanaan otettu käyttöön. Toki tämä pitäneek paikkansa, mutta ydinkysymys tässä on se, että kokoomus ollessaan oppositiossa viime vaalikaudella, erityisesti kokoomuksen eduskuntaryhmän silloinen puheenjohtaja Ulla Puolanne, moneen otteeseen tuomitsi täällä nämä joululahjarahat. Mutta nyt, kun kokoomus on itse hallituksessa, käytäntö on täysin muutunut. On tapahtunut täydellinen takinkäänös, joka toki ymmärretään sitä taustaa vasten, että valta sokaisee, eikä tämä toisekseen ole ainoa asia, jonka kohdalla kokoomus on kääntänyt takkinsa.

Sen sijaan yhtyisin siihen valtiovarainvaliokunnan puheenjohtajan Mäki-Hakolan näkemykseen, että nykyinen talouspoliittinen tilanne, korkean koron politiikkaa, koskettaa kaikkein eniten niitä, jotka ovat heikompia osaisia, asuntovelkaisia ja vastaavia. Mutta valitettavaa on se, että budjetti, jota nyt käsittelemme, ei tätä tilannetta vielä olennaisesti korjaa. Ensi vuonna tulopoliittinen ratkaisu, jos se nyt syntyy, sekään ei sitä vielä riittävästi korjaa, eli ensi vuosikin eletään varmasti tätä korkean koron politiikkaa, joka on todella vaarallinen ja vaikea asuntovelallisille ja yrittäjille.

Ed. Mäki-Hakola (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä vain totean, että minä alistun siihen, että minä en tässä rahanjakokilpailussa pärjää. Mutta enpä lähde kilpailemaankaan.

Totean kuitenkin kuntien osalta sen, että on Kunnallisliitossa todettu, että kunnilla

menee hyvin, mutta on varoitettu nimenomaan siitä, että kunnat investoivat liikaa, velkaantuvat liikaa, ja veroäyrin hinta johtuu nimenomaan näistä seikoista.

Joululahjarahoista puhuen olen täytyy todeta, että se on kyllä pahimman laatuista farisealaisuutta. Minä kun henkilökohtaisesti tiedän ja ed. Virolainen tietää myös, mistä asia on lähtöisin ja millä tavalla se on syntynyt ja kuinka vaikeasti tällainen on enää poistettavissa sen jälkeen, kun eduskunta on tähän tottunut ja kenttä on tähän tottunut.

Ed. Virolainen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä kyllä avoimesti myönnän, että minä olen ollut myötävaikuttamassa joulurahojen syntyyn. Se tehtiin nimenomaan sen vuoksi, että kun on enemmistöhallitus, jossa on tietysti hyvin vaikea kaikkia pieniä paikallisia aloitteita ottaa huomioon, eduskuntaryhmät pääsisivät vaikuttamaan budjettiin. Tähän saakka ne ovat olleet tai ainakin silloin, kun minä olin valtiovarainministeri, ne olivat kyllä suhteellisen pieniä. (Ed. Mäki-Hakola: 50 miljoonaa!) Minä myönnän, että ed. Mäki-Hakola on oikeassa siinä, että tästä on nyt tullut sellainen porsaanreikä, josta hyvin helposti mennään kohtuuttomankin pitkälle. Kun valtiosääntöuudistuksen yhteydessä jatkuvasti puhutaan, että edustajilla pitää olla oikeus jotakin saada aikaan, niin minusta tämä nyt on eräs myönnötyks eduskuntaan nähden, kunhan pidetään huoli siitä, ettei tässä mennä liian pitkälle.

Ed. Mäki-Hakola (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Oli hyvä, että ed. Virolainen reilusti totesi, miten tilanne on. Minun ei tarvitse tämän jälkeen enää ed. Isohookana-Asunmaalle enempää kuin ed. Anttilallekaan tästä asiasta kertoa. Tässä tuli vastaus.

Ed. Astala: Arvoisa puhemies! Jokainen tekee johtopäätöksensä omasta arvomaailmastaan lähtien. Minun arvomaailmani kuuluu puolustuskyvyttömän puolustaminen. Valtaa pitävät ovat kuljettamassa yhteiskuntakehitystä toiseen suuntaan. Puolustuskyvyttömän tukemisen sijaan puolustuskyvyttöä lyödään ja lannistetaan. Kyseinen asennoituminen ilmeisesti kumpuaa kasva-

vasta kyynisyydestä, piittaamattomuudesta ja ihmisen alistamisen halusta. Esimerkkejä löytyy viime päiviltä runsaasti. Ne osoittavat röyhkeyden selvästi kasvaneen. Meillä ei todellakaan ole minkäänlaista kansanvaltaista perestroikaa, jota kovin kipeästi tarvitsimme. Ministeri Liikasella on otsaa jyristä eduskunnan puhujankorokkeelta, että työntekijät, myös matalapalkkaiset naiset, syyllistyvät lähes rangaistavaan tekoon, mikäli eivät alistu valtiovarainministeriön, puheenjohtajien Viinanen, Reini ja Lehtinen sekä työnantajien tulopoliittiseen sopimukseen. Tuo pakettihan sisältää pakottamisen makua.

Kun valtiovarainministeri totesi täällä viime viikolla, että nyt ollaan juuri matalapalkkaisten asialla, on syytä lainata matalapalkkaisten naisten asiantuntijan, TVK:n toisen puheenjohtajan Riitta Prustin arvio asiasta: "Tasa-arvoerästään huolimatta Kallion paperi tulee lisäämään naisten ja miesten välisiä palkkaeroja." Naisten palkkathan ovat nyt 74 prosenttia miesten palkoista. TVK:n vaatimus oli yhden prosentin tasa-arvoerä. Nyt tasa-arvoerä kutistettiin 0,5:ksi, jossa varsinaista tasa-arvoerää on 0,3 ja matalapalkkaerää 0,2 prosenttiyksikköä. "Kun ajattelee bussilippujen korotuksia, vuokrankorotuksia ja muita, nämä luvuthan ovat naurettavia", toteaa Prusti. Ministeri Liikasella olisi siis syytä korjata virheellisiä käsityksiään.

Sosiaali- ja terveysministeri Tarja Halosen mukaan on mahdollista ryhtyä jopa järjestöjen sopimusvapautta rajoittaviin toimiin, mikäli sukupuolten välinen tasa-arvo ei palkkauksessa toteudu. Merkille pantavaa tällä hetkellä on mielestäni kuitenkin se, että hallitus on ryhtynyt järjestöjen sopimusvapautta rajoittaviin toimiin juuri sen tähden, että mm. matalapalkkaiset naiset eivät saisi kamppailla sukupuolten välisen tasa-arvon puolesta. Paradoksaalista, mutta totta!

Monet ovat sitä mieltä, että eduskunnan tulisi ryhdistäytyä, ottaa mm. budjettivalta itselleen. Ei eduskunnasta siihen ole. Puhun kymmenen vuoden kokemuksella. Euroopassa kansat vaihtavat hallitsijoitaan ja muurit murtuvat. Suomen eduskunta pyytää armollisesti valtiovarainministeriöltä lupaa muuttaa budjetin yksityiskohtia. (Ed. Virolainen: Meillä on parlamentarismi kuitenkin, eikä niin kuin Itä-Euroopassa!) Useimmiten vastauksetkin ovat kielteisiä. Jos tämän kaiken

voisi ottaa vakavasti, olisi syytä todeta, että kansanedustajia nöyrytetään ja lujaa! Kansanedustajan valtakirja on kuitenkin saatu kansalta, ed. Virolainen. (Ed. Virolainen: Kyllä!) — Hyvä näin! (Ed. Virolainen: Mutta onko Itä-Euroopassa saatu kansalta valtakirja?) — Siellä aletaan juuri siirtyä malliin! Kun he tekevät näin suuria uudistuksia, niin emmeköhän me nyt voisi tehdä joitakin hiukkasan pienempiä uudistuksia ja saattaa parlamentille vähän sananvaltaa täällä Suomessakin. Valtiovarainministeriön dynastia hallitsee täysin budjettipolitiikkaa. Muilla ministereilläkään ei kuulemma juuri ole sananvaltaa. Budjetti on ministeriön virkamiesten budjetti. Hallituspuolueiden eduskuntaryhmille on eduskunnassa armolahjana annettu päättää ns. joululahjarojoista, mutta ei juuri muista, puhumattakaan koko eduskunnasta. Äskettäin julkaistu tutkimus "Budjettivalta" avaa lopullisesti näkemään, miten valtiovarainministeriön dynastia toimii. Hallintotieteiden tohtori Paula Tiihonen on todennut mm. seuraavaa: "Meillä kaikki suunnittelu on alistettu rahalle ja taloudelle. Valtiovarainministeriö hallitsee Suomen valtiontaloutta, 3/4 kuntien taloudesta ja rönssyää yhä uusille aloille, kuten tulopolitiikan vartijaksi. Eduskunta ja valtioneuvosto esiintyvät kuin käyttäisivät niille kuuluvaa taloudellista valtaa. Tosiasiassa sitä kuitenkin käyttää Erkki Liikasen johtama superministeriö."

Paula Tiihonen toteaa edelleen: "Erkki Liikasen on kellistänyt niin miljoonaisen SAK:n, kunnat kuin valtioneuvoston. Vähitellen valta on keskittymistään keskittynyt. Valtiovarainministeriö virallisesti vain neuvoo, ohjaa, lausuu, kehottaa, mutta käytännössä rahaa ei tule, ellet tottele. Valtioneuvosto on jäänyt lahoksi tuomioistuimen kaltaiseksi nuijan kopauttajaksi. Kaiken huippu on, että budjetin asiat ovat salaisia. Niistä ei voi keskustella, ei etukäteen eikä jälkikäteen. Eivät tutkijat, eivät lehtimiehet eivätkä kansalaiset saa koskaan tietää, missä vaiheessa esimerkiksi asunto- tai ympäristönsuojelumäärärahat ovat karsiutuneet tai onko kukaan rahoja budjettiin esittänyt. Me emme pääse keskustelemaan vaihtoehtoista." — Näin siis on todennut tutkija Paula Tiihonen.

Koskahan Suomessa murretaan keskitehtyn, vaihtoehdottoman ja salaisen budjetin

perinne? Tässä olisi todella työtä tehokkaalle valtiovarainministeri Liikaselle. Kunpa hän vain tuntisi tämän asian, siis kansanvallan, omakseen ja ryhtyisi työhön. Siitä tulisi varmasti tulostakin. Hallitus on nimittellyt itseään hallitun rakennemuutoksen hallitsijaksi. Pieleen menee tämäkin hymistely, ainakin Turun seudulla, jossa harva se viikko tehtaita menee konkurssiin tai ne sulkevat muuten ovensa. Syksyn aikana on runsaasti yli 1 000 työntekijää menettänyt työpaikkansa: Wärtsilä Meriteollisuudesta, Dixi-Coatista, Kruunu-Pukineesta, Auran kenkätehtaasta, Kestilästä jne. Valvillaakin ollaan jälleen kerran lopettamassa. Työpaikkojen menetykset eivät pysähdy näihin. Nopeat rakennemuutostoimenpiteet ovat valtiovallan taholta välttämättömiä Turun seudulle. Rakennemuutosrahaa tarvitaan. SKDL:n eduskuntaryhmän ehdotus rakennemuutosrahan nostamisesta 40 miljoonalla markalla ansaitsisi laajan kannatuksen.

Budjetti 1990 tulee lisäämään eriarvoisuutta. Siitä ei päästä mihinkään. Se luopuu perusturvan parantamisesta, se sysää hyvinvointipalvelut kriisiin. SKDL:n tavoitteena on edelleenkin kattava ja riittävä perusturva, jonka saa yhdeltä luukulta sekä hyvinvointipalvelujen puolustaminen.

Kansaneläkeuudistuksen neljännen vaiheen keskeinen osa eli puolisoitten itsenäinen lisäosaoikeus on toteutettava, kansaneläkeindeksi ja muu jälkeensääntely korjattava.

Hallituksen verolinjat on sekin vastakkainen tasa-arvo- ja perusturvatavoitteiden kanssa. Hallitus on ottanut askeleen kohti ympäristövero, mutta se on lyhyt ja horjuva kuin yksivuotiaan ensi yritys. Energiaverouudistus on purettava ja opetettava teollisuus säästämään energiaa. Myös lupakäytäntöä on kiristettävä.

Luonnonsuojelun alueiden hankintaan ehdotettu määräraha 60 miljoonaa markkaa on sama kuin tälle vuodelle. Määräraha on ollut täysin riittämätön, ja se tulee sitä olemaan. Olemme ehdottaneet 60 miljoonan markan lisäystä. Jo yksinomaan Saaristomeren kansallispuisto tarvitsisi 20 miljoonaa markkaa lisää maan hankintaan.

Puolustusmäärärahoista 10 prosenttia pois -nimenäinen toimikunta on vedonnut kansanedustajiin puolustusmäärärahojen supistamiseksi 10 prosentilla. Myös SKDL:n eduskuntaryhmän mielestä jatkuva huomion

kiinnittäminen aseellisen maanpuolustuksen uusiin tarpeisiin perustuu väärään arvioon maahamme kohdistuvista uhkatekijöistä. Pidämme välttämättömänä, että Suomen puolustusvoimien tehtävä ja varustautuminen arvioidaan uudestaan nyt, kun on olemassa reaalisia edellytyksiä monipuoliseen aseistuksen ja asevoimien vahvuuksien vähentämiseen. On järjetöntä ja moraalitonta ryhtyä hankkimaan Suomen armeijan ilmavoimille uusia hävittäjälaivueita samaan aikaan, kun aseriisunta on muualla maailmassa valttia.

Kaikkein vakavimpana ja hälyttävimpänä turvallisuusriskinä Suomelle on pidettävä ilman ja vesien saastumista, saasteiden kaukokulkeutumista, maaperän happamoitumista, metsien kuolemista ja vesien myrkyttymistä. Nämä ovat uhkia, joita ei moderneinkaan aseistus kykene torjumaan.

SKDL:n eduskuntaryhmä on halunnut kuunnella kansalaisjärjestön vetoomusta ase-
rahojen vähentämiseksi. Olemme tehneet kyseisiä ehdotuksia valtiovarainvaliokunnan mietinnön vastalauseessa.

Arvoisa puhemies! Kun maailmassa kuolee päivittäin 80 000 lasta nälkään, sairauksiin ja sodan jaloissa, on meidänkin, mikäli meillä vielä sydän on tallella, vähennettävä aserahojamme, jotta olisimme mukana siinä rintamassa, joka yrittää turvata lapsille elämän. Unicefin antaman tiedon mukaan, jos maailman asemäärärahoja vähennettäisiin 10 prosentilla, voitaisiin maailmasta poistaa nälästä aiheutuva kärsimys. Tässä on tavoite, joka kuuluu minun arvomaailmaani.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Astala ilmeisesti ei tunne teollisuuden asioita kovin hyvin. Hän näkee vain alat, joilla työväki vähenee, mutta esimerkiksi Turun seudulla on huomattavasti mm. elektroniikkateollisuus lisännyt työväkeä viime vuosina. Hallittu rakennemuutoshan tarkoittaa sitä, että hallitus on lisännyt mm. juuri Tekesin määrärahoja niin, että yritykset ovat saaneet tutkimus- ja tuotekehitystukea ja sillä tavalla voineet tuottaa uusia tuotteita. En myöskään ymmärrä sitä neuvoa, että teollisuus olisi saatava oppimaan säästämään energiaa. Suomessahan teollisuus nimenomaan on ollut maailman johtavia energian säästämisen, ja se johtuu siitä, että on ollut pakko säästää. Meillähän

metsäteollisuus, joka on pääteollisuudenala Suomessa, on hyvin paljon energiaa tarvitseva. Missään puolella maailmaa ei pystytä paperia tekemään vähällä energialla. Mutta meidän kilpailijamaissamme Ruotsissa ja Kanadassa on paljon halpaa vesivoimaa ja ydinvoimaa, niin että Suomen vastaava teollisuus on todella joutunut miettimään, miten pystyttäisiin mahdollisimman vähällä energialla paperia tekemään. Sama koskee yleensä Suomen teollisuutta.

Jos jollekulle halutaan säästökäytöksiä antaa, niin sen pitäisi koskea kyllä yksityisiä ihmisiä, perheitä. Siellähän sähkön kulutus on viime vuosina noussut jyrkästi, ja siellä voitaisiin nyt näyttää esimerkkiä siitä, miten energiaa voidaan säästää — jos säästämällä pelkästään selvittäisiin kasvihuoneilmiöstä ja muista vastaavista.

Ed. Astala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Yhdyn ed. Tiurin käsitykseen siitä, että Turun seudulla elektroniikkateollisuus on kehittynyt, ja se on hyvin iloinen asia.

Turun työvoimatoimisto on kanssani samaa mieltä siitä, että on syytä olla huolestunut Turun seudulla mm. telakkateollisuuden jatkumisesta, kenkäteollisuuden ja vaateollisuuden tulevaisuudesta. Onhan siellä lyhyenä aikana syksyllä syntynyt yli 1 000 työtöntä henkilöä. Mitenkä ed. Tiuri voi katsoa, että tämä ei olisi huolestuttava asia? Turun työvoimatoimiston mielestä tämä on erittäin huolestuttava asia, ja he pelkäävät myös jatkoa.

Suomessa teollisuudella olisi todella varaa opetella energian säästöä entistä enemmän. Mutta kun me annamme teollisuudelle oikeuden olla opettelematta energian säästöä, niin tulos on huono. Mehän olemme antaneet energiaverohelpotuksen 1 000 miljoonaa markkaa nimenomaan teollisuudelle, ja se on vastoin energiansäästötavoitetta. Yksityisille kansalaisille ja perheille sen sijaan voin olla myös antamassa vetoomuksia siitä, että energiaa pitäisi säästää.

Ed. Väinänen: Herra puhemies! Kiinnitän puheenvuorossani pääasiallisesti huomion kahteen asiakokonaisuuteen, kehitysapuun ja ympäristönsuojeluun.

Suomi on halunnut olla kunnianhimoinen suhteessaan kehitysmaihin. Dac-maista eli

kehitysapua antavista maista vuodelta 1988 laaditun tilaston mukaan Suomi oli 18 valtiosta viidennellä tilalla kehitysavun antajana. Bruttokansantuotteestaan vain Norja, Alankomaat, Tanska ja Ruotsi antoivat vielä suuremman osan kuin Suomi, eikä Suomeen antanut vähän. Näin etenkin Pohjoismaat profiloituvat köyhän maailman auttajina, kun taas Yhdysvallat ja Britannia, molemmat aikanaan kehitysmaista erityisen paljon hyötynyttä, kuuluvat tämän tilaston häntäpäähän.

Suomen sopii ja Suomen tulee vastakin korostua kansainvälisissä yhteyksissä muiden Pohjoismaiden kanssa tässä suhteessa. Mutta meidän tulisi kriittisemmin kuin tähän asti katsoa, mihin kansalaisten verovaroja kehityksissa käytetään. Etenkin tulee huolehtia tuen perillemenon valvonnasta. Ei ole häpeäksi tarkastaa, kuinka varat käytetään, eikä tule tarjota apua, ellei saada takeita siitä, että vastaanottajamaa myös hyväksyy ja täyttää asettamamme ehdot.

Tämä kriittisyys on erityisen perusteltua nyt, kun ympäristön vaurioituminen alkaa saada yhä hälyttävämpiä merkkejä oman kotimaan alueella. Metsämme alkavat osoittaa tuhoutumisen merkkejä. Tähän asti olemme vain taivastelleet niitä tietoja, joita tutkijat ovat eteemme asiasta antaneet. Nyt alkaa olla vakava vaihe edessä. Meidän on kiireesti toteutettava suojelutoimet, ennen kuin se on myöhäistä.

Mielestäni on hyvin sinisilmäistä suomalaista menettelyä se, että me askaroimme kaukaisissa kehitysmaissa suurten metsänsuojeluprojektien kanssa ja pidämme niistä ääntä ja tutkimme vasta kunnostetulla mentutkimusaluksellamme Arandalla kaukaisen Etelänavan merellisiä olosuhteita nyt parasta aikaa, kun kotona — jos kuvaannollinen sanonta sallitaan — talo palaa.

Kysyin ympäristöministeriön virkamiehiltä muutamia päiviä sitten, missä alkaa metsien tila meillä olla erityisen vaarantunut. Onko ongelmana erityisesti Pohjois-Suomi, missä Kuolan saasteet tuhoavat metsiämme? Virkamiehet vastasivat, että Kuola on ongelma-alue mutta että itäisellä Uudellamaalla ja Kymen läänissä metsätuhot ovat kolme kertaa niin suuret kuin on niiden kriittinen ylikuormitusraja. Toki on syytä Neste Oy:ssä, mutta sen päästöt saadaan aika nopeastikin kuriin. Tosin kustannukset

menevät bensiinin hintaan. Ratkaisevaa merkitsevät Baltian maista ja Puolasta tulevat saasteet. Ne merkitsevät kahtakolmasosaa ilmansaasteiden kokonaispäästöistä näillä alueillamme. Toisin sanoen jokaisena vuoden päivänä etelästä ja myös idästä tulee saastetta, joka tuhoaa Suomen kansallismaisuutta ja tulevien vuosien pääasiallisinta vientiartikkeliamme, johon maan kansantalouden menestyminen vain pystyy nojaamaan.

Äskeisessä Kööpenhaminan meriensuojelukonferenssissa Baltian maiden ja Puolan edustajat avoimesti tunnustivat asiantilan, mutta he lisäsivät, kuten esimerkiksi Puolan edustaja, että kun raha ei riitä edes kansalaisten leipään, kuinka se riittäisi ympäristönsuojelutekniikan ostamiseen. Saastumisongelma on Baltialle ja Puolalle jo kansallisen olemassaolon kysymys. Siitä aiheutuvat sairaudet sekä esimerkiksi lapsikuolleisuus ovat jo merkittävät. Mutta yhtä lailla tilanne on hankala lähinaapureille, Suomelle sekä Pohjoismaista etenkin myös Ruotsille.

Sanoilla taivastelusta tulee nyt siirtyä todellisiin tekoihin. Esitän, että suuntaamme kehitysavustamme osan, joka lähivuosina on tarkoitus käyttää uusiin projekteihin, kaukaisten kehitysmaiden asemesta nyt oman etumme vuoksi Baltiaan, Puolaan sekä Kuolaan. On tietysti oudoksuttavaa puhua tähän tapaan, kun kyseessä on mm. maailman suurimpiin kuuluva sotilasmahti. Kun toisaalta kuitenkin kyseessä on oma tulevaisuutemme, se on tarpeen tehdä. Lähiaikoina Oecd-maat tulevat saadun tiedon mukaan julistamaan Puolan kehitysmaaksi. Sen kansantalouden tila toisin sanoen on siinä vaiheessa, että se täyttää kehitysmaille asetettavat tunnusmerkit. Näin ollen Suomen tulee muiden antajamaiden ohessa suunnata myös kehitysyhteistyövaroja nimenomaan Puolaan toimittamalla sinne ympäristönsuojelutekniikkaa. Suomi jo tässä budjetissa tosin tukee Puolan ympäristönsuojelua 30 miljoonalla markalla. On tarpeen edellyttää jatkoa tälle toiminnalle. Samalla tulee kehitysaputai muita varoja suunnata muiden Pohjoismaiden ja mm. Pohjoismaiden Investointipankin riskirahoituksen kanssa ja niitten kanssa koordinoiden Baltian maihin ja myös itärajan tuolle puolen. Tämä on ainoa tapa hoitaa nyt ympäristönsuojeluasias kuntoon.

Samalla en voi olla ihmettelemättä, eikä merentutkimuslaivamme sijaintipaikka tällä hetkellä olisi pikemminkin Suomenlahdella kuin Etelänahdella. Itämeren alueella on kaksi kriittistä ongelma-alueita, kun ajatellaan ympäristön tai vesien saastumista: Tanskan salmet ja Suomenlahden itäosa. Niillä tulisi tutkimuksen ja toimenpiteiden edetä etenkin, kun itäinen Suomenlahti nyt on avautumassa tutkimukselle.

Herra puhemies! Tulen asian yksityiskohdaisessa käsittelyssä esittämään ponnen kehitysmäärärahojen käyttämisestä myös maamme välittömässä naapuruudessa esiintyvien saastelähteiden torjuntaan.

Lopuksi valitan sitä, että valtiovarainvaliokunta ei ole paljontaan voinut nytkään tehdä maamme alemman asteisen tieverkon hyväksi. Valtiovarainvaliokunnan puheenjohtajakin valittaa asiantilaa vuodesta toiseen, kuten nytkin jälleen kerran. Mielestäni hallituksen tulisi ryhtyä asiassa jo todellisiin toimenpiteisiin.

Ehkä minäkin panen sitten lusikkani joulurahakeskusteluun. Kokoomukselainen valtiovarainvaliokunnan puheenjohtaja lausui muutamia vuosia sitten, ettei pidä mennä sellaiseen menettelyyn, että puolueet lisäilevät eri tarkoituksiin ja erilaisille alajärjestöilleen budjettiin määrärahoja. Toisin sanoen eduskunta pannaan päättämään puolueiden sisäisestä rahanjaosta joulurahoja jakamalla. On kehittymässä uusi puoluetukimuoto, monisyisempi ja salakavalampi kuin avoin puoluetuki, hän sanoi. Aikaisemmin ei kuitenkaan ole tapahtunut sitä kuin nyt eli että eräät hallituspuolueet jakavat suoraan puoluejärjestöilleen eri tarkoituksiin näin runsaasti kuin tässä budjetissa on tapahtunut joululahjamäärärahoissa. Ihmettelen sitä, että kokoomus nyt hallituksessa ollessaan ei ole pystynyt lopettamaan järjestelmää, niin paljon kuin se sitä aikanaan kritisoi, vaan päinvastoin on sitä nyt edelleen kehittänyt. Se, että täällä viitataan keskustalaisen valtiovarainministerin aikanaan toteuttamaan järjestelmään, on mielestäni hurskastelua itseään hyvin moraalisenä pitäneeltä puolueelta, kokoomukselta. Katselin myös RKP:n määrärahoja. Lieneekö Suomessa yhtään kuntaa ruotsinkielisellä puolella, joka olisi nyt jäänyt joulurahoja paitsi. Niin täydellisesti sinne on haravoitu Oravais-kunnan, Pörtömin, Pedersören, Malaxin ja Maxmon

kotiseutuyhdistyksiä ja urheiluseuroja. Sikäli se tietysti on hyvä asia, että kun eduskunta määrärahoja näille kunnille siunaa, me samalla hoidamme kielellistä vähemmistöämme aivan esimerkillisesti. Mielestäni tästä kannattaisi viestittää myös Ruotsiin ajatellen siellä asuvia ruotsinsuomalaisiamme.

Kokoomuksen naisjärjestökin hoitaa semi-naarejaan ja simultaanitulkkauksiaan eduskunnan puoluetuen ulkopuolelta saamallaan joululahjamäärärahoilla. Puoluetukea ei näin pitäisi enää laajentaa, koska puoluetuella on budjetissa omat määrärahansa. Jos joulurahasysteemiä jatketaan, hoidettakoon sitä lähinnä kunnille erilaista kulttuurityötä varten.

Ed. Astalan kanssa olen samaa mieltä siitä, että valtiovarainvaliokunta voisi jämäköityä ja ryhdistyä. Liian paljon nyökkäilään hallituksen ehdotuksille.

Ed. Tiuri (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Väänänen ihmettelee sitä, että merentutkimusala Aranda on Etelämantereella. Meidän Suomessa täytyy myös tehdä maapallon laajuista tutkimusta omalta osaltamme, ja Etelämantereen tutkiminen monella tavalla hyödyttää myös Suomen tulevaisuuden ymmärtämistä, esimerkiksi kasvihuoneilmiön kehittymistä, joten pidän sitä aivan järkevänä toimintana.

Mitä tulee alemman asteisen tieverkon rakentamiseen, siinähan on jatkuvasti määrärahoja nostettu niin, että 1970-luvun nykyrahassa noin puolesta miljardista markasta on päästy vähitellen miljardiin markkaan. Sen sijaan pääteiden rakentamisrahat erikseen Mieltusen hätätilahallituksen aikana romahtivat noin 2 miljardin tasosta puolen miljardin tasoon, ja vasta tämän hallituksen aikana niitä on saatu nostettua niin, että ne ovat jo päässeet takaisin yli miljardin markan. Siis edelleen ovat varsinaisesti päätiet ne, jotka tarvitsevat lisää rahaa, ja sivuteitä ei ole suinkaan laiminlyöty, ne ovat saaneet vain hieman enemmän kuin ennen. Ne varmaan sillä tavalla tulevat kuntoon. Kaiken kaikkiaan tiemäärärahoja täytyy nostaa.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Olen jossakin määrin samaa mieltä ed. Väänäsen kanssa siitä, että puoluepoliittisten järjestöjen, lomajärjestöjen ym., rahoittaminen valtion taholta ehkä on alkanut mennä liian pitkälle. Siinä on myös

tietysti Suomen maaseudun puolue tänä päivänä jo, kovin pieneltä osin tosin, mukana, mutta on tietysti hurskastelua Suomen keskustan taholta, että tämä olisi jotakin uutta. Samahan on jatkunut tietysti jo niiden hallitusten aikana, joissa Suomen keskusta on ollut mukana. Joka tapauksessa tilanne on se, että kovin pitkälle tässä ei voi mennä. Se herättää ärtymystä myös muualla kuin opposition taholla.

Mitä tulee muihin joululahjarahoihin, katsoisin, että edellyttäen, että kontrolli on hyvin tarkka, minkälaisiin tarkoituksiin niitä hyväksytään, myös vielä siinä vaiheessa, kun ne menevät maksatukseen, tällaiset joululahjarahat ovat tarpeellisia. Niillä pystytään rahoittamaan varsin perustellussa tarpeessa olevia yhteiskunnallisesti tärkeitä pieniä yhdistyksiä ja yksiköitä, jotka muuten eivät tulisi saamaan valtiolta rahoja, jo siitakin syystä, että yksityiset kansanedustajat tietysti omalla alueellaan ja alallaan tietävät sellaiset yhdistykset, joille on perusteltua pieni avustus saada ja joille se voidaan laillisesti myöntää tällä tavalla. Muuten nämä jäisivät huomiotta, koska yksityisten kansanedustajien näkemykset eivät varsinaisen budjetin laadinnassa tulisi esille.

Ed. Väänänen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Tiurille haluan sanoa, että me olemme yhtä mieltä siitä, että me olemme alemman asteisista tiemäärärahoista eri mieltä nyt, kuten olemme olleet vuosia.

Mitä tulee Aranda-laivaan, joka parastai-kaa tekee tutkimusta Etelänapamantereella, ei minulla mitään sitä vastaan ole, että he siellä ovat ja työtänsä tekevät, mutta minusta tuntuu, että täällä kotonakin tarvittaisiin. Minusta me suuntaamme kehitysapumme-kin nyt liian paljon kaukaisiin maihin huomaamatta sitä, että meillä itsellämme on suuria ongelmia täällä hoidettavina. Nekin pitäisi ohessa hoitaa.

Mitä ed. Aittoniemen sanomaan tulee, kun hän mainitsi puoluetuesta, jota jaetaan joululahjarahojen muodossa, toki sitä on ollut aikaisemminkin. Esimerkiksi on annettu puolueita lähellä oleville aatteellisille opistoille tätä tukea, mutta sanoisin, että tämän hallituksen aikana puoluerahoitus joululahjarahoi-
sta on edelleen vain kehittynyt.

Ed. Anttila: Arvoisa herra puhemies! Olemme maanantaipäivänä käsittelemässä

valtiovarainvaliokunnan budjettimietintöä, maanantaipäivänä, joka normaalisti on omistettu kunnallispolitiikan päiväksi. Se varmasti osaltaan selittänee sen, että tämä keskustelu ei ole ollut kovin innostunutta ja läsnä olevien lukumäärä on varsin niukka. Omalla kohdallanikin parhaillaan on koolla Forssan kaupunginvaltuusto, kaupunginhallitus on ollut sitä ennen. Tässä tarkoituksessa haluan todella evästä puhemiesneuvostoa jatkoa ajatellen, että tästä hyvästä perinteestä, jolloin maanantaipäivä on pidetty vapaana eduskuntatyöstä, todella toivoisin, että ei jatkossakaan luovuttaisi. Kyllä yksi päivä viikossa, maanantaipäivä, pitää olla kansanedustajilla mahdollisuus omistautua oman maakunnan ja oman alueen kuntien asioiden hoitamiseen.

Kun vielä tiedän sen, että nyt on suunniteltu helmikuussa aloitettavaksi eduskuntatyö maanantaina, tätä taustaa vasten todella haluaisin esittää toivomuksen ja vetoomuksen puhemiesneuvostoon siitä, että tästä ei kuitenkaan tulisi käytäntöä, koska se tuottaa tavattoman suuria vaikeuksia oman maakunnan asioiden hoidolle, johon tämä maanantaipäivä on ollut tavattoman hyvä.

Arvoisa puhemies! Budjetin käsittely on yleensä ollut ainoa suora vuorovaikutusmahdollisuus ministereiden ja eduskunnan välillä. Siinä mielessä todella olisin toivonut, että valtiovarainministeri Liikanen olisi voinut olla tänään paikalla yleiskeskustelun ajan. Tiedän, että hän on ollut paikalla ryhmäpuheenvuorojen ajan. Olisin myöskin toivonut, että hän olisi ryhmäpuheenvuoroja kommentoinut, niin kuin yleinen tapa on, koska siitä syntyy aina aito keskustelu ja vuorovaikutus.

Valtiovarainministeriön asemaan ovat useat puheenvuoron käyttäjät jo aivan oikeutetusti puuttuneet. Täysin pitää paikkansa se sanonta meillä, että se, jolla on rahat, on myöskin valta. Valtiovarainministeriön rooli Suomen poliittisessa järjestelmässä on yliver-
tainen. Ei ole juuri asiaa, jossa viimeistä sanaa ei sanoisi rahaministeri. Eduskunnan asema ja vaikutusmahdollisuudet budjettiin ovat tavattoman vähäiset. Jos niitä mitataan sillä muutoksenteke-oikeudella, joka valtiovarainvaliokunnalla on ollut hallituksen budjettiesitykseen, niin ne ovat, jos oikein laskin, alle 2 prosenttia kokonaissummasta, siis äärettömän vähän.

Mutta huomattavasti tärkeämpänä kuin sitä, minkä verran budjetti muuttuu eduskuntakäsittelyssä, pitäisin sitä, että eduskunnalla olisi mahdollisuus raamittaa budjetin linjat ja painopistealueet, ennen kuin budjetti valmistellaan ja valmistuu. Tässä tarkoituksessa haluan ensinnäkin vaatia, että jokakevääisestä, aikaisemman hallituksen tavaksi tulleesta talouspoliittisesta selonteosta ei luovuttaisi, niin kuin tämä hallitus on luopunut. Haluaisin selonteon ajankohtaa aikaistaa selaiseksi, että selonteko tulisi eduskunnalle aikaisessa vaiheessa keväällä, mielellään maaliskuussa, menisi valtiovarainvaliokunnan ja asianomaisten valiokuntien käsitteilyyn, missä voitaisiin luoda ne painopistealueet, jolta pohjalta ministeriöt ja valtiovarainministeri viime kädessä valmistelisivat budjetin. Tämä on ainoa keino lisätä eduskunnan vaikutusmahdollisuuksia budjetin sisältöä ajatellen.

Toiseksi valtiovarainministeri Liikanen käsittääkseni on osittain jo luvannutkin, että budjetin valmistelu tulisi jatkossa julkiseksi. Tässä tarkoituksessa vaadin, että eri ministeriöiden valmistelemat budjettiesitykset, ennen kuin ne lähtevät valtiovarainministeriöön, saatetaan julkisuuteen, julkisen keskustelun alaisiksi, ihan siitä yksinkertaisesta syystä, että silloin me todella tiedämme, mitä asianomaiset ministeriöt ovat esittäneet.

Kolmanneksi valtiovarainministeriön käsittääkseni tulisi antaa sektoriministeriöille raamit, joiden puitteissa budjetti tulisi laatia. Minusta täysin kestämaton on se nykyinen tilanne, jossa punakynän käyttäjät löytyvät valtiovarainministeriöstä. Toki punakynäkirroksen jälkeen käydään ministeriöiden ja valtiovarainministerin välillä ns. kahdenväliset neuvottelut, mutta niillä käsittääkseni ei ole loppujen lopuksi kovin paljon painoarvoa, koska punakynä on jo siinä vaiheessa heilunut. Huomattavasti suuremman vastuun tietystä talouspoliittisen linjan toteutumisesta, tiettyjen raamien sisällä pysymisestä antaisin kullekin ministeriölle, koska ministeriön sisällä toki tiedetään parhaiten kunkin ministeriön painopistealueet ja tehtävien kiireellisyysjärjestys.

Arvoisa puhemies, kaiken kaikkiaan todella toivoisin, että voisimme ensi kevättalvella jo palata siihen talouspoliittiseen selontekojärjestelmään, joka oli edellisen hallituksen aikana ihan säännöllinen tapa. Se toki an-

nettiin keväällä, muistaakseni huhti — toukokuussa. Toivoisin sen aikaistamista, jotta sillä todella olisi merkitystä seuraavan vuoden budjettia laadittaessa. Se on ainoa keino, millä kansanedustajille suodaan mahdollisuus lausua painava sanansa niistä näkökohdista, joita budjetissa tulisi painottaa. Kun se tapahtuu valiokuntavalmistelun pohjalta, siinä löytyy silloin myös selkeä konsensus, jolle on annettava käsittääkseni suuri painoarvo.

Tämä liittyy myös suoraan siihen pohdiskeluun, jota viime aikoina aivan perustellusti on käyty ja uskon että eduskunnan pääluokan kohdalla tullaan vielä tällä viikolla käymään siitä, mikä on eduskunnan asema, kansanedustajien asema, koska kuitenkin kansa vaaleissa äänestää eduskuntaan 200 kansanedustajaa, joilla pitäisi olla huomattavasti nykyistä suurempi mahdollisuus vaikuttaa päätöksentekoon kuin käytännössä on.

Se sosiaalinen epäoikeudenmukaisuus, mikä ensi vuoden budjetista paistaa, selittyy yksinkertaisesti sillä, että sitä budjettia ovat olleet laatimassa sellaiset puolueet, jotka eivät omassa toiminnassaan painota sosiaalista oikeudenmukaisuutta. Edelleen siihen vaikuttavat hyvin keskeisesti tulopoliittisessa kokonaisratkaisussa sovitut erilaiset päätökset. Siitä pöydästä taas puuttuvat meidän heikompi- ja vähempiosaisemme. Se on vahvojen etujärjestöjen pöytä, jossa näitä ratkaisuja tehdään, ja silloin toki veteraanit, lapsiperheet ja monet muut jäävät heikompiosaiseen asemaan.

Arvoisa puhemies! Nykyhallituksen taipaleesta on takanapäin yli 2,5 vuotta. Siksi onkin paikallaan tehdä eräänlainen välitilinpäätös. Hallitusohjelman puhutuimpia kohtiahan oli aikanaan ns. suuri verouudistus. Hallitus kompuroi jo pahan kerran lähtiesään liikkeelle verouudistuksen kanssa lupa- tessaan kansalaisille verotuksen kevenemisen ja lyödessään lukkoon verouudistuksen toteutumiselle tiukkoja aikatauluja, jotka kuitenkin eivät käytännössä pitäneet. Toinen yhtä suuri virhe oli se, että hallitusohjelmassa hyväksyttiin periaate kaikkien tulojen asettamisesta samalle lähtöviivalle. Nyt jo tiedämme, mitä tämä käytännössä on merkinnyt. Hallituksen ei-sosialistiset ryhmät menivät tässä käytännössä mielestäni hyvin halpaan. Toisaalta verotus on yksi suuri kustannustekijä kalliissa hintatasossamme. Nyt olisi tavattoman mielenkiintoista kuulla, jos minis-

teri Liikanen olisi paikalla, kuinka paljon esimerkiksi valtiovarainministeriössä on laskettu ja selvitetty sitä, miten verotus vaikuttaa suomalaisten kalliiseen hintatasoon. Varmasti se vaikuttaa, siitä vain ei yksinkertaisesti ole käsittääkseni kovinkaan perusteellisia selvityksiä olemassa. Ja kun eduskunnalla ei ole omaa valmistelukoneistoa, eduskunta on joutunut turvautumaan niihin tietoihin, mitä valtiovarainministeriöstä tulee.

Edelleen kaikkien tulojen asettamisesta samalla viivalle seurasi se, että aina, kun markka vaihtaa omistajaa, on yhteiskunta välissä vaatimassa siitä oman osansa. Tätä kehitystä haluankin kutsua sanalla yhteiskunnan kollektivisointi: julkisyhteisö on vahvistanut merkittävästi asemaansa itsellisyyden ja yrittäjyyden kustannuksella. Vaikka veroprosenttia onkin alennettu, on pienempi prosentti otettu entistä laajemmasta tulosta, minkä seurauksena verotus onkin kiristynyt. Muun muassa myyntivoittoverotuksen radikaali kiristäminen lisää vain kustannuspaineitamme ja entisestään kallista hintatasoamme. Viime kädessä myyntivoittoveronkin kustannukset maksaa suomalainen kuluttaja tai yleensä se kuluttaja, joka ostaa meidän tuotteitamme tai palveluitamme, koska mistään yritys ei myyntivoittoveron osuutta tee, ellei se lisää sitä kustannuksiinsa.

Ensi vuodelle hallitus kaventaa taas kerran yritysverotuksen varauksentekomahdollisuuksia, ja nehän eduskunnassa jo äänestyksen jälkeen hyväksyttiin. Siellä on laskettu eri prosentteja, ja tätä perustellaan sillä, että osakeyhtiön veroprosentti laskee 33:sta 25:een. Nyt, kun varauksia kavennetaan, varausten kaventaminen tekee sen, että osakeyhtiön veroprosentin laskeminen ei vaikuta yritysverotusta keventävästi, vaan lopputulosaan käsittääkseni on yrityksille tappiollinen.

Ympäristönsuojelun nimissä on valmisteltu ns. haittaveroesitykset mm. sellaisille polttoaineille, jotka eivät ole ympäristöystävällisiä. Verotuksella pyritään ohjaamaan kulutusta. Väitän, että verotuksella kulutuksen ohjaaminen on erittäin huono keino siitä yksinkertaisesta syystä, että veron sisältyessä tuotteen hintaan sen merkitys ja tarkoitus unohtuu kuluttajilta, veronmaksajilta, hyvin nopeasti. Ei tarvitse kulua kuin kolme kukausta, niin me esimerkiksi olemme unohtaneet jo sen, mikä on bensiinissä sen uusi

korotettu hinta ja kuinka paljon siinä on ns. haitta- tai ympäristöveroa. (Ed. Knuuttila: Pitää nostaa uudelleen!)

Edelleen ympäristöverona kerättäviä maksuja ei osoiteta eikä ohjata ympäristönsuojelutarkoituksiin, vaan ne yksinkertaisesti lihoittavat valtion kassaa. Koska rahalla ei ole korvamerkkiä, niin kuin ministeri Liikanen on monta kertaa sanonut, olisi käsittääkseni ympäristöveroina kerättäville veroille oman rahaston perustaminen ollut ainoa käyttökelpoinen keino ohjata nämä verot ja varat yritysten ympäristönsuojeluinvestointien lainoittamiseen ja avustamiseen.

Arvoisa puhemies! Täällä on jo kovasti puhuttu maapaketista. Siitä vain haluan lyhyesti todeta, että tällä uudistuksella, joka eduskunnassa on käsiteltävänä, kuntien ja yhteiskunnan ote maahan merkittävästi voimistuu. Etuostolakihan tekee sen, että kunnat voivat tulla yli 5 000 neliön maakauppoihin väliin, lähisukulaisten kauppoja lukuun ottamatta, koko maassa. Edelleen pääkaupunkiseudulle jo säädetty lunastusperusteet ulotetaan nyt koskemaan koko maata riippumatta siitä, onko siihen tarvetta vai ei. Ympäristöministeriön luvalla kunta saa lunastaa alueen, joka valtuuston hyväksymässä yleiskaavassa on osoitettu asuntorakentamiseen tai yhdyskuntarakentamiseen. Alueeseen voisi myös sisältyä virkistys- ja suojelualueita. Samalla lailla kunta voi siirtää laissa tarkoitettua kaavoitus päätöksen alemmalle kunnan viranomaiselle, jopa käsittääkseni viranhaltijalle saakka.

Lunastuslaista on täällä kovasti puhuttu. Siihen totean vain lyhyesti, että jos yhteiskunnalla on tarvetta puuttua yksityisen maanomistajan, yksityisen omakotiomistajan tai kenen tahansa yksityisen omistaman maan, omakotitalon tai muun, käyttöoikeuteen, siitä on voitava maksaa silloin täysi korvaus. Kilpailua lisäämällä markkinataloudessa voidaan kaikkein tehokkaammin vaikuttaa hintoihin. Asuntopuolella ongelma on todella se, että sieltä puuttuu aito kilpailu. Vielä kerran toistan, että kunnallispoliitikat saavat tällöin katsoa peiliin. Kunnallispoliitikat kunnissa ovat monesti liian pitkälti sidoksissa erilaisiin rakentamisyhtiöihin. Aluerakentamissopimukset antavat rakentajalle täydellisen monopolin rakentaa ja määrätä vielä neliöhinta sen jälkeen, kun rakennus tulee valmiiksi ja asunnot tulevat

myyntiin. Monta kertaa vielä asianomainen taho myykin.

Maan ansiottomasta arvonnoususta keskusteltaessa unohdetaan se, että ei sillä toimenpiteellä maan arvo muutu miksiäkään. Käytännössä vain julkisyhteisö pidättää itselleen, siis ottaa maanomistajalta pois, kaiken sen arvonnousun, joka maahan on tullut yhteiskunnan tai muun kehityksen tuloksena. Maanomistajallehan korvattaisiin vain se, jonka hän on omalla työllään ja yrittämisellään on tehnyt perusparannustoimenpiteinä. Seitsemän vuoden ajasta taaksepäin hinta määrytyisi.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluaisin todeta, että hallitus on rakentanut budjettiesityksensä ensi vuodelle yli kymmenen miljardia markkaa ylijäämäiseksi. Hallitus kahmii esityksellään kuin suokuokalla liikaa veroja valtiolle. Onko moraalisesti oikein, että valtion budjetin loppusummasta on yli kymmenen prosenttia ylimääräisiä veroja ja maksuja. Miksi maassamme ei kannusteta säästämistä ja sijoitustoimintaa? Olemme nyt valmistautumassa Euroopan yhdentymiseen, ja siellä meidän todella pitäisi pystyä kilpailemaan markkinoilla tasavertaisesti ja mielellään paremmin kuin muiden. Nykyinen talouspoliittinen tilanne ei siihen anna kyllä kovin hyviä lähtökohtia. Valitettavasti ensi vuoden budjettiesityskin on vain osittain oikean suuntainen, mutta se ei vielä riittävän tervehdyttävästi vaikuta, eikä myöskään tu- po. Eli korkean koron ja korkeahintaisen rahan politiikka jatkuu ja varmasti rassaa niin yritystoimintaa kuin yksityisiäkin.

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On erinomaisen harvinaista, että olen ed. Anttilan kanssa joskus hivenen samaa mieltä. Nyt olen sitä vain budjetin valmisteluprosessiin kohdistuvan arvostelun osalta. Valtiovarainministeriön sektorivastavien valta on liian suuri nimenomaan toiminnan sisällön määrittelyssä erikoismattiministeriöiden osalta. Erityisen hämmästyttäviä ovat ne poliittiset ajattelumallit, joita on synnytetty siitä, että esimerkiksi vaihtotasevajetta lisäksi yhteiskaatopaikkojen taikka puhtaan veden rakentaminen kehitysalueella tai pienten eläkeläisten eläke-epäkohtien korjaaminen, perusturvan parantaminen.

Olisi erittäin tärkeätä — totta kai talous-

politiikan peruslinja eduskunnassa on säilytettävä — että budjetin linjauksista eduskunnan piirissä käytäisiin keskustelua budjetin valmistelun aikana. Tapa on tarkkaan tietysti mietittävä. Se poistaisi myös hallituksen kannalta vahingolliset ja väärät kuplat, jotka keskustelussa ajelehtivat aina loppukesän aikana. Ehkä budjettilinjaukseen eduskunta voisi vaikuttaa toisellakin järjestelmällä eli ottamalla päivähoidon, sairaanhoitolaitosten ja kansanterveystyön kaltaiset valtakunnalliset suunnitelmat käsittelynsä ja hahmottaen niissä yhteyksissä toiminnan painopisteitä ja tärkeysjärjestyksiä.

Nythän on niin, että juuri raha-asia-aloitteilla, joista täällä ei kovin hyviä lausuntoja ole annettu, on tähän saakka vaikutettu vain keskeisiin peruspalvelukenttiin. Vuonna 1983 ensimmäisen kerran eduskunta muutti kymmenen vuotta voimassa ollut sairaanhoitolaitosten valtakunnallista suunnitelmaa juuri sos.dem. eduskuntaryhmän pienkorjausmuutoksella. Kysymyksessä oli synnynäisten sydänvikaisten lasten leikkaustoiminnan tehostamiseen 660 000 markkaa. Se oli todella tärkeä joululahja. Se oli ensimmäinen kerta, kun valtakunnallista suunnitelmaa muutettiin eduskuntasalissa. Toivoisin, että ne otettaisiin laajemmin täällä käsittelyyn. Ne vaikuttavat budjetin sisältöön ja linjaukseen.

Ed. K n u u t t i l a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Anttilan puheenvuoro osoitti, että hän ei ole joutunut todella yhdyskuntasuunnittelun kanssa tekemisiin paikkakunnilla, missä on tonttimaasta pulaa. Nimittäin on aivan selvää, että kilpailulla esimerkiksi Jyväskylän kaltaisessa kaupungissa ei voida maapolitiikkaan sanottavasti vaikuttaa. Kun me sosialidemokraatit haluamme kehittää lunastuslainsäädäntöä, jossa on paljon vielä Suomessa kehittämisen tarvetta, niin emme me kohdista pakkolunastusvaateita omakotitontteihin, niin kuin täällä annettiin välillisesti ymmärtää. Olemme aina rajanneet ne pois lainsäädännön piiristä silloin, kun tästä on ollut puhetta ja myös eduskunnassa lainsäädäntöä tehty.

Me haluamme lunastaa raakamaata sellaisilta paikoilta, jotka ovat kaupunkisuunnittelun kannalta tärkeitä ja ensisijaisia. Haluamme nimenomaan sitä, että rakennusmaaksi tarvittava maa ei joudu gryndereiden ja muiden liikemiesten haltuun, niin kuin nyt

on esimerkiksi Jyväskylässä tapahtunut. Heihin pitäisi lähinnä kohdistaa pakkolunastustoimenpiteet, jos olisi tässä maassa kunnolla toimiva lunastuslainsäädäntö. Tässä muutamia perusteita. Ymmärrän kyllä, ettei kaikilla paikkakunnilla voi olla tällaista tarvetta, mutta aika monilla tässä valtakunnassa valitettavasti on, ja sillä on oleellinen vaikutus nimenomaan uusien asuntojen hintoihin.

Ed. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Knuuttilalle ihan lyhyesti haluaisin todeta sen, että eihän tällä lainsäädännöllä vaikuteta siihen, jos grynderillä on maata omistuksessa ja asuntorakentamista varten kaavoitettuna. Ei tämä lainsäädäntö tee siinä yhtään mitään muutosta. Helsingin seudulla on säädetty rakennusmaamaksu, jolla pyritään vauhdittamaan nimenomaan asuntorakentamista. Mutta käsittääkseni siinäkin lopputulos on se, että sillä toimenpiteellä taas kerran asuntojen hinta nousee, koska se rakennusmaamaksu, jonka grynderi tai yrittäjä, tontinomistaja maksaa, aikanaan siirtyy asuntojen hintoihin. Pitää saada aikaan kunnan kilpailu ja riittävästi rakentamista. Se on ainoa keino saada asuntojen hinnat alemmaksi.

Ed. Knuuttila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Minä kerron konkreettisen esimerkin Jyväskylän kaupungista juuri ajankohtaisesta tapauksesta. Jyväskylässä maksavat uudet kovan rahan asunnot tällä hetkellä noin 10 000 markkaa neliömetriltä. Rakennuskustannukset ovat aravatuotannossa noin 5 000, ehkä voidaan tällä hetkellä sanoa jonkin verran yli 5 000, markkaa neliöltä. Se alue, kolmisenkymmentä hehtaaria, joka nyt on riidan alaisena siellä, on eräiden liikemiestahojen omistuksessa. Jos me kaavoitamme sen maan heille, he nostavat sen välirahan, joka on muutamia tuhansia asuntoneliömetriltä. Mitä tämä merkitsee esimerkiksi niiden maanviljelijöiden lapsille, jotka muuttavat Keski-Suomen maaseudulta Jyväskylään ja haluavat ensimmäisen asunnon tai ostaa asunnon? Se merkitsee sitä, että he maksavat satojatuhansia ylimääräistä hintaa niille välillä, jotka näin pääsevät tulemaan asuntotoontoon.

Vaihtoehto voisi olla se, mikä Jyväskylässä vuosikymmeniä on ollut, että kaupunki hankkii maan ja kaavoittaa ja antaa kohtuu-

hinnalla tarvitsijoille, myös urakoitsijoille, mutta niillä ehdoilla, että sillä ei tehdä kohtuutonta bisnestä.

Tässä ehkä asia tuli hiukan selvemmäksi tämän yksityiskohtaisen tapauksen taustaa vasten.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Tässä ei voi kysyä, mutta ihan itsekseen totean, että luuleeko joku mahdollisesti, jos arvonleikkaus maassa suoritetaan, että se aikanaan ei mene grynderien haltuun. On turha uskoa, että sille maalle rakennetut asunnot ovat yhtään halvempia kuin ne muutkaan asunnot. Se arvonleikkaus, mikä tapahtuu, menee grynderin taskuun, ja siinäpä ongelma ja onnettomuus kaiken lisäksi näissä arvonleikkaustapauksissa juuri on. Se menee grynderin taskuun eikä asunnonostajan hyväksi. Näin tulee tapahtumaan.

Ed. Knuuttila (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Aittoniemikään ei näytä ymmärtävän, miten tapahtuu kunnan valvoma asuntorakennustoiminta. Jyväskylässä on sovittu 70-luvulla kaikkien merkittävien rakennuttajatahojen kanssa, että kaupungilla luovuttaessaan asuntotontin on myös oikeus valvoa siihen rakennetun asunnon laatu- ja hintatasoa, jos ed. Aittoniemi haluaa kuunnella. Näin voidaan pitää aravarakennuksen hintojen tasolla asuntotoiminta näillä tonteilla. Jos grynderi saa vapaasti rakentaa omistamalleen maalle, valvontamahdollisuudet ovat hyvin hyvin pienet, myynti tapahtuu markkinahinnoilla.

Ed. Sarapää: Herra puhemies! Äskeeseen asuntopoliittiseen keskusteluun sen verran haluan osallistua, että on tutkittu maan vaikutusta asuntojen hintaan. Eräs mielenkiintoinen piirre on ollut se, että vuokra- maalle rakennettu asunto maksaa suunnilleen saman, minkä taloyhtiön omistamalle maalle rakennettu. En tiedä, mihin ne rahat katoavat, mutta näyttää siltä, että maalla ei niin kovin suurta vaikutusta ainakaan yleensä ole asuntojen hintaan.

Valtion tulo- ja menoarvioesitystä vuodelle 1990 on täällä arvioitu varsin monista näkökohdista lähtien. Jo lähete keskustelun yhteydessä totesin, että peruslinjaltaan ensi vuoden budjetti on hyvin epäsosiaalinen. Ennen

kaikkea pienituloisiin kohdistuvaa liikevaihtoveroa korotetaan, perusturvaan ei tule kohennusta, tuloerot kasvavat, ja kuntien taloutta heikennetään. Valtion taloudellinen tilanne nyt olisi mahdollistanut huomattavasti inhimillisemmän linjan tulo- ja menoarvioesityksen lähtökohdaksi.

Holkerin hallituksen toiminta-aikana on säästäminen maassamme olennaisesti pienentynyt. On tapahtunut suoranaisesti suunnan muutos. Ennen säästäminen kuului kaikkien kunnallisten kansalaisten erityisiin hyveisiin. Verotusta muuttamalla hallitus on tehnyt säästämisestä epämiellyttävän asian, ja seuraukset ovat kaikkien nähtävissä. Tänä päivänä pakkosäästää vain yhteiskunta ja lähinnä valtio, mikä tarkoittaa sitä, että holhous pitkällä tähtäyksellä koko ajan kasvaa. Jos tähän suuntaan riittävästi edetään, niin Teniläkin voi valita pankkien hallintoneuvoston.

Kunnallisten palvelusten tuottamisessa tulisi mielestäni lähtökohtana olla sen, että kaikille kansalaisille turvattaisiin saman tasoiset peruspalvelut koko maassa lähes saman suuruisella äyrin hinnalla. Tähän voidaan varsin pienin kustannuksin päästä kuntien valtionosuusjärjestelmiä kehittämällä. Holkerin hallituksen aikana ovat kuitenkin paineet kuntien veroäyrin korotuksiin voimakkaasti lisääntyneet ja äyrin hintaerot kasvaneet. Vuonna 1988 81 kuntaa korotti veroäyriään, vuonna 1989 101 kuntaa, ja ensi vuonna veroäyrin hinta nousee ainakin 86 kunnassa. Veroäyrin hinnankorotuspaineita on nimenomaan lisännyt hallitus, joka omilla päätöksillään on sälyttänyt kunnille jatkuvasti uusia rasitteita. Uusien tehtävien lisäksi hallitus pani mm. verouudistuksen yhteydessä kunnat harjoitettavan perhepolitiikan maksumiehiksi.

Myönteisenä seikkana tässä yhteydessä on syytä todeta se, että hallitus luopui ilmeisesti opposition painostuksesta kunnille kaavailusta 1,5 miljardin markan suhdanneverosta. Toteutettuna suhdannevero olisi merkinnyt 0,6 pennin korotuspainetta kunnallisiin veroäyrin hintoihin. Minusta hallituksen ratkaisu oli oikea, sillä valtiolla ei ole ollut eikä sillä voikaan olla kuntiin nähden verotusoi-keutta.

Herra puhemies! En voi olla puuttumatta erääseen mielettömyyteen, joka koskee parhaillaan valmisteilla olevaa talous- ja tulopo-

liittista kokonaisratkaisua. Hallitus tulee nimittäin esittämään vuodelta 1991 toimitettavaan verotukseen kunnallisverosta tehtävää vähennystä, jonka suuruus on 3 prosenttia 20 000 markkaa ylittävästä osasta. Enintään kuitenkin vähennyksen suuruus on 600 markkaa. Kunnallislaiton laskelmien mukaan kuntien tulot vähenevät 750—800 miljoonaa markkaa, mikäli puheena oleva vähennys koskee kaikkia tulonsaajia, ja noin 550 miljoonaa markkaa, mikäli kyse on vain palkansaajista. Vähennys johtaa väistämättä laajamittaiseen kuntien veroäyrin hintojen nousuun erityisesti vähätuloisissa kunnissa ja siten mielestäni hallituksen tavoitteen vastaiseen lopputulokseen.

Erikoista on, että suunniteltu vähennys suoritettaisiin suoraan kunnallisverosta, ei verotettavasta tulosta. Suoritettava vähennys ei siis vaikuttaisi kuntien asukaskohtaisiin veroäyrimääriin, joten se muuttaisi kunnan veropohjan ja valtionosuusjärjestelmän keskinäistä yhteyttä. Lisäksi kunnallisen veroäyrin hinnan määrittämiseenkin tulisi uusi näkökohta. Tällä hetkellä kunnallinen veroäyrimäärä määräytyy maksuunpantujen veroäyrien perusteella.

Jos edellä sanottuun järjestelmään on ehdoton pakko siirtyä, niin mielestäni vähimmäisvaatimus on, että vähennys suoritettaisiin kunnallisverotettavasta tulosta eikä suoraan kunnallisverosta.

Herra puhemies! Tällä hetkellä kunnallistaloudessa eletään epävarmoja aikoja. Parhaillaan on vireillä valtionosuusjärjestelmän kokonaisuudistus. Selvitysmies Teemu Hiltunen on jättänyt keskustelun pohjaksi oman esityksensä. Esitetty järjestelmä on mielestäni oikean suuntainen mutta koelaskelmien perusteella vielä varsin sattumanvarainen. Ennen kaikkea Pohjois-Suomen kunnat näyttävät jäävän häviäjän osaan. Vilpittömästi toivon, että valtionosuusjärjestelmän kokonaisuudistuksen loppuvalmistelu tehtäisiin mahdollisimman laajalla pohjalla, jotta se myös eduskunnassa voitaisiin hyväksyä.

Valtion vuoden 1990 tulo- ja menoarviota on syytä tarkastella myös Lapin kannalta. Mielestäni myönteisintä eduskuntakäsittelyn aikana on ollut se, että Metsäntutkimuslaitoksen aloittamaan Itä-Lapin metsävaurioprojektiin saatiin 2 miljoonan markan määräraha. Tosin todellinen tarve olisi ollut 4,5 miljoonaa markkaa.

Pettymykseksi sen sijaan voidaan kirjata se, ettei Lapin ilmansuojelututkimukseen saatu vieläkään kattavaa ilmansuojeluasemien verkostoa, vaikka kyse on varsin pienistä määrärahoista. Ympäristöministerille on ilmantutkimusasemien rakentamisesta muodostunut henkilökohtainen ongelma. Liian varhain ja heikoilla tiedoilla otettu kielteinen kanta estää uudenlaiset ajatukset. Tutkittu tieto on ainoa käyttökelpoinen ase jäkälä- ja metsävaurioiden selvittämiseen. Me tarvitsemme ja vaadimme Lappiin uusia ilmantutkimusasemia.

Vuoden 1989 tulo- ja menoarviossa myönnettiin Lapin tie- ja vesirakennuspiirille tiehankkeisiin 130 miljoonaa markkaa. Ensi vuoden budjetissa vastaava summa on 117 miljoonaa markkaa, eli reaalisesti Lapin tiemäärärahat vähenevät edellisen vuoden tasosta ainakin 20 miljoonaa markkaa. Mielestäni vähennys on perusteeton ja epäoikeudenmukainen Lapin kannalta. Samanaikaisesti hallitus korottaa runsaasti polttoaineveroja ja tientekoraajoja koko maassa, mutta rankaisee Lappia vähentämällä tien tekoon osoitettuja määrärahoja erittäin paljon.

Toki olemme tienneet, että päätieverkoston kehittäminen on Holkerin hallituksen peruslinja, mutta alempiasteisten teiden kehittämisen ja kunnostamisen laiminlyöminen kostautuu aikaan. Tiemäärärahojen vähentäminen merkitsee Lapissa työttömyyttä kuorma-autoilijoille, koneurakoitsijoille ja myös TVL:n Lapin piirin organisaatiolle, sillä tuskin näillä määrärahoilla irtisanomista voidaan välttää.

Ministeri Suominen kävi muutama kuukausi sitten lupaamassa Lapissa Rovaniemen lentoaseman töiden aloittamista. Budjetista rahoja rakennustöihin ei löydy, joten töiden alkaminen siirtyy hamaan tulevaisuuteen. Rovaniemi on tällä hetkellä kansainvälinen paikka. Tänäkin aamuna lentoaseman terminaali oli aivan täynnä ulkomaisia turisteja. On Suomen ja Lapin kannalta häpeällistä, ettei Rovaniemen lentoaseman rakennustöitä kyetä kiireellisinä aloittamaan.

Vielä syksyllä luulimme, että maidon kaksihintajärjestelmää muutetaan siten, että Lapin maatalouden ja maitotilojen toiminta-edellytykset paranevat. Näissä toiveissa on kuitenkin raskaasti petytty. Lapin toiseen valtaelinkeinoon, nimenomaan luonnontalouden piirissä, tunnetaan sen sijaan tyyty-

väisyyttä. Porotalouslaki on eduskunnassa jo hyväksytty ja poronhoitolakikin saatettu eduskunnan käsittelyyn. Poromiesten puolesta kiitokset hallitukselle.

Herra puhemies! Budjettiin sisältyvien epäkohtien korjaamiseksi Lapin kansanedustajat, ainakin oppositio, tulee esittämään vielä muutamia muutoksia. Toivon mukaan koko eduskunta voi näitä Lapin kannalta tärkeitä määrärahaehdotuksia tukea.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro):
Herra puhemies! On myönnettävä, että Rovaniemen lentokentän kohdalla on varmasti tietynlaisia ongelmia erityisesti, kun todennäköisesti jatkossakin tämän tyyppinen liikenne kasvaa Lapissa.

Mutta mitä tulee tiemäärärahoihin, niin ei tiemäärärahoja mielestäni voida jatkuvasti jakaa aluepoliittisin perustein. Minä olen Lapissa hyvin paljon ajellut, ja siellä tie päättyy Peräkorven tonkkalavaan ja se on asfalttatie perille saakka. Minä en ole Lapista edes löytänyt sellaisia teitä, joissa erityistä tarvetta olisi tällä hetkellä tiemäärärahojen käyttöön, kun sen sijaan Etelä-Suomessa raskaan liikenteen vaivaamat sivutiet ja sivutieverkosto, joka on maapohjaltaan aivan erilaista kuin Lapissa, vaatii tällä hetkellä ehdottomasti huomiota. Niin kuin sanottu jo maapohja vaikuttaa sen, että Lapissa kerran kunnostetut tiet kestävät pitkään, niissä ei ole korjaustarvetta sillä tavalla kuin etelässä. Tällä hetkellä liikenneministeriö pyrkii ohjaamaan määrärahoja nimenomaan etelän sivutieverkoston korjaamiseen, mikä on aivan oikea asia.

Ed. Sarapää (vastauspuheenvuoro):
Herra puhemies! Oli mielenkiintoista kuulla SMP:n eduskuntaryhmän puheenjohtajalta, että SMP:n mielestä tiemäärärahoja ei pidä ohjata aluepoliittisin perustein.

Toteaisin, että Lapissa tienkäyttöön sisältyy erityisiä tarpeita, matkat ovat pitkiä, ja niiden kulkemiseen joudutaan käyttämään runsaasti aikaa. Toisaalta kustannukset ovat suuria ja nyt toteutettava polttoaineveron korotus esimerkiksi bensiiniin ensi vuoden alusta noin 40 penniä minusta jo edellyttää, että osa niistä varoista ohjataan myös Lapin tieverkoston kehittämiseen.

Lapin tiemäärärahat ovat koko tämän hallituksen toiminnan ajan asteittain pienen-

tyneet. Se on merkinnyt työttömyyttä. Ennen Lapin jokaisessa kunnassa oli vähintään yksi tietyökohte, nykyään niitä saa hakea. Lapin tietyöt on kohdennettu lähinnä Rovaniemen seudulle ja nimenomaan alempiasteisten teiden kunnostaminen ja peruskorjaaminen on laiminlyöty.

Ed. Pokka: Herra puhemies! Tulee vähän raamatullinen tunne, kun katselee meitä harvalukuisia täällä olijoita: monet ovat kutsutut ja harvat ovat päässeet paikalle. Ed. Anttilan äsken käyttämään arvostelemaan puheenvuoroon tämän istunnon ajankohdasta kyllä yhdyn. Jos välttämättä halutaan, että eduskunnan arvovalta pysyy mahdollisimman alhaalla, niin järjestetään vain tällaisia istuntoja. Etukäteenhän oli tiedossa, että aika monella kansanedustajalla oli pakollisia omien kuntiensä budjettikokouksia, ja tästä syystä oli jo lähtökohtaisesti melkoinen joukko poissaoloja.

Omasta puolestani olen valmistellut puheenvuoron, jossa tarkoitukseni oli puutua ympäristöministeriön hallinnonalan asioihin ja kyllä tämän puheenvuoroni nyt ainakin pääkohdittain pidän ja annan arvoa edustajatovereille, jotka olette paikalla vielä tilaisuutta kunnioittamassa. Sen verran kuitenkin sanon, että meillä Lapissa on totuttu siihen, että voihan saman asian sanoa uudemman kerran sitten, kun herrat ovat paikalla. Olen varustautunut kyllä samoista asioista puhumaan sitten, kun ympäristöministeriön pääluokkaa käsitellään, ja toivottavasti ympäristöministeriö Bärnlund on silloin itsekin paikalla.

Suomi ja Neuvostoliittohan aikovat vähentää yhteistä rajaa lähellä olevilla alueilla ilmaan joutuvia rikki-, typpi- ja raskasmetallipäästöjä. Eduskunnan salissakin on useamman kerran aiheita käsitelty. Kyllähän äskettäin maittemme välillä tehtiin sopimus, ja tämän sopimuksen perusteella nimenomaan rajan lähialueilla rikkipäästöjä aiotaan vähentää niin, että ne ovat puolet vuoden 1980 päästötasosta.

Neuvostoliiton alueella Kuolan niemimaalla rikkipäästöt ovat yli kaksi kertaa suuremmat kuin koko Suomen rikkipäästöt. Sopimuksen vertailuvuonna, vuonna 1980, päästötilanne Murmanskin alueella oli pahimmillaan. Silloin Norilskista tuotavan mal-

min rikki meni lähes kokonaisuudessaan saasteena ilmaan. Neuvostoliittolaisten antamien tietojen mukaan Kuolan rikkipäästöt olivat vuonna 1980 yli 400 000 tonnia. Kun tästä vähennetään puolet, jää jäljelle 200 000 tonnia. Se on edelleen huomattavasti enemmän kuin kaikki Suomen rikkipäästöt yhteensä.

Suuret alueet Kuolassa ovat ilmansaasteiden vaikutuksesta täydellisesti tuhoutuneet, ja sama tuho uhkaa nyt myös pohjoisinta osaa maatamme, Lapin luontoa. Viime kesänä Sallan yhteismetsän hankkima saastemittari on mitannut kasvukautena 12 mikrogramman ilman rikkipitoisuuksia. Tämä pitoisuus ei kerro kovin paljon, mutta käytännössä se vastaa normaalin teollisuusyhdyskunnan saastepitoisuuksia siellä harvaan asutulla erämaa-alueella. Meidän metsäntutkimamme arvioivat nyt, että Itä-Lapin metsillä on kymmenen vuotta elinaikaa.

Kuolan alueen saasteita voidaan vähentää vain uudistamalla alueen teollisuuslaitokset. Kuolan Severo-nikelin tehdaskombinaatin varatoimitusjohtaja on äskettäin APN:lle antamassaan haastattelussa arvioinut, ettei Neuvostoliitolla ole rahaa eikä teknologiaa tarvittavaan uudistamistyöhön, ja kustannuksetkin liikkuvat miljardeissa markkoissa.

Myös Etelä-Suomen metsissä on havaittu viime aikoina erittäin huomattavasti ilman saasteiden vaikutusta. Itse asiassa viimeisimmät tiedot kertovat, että pitoisuudet Etelä-Suomessa ja Kaakkois-Suomen alueella ovat vielä suuremmat kuin Lapissa. Vaikka ajateltisikin niin, että osa Etelä-Suomen ilmansaasteista on teollisuutemme ja asutuskeskustemme aiheuttamia, metsiemme tilaan ehkä suurin vaikutus on kuitenkin niillä, jotka kulkeutuvat meille rajojemme ulkopuolelta. Täällä Etelä-Suomessa se merkitsee Neuvostoliiton Leningradin aluetta, Baltiaa samoin kuin muuta Eurooppaa. Kuitenkin arktisten alueiden luonto on tällä hetkellä kaikkein uhanalaisin, sillä se ei kestä kovin paljon kuormitusta.

Ilmansaasteiden lisäksi on vielä muistettava Itämeren tila, joka on erittäin huolestuttava. Neuvostoliiton ja Suomen välillä solmittua sopimusta on luonnehdittu historialliseksi. Tässä lähinnä kysyn, mitä historiallista siinä oikein on, että sopimuksella hyväksytään Suomen luonnon vähittäinen tuho.

Ensi vuoden tulo- ja menoarvion käsitteilyn yhteydessä on pakko yhtyä ed. Sarapään äskettäin käyttämään puheenvuoroon koskien ministeri Bärlundia. Hänen otteensa ovat olleet vähintäänkin hämmästyttäviä. Hän on vastustanut erittäin päättäväisesti uusien ilmansaasteiden mittausasemien rahoittamista Itä-Lappiin, ja kuitenkin: Miten voidaan luotettavasti arvioida ilman tilaa, ellei edes mittausasemia rakenneta? Mistä me voimme tietää, mitä ilmassa on, jollei sitä luotettavasti tutkita? On erinomaisen suuri häpeä, että Sallan yksityiset metsänomistajat joutuivat omilla varoillaan kustantamaan tarvittavan mittausaseman, kun ministeri jatkuvasti jakelee ei-oota.

Itä-Lapin metsävaurioiden tutkimukseen sentään eduskunnan valtiovarainvaliokunnalta on liennyt vähän rahaa, joten kiitos tästäkin vähästä. Olen oikeastaan melkein otettu siitä, että opposition kansanedustajankin aloite on tässä tullut hyväksytyksi. Kuitenkin tosiasia on, että budjettiesitykseen valiokunnan työskentelyn jälkeen sisältyvä 2 miljoonan markan määräraha on aivan riittämätön. Rahaa tarvittaisiin ensi vuonna vähintään yli kaksinkertainen määrä, 4,5 miljoonaa markkaa, mikäli tutkimus mieltään tehdä edes minimitasolla. Luonnollisesti metsäntutkijat ovat anoneet Suomen Akatemialta ja monilta muilta tiedeyhteisöiltä rahojä, mutta kyllä kai tällaisessa asiassa on pääasiassa valtiiovallan tehtävänä huolehtia perusrahoituksesta.

Ministeri Bärlund on tämän syksyn aikana usein tässä salissa sanonut, että nyt tarvitaan rahaa ilmansaasteiden vähentämiseen eikä niinkään tutkimukseen. On sinänsä ihan hyvä kysymys, nimittäin siihen ei ole vielä tullut vastausta: Mitä oikein olemme valmiita tekemään saasteiden vähentämiseksi? Mitä rahojä me olemme valmiita antamaan, kun tiedämme, että suurin osa ilman saasteista tulee naapurimaan alueelta? Naapurimaan alueella varsinkin, jos keskustellaan Kuolasta, kysymys on isoista taloudellisista sijoituksista, joihin naapuri ei näytä kykenevän omin voimin, ja väkisinkin tulee mieleen myös sellainen ajatus, että Kuola on Moskovasta katsottuna erinomaisen kaukainen paikka ja tarpeita varmasti on siellä moneen muuhunkin paikkaan samoissa tarkoituksissa.

Ne kansainväliset rahastot, joita mm. Pohjoismaiden neuvoston piirissä on suunniteltu

Baltian ja Puolan ympäristöongelmien auttamiseksi, ovat mielestäni tärkeitä asioita ja Suomen on oltava niissä aktiivisesti mukana. Samanlainen rahasto tarvittaisiin varmasti arktisten alueiden asioiden hoitamiseen, sillä siellä luonto ei, pakko on vielä kerran sanoa, kestä kovin kauan nykymenoa. Kun ajatellaan, mistä rahaa ympäristön tuhoutumisen estämiseen pitää Suomen budjetista ottaa, niin itse ottaisin niitä kehitysavusta. Kysymys on tietysti pohjimmiltaan myös niistä toimista, joita me oman maan saastepäästöjen vähentämiseksi voimme tehdä, kun vaadimme hyvin pontevasti naapuriamme ryhtymään tehokkaisiin toimiin. Tällä erää tosin näyttää siltä, että edullisemmaksi tulee auttaa Itä-Euroopan maita panemaan omat päästönsä kuriin kuin oman teollisuutemme päästöjen katseleminen, koska ne on suhteellisen hyvin saatu kuriin.

Kysymys on myös siitä — pakko on vähän enemmän puhua arktisista alueista — että niiden osalta luonnon käsittelyssä yleensäkin on oltava varovainen. Tämän vuoksi olisi hyvä, että ennen kuin erämaalaki tuodaan eduskunnan käsittelyyn — ainakin ennakkotietojen mukaan se on aivan lähiaikoina tulossa — selvitetäisiin, mitä vaikutuksia Kessin erämaahan suunnitteluilla hakkuilla on. Nimittäin viime aikoina tulleiden tietojen mukaan myös se alue siellä itäisellä Inarilla on aika tavalla kärsinyt Kuolan alueen ilmansaasteista. Kysymys on tällä hetkellä käsittääkseni siitä, kestäkö tämäkään alue nykyisellään metsien hakkuista edes pehmeillä menetelmillä.

Jos olisi jonkinlainen varmuus siitä, että Kuolan ympäristön tilassa saadaan aikaan nopeasti parannuksia, ei ehkä olisi syytä tuntea näin suurta pessimismiiä ja huolta, mutta pahaa pelkään, herra puhemies, että sittenkin näillä puheillani olen liiankin huoleton.

Olen, herra puhemies, valmistautunut jatkamaan aiheesta suuremman kuulijakunnan ja toivon mukaan ministe-rinkin ollessa paikalla, koska asia on mielestäni kovin tärkeä, 1990-luvun keskeisimpiä asioita.

Ed. Björkstrand merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja on kiinnittänyt huomiota aivan oikein asiaan, ja hyvä, että noin perusteellisesti asiaa käsitteli. Mutta kun hän etsi ratkaisua Kuolan niemimaan saastuttamisen lopettamiseen, niin minusta tuntuu, ettei hän kuunnellut vihreitten ryhmäpuheenvuoroa tänään iltapäivällä. Siinä esitimme toimivan ratkaisun, ja se on se, että clearing-järjestelmän avulla Suomen valtio rahoittaa sulattojen uusimistyön Kuolan niemimaalla. Outokumpu Oy on valmis tämän työn tekemään. Se maksaa yhden ja kahden miljardin välillä olevan rahamäärän, mikä merkitsee käytännössä sitä, että Suomi joutuisi antamaan eräänlaista korkotukea noin 100 miljoonaa markkaa vuodessa.

Ed. Sarapää (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta on tärkeää, että Lapin ympäristönsuojeluun liittyvät kysymykset ovat nousseet tämän budjetin käsittelyn yhteydessäkin esille. Luulen, että Lapin kansanedustajat tämän asian tiimoilta ovat niin vihreitä kuin voi yleensä olla. Lapissa on hätä tällä hetkellä siitä, kuinka Lapin metsien tulee käymään. Sen takia meidän on tämän ja myös viime vuoden aikana ollut vaikea ymmärtää sitä ympäristöministeriön ja ympäristöministerin asennetta, ettei Lappiin saada kunnollista ilmansuojeluasemaverkostoa, jotta saataisiin tutkittua tietoa ja sitä mukaa sitten oikeita toimenpiteitä.

Se tapa, millä Kuolaa aikanaan lähestytään ja niitä ongelmia pyritään ratkaistamaan, on tärkeä mutta toissijainen nimenomaan rahoituskeinojen kannalta. Minusta tärkeintä on, että löydettäisiin Neuvostoliiton kanssa yhteinen tapa, jolla Kuolan päästöjä voitaisiin ratkaisevasti vähentää ja sitä kautta saataisiin saastekuormaa Lapin metsiltä vähennettyä. Tämä asia on tällä hetkellä tärkein ympäristöpoliittinen ongelma nimenomaan Lapin läänissä.

Ed. Pokka (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Pulliainen puheenvuorosta toteaisiin, että keskustelemme hyvin samasta luvusta. Minäkin olen kuullut saman markkamäärän, noin 1,5 miljardia, joka Kuolan alueeseen rahoituksena tarvittaisiin. Näitä vaihtoehtoja, miten asia hoidetaan, varmasti voidaan nyt miettiä. Halusin kuitenkin puheenvuorossani ottaa esille koko

tämän alueen, myös Etelä-Suomen ja Itämeren tilan, koska kaikkien näiden osalta on kuitenkin aika nopeasti toimenpiteitä saatava aikaan, joten tällainen meno, mitä minun ymmärtääkseni ministeri Bärnlund on osoittanut, että hän ei halua edes tutkia asioita, on vastuutonta. Ei meillä ole aikaa kymmeniä vuosia keskustella siitä, annetaanko tutkimukseen varoja, vaan nyt pitäisi nopeasti saada toimenpiteitä aikaan. Tutkimus on jo käynnistynyt, ja nyt on sen rahoituksesta vain huolehdittava.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Sarapään puheenvuoron johdosta tähdentäisin sitä, että tällä hetkellä Outokumpu Oy:llä on jo tekniikka hallussaan jopa niin, että tarvitaan vain vuoden suunnittelujakso ja sitten itse sulattojen uusimiseen menee 1—2 vuotta aikaa. Siis näin lyhyellä aikavälillä asia voidaan teknisesti toteuttaa.

Toiseksi Neuvostoliitolla kuulemma ei ole varaa luopua näistä sulatoista, siis se on eräs absoluuttinen reunaehto, eli Suomen kannalta on ainut mahdollisuus silloin se, että kun heillä ei ole vielä rahaakaan tähän uudistamistyöhön, niin Suomi sijoittaa siihen varalisuuttaan, ja minusta 100 miljoonaa markkaa vuodessa korkotukea on todella pieni raha, kun sillä tosiasiaassa ostetaan Suomen omaa maaperää tuhansiksi, kymmeniksituhansiksi ja sadoiksituhansiksi vuosiksi eteenpäin.

Ed. Jääskeläinen: Arvoisa puhemies! Huolimatta valtion tulo- ja menoarvioesityksen peruslinjan tiukkuudesta sisältyy siihen runsaasti Lapin kannalta merkittäviä ja myönteisiä kehityshankkeita. Holkerin hallitus osoittaa, että se suhtautuu suurella vakavuudella Lapin ja yleensäkin kehitysalueiden olojen parantamiseen.

Kehitysalueita tuetaan monin tavoin. Luettelonomaisesti haluan mainita yritystoiminnan investointi-, käynnistys- ja kehittämisavustuksien myöntämisvaltuudet, joiksi esitetään budjetissa 600 miljoonaa markkaa. Pienyritystoiminnan tukeen esitetään merkittäviä määrärahoja, samoin pääkaupunkiseudulta siirtyvien yrityspalvelusten tukemiseksi on sievoiset määrärahat, samoin yrittäjäkoulutukseen ja -neuvontaan.

Aivan erityisesti iloinen kehitysalueen edustajana täytyy olla siitä, että kehitysalueiden veronhuojennukset jatkuvat. Nimenomaan tässä haluan korostaa vapaiden poisto-oikeuksien jatkumista, joka toimenpiden näiden yritysten kannalta on ensiarvoisen tärkeä. Keran kautta myönnetään uusia kortukilainoja, samoin yritysten tutkimustoimintaan tulee kymmeniä miljoonia markkoja lisää.

Haja-asutusalueiden vähittäiskauppa on myös hallituksen huolen kohteena. Vähittäiskaupan tukemiseen myönnetään parikymmentä miljoonaa markkaa. Tuen piiriin tulee kuulumaan 300 000 kuluttajaa, 700 myymälää ja 250 myymäläautoa, joka verkosto kaikkienensa kattaa melkoisen alueen.

Alueellista kuljetustukea on myös päätetty antaa jatkossa. Tässä täytyy erityisesti korostaa sitä, että hallitus halusi osoittaa, että kuljetustukea voidaan antaa myös Pohjoiskalotilta alkaville kuljetuksille muihin maihin. Näihin muihin maihin tässä tapauksessa luetaan myös Kuolan alue, jonne kuljetuksia varmastikin Kuola-projektin edistyessä tullaan enemmän ja enemmän suuntaamaan.

Maaseudun pienimuotoisen elinkeinotoiminnan edistämiseen tulee avustuksia runsaat 100 miljoonaa markkaa. Samoin maatalouden kehittämisrahastoon siirretään 250 miljoonaa markkaa. (Ed. Virolainen: Vähemmän kuin ennen!)

Lapin kannalta erittäin merkittäviä rakennushankkeita haluan tässä mainita muutamia. Budjettihan sisältää niitä erittäin paljon, mutta haluan todeta Lapin korkeakoulun toisen rakennusvaiheen ja myös Arktikum-talon rakentamismäärärahat. Arktikum-talohan nimenomaan tulee tutkimuslaitokseksi, ja sen pitäisi valmistua vuoteen 1992 mennessä, juhlavuoteemme mennessä. Uskon, että myös tässä suhteessa aikataulussa pysytään. Rovaniemen Taide- ja käsiteollisuusoppilaitoksen rakennustöihin on myönnetty lisää rahaa, samoin Kemin terveydenhoitooppilaitoksen rakennustöihin.

Aikaisemmin täällä on jo puhuttukin Rovaniemen lentoaseman rakentamisen välttämättömyydestä. Todella tähän aikaan vuodesta, kun kulkee Rovaniemelle lentoteitse, niin toteaa sen kaaoksen, mikä Rovaniemen lentoasemalla vallitsee, kun concordet ja muut suuret koneet tuovat joulumatkailijoita Englannista ja muualtakin Euroopasta Lap-

piin. Katson, että nimenomaan lentoaseman uudelleen rakentaminen pitää ottaa hyvin vakavasti lisäbudjettia laadittaessa, koska ymmärtääkseni tässä on kysymys matkailusta, joka nimenomaan houkuttelee lisää vieraita Suomeen, Lappiin, ja tutustumaan Joulumaahan. Ymmärtääkseni matkailuelinkeinon kannalta on erinomaisen suuri asia, että pää on saatu auki. Nimenomaan tällä tiellä täytyy jatkaa ja matkailijoille tarjota sellaisia palveluksia, mihin he ovat tottuneet muilla kansainvälisillä kentillä. (Ed. Aittoniemi: Ei siellä ole mitään Joulumaata!)

Täällä on myös mainittu ympäristöasiasta ja nimenomaan iloinen täytyy olla siitä, että Itä-Lapin metsätuhojen tutkimiseen on lisätty valtiovarainvaliokunnan käsittelyssä pari miljoonaa markkaa. Se on hyvä alkua, mutta ei varmastikaan riitä. Ongelma, jota on käsitelty, on Lapille ja Pohjoiskalotille yhteinen. Toivottavasti ne neuvottelut, mitä ministereiden välillä Kuolan päästöjen rajoittamiseksi käydään, johtavat meidän kaikkien kannalta hyvään tulokseen.

Viime viikolla eduskunta hyväksyi erittäin merkittävän aluepoliittisen hallituksen esityksen Lapin korkeakoulun taideosaston perustamisesta. Tämä tietää nimenomaan kolmea virkaa opetus- ja tutkimustehtäviin ja 46:ta peruspalkkaista virkamiestä. Tällainen virkapaketti pienelle, keskisuurelle kaupungille on erittäin suuri kädenojennus nimenomaan aluepoliittisena toimenpiteenä. Tästä täytyy vielä erikseen hallitusta tässä kiittää. Tässä oli oikeat visiot opetuksen suuntaan ja nimenomaan haluttiin tukea pientä korkeakoulua, niin kuin tässä tapauksessa Lapin korkeakoulun osalta tehtiin.

Arvoisa puhemies! Sitten haluan käsitellä erästä pääluokkaa erikseen, maanpuolustusmenoja, joita tarkastelen tulo- ja menoarvion osalta. Turvallisuutta ja aseriisuntaa koskevissa neuvotteluissa on sitten Etykin Helsingin kokouksen saavutettu tuloksia, jotka ovat lujittaneet uskoa siihen, että neuvotellen ja sopien voidaan edetä kohti yleismaailmallista rauhantilaa. Yleisessä keskustelussa on varsin usein asetettu vastakkain kansallinen maanpuolustus ja kansainvälinen turvallisuus. On jopa esitetty, että meidänkin on pyrittävä supistamaan maanpuolustustamme ja aseistustamme. Muutoin emme tukisi liennytystä emmekä olisi mukana pyrkimyksissä globaaliin rauhaan ja turvallisuuteen.

Kehitys Euroopassa on nopeaa. Lännessä tämä on ensi sijassa taloudellista yhdistymistä, Itä-Euroopassa yhteiskunnallisten, taloudellisten ja poliittisten rakenteiden uudistumista. Tyypillistä kehitystä koskeville arvioinneille on ollut epävarmuus siitä, mihin olisi ryhdyttävä ja mitä keinoja olisi käytettävä. Epävarmuutta ei liene siitä, ettei kehityksen pääsuunta olisi tällä hetkellä myönteinen.

Vaikka rinnastus tuntuu kovalta, näkisin, että vastaavanlainen epävarmuus keinojen ja tavoitteiden välillä on niiden keskuudessa, jotka näkevät maanpuolustuksemme kehittämisen olevan vastakkainen liennytyksen ja asevoimien riisunnan kanssa. Tästä huolimatta kaikki kuitenkin näemme lopullisena tavoitteena maailman, josta uhka ja pelko on poissa.

Suomen maanpuolustus ja kansainvälinen tai eurooppalainen sotilasstrategia toimivat eri tasoilla. Maamme puolustusvoimilla ei ole vaikutusta eurooppalaisen sotilasstrategian päälinjoihin, koska asevoimamme ovat pienet ja tavoitteemme puolustukselliset. Vaikutusta olisi ainoastaan siinä tapauksessa, että maamme supistaisi puolustusvoimiaan siinä määrin, että puolustuskyvyllä ei olisi enää uskottavuutta.

Puolustusmenomme ovat bruttokansantuoteosuudella mitaten pienimpiä Euroopan teollisuusvaltioiden joukossa. Nehän ovat olleet ja ovat edelleenkin alle 1,5 prosenttia bruttokansantuotteesta. Mielestäni meidän velvollisuutemme on saada puolustusmenomme nousemaan 1,5 prosenttiin bruttokansantuotteesta, ja siihen todella on syytä pyrkiä.

Puolustusmenojen pienuudessa kilpailee vain Itävalta, jolta kuitenkin puuttuu yksi kolmesta puolustushaarasta, nimittäin merivoimat. Silloin kun maanosamme elää syvää murroskauttaan, ei ole perusteita heikentää puolustuskykyämme. Tätä kantaa tukee myös amerikkalais-norjalaisen tutkijan Thomas Riesin äskettäin antama lausunto.

Puolustusvoimiamme on kehitetty 1970-luvun alkuvuosilta lähtien parlamentaaristen puolustustoimikuntien ja parlamentaaristen puolustuskomiteoiden suositusten pohjalta. Puolustusvoimien kehittämiseksi ei ole saatu lakia. Sen vuoksi on pidettävä myönteisenä sitä, että yksimielisyyttä on riittänyt parlamentaaristen suunnitteluelinten asettamiseen. Puolustusvoimia on voitu kehittää pitkälti

suositusten suuntaan, joskaan suositusten tavoitteisiin ei aina ole yletty. Rajoitteena ei ole ollut kansantalous ja sen kehitys, sillä bruttokansantuotteemme on kasvanut nopeammin kuin komiteoiden suositusten lähtökohdat.

Kolmas parlamentaarinen puolustuskomitea asetti keskeiseksi tavoitteekseen maavoimien kehittämisen. Mutta maavoimien kehittämisessä ei päästy komitean suosituskaudella kuin vasta alkuun, ja kehittäminen tulee painottumaan pääosaltaan 1990-luvulle. Näin tulee tapahtumaan juuri se, mitä parlamentaarinen suunnittelu pyrkii välttämään, eli maavoimien varustuksen uusinta tulee ajoittumaan pääosaltaan samoille vuosille kuin torjuntahävittäjienkin uusinta.

Maavoimien kehittämisen tavoitteena on ollut prikaati 90 -tyyppisten joukkojen muodostaminen. Joukkojen varustus vastaisi sitä tasoa, jota sotilaallinen toiminta oloissamme edellyttäisi. Tavoitteeseen ei tulla pääsemään myöskään parlamentaarisen puolustustoimikunnan suosituskaudella. Toimikunnan suositukset ajoittuvat vuosille 1987—91. Puolustusvoimien hankinnoissa jäätäisiin vuoteen 1990 mennessä jo lähes 1,5 miljardia markkaa jälkeen suosituksista. Jälkeenjääneisyys vastaa vajaata 1,5 prikaatin varustusta.

1990-luvulla meidän on vastattava, miten turvata maavoimien kehittäminen ja ilmavoimien torjuntahävittäjien uusinta. Maavoimat muodostavat puolustuksemme rungon, ja torjuntahävittäjien uusinta on välttämätön. Puolustusvoimien sisäisin toimin kehittämistarvetta ei voida kattaa, sillä jo nykyisellään pääosa hankintamäärärahoista kohdenneetaan maavoimien kehittämiseen. Ei ole myöskään oikein, että nämä hankkeet joutuisivat keskenään kilpailemaan niukoista määrärahoista. Siinä kärsisivät kummatkin ja ennen kaikkea koko puolustuskykymme. Tämän vuoksi on varauduttava siihen, että puolustusvoimien hankintamäärärahoihin saadaan tasokorotus niille vuosille, joille torjuntahävittäjien uusinta ajoittuu.

Ed. U. Leppänen: Rouva puhemies! Tämä budjetin palautekeskustelu näyttää olevan hyvin lyhyt. Tämä on minulla yhdestoista kerta olla tässä vastaavassa keskustelussa, ja näin lyhyttä ei ole ennen ollut. Joskus on jopa toistasataakin puheenvuoroa käytetty.

Mikä on Holkerin hallituksen kolmannen budjetin tavoite? (Ed. Virolaisen välihuuto) Siihen on vaikeata löytää vastausta valtiovarainvaliokunnan koko syksyn jatkuneen käsittelyn jälkeenkään — tämä oli vastaus, ed. Virolainen, vaikea löytää vastausta. — Kokoomuksen asettamat kunnianhimoiset hallituspoliittiset tavoitteet eivät oikeastaan mitään osin näytä toteutuneen. Kun kokoomus tuli hallitukseen, toivottiin, että vaalilupaus-ten mukaisesti tuloverot alenevat ja yrittäjien asema paranee. Tosiasia kuitenkin on, etteivät verot ole alentuneet ja varsinaisten yrittäjien asema on monin tavoin tuntuvasti vaikeutunut. Hallitus on nostanut käytännöllisesti katsoen kaikkia yrittämiseen liittyviä kustannuksia. Yrittäjiä rasittavat lisäksi nykyisin aivan käsittämättömän korkeat kotimaisten lainojen korot. Kokoomuksen hallitustaipaleen aikana varsinaiset yrittäjät eivät ole saaneet hallitukselta mitään kannustusta, mutta hetken aikaa jotkut sijoittajat tekivät kasinobisnestä villin lännen tyyliin.

Holkerin hallituksen kolmas budjetti on tehty oloissa, joissa valtion tulot nousivat räjähdysmäisesti. Tästä huolimatta kokoomus on sosialidemokraattien linjaan tyytyn pelännyt verojen alennuksia, vaikka alennuksiin olisi ollut kaikki valtionaloudelliset edellytykset. Hallitus on siis harjoittanut hyvin vanhanaikaista talous-, finanssi- ja rahapolitiikkaa. Kokoomuksella ei ole hallituspuolueena ollut mitään selvää ja johdonmukaista linjaa, vaan se on tyytynyt sosialidemokraattien talousratkaisuihin. Tässä suhteessa kokoomus on ollut edellisten hallitusten porvaripuolueita heikompi. Edellisessä hallituksessa ei sosialidemokraateilla ollut ainakaan selvää ylivaltaa.

Nykyisessä hallituksessa SMP:n rooli on jäänyt täysin olemattomaksi ja näkymättömäksi. Hallituspolitiikan kannalta ei ole paljoa merkinnyt se, että Pekka Vennamo on hoitanut liikenneministerinä toimialansa asioita hyvin. Kun nykyinen hallitus on täysin epäonnistunut verouudistuksessa, jää hyvin tärkeäksi yhteiskunnalliseksi tavoitteeksi aikaansaada tulevissa eduskuntavaaleissa sellainen vaalitulos, joka mahdollistaa todelliseen verouudistukseen pystyvän hallituksen muodostamisen. Tuloverotusta on olennaisesti pienennettävä. Työn tekemisestä ja yrittämisestä ei saa rangaista, vaan ahkeruuteen on päinvastoin kannustettava. Tulo-

veron katto tulee saada 50 prosenttiin, lu-kuun ottamatta joitakin poikkeuksellisia äkillisiä suuria tuloja, kunnallisverot ja valtionverot yhteensä siis, tulovero. Pienituloisilta on poistettava kaikki tuloverot.

Toinen suuri yhteiskunnallinen kysymys on asuntopolitiikka, johon nykyinen hallitus ei ole löytänyt mitään ratkaisua, vaan päinvastoin sotkenut kaikki asiat. Asuminen on perusoikeus, jonka kustannukset eivät saa rasittaa ketään kohtuuttomasti. Elämän tulee olla muutakin kuin asuntosäästämistä ja asuntovelkaorjuutta. Vapaa ihminen ei voi ikuisesti olla yhteiskunnan tai pankkien orjuuttama asuntovelallinen.

Kireän rahan ja korkean koron sekä liian kovan markan rahapolitiikka on tuhoisaa. Siitä seuraa väistämättä taloudellinen lama. Tämänkö siitä piti tulla, kun kokoomus pääsi hallituspuolueeksi? Suurin porvaripuolue ei näytä osaavan hoitaa juuri sitä politiikan alaa, jolla sen pitäisi olla asiantuntija.

Suomessa ei näy osattavan koskaan siirtää korkeasuhdanteen hedelmiä uuteen talouden korkeasuhdanteeseen, vaan aina pitää käydä läpi talouden ja yrittämisen kärsimysnäytelmä. Olen aina edustanut toisenlaista talousnäkemyä. Talouden tasapaino voidaan saavuttaa myös talouden korkeammalla tasolla. Uudesta talouspolitiikasta tarvitaan syvällistä keskustelua ja analyysia tulevaisuutta varten, jotta päästään eroon vanhojen talousopien virheistä.

Maailma muuttuu kohisten. Jääkö Suomi yhdeksi pysähtyneisyyden linnakkeeksi, vai pystymmekö muuttumaan maailman mukana?

Suomen talouselämän kansainvälistymiselle ei ollut mitenkään hyvä lähtölaukaus kauppa- ja teollisuusministeri Ilkka Suomen junailema Wärtsilä Meriteollisuuden turha konkurssi. On käsittämätöntä, että jos valtio ottaa vastuulleen jonkin asian, niin siitä seuraa vararikko. Ymmärtääkseni valtio ei voida tehdä konkurssia.

Suomen on oman etunsa vuoksi oltava aktiivisesti mukana Euroopan yhdentymisprosessissa. Länsi-Euroopan yhdentymishityksen lisäksi Suomen tulee kiinteästi kytkeytyä Itä-Euroopan uuteen kehitykseen. Nyt näinä aikoina paljastuvat Suomen viranomaisten ja liikemiesten välinpitämättömyydet yhteistyöhön pienten Sev-maiden kanssa. Suomella ei ole mitään etulyöntiasemaa Itä-

Euroopan kehityksessä. Olemme melkein pä jälkijunassa. Tästä tulisi tehdä kiireellisesti johtopäätös ja ryhtyä toimimaan.

Rouva puhemies! Valtiovarainvaliokunnan esittämässä muodossa budjetti on sinänsä suunnilleen siedettävä, eikä sille eduskunnassa juuri mitään voi tässä vaiheessa, koska hallituspuolueita sitoo luonnollisesti ankara ryhmäkuri ja budjetin läpi viemisen tahto, ja siihen on nyt tyytyminen.

Ed. Aittoniemi: Arvoisa puhemies! Pitää kyllä paikkansa, että kaksi ja puoli ensimmäistä vuotta hallitusvastuussa menivät vähän niin kuin hukan teille, mutta kun saatiin virka kaikille tai muuten päästiin eroon noista vanhoista jermuista tässä puolueessa, niin me olemme nyt saaneet aikaiseksi puolen viime vuoden aikana enemmän kuin sen kahden ja puolen vuoden aikana. Niitä ei nyt kannata tässä ruveta luettelemaan, mutta mm. tämän budjetin käsittelyn yhteydessä on selkeästi nähtävissä, että

SMP:n eduskuntaryhmä todella saa jotain aikaan, kun päästään eroon vanhoista rasitteista.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies:
Asian käsittely keskeytetään.

Ensimmäinen varapuhemies:
Eduskunnan seuraava täysistunto on huomenna kello 10.

Täysistunto lopetetaan kello 20.04.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

M. V. Mandelin (s. 4823—4852)

Erkki Ketola (s. 4852—4903)

